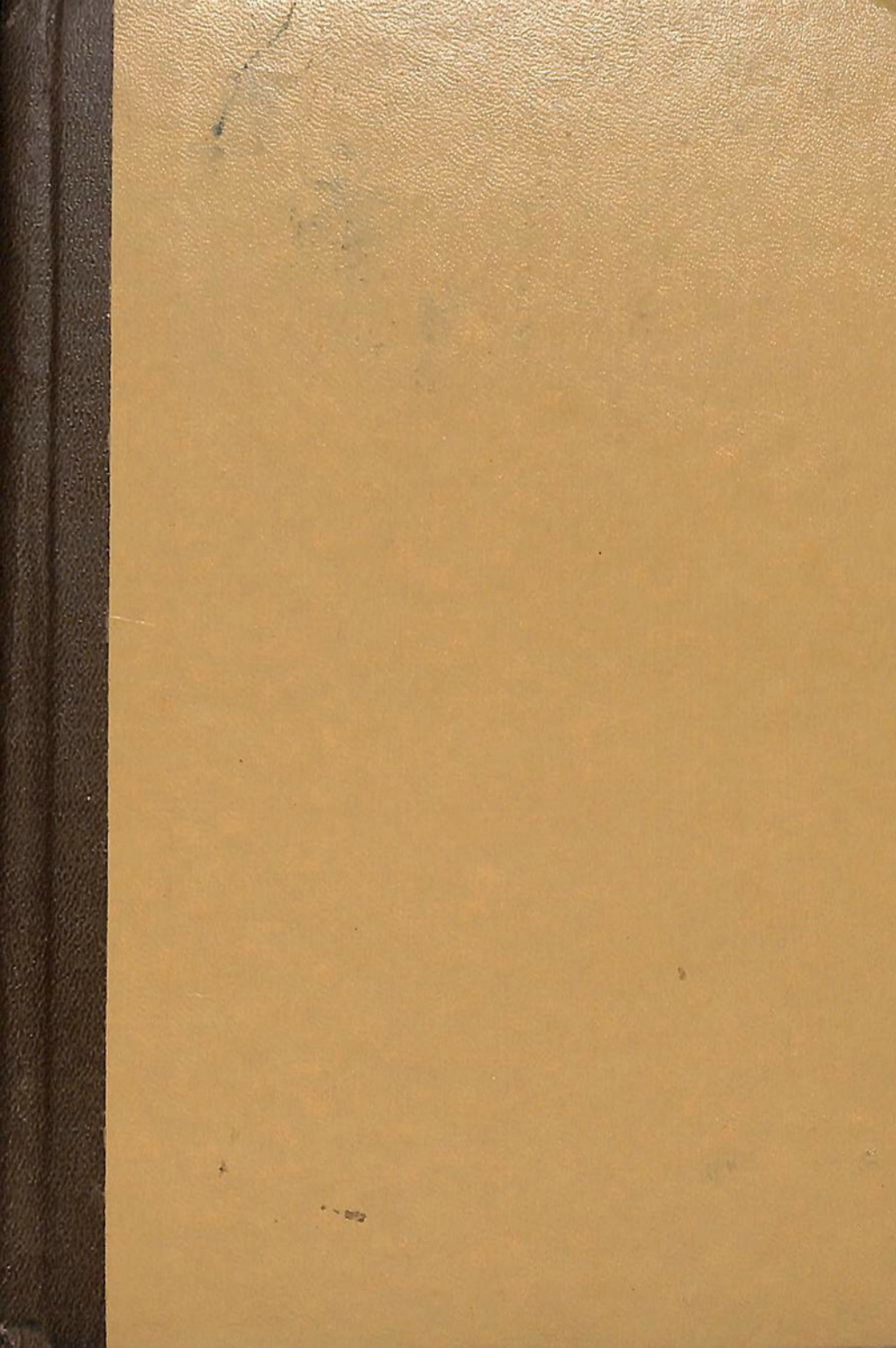
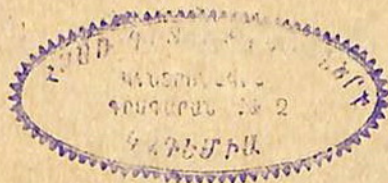

ԸՆՏԻՐ ՅԵՐԿԵՐ

A^π
35302

ԽԱԹԱԲԱԼԱ
ՊԵՊՈ
ՔԱՆԴԱԾ ՈՋԱԽ

Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿՅԱՆ

ԽԱԹԱԲԱԼԱ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ ԶՈՐՍ ԱՐԱՐՎԱԾՈՎ ՅԵՎ ՎԵՑ ՊԱՏԿԵՐՈՎ

1 8 6 6

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՔ

ԳԱՐԱՍԻՄ ՅԱԿՈԲԻԺ ԶԱՄԲԱՆՈՎ.—հարուստ վաճառական:

ՄԱՐԳՐԻՏ —նրա նշանելու աղջիկը, տղեղ և կարճահասակ:

ԻՍԱԵԻ.—վաճառական, Զամբախովի ազգական:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Իսայու կինը, գեղեցիկ և բարձրահասակ:

ԴԵՈՐԴ ՄԱՍԻՍՅԱՆ.—ստտիճանավոր յերչտասարդ:

ԴԵԹԵՎԱՆ.—Դեորդի մայրը, այլի կին:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Գեորդի մորաքույրը:

ՍԱՐԳԻՍ.—Զամբախովի ծառան:

ԱՐՏԵՄ.—Իսայու ծառան, փոքրիկ տղա:

Առաջին, յերրորդ յիվ չորրորդ արարվածները կատարվում են
Զամբախովի տան առաջ յիվ տանը, իսկ յերրորդը՝ Մատիսյանցի
տանը:

Անցք պատահում է Թիֆլիսում, 1860-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳԱՐԱՍԻՄ (ԿԱՐԱՊԵՏ). 60 տարեկան, միջին հասակով, պատկանելի դեմ-
քով և բոլորովին սպիտակ մազերով: Յերեսը ածելած, հոնքերը հաստ, բնական
միջակ: Սև մազուղե յեզրտղական հագուստ՝ յերկայն ժրխտ, փոքր լինչ լան
անդրափառախբ, յերկար ու լայն սերժուկ, հին ձեռն մեծ գլխարկ—ֆուրածկտ

և մետաքսայ սև լայն փողպատ ֆողոցում, ձեռքին կարճ հաստ ձեռնափայլա-
խիկ վրան զցած յերկար ու լայն վերարկու—սլախտ: Գործ և ածուս արծա-
թե հին ձևի հաստ ժամացույց սև բարակ ժապավենով և կանաչադուշն մե-
տաքսայ ծաղկախառն թաշկինակ: Քայլը հաստատ, ձայնը ազդու, շարժվածքը
և խոսակցության ձևերը ծանր: Ըստ յերեւույթին շատ պատվավոր անձն:

ՄԱՐԳՐԻՏ. 19 տարեկան տղեղ և կարճահասակ որլորդ, անշախտ
վրաց հագուստով, դուլիւր վրացնակ զարդարված: Առաջին արաքովածում
հագած և բավականին հասարակ և առանց գոտիկ, իսկ յերրորդում և չոր-
րորում՝ ամենաշքեղ ձևով, գոտիկով և զանազան ակնեղեններով զարդար-
ված: Ձայնը քաղցր, խոսակցության ձևերը և շարժվածքը համեստ:

ԻՄԱՅԻ. 40 տարեկան, վայելուչ կազմվածքով և դեղեցիկ, բաց փոքր
ինչ հիմար դեմքով: Յերեսը ածելած, մազերը բոլորովին սև, հոնքերը բարակ,
բեխերը միջակ: Թըֆլիզի վաճառականի ընտիր հագուստ՝ մետաքսայ սև ար-
խալուխ, կուրծքը կտպած և բարակ վոսկեթելով բոլորած, բարակ փոքրատա-
սև մահուղե կաբա, մոխրագույն մետաքսայ գոտիկ, մահուղե բաց-շաղանա-
դուշն լայն անդրավարտիք և գլխարկ—փոքրիկ սև ֆուրածիկա: Գործ և ա-
ծում դեղին մետաքսայ ծաղկախառն թաշկինակ: Շարժվածքը և խոսակցու-
թյան ձևերը հասարակ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. 20 տարեկան, նուրբ կազմվածքով և կախարդիչ դեմքով:
Հասակով Մարգրիտից շատ բարձր: Յերկու ձեռք բուն վրաց դեղեցիկ հա-
գուստ՝ մինչև առաջին արարվածում, իսկ մյուսը յերրորդ և չորրորդ արաք-
վածներում, դուլիւր վրացնակ զարդարված: Փողոցում՝ ձեռնոցներ, փոքրիկ
հովանոց և սպիտակ թեթև վերարկու: Շարժվածքը կենդանի, յերգում և
հիանալի:

ԳԵՈՐԳ. 27 տարեկան, սև մազերով և թարմ դրավիչ դեմքով: Հագուս-
տը բոլորովին յեվրոպական, ամենաընտիր ճաշակի և քլաքարի միջա ջիլիսը:
Փողոցում կարճ պինջակ, դեղին ձեռնոցներ և բարակ ձեռնափայլա տանը՝
սկզբում, մոխրագույն բաճկոնակ (ժաքեթ) կարմիր ժապավենով բոլորած,
հետո սև սերթուկ և ֆրակ, ինչպես նախակված և իր տեղը դավթումը վե-
րարկուով և ձեռնափայտով: Իսկ Ջամբախովի տանը՝ ֆրակով և սպիտակ ձեռ-
նոցներով, ինչպես և հագնված և յերկրորդ արարվածի վերջում: Ձայնն ա-
խորժիկ, խոսակցության ձևերը և շարժվածքը քաղաքակրթված:

ՔԵԹԵՎԱՆ. այլի կին, 52 տարեկան, դեղեցիկ դեմքով, յերեսը թուխ-
հոնքերը սև: Վրաց հագուստ, դուլիւր վրացնակ զարդարված, հասարակ չի-
քիլա, մուգ դալաճարե ճակտի աղուխ առանց ըրոցի, մետաքսայ սև գլխի
փաթաթան, մուգ մանիշակագույն դոշ սև թավիշե ժապավենով բոլորած և
հասարակ ըրոցով, մուգ սևխակագույն մետաքսայ դերիա և ջիլմանի շալ-
սև գոտիկ: Խոսակցության ձևերը և շարժվածքը ծանր: Ամենաբարե և ամե-
նապատվելի անձն:

ԽԱՄՓԵՐԻ. 50 տարեկան, հաճելի դեմքով ու սև բարակ հոնքերով նի-
հար կին: Վրացնակ մետաքսայ սև հագուստ կապույտ դոշ ու գոտիով: Գլու-
խը վրացնակ, հասարակ չիքիլա, կապույտ թավիշե ճակտի աղուխ և մուգ
գլխի փաթաթան: Գործ և ածում սպիտակ զաթիլա: Խոսակցությանը, մա-
ղալը և շարժվածքը արագ և կրակոտ:

ՄԱՐԳԻՍ, 25 տարեկան: Առաջի արարվածում չի ետ արխայունս սև հա-
ւարակ քամարով, իսկ յերրորդում և չորրորդում՝ սև մահուղե չերքեզկա դե-
ղին կլտպիտոնե բարակ դայթանով բոլորած և արծաթե շքեղ քամար: Միշտ
առանց զլխարկի:

ՅՐՏԵՄ. 14 տարեկան տղա, օպիտակ մահուղե չերքեզկայով:

ԱՐԱՐՎԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

Բեմը ներկայացնում է Թիֆլիզի մի փողոց, աջ*) կողմը Կարապետ
Ջամբախովի յերկու հարկանի հոյակապ տունը դռներով, պատուհաններով և
փոքրիկ պատշգամբով: Ժամանակը կեսօրին մոտ է:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԳԵՈՐԳ, ԳԵՏ ՆԱՏԱՆԻԱ, ԱՐՏԵՄ

ԳԵՈՐԳ.—(մենակ, ծախ կողմը տունն և փնտռում): Այս ել չե...
յերեի ուղիղը չի մացա... Ո՞ւմ հարցնեմ... Ջարմանալի փոփո-
խությունն է ստացել այս փողոցը: (Նատալիան մտնում է աջ
կողմից և Կարապետի տան դուռը ծեծում: Արտեմը հետևում
է նրան, ծեծքին յերկար թղթի մեջ փաթաթած մետաքսեղեն):
Չե՛ղ վոք ել չկա այս տեղ, վորին մարդ գիմի և հարցնի. կար-
ծես անապատ լինի: (Տեսնելով Նատալիային): Բայց ահա...
Կարելի չե այս աղջկին իմանա... (Մոտենալով Նատալիային,
քաղաքավարությամբ վողջունում է նրան): Ներեցե՛ք խնդրեմ...

ՆԱՏԱՆԻԱ.—(վախենալով): Ա՛խ:

ԳԵՈՐԳ.—Մի՛ վախենաք, խնդրեմ... Կարելի չե հրամանքդ
իմանաք՝ Մարտիրոսյանցի տունը վճռն է այստեղ:

ՆԱՏԱՆԻԱ.—(շփոթված): Ես քուչումը Մարտիրոսյանցի
տունն չկա: (Դուռը ծեծում է):

ԳԵՈՐԳ.—Ինձ ալստեղ առաջին:

*) Աջ, ձախ պետք է ընդունել միշտ հանդիսականների դիրքից նայելով:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—(նույնպես) Ձիմ գիդի, պարուն: (Գուռը
սաստիկ ծեծում եւ):

ԳԵՈՐԳ.—Վճը կողմը հարցնեմ, չէ՞ք իմանում արդյոք:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—(ավելի շփոթված): Ա՛խ աստուձ, ասում իմ
վուր չիմ գիդի: Բ՛նչ էք կամենում ինձմեն: (Ավելի սաստիկ եւ
ծեծում դուռը):

ԳԵՈՐԳ.—(վողջունելով): Ներողութուն եմ խնդրում, յես ձեզ
նեղութուն պատճառեցի: (Միմյանց վողջունում են. Գեորգը
հեռանում եւ և առանձին): Այս Բ՛նչ գեղեցիկ արարած ե... Ո՞վ
պետք է լինի սա... Ա՛յ գեղեցկութուն... (Նայելով զանազան
տներին՝ դուրս եւ գնում ձախ կողմից):

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆԱՏԱՆԻՍ, ԱՐՏԵՄ, դռան մոտ. հետո ՄԱՐԳՐԻՏ պատշգամբի
վրա

ՆԱՏԱՆԻՍ.—(առանձին): Ի՛նչ վախեցա, քան... Աբա թե
բաց անին: (Գուռը շարժում եւ):

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(դուրս գալով պատշգամ և այնտեղից նա-
յելով): Դա, դհն իս, Նատալիա ջան. Բ՛նչ խեչեն ե՛մ խող Ինք
եկի:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—Յ՛ես իմ, Մարգրիտ ջան, մե չուսա ասն
բաց անին, թե չե հորես սիրտս կ՛հհա:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(պատշգամից): Ես սահաթիս, գենացվալե.
Բ՛նչ ե պատահի: (Շտապով ներս եւ մտնում):

ՆԱՏԱՆԻՍ.—(առանձին): Ինչրի ես կուճոն ժած գու քա,
իմն ինձ կու հասնի: (Դարձյալ դուռը ծեծում եւ): Ա՛խ, աս-
տուձ, բաց անին, ելի:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆԱՏԱՆԻՍ, ՄԱՐԳՐԻՏ, ԱՐՏԵՄ, ՍԱՐԳԻՍ

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(դուրս վազելով դռնից): Ձիվ մե չեկաք,
Նատալիա ջան... (Համբուրվում են): Ամա սիրադ ուր ե գնում.
Բ՛նչ ե պատահի գեթա՞ղվանե:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—(ազատ շնչելով): Ո՛հ, հենց գիդեցի սիրտս կհհա:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Լիդիս պատուիցավ, քան. ի՞նչ խորար ե:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ել վուչինչ, Մարքրիտ ջան, անց կացավ:
Մե ջեհեւ Քրանտ տղա վախեցրուց: (Սարգիսը և Արտեմը իրար
հետ ցածր խոսում են):

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Վհւյ քոռանամ յ'ես. ետ վհւնց:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Վերիվը կոսիմ, Մարքրիտ ջան, Ուրբշ, ձա-
ջոն վհւնց ե. իմացա բեհալ ե:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Ենդուր ել չուստ-չուստ հարցնում իս: Ե-
տե՛նց պիտի, Նատալիա ջան, տարիք իս անց կացնում, ինչկլի
միդ միտդ կու բերիս:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ինչ անիմ, Մարքրիտ ջան, խոմ գիդիս իմ
բանը. տանեն ուշ-ուշ իմ դուս գալիս: Վհւնց ե հիմի, մե
ասա, ե:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Ինչ նրա հալն ե, Նատալիա ջան, վուր ել
ի՞նչ ասիմ. գլխադաջն աշլա ելավ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Գն, դմւրթ իս ասում:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Աստուծ գիդենա: Ես ի՞նչ ե, իմքին իս առի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Աբն, լմի՛ն ե, Մարքրիտ ջան, ինձ համար
գերիացու կտրել տվի: (Արտեմի ձեռքից առնում ե թղթե կա-
պոցը և բաց անելով՝ տալիս ե Մարգրիտին):

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(զննելով): Ի՛վֆ, Բվֆ, Բվֆ... արեգակի պեծ ե
առի, Նատալիա ջան... Ես ի՞նչ հիաց իմքին իս առի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ի հ, հետքեկները տեսա, Մարքրիտ ջան,
վուր աչքս վրեն մնաց... Արի հալա, տի՛ս՝ ինչիր հիդ ասիմ քիդ:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(Նատալիայի թեպն առնելով): Արի, արի,
գենացվալերի Աբա ի՞նչ փիքը կոնելի թե եսզը քու տիսին ար-
ժանի կուլելինը... Հայ թե կուրախանա դեդեն:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Յ'ես ել շատ վուխտ ե կարոտիլ ելի ձիդ, աս-
տուձ գիդենա: (Թեպակցած ներս են մտնում, Մարգիսը և Ար-
տեմը հետեւում են նրանց. դուռը ներսից փակվում ե):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԳԵՈՐԳ, ԻՍԱՅԻ

ԳԵՈՐԳ.—(վերադառնալով ծախ կողմից, հանդիպում ե
Խաչուն, վոր գալիս ե հակառակ կողմից) Ո՛հ, բարե, պարոն
Խաչի:

ԻՍԱՅԻ.—(զարմացած) Ձեռք ճանանչա գալիս ե, ախպեր
ամա չիմ գիգի ով իս:

ԳԵՈՐԳ.—Միթե այդպես փոխվել եմ, Իսայի ջան: (Ձեռք
տալով): Գեորգ Մասիսյանց:

ԻՍԱՅԻ.—Վա՛, դժւն ի՛ս, Գիորգի ջան: (Գրկելով համրու-
րում ե նրան): Իմացիլ եյի՝ եկիլ իս, ամա վուր չեյիր ասի,
աստուճ գիգենա, չեյի կանա ճանչնա: Ի՛նչ խիստ իս փոխվի,
ախպեր:

ԳԵՈՐԳ.—Տարիքս ավելացան, Իսայի ջան, ու քանի ժա-
մանակ ե, վոր ինձ չես տեսել. բայց քեզ տարիքը չեն հաղթում,
եկի այն Իսային ես: Ի՛նչպես ես. խո լավ ես, Իսայի ջան:

ԻՍԱՅԻ.—Գուհանամ իմ աստճուն, լավ իմ... Դուն վճնց
իս, Գիորգի ջան. դեգետ վճնց ե: Ուրախ կուլի քու գալուն,
եկ ի՛նչ ասիլ գուգի:

ԳԵՈՐԳ.—Լավ ենք, լավ, Իսայի ջան, փառք աստուճո:

ԻՍԱՅԻ.—Ե՛, փառք աստճուն:

ԳԵՈՐԳ.—(շարունակելով): Շատ ուրախ եմ, վոր քեզ տե-
սա, Իսայի, շատ Արի յերեմն մեզ մոտ. մեկ հին աղաթի
նստենք քեֆ անենք: Եկի առաջվա պես քեֆ սիրճում ես, Իսայի:

ԻՍԱՅԻ.—Վա՛, առնց քեփ գրոշ չաժե միւր մարթը, Գիոր-
գի ջան. բնա չիմ սիրճում: Ուրի՛շ, ես հւր իս եկի եսթենը:

ԳԵՈՐԳ.—Ո՛հ, Իսայի, ամբողջ մեկ ժամ Մարտիրոսյանցի
տունն եյի փնտռում, հաղիվ գտա: Ի՛նչպես փոխվել ե քաղաքը:
(Յուլյց տալով իր աջ կողմը): Այստեղ չէր՝ վոր խրճիթներ,
այսինքն՝ քոխիք եր. հիմա նայիր, յերեք ետաժանի տներ են
ձգել:

ԻՍԱՅԻ.—Լուսավորվում ե միւր քաղաքը, Գիորգի ջան:

ԳԵՈՐԳ.—Հա՛, Իսայի չես ել այդպես եմ տեսնում, վոր մեք
քաղաքը գրսից շատ ե փոխվում, լուսավորյալ քաղաքների նման
ե դառնում. բայց բանն այն ե, վոր ժողովուրդը լուսավորվի,
իսկ սորանից, յես ինչպես տեսնում եմ, մենք դեռ շատ հեռու
յենք:

ԻՍԱՅԻ.—Միւր լաջն ել ու վաղն ել աստճու ձեռին ե,
Գիորգի ջան, դուն ել խոճ լավ դիդիս. ամա չես կարծում իմ,
վուր վաղուցվան մարթիքը ուփոխ խելոք ու արթար եյին: Միւր
մեջը խոճ սեր ու ավտալ ել չկա. անորենութիւնը ու խափիւր
շատացավ: Հիմի տեսնինք թե դուն ու քու նմանները վճնց
իք խրատում խալխին:

ԳԵՈՐԳ.—Ե՛հ, Իսայի, ծովումը մեկ կաթիլը ի՛նչ կարող ե

անել. դեռ հարյուր տարին ել բավական չե մեղ խելքի բերելու:
ԻՍԱՅԻ.—Դուրթ իս ասում, ախպեր, ամա դուք ել գնում
իքեն մուսղրիկ Թերգի ջուր ե ինչոր խմում իք ու դառնում
իք իստակ բոն-ժոռո:

ԳԵՈՐԳ.—(ծիծաղում եւ) Հա, հա, հա...Ո՛հ, Իսայր, Փրան-
սերեն ել ես սովորել:

ԻՍԱՅԻ.—Ե՛, հեր ոխնած, եստուրն ինչ սորվիլ գողգե,
որենը քառասունն ին անց կենում միր քուչօքը. ա՛յ, դուն ել
նրանց հանգը չոննիս հաքիտ: (Գեորգի փեշը բռնում եւ) Ես
ինչ կարճ ե, ախպեր. նստած իս ձեւիլ ավի:

ԳԵՈՐԳ.—(ավելի յե ծիծաղում:) Հա, հա, հա, հա, հա...
Այդ ինչ լավ խոսք ասացիր, Իսայի, յերբեք մաքիցս չի ընկ-
նիլ: Ճշմարիտ վոր՝ նստած ձեւիլ տված: Մոզա յե, ինչ անես:

ԻՍԱՅԻ.—Ո՛հ, Գիորգի ջան, մոզա ասիր ու պրծաւ: Աս-
տուճ ե վկա, քունս կտորվիլ ե ես մոգերեմն: Իստակ խառն-
վեցավ միր խալիսը. ել ինչրու հաց ուտելումն ել մոզնի ին ու-
ղում ժաժ գա: Փուղ պիտի վուր եստուրը գիմնա՝ թե չե: Ինչ-
բու հիմի մե ճրաքուե մուճով յուլա եյի գնում, ախպեր, հիմի
կի գիշիրով մե գրվաքա կարտովիլ մումը հերիք չե գալի: Ես
ել քի լուսավորութիւն:

ԳԵՈՐԳ.—Լավ լուսավորութիւն ե, յերանի՛ յե մեղ...
(Ժպտալով:) Գիտես, Իսայի, մեկ վառ մաշխալա առ ձեռքիդ ու
տնե տուն ման արի, հենց ամենքին իսկույն կլուսավորես...
(Ծիծաղում են:) Ե՛հ, մնաս բարյավ, Իսայի, (Ձեռքը տալով)
Արի մեր տուն, ա՛յ. անպատճառ շնորհ բերես, թե չե կնեղա-
նամ, հալատա:

ԻՍԱՅԻ.—Գու քամ, գու քամ, բաս չիմ գա: (Ձեռքը բռն-
նելով) Ամա ինչ նշնելու տղա իս, Գիորգի ջան... Հ՛ը, ջեր չի-
նշնում:

ԳԵՈՐԳ.—Գու ել իմ մայրը մի դառնար, Իսայի. այդ ինչ
սովորութիւն ունիք, ճշմարիտ. առանց նշանգրութեան ե պը-
սակման ձեր մեջ խոսել չե լինում:

ԻՍԱՅԻ.—Ո՛, մերը լավ բան ե, Գիորգի ջան. բաս վառնք
խիթարիլ խիղճը քի վրա:

ԳԵՈՐԳ.—(Ժպտալով) Մայրս, վոր իմանա թե այդպիսի
խորհուրդներ ես տալիս ինձ, Իսայի, առաջի բարեկամը քեզ
կհամարի:

ԻՍԱՅԻ.—Միթամ ինչ փիս բան կոնե. ավատաս ուրիշնե-
րու պես խափիմ, ա՛յ:

ԳԵՈՐԳ.—Դո ճշմարտասիրութեան մասին չես բողբոջին հաճատացած եմ, Իսայի ջան։ Մնաս բարձրաւ (Տեսնելով Կարապետի տունը) Հա, Իսայի, դու չգիտե՞ս արդո՞ք՝ այստեղ ո՞վ է կենում։

ԻՍԱՅԻ.—(հետ ե նայում) Վահ, բոս չիմ գիտի։ Ես մի քանի Կարապետ Ջամբախովի տունն ե։ Ինչի՞ վրա իս հարցնում. փողըրթի բան խոմ չե՞, խիստ մինձ փողըրթնիր ունի։

ԳԵՈՐԳ.—Դու ճանաչում ես դորան, Իսայի։

ԻՍԱՅԻ.—Վհնց թե կու ճանչնամ. աղա Կարապետը իմը ինձամի յե ախար, Գիորգի ջան։

ԳԵՈՐԳԻ.—(ուրախութեամբ) Մի՞թե։

ԻՍԱՅԻ.—Աստուծ գիտենա։

ԳԵՈՐԳ.—Իսայի ջան, ծանոթացրու ինձ նորա հետ։

ԻՍԱՅԻ.—Ի՞նչ կոնիս, ուղում իս հիզը ննդիր դառնամ, թե՞ կանտորումը բան ունիս։

ԳԵՈՐԳ.—(ժպտալով) Ձե, Իսայի, բողբոջին ուրիշ բան ե։

ԻՍԱՅԻ.—Վահ, ինձմեն ի՞նչ իս թաքցնում. երեխա ձեռիս մինձացիլ իս։

ԳԵՈՐԳ.—Մի նեղանար, մի, Իսայի ջան. յես քեզ կխոստովանիմ... Այստեղ մեկ աղջիկ տեսա... շատ հետաքրքրեց նա ինձ։

ԻՍԱՅԻ.—Ախիկ տեսար (ձկուլթի ծայրը շրթունքներին ե դնում, հետո ձեռքը դեպի գուխը տանում) Վահ քու աղիս աղա, ել հիտու հըր իմ գնում։ Ի՞նչ պտուղ իս, Գիորգի ջան... Թային ոմքին գովիլ ե ու եկիլ իս վուր քու աճկով տեսնիս։ Ինչի՞ր իս մոգոնում, թե Մարտիրոսինց տունն իմ պառտում, կաս։ Ջաղ ախլ ե, աչ. լավ նշնելու ախիկ գուգիս՝ ես ե։

ԳԵՈՐԳ.—(ուրախ) Մի՞թե նշանելու յե, Իսայի ջան։

ԻՍԱՅԻ.—Եստի մտիկ... վհնց թե նշնելու յե. բոս փոս-կանձ իս ուղում ուղի։

ԳԵՈՐԳ.—(ծիծաղում ե) Հա, հա, հա...

ԻՍԱՅԻ.—Ի՞նչ իս ծիծաղում։ Աստուծ գիտենա, լավ ախիկ ե՞ ջահիլ, խելոք, սիրուն, ուսում առած ու բոլին ել պակաս չունի։ (Առանձին) Ո՛հ, հոքուս մե քիչ միխկ արի։

ԳԵՈՐԳ.—Դա չե, դա, Իսայի ջան։

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին) Ա՛յ բախտ... (Գեորգին) Բոս գհըր ախլ քիզ, ելի։

ԳԵՈՐԳ.—Շատ, շատ։

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին:) Մտիկ թե փուղն թնչ գիղի: (Գեորգին:) Վուր դուր եկավ, ախպեր, ու՛ արի՛ ձեռաց յ'ես շինիմ հաբանը... (Գեորգի գրպանին խփում եւ:) Դենդի դա մնողո, հըմ: Գեորգ.—Դու ինձ ասա, Իսայի. ո՞վ եւ այդ աղջիկը:

ԻՍԱՅԻ.—Ախչիկն եւ, պարուն դուն իմն իս, միթամ դուն չիս գիղի, ինչի՛ր իս ինձ խափում, իրան Զամբախովի ախչիկն եւ. շատ հարուստ մարթ եւ ու քիզ դրուստ հերութին կոնե: Փուղ ու բաժինք ել ենքան՝ կու տա, ախպեր, վուր ջեր ոչովու ել չըլին ավի... Կուլի դուն ել լավ գիղենաս՝ երկու հազար թուման փուղ ու յ'երեք հարուր թումնի բաժինք. ուրիշ թնչ իս ուղում, տո: Ախչիկը խոմ, որինավուր ախչիկ եւ, յ'ես ու իմ հոքին. նրա խասիաթն աժե մե ախչիկ: Անուամով Մարքրիս եւ, ամա սրտով մարքըրաներու գլուխն ե... Աստու՛ գիղենա, քիզ համա լավ բան կուլի, թե դուրթ ախչկան հալուում իս... Հը՛, բի, խփե ձեռդ, բանը քութահ անինք ու պրծնինք:

Գեորգ.—Ե՛հ, Իսայի, ինչե՛ր ես խոսում. յես բոլորովին միտք չունեմ այդ ձեռով ամուսնանալու: Միթե կարելի չե կի՛ն ուղել առանց փոքր ի շատե նորան ճանաչելու: Յես ուրիշների վրա ել եմ նեղանում այդ բանի համար, ուր մնաց վոր ինքս այդպես վարվիմ:

ԻՍԱՅԻ.—Արա ենդուր իմ ասում, ախպեր, վուր թերդի ջուրը խմում իք, ե: Նշնելու ախչիկը վուր կա, անկաբիլ ձմերուկ եւ. ինչ բախար կու տա, կու տա: Վժենց կանաս դուն նրանցը ճանչնա, յա ո՞վ կու թողնե քիզ իր նըշնելու ախչկա հիդ սիլի-բիլիք անիս:

Գեորգ.—(ծիծաղում եւ) Հա՛, հա՛, հա՛...

ԻՍԱՅԻ.—(շարունակելով:) Ձե, հիմի չիս ուղի մե շաբաթ քու տուն ել դրդին, վուր ուփրս լավ ճանչենամ:

Գեորգ.—(ավելի յե ծիծաղում,) Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...

ԻՍԱՅԻ.—Միդ հոունք չի սաղ գա, ախպեր. մինք խոսանիլ չինք. յ'ես վուր մե տեսնելով կեիկ իմ ուղի, ինչո՞վ ե փիս, փառք իմ ասածուն:

Գեորգ.—(ժպտալով) Ինձ վոր սպանեն, Իսայի, յես աչգպես չեմ կարող կին ուղել... Բայց թնչ ենք այստեղ կանգնել. դնանք այսպես խոսելով, յեթե ժամանակ ունեա:

ԻՍԱՅԻ.—Գնանք ախպեր: Դուրթ եւ, յ'ես ել տուն եյի գնում, կնիկս մնում կուլի, ամա մե քիչ քիզ պրավաժատ կոնիմ (Առանձին:) Ձեր արիվը, ձեռնեմես դուս չիմ թողնի:

(Գեորգը Իսայու թեմից բռնած՝ խոսելով լատինում և նորա: դեպի աջ, ուր բեմի խորքում պատահում են Կարապետին:)
Ես սհաթիս գալիս իմ, Գիորգի շան: (Գեորգը դուրս ե գնու ալն կողմից:)

Տ Ե Ս Ի Լ 36

ԻՍԱՅԻ, ԿԱՐԱՊԵՏ

ԻՍԱՅԻ.—(բռնելով Կարապետի թեմից և առաջ բերելով նրան:) Ե՛ս սահաթիս հիդ գու քամ, լավ խարար կու իմաց անիմ. են տղեն մնամ վուր քու Մարքրիտին տեսիլ և ետի բալկոնումն ու հաջնիլ ե: Ուղում իմ լանը դուխ բերի, շատ լավ աղա յե. հենց ես սհաթիս հիդ իմ գալի: (Դուրս ե վազում աջ կողմից:)

Տ Ե Ս Ի Լ 2

ԿԱՐԱՊԵՏ, մենակ. յերկար ժամանակ մնում ե ապշած:

Ի՛նչ ասեմ... Մարքրիտին տեսիլ և ու հալանիլ ե, կոսե... Գեորգի ե, թե երազումն ե. թե են տղեն մասխարա յե դցի... Ախրի իմ Մարքրիտին ո՞վ կու հաջնիլ*): Մե տեսնիմ՝ թոչ թաքար ե: (Դուռը ծեծում ե:) Ո՞վ կուլի են տղեն... Լավը կի յերևում ե, ախպեր, ովոր վուր ե ու... իմ որումը չիմ տեսի... Լավը վուր չըլի, Իսային չեր խառնվի, իմ խաթրը շատ ունե... Կի՛ս ի դուրթ աստու՛ւմ ողորմա ու Մարքրիտի ցավեմեն պըծնիմ... Դժար չե՞ մարթու համա վուր փուղ ել ունենա, խիլք ել ունենա ու ախչիկը գիղճ ըլի... Ի՛նչ ոյին գուղիք հանիլ իմ, աստու՛ւմ գիղենա. ամա վուր դամաթը չե կտրում՝ թոչ անիմ. վուր ոչով չե ուղում... Ե՛հենց ել աշխարք կուլի... Լավ տղերքն ասում ին՝ սիրուն ըլի, կոսե, ու փսին խոմ յ՛ես ինքըս չիմ տա (Մարգիսը դուռը բաց ե անում:) Ա՛յ քանդվի ես աշխարքը, լալն ել ու վաղն ել հիդը, հը՛ա: (Շտապով ներս ե մըտնում:)

ՎԵՐՋ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԱԲԱՆԻ

* Այստեղ հանդուցյալ Ամերիկյանը ավելաբեկ է միշտ այլ խոսքերը, «քե ինձ իմ տեսի, քե իմ Մարգրիտին»:

Կարապետի տանը շքեղ սենյակ յերեք դռնով՝ աջ, ձախ և խորքի Սենյակի հատակը ծածկված է դորպով, առաստաղից կախած է վոսկեզոծ ջահ հանդած մոմերով: Ձախ կողմը ընկողմարան (քուշեթ) փոքրիկ սեղանով և լազկաթոռով. իսկ աջ կողմը՝ բազմոց մեծ սեղանով և բազկաթոռներով խորքումը աթոռներ: Սեղանները ծածկված են դուռնավոր դեղեցիկ սփռոցներով և դռները զարդարած նույնպիսի դրապիրներով: Մեծ հայելի և ժամացույց, զոր բանում է և ցույց է տալիս կեսօրից մեկ քառորդ անց:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ԿԱՐԱՊԵՏ, ՄԱՐԳՐԻՏ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(մտնում է խորքի դռնից, ծանր քայլով առաջ ե գալիս և դնելով գլխարկը աջ կողմի սեղանի վրա՝ կանչում:) Մաքրիտ: (Նստում է այն սեղանի մոտ):

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(դուրս գալով ձախ դռնից) Համե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Եսոք բալկոնումն ելիլ էս:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Հն, մամի ջան, մեկ դուս գնացի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ուրիշ տղա տեսավ քիչ բալկոնումը:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Ձե, մամի ջան, ոչով չիմ տեւի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(զարմանում է և առանձին:) Ի՞նչ մոգոնից են սարսաղ Իսային. նրան ել մարթ ինչ ասում է, են սհաթին ավտում է (Մարգրիտին:) Մե ինձ ասա, բալկոնը ինչի համա դուս գնացի. շատ սիրուն կնարտինկա իս, քու գլխի արիվը, վուր դիվունանքը քիչ վրա մայիլ մնան:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(լացակումած:) Սեյր անելու խո չդուս գնացի, մամի ջան: Կինադամ դռնիը կոտորեցին. դուրս մտիկ անիմ, տեհնիմ Նատալիեն և, ու հանց դուռը բաց արին, են սհաթին հիգ տուն եկա, աստուձ գիդենա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(զարմացած:) Նատալիեն Եստի եր գանա:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Հիմի ել եստի է, դեդի մոդ նստած:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Եստի է: Իժում նա եր դուսը բալկոնումը:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Ձե, մամի ջան, նա ել չե ելի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(զարմանում է:) Բեսաբ նամադուլ իս անում,

գրիւստ ասա:

ՄԱՐԳՐԻՏ.— Աստուծ գիդեհնա, մամի ջան, չե ելի. ի՞նչ բալ-
կոնի սիրտ ուներ, ահու ջեր ելի սիրտը հիդ չե ցեկի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ի՞նչ ահ:

ՄԱՐԳՐԻՏ.— (առանձին) Վա՛յ մե, ես ի՞նչ ասի, խո նա-
տալիեն կու ջգրվի: (Կարապետին) Զրո՛ գիդի ի՞նչի վրա ել
վախեցիլ ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (վեր կենալով) Մարքրիտ, ինձ խո կու ճանչ-
նաս. ասա դրուստը, թե չե ել ինձմեն չիս պրծնի:

ՄԱՐԳՐԻՏ.— Վա՛, յ'ես ի՞նչ անիմ, մամի ջան. ասում եր թե
մե ֆրանտ տղա վախեցրուց, կոսե. ամա գենացվալե, մամի ջան,
ինձմեն վուչինչ չասիս, թե չե նրամեն ել չիմ պրծնի,

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (առանձին) Փրանտ տղա՛ (Մարգրիտին) Լա՛վ
ե. գնա՛ Նատալին ասա՛ հստի գա: (Մարգրիտը գնում ե:) Դե-
դետ վճռեց ե:

ՄԱՐԳՐԻՏ.— Ելի պառկած ե (Դուրս ե գնում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ԿԱՐԱՊԵՏ, մենակ

Հա՛յ, ենե՛նց պառկի վուր ել չվեկենա, հը՛: Ողլուշադ մո-
գոնողին ել ի՞նչ ասիմ... Ախար պատիժ ե. դուս իս գնում,
քրտինք իս քաշում, սուտ ու դուրթ իս ասում, տուն իս գալի
մե թիքա հացը քնթետ հանում ին... Հալքաթտա՛ ռումը չի պա-
տահի հիվընդութին. ամա վուր մարթ գնա, գոռով հիվընդանա,
ենդու պես ել ախմախութին կռլի աշխարքումը... Շատ վուխտ
եր հեքիմ չեր եկի իմ տուն ու ճրել-ճրել թումնիրը չեր համբ-
ըիլ տվի... Հորեն Նատալիեն գալիս ե. վճռեց կոտրիմ վուր
դրուստն իմանամ, թե չե հիմիկվան վուխտը խո դրուստ խո-
սիլը աղաթ չե:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԿԱՐԱՊԵՏ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (Նատալիային, վոր մտնում ե ծախ դռնից) Ո՛հ,
բա՛րով, Նատալիա ջան:

ՆԱՏԱԼԻԱ.— Բա՛րով, ձիա ջան: (Միմյանց ձեռք են տա-
լիս:)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ես ի՞նչ խեղճմեն ես, միտտ ինք եկի, ախչիկ-պարուն (Նստում ես)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ի՛նչ խեղճեան պիտի ըլի, ձիա ջան. իմացա վուր ձալոն բեհալ ե ու եկա տեսնելու:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին.) Ետ ե վուր ավատացի: (Նստալիս) Ինչի՞ր իս խոսում, Նատալիա, հենց գիղենաս քիզ չճանչնանամ: Հիմի քու մարթու տունն դնալու վուրտն ե, ես չախըն ի՞նչ կուլիս շինում գուն հստի, թե վուր մե բան չըլի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ի՞նչ բան պիտի ըլի, յադ խոմ չիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Յ՛իս ել գիղիմ վուր յադ չիս ու ջիգրս ել ենդու վրա յե գալի, վուր ուշ-ուշ իս գալի. ամա յ՛ես հուտով իմանում իմ, վուր առանց միղեց չիլիլ գա հստի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Դուն վուր, ձիա ջան, բանեմեն բան կու հանիս. ասում իմ վուր ձալոյի տիս եկա, աստուճ գիղենա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին.) Խիրխիս չկտրից: (Նստալիս) Ժպտա: ով) Բաս վճնց եր վուր են աղեն վախեցրուց քիզ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(շփոթվում ես) Քիզ թվ ասավ, ձիա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ծիտը խարարն երի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Մարքրիտը կոսեր, ելի. նրա բերնումը խոլորի չի դրչիլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ձե, Մարքրիտը ինձ վունչիչ չե ասի. ամա մե ինձ պատմե՛լ վճնց ե ելի ետ բանը:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ե՛հ աճմիդ բան եր, ձիա ջան, աստուճ գիղենա. ամա փեսին չասիս գեթա՛ղվանե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին.) Դիբավ ձուզը չանդլին: (Նստալիս) Ձե, չիմ ասի, ասա:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(աթոռ մոտ քաշելով դեպի Կարապետը.) Քիմեն ինչ թաքցնիմ, ձիա ջան: Եսոր առուտեհան տալս դրգիլ եր, թե նուր մաղադինումն եման ապրանք ին ծախուժ, կոսե: Քանի վուրտ եր ինձ համա դերիացու եյի ուզում, յ՛ես ել գնացի իմ տալուչ հիգ ու ինչ ուզում եյի առա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(հեգնակա՛ն ձեպով.) Ե՛տ ե, հիմի մինք տանը նստինք ու միլ բանը դուք շինեցեք:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Մաղադինեմեն վուր դուս եկանք, տալս ուրոր գնաց, հարկավուր բան ունեք, ու յ՛ես մենակ միլ պատի բջի արով եկա հստի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Հորեսիդենը առանց ըլի յել կու ման գաք աստձու ոլորմութենով: Իժմում...

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Դուանը վուր մոգ եկա, ձիա ջան, մե ջենել ֆրանտ տղա առաչ եկալ, մե հետի հանգը գլուխ վեր երի, կոսեյի նրա բիծու ախլիկն ըլիմ, ու հարցրուց. թե Մարտիրոսյանցի տունը խոմ չիք գիդի, կոսե. Մերաշ հետի վախեցա, ձիա ջան, վուր ահու կինազամ սիրտս գնաց:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(հկուլթի ծայրը շրթունքներին ե տանում.)
Իժոմ...

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Իժոմ ել ինչ. ասի վուր յ'ես նրա տունը չիմ գիդի. նա ենենցը դիվիր գնաց միւր քուչոքն ու յ'ես տո.ն եկա ետի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Վա, հեր ոխնած, ետու համա ել ձեր եյիւր վախենում. խոմ չեր կուլ տա:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Արի առա ելի, մե բաշ վախեցա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ի՞նչ հանդի տղա լեր:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Դիք նրան ելի տնդում, նրա գլխի արիվը գիդենա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ձե, մալինց, ախար:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Մե ջենել ֆրանտ տղա յիւր, ելի, ամա խիստ կարճ շուրիւր ուն եր հաքին ու ձեռին ել դիդին փերչըտկնիր:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին.) Հենց նա յիս (Նատալիային.)
Կարճ շուրիւր ուներ, ասում իս:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Հա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(գլուխը շարժելով յեւ առանձին.) Հենց ենենց ե. ամա Իսաչին խոմ չխաբից ինձ. (Նատալիային.) Ետ լավ բան ե եկի գլխիտ, ախպեր:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ե', ձիա ջան, վուր միտս ե գալի ծնգնիրա չեր ելի դողում ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Շատ լավ ել ե ըլում. ձիդ ինչըու մե լավ ուին չգան, խիլքի չիք գա. Աբա ինչ կարք ե վուր մաղադիներումն ու քուչա. քուչա մենակ սեյր իք անում. Տո, դերիա գուգեյիր. քու մարթն ուփրո եփանն ու լավը չէր առնիր:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Գենացվալե, ձիա ջան, փեսին վուչինչ չասիս, թե չե խոմ գիդիս նրա խասիաթը, ել տանհմես դուրս չի թողնի:

ԿԱՐԱՊԵՏ —(առանձին.) Իժվիլ իմ. (Նատալիային.) Ետ ե. ջենել տղերքը ձիդ հիւք քուչումը մասլահաթիւր սարքին ու (կանաչի ծայնով) փեսին վունչիչ չասիս (Իր ծայնով) Շինգեցավ մարթկերանց բանն, ելի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Քան, յ'ես ինչ միդ ունիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Են միդն ունիս վուր մաղաղիեք ման գալը միբ
կնիկարմատին չի վայրլի, չէ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ին կի աշխարքը ման ե գալի, քան:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Եհ, աշխարքը: Ետ ե վուր շատ մեկսմեկու
մտիկ տալով իստակ քոռացել իք. եւ Մանլաս, բալբաղնիրդ
խիստ իք վիբ թողի (Ջայնը մեղմացնելով) Ուրիշ ինչ բարին
հարցնինք, խո լավ իս:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Փնոք ասածու, ձիա ջան. դուն վհենց իս:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Վուրցոր տեսնում իս. լավ իմ: Ամա ձալոյիս
խում տեսար, մե քիչ նրա բեհալուծինը քեփս խաբար ե
անում:

ՏԵՍԻԼ Գ

ՆՐԱՆՔ. ՄԱՐԳՐԻՏ

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(դուրս գալով ծան դռնից.) Ճաշը վհարդի
գու անուշ անիք, մասի ջան, բալկ նումը թե բախչումը:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Աստ վուր բախչումը պցին սուփրեն ու մե
պրի որ ել ափեցնին:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ձրա ջան, յ'ես ճաշին չիմ կանա կենա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Լայիդ կոնիս:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Աստուձ գրդեսա, չիմ կանա, ձիա ջան: Իստ-
գին յի ել գրդի թե եստ պիտի եկել էյի (Մոտենում ե Մա րգ-
րիտին)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Հաջաթ չե, դուն արխային կաց: (Մտածմուն-
քի մեջ ե րնկնում):

ՆԱՏԱԼԻԱ.—ծածուկ հմելով Մարգրիտի թեվը.) Հիմի
ինչ կուրիս վուր իմ ափալը ձրին չեցո ասի:

ԱՐԳՐԻՏ.—Ո՞վ ե ասն ասի, ինչ իս ասում:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Քու ճոթովիլը գրդենա:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Իհ, ունցնալուր իս, Նատալիա ջան. աբա
մալիս հարցու թե բա: Եր ասի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(ծեռ քով ս գառնում ե Մարգրիտին) Մուլափ
տեւ, թավրափիան:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Քան, ասում իմ վուր վհենչիչ չիմ ասի. ինչ
անա ատալի իս:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(մտածմունքից սթափվելով.) Հ՛ը, ինչ գալ-
աղալ սարքեցիք: (Մարգրիտին) Յ'ես քիչ շաւթ թե գնա մե

պրիքոր ապիլցնիլ տեւ Դե, չհետ աբա, են մարթը գու քա,
ամուխ ե:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ո՞ւն ունիս Վոնախ, ձիա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Վոնախ չե, հիմի սազանդար. քու մարթը պիտի
դա:

ՄԱՐԴԻՏ.—(առանձին, ուրախ.) Ես ինչ լազ որ լուսացա՞վ
(Դուրս ե վազում ձախ դռնից.)

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԿԱՐԱՊԵՏ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Բա՛ս յիմ կենա, ձիա ջան, հստի. պի՛ն թե
Չիգը դա, վուր տունը մենակ իմ թողի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Տո՛, ինչի՞ պի. ի Չիգը դա. նա ինձ ես սհաթիս
ասա՛վ վուր ճաշին գու քա՛մ քի մոգ, կոսե. յիս ել կոսիմ՝ վուր
տուն եկա՛մ, աղոշկեմն միթա՛մ քիզ տեսա՛մ վուր տուն ելի՛ր
գնում ու կանչեցի: Եստու՛մը ի՞նչ կա Չիգիլու:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Վա՛յ թե հտենց ուզի՛ր խալ տանե, ձիա
ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին.) Խիստ խուճը փրքը ա՛նող վուր
նա յե. (Նառալիային.) Տո՛, ինչ կա ե. տի խալ տանլու. կո-
սի՛մ ետեց եր, նա ել պիտի ա՛լտա վուր ետեց եր:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(ուրախ.) Բա՛ս վունչի՛ն չի՛ս ասի, ձիա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին.) Ախա՛խ ել կուլում: (Նառալիա-
յին.) Ասի վուր չի՛մ ասր, խո գիգի՛մ իմ խոսկը խոսկ ե:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ԴՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ.—(ներս մտնելով խորքի դռնից, ապշում ե և
զարմացած նայում Նառալիային.) Վա՛, դուն հստի՞ իս պառա-
յի՛քի եկար:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Հենց ես սահաթիս:

ԻՍԱՅԻ.—Ի՞նչ գիգիցի՛ր թե յիս հստի պիտի դա՛մ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Վուր չիյի ի՛մաց տրի, ի՛նչ կու գիգի՛նեյե.
իմաստուն խո՛մ չեյի: Տուն եյի գնում, ձիո՛ն աղոշկեմն տեսա՛վ
ինձ ու ասա՛վ թե փեսեն ճաշին գու քա, կուե, ու դուն ել արի՛:

ԻՍԱԻ.—Հենց հիմի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.— Զինք հիմի, քան:

ԻՍԱՅԻ.— (առանձին:) Մ'էն սիրտս հիդ եկաւ: (Նստալիա-
յիմ:) Դուրթ յա ասո՞ մ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (վեր է կենում:) Հեր ոխնած, տուն եկար՝ մե
քարով ասան, հազար քարի լսո. սխտսովի անելու խո չիս եկի:

ԻՍԱՅԻ.— Թնչ սխտսովի խիլք ունիմ յ'ես. մերաշ արմ-
ցա վուր սրան ետտի տեսա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Թնչ կա, ախպիր, ետտի արմնալու. դուն չա-
սիր, թե ես սահաթիս գու քամ, կ'սեւ Տուն ե ա, տեսնիմ դա
տուն եր գնամ ու գանչեցի. թե շնորհակալ չիս, գուզիս հիդ
տուն վրդի, հապիրը ջուր տալ գուզեանն: Արա ենդուր իմ
ասում, Իսայի, վուր մ'ղմեն հեռո. իք ման դալի, ե. գնալ ու
գալ դուր ուն նաք միդ մոդ, քու կնգա ետտի ըլելու վրա չեյիր
արմընս:

ԻՍԱՅԻ.— Ինչ ասիմ, Գարասիմ Յակոբիչ. աստուծ գիդենա,
հիսիկվան ժամ անակումը հոսք գիդենաս ուրիւր կարճացաւ:
մարթ իր ասին ել չե վրահասնում:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Թու գուլի գուլ քս. ասած ե, քաղա որ խիլթ
իմեկա*): Ե', մա լաս... (Նստում ե այ կողմի սեղանի մոտ):
Վա, նստեցի, ե... (Իսային և Նստալիան նստում են, բայց
աչնպես, վոր Իսային գտնվում ե Կարապետի և Նստալիայի
մեջտեղը, Իսայուն:) Ուրիշ վճռեց իս:

ԻՍԱՅԻ.— Փառք ասծու. վունցոր տեսնում իս, ապրում
ինք. խնամին գճնեց ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Նրա բեհալութինը խո ջանդա բեղար արած
ինձ. հորին ելի պառկած ե:

ԻՍԱՅԻ.— Աստուծ լավութիւն տա. ի՞նչն ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Իստուծ վուչ գիդի իմ գլուխը:

ՆԱՏԱԼԻԱ.— (Իսայուն:) Զալոյի գլխապալն ելի աշլտ չե
ելի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Տո, հաղիտ դրուտտ խոսիք: Իրիգուն տեսեր-
կու անթին եր վ'եր տուն եկաւ... Ինչոր անդեր ու մուկորեկ
լուտ իք մոլորի... դատալի գլ'իս պիտո վուր ձիւ համրըրքին
դիմնա: (Իսային գլուխը շարժելով հանդիմանում ե Նստալիա-
յին:) Քառսուն հոքի մետի ադ իք ըլում մո ռթախումը հենց

*) Վրացերեն ե—Յեթի սրտն ուղում ե, դաթան յերկու ձեռքով կու-
տեն:

գիղեհնաս Խոջի բաղնիսն ըլի, ի՞նչ տաք-տաք դուս իբ գալի
կես գիշիրին ու հալըսթատ գլխն հլ կու ցալի ու վաւտու ուլ
Մանլաւս, սե քիչ պիտի լկամն բուտ 'գալիմ պահինք, թիւ չե
վայ միւր միւսկը հորեսի գինը:

ԻՍԱՅԻ.—Ավետարանի խոսկիւր իս ասուժ, Գարասիմ Յա-
կուլիչ, յ'ոս ու իս հոքին:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Խղճ օխչկիրք, Դարաք ինչ պիտի ըլի միւր
չարհն. ել տեստրուժը բան չիւաց վաւր միւր վրա չտան: Աս-
տուժ գիղեհնա լալ բան ե. մարթիքն ուղեհնա. բազը գ'ան քիֆ
անեղու, ուղեհնան մեկ-մեկ ու մոգ բիգիս պուրիք սարքին, ուղե-
հնան ինչրու կես գիշիրն ել կլու բուժմն ըլին ու արնք կի ե լո-
տո յիւ չկանենանք խաղաւ: Բաս սենակ չուրս պատի աւջը ճրաք
ձրինք ու նստինք: Թո գուզիք դուք զիվ տանը կացեք, մինք
ել տանը կուլինք:

ԻՍԱՅԻ.—Լաւ ե, ձեռք. ճիւղնուրը մի սարիւ Ետեհց իք
խոսում վուր տուն ու արիւր քոժի ու ըլի արձիւ ե մնո մ. ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Նատալիին ել դուրթ ե ասում, Իսայի (Նա-
տալիան հեգնական շարժվածքներ ե ցույց տալիս Իսայուն):
Թե դրանք խերով չին, մե մինձ խերով ապրանք մինք ել չինք ..
Ե՛հ, գնանք բախչեն, ինչրու սուգրին ել կու գցին: (Վեր են
կենում): Հա... (Նատալիային): Ես սահաթիս գալիս ինք, Նա-
տալիա: (Նատալիան գնալով, Իսայուն ծածուկ շարժվածքնե-
րով խնդրում ե Կարապետին, վոր Իսայուն վոչ'նչ չասն. Կա-
րապետը նշաններով հանգստացնում ե Նատալիային, վոր հետո
դուրս ե գնում ծախ դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ի՞նչ ելիւր ասում ելախտ. Իսայի:

ԻՍԱՅԻ.—Ել լի՛նչ ելի ասում. արա լի՛նչ իս տալի, ախչկաս
բանը շինիլ իս:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ե՛հ, հանձք իս անում, Իսայի:

ԻՍԱՅԻ.—Հանաք կի չե, դուրթ իմ ասում, քու արիւլը.
քունը սուտ չգիղեհնաս, իմ արիւլ իմ ասում: Արա վաւր ասում
իմ, թե մարթ չի գիղի ինչ կու պատահի:

ԿԱՐԱՊԵՏ — (առանձին) Թե երեսնց ե, յ'ես լավ գ'դիմ' ինչոր պատահիլ ե:

ԻՍԱ. Ի.— (շարունակելով) Տո, հալալ միամիտ ինձ հաստուն ելի գնւմ. հենց ետի ելիտ են տղին ոտստ ելալ ու միամիտ հիղը խոսելիս. իմացա վուր Մարքրիտին տեսիլ ե. չիմ գիղի բալկունումը թե դոանը, ու շատ հալ' իլ ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (առանձին) Ել ետուումը խալ չկա, Նատաւիի ոչինն ո:

ԻՍԱՅԻ.— Իմը չեր խիլքս չկորից. ամա վուր փիքը արի, Թե մորթ ու կնգա բաւը յ'երգնքո. մն ե շիւղում, կոսե, յ'ես ել հալալթոտ ինչ կանացի' Մարքրիտին գովեցի. հոքոս ել մինձ միսիկ չարի. լավ ախչիկ ե, յ'ես ու իմ հ. քին, Հիմի դուն կու գիղենաս, յա կո. իմանաս, դուրթ Մարքրիտին ե տեսի', Թե ետի ուրիշ ուքին ելի:

ԿԱՐԱՊԵՏ — (վոր խոշին ուշադրությամբ ականջ եր դրնում, առանձին) Կուգիս ձվաց, ախար, ե' (Իսայուն) Հմ, Մարքրիտն ասիլ եր գեղին Թե քուչի դոանը կանգնած ելի, կոսե, ու մե ջհել փրանտ տղա անց ու դարց արալ կոսե, ու խիստ խիթից, կոսե:

ԻՍԱՅԻ.— Հենց ետեց ե բաւը, վունցոր մաշուր արի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (առանձին) Ետ ե վուր իմացար (Իսայուն) Ամա իրան վունչիչ չասիս Թե աստուձ կու սիրիս, միթամ վունչիչ չիս գիղի:

ԻՍԱՅԻ.— Վա, խիլքս հացի ու պանրի հիդ իմ կերի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Հա, երեսնց մուղալիթացւմ իմ (Նատում ե.) Քու արիվը, իմացիլ կուլի վուր փուղ շատ ունիմ, ու հալալթոտ ախչիկս ել կարտինկա կու յեր'եր: (Հրավիրում ե Իսայուն Նստելու)

ԻՍԱՅԻ.— (Նստելով) Քու աղիդ արիջի իմ ասում, Գարասիմ Բակուլիչ, վուր են տղի հիդ խոսելիս. իմ մտկումն ել ետ անց կացալ: Չասիս Թե խիլքս բան չի կարում, հը... Փիքը արի, վուր Թալին ուքին իմքին բան ե ասի նրան ու ետի դասիղի անց ու դարց ե արի, Մարքրիտին ուգեցիլ ե իր աճով տնդլի: Ախար, խիստ բոնժո ոնիր ին ես հիմիկվան տղերքն, ե. ոչովի խոսկին չին ավտում: Ծանդր ու թեթիվ ե արի իր մտկումը, ու խոսելիս ել մաշուր արի վուր սիրունութենի վրա խիստ հարց ու փուրց չիւր անում. հենց են ե խասիալն ու վարքն եր հարցնում դիփ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Գիտի՛մ, դո՛ւն ել կու գովելու:

ԻՍԱՅԻ.—Վա՛, բաս կու փտնեյի՛. նշնելու ախչկա խասիաթը սուտ ել վուր գովին՝ միխկ չե, կոսե ու Մարքրիտը խոմ զուրթ լավ խասիաթ ունե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Իժու՛մ, հի՛վ ե ետ տղեն, ի՛մ որումը չի՛մ տեսի: ԻՍԱՅԻ.—Շատ լավ տղա ե, չ'ես ու ի՛մ հոքին, Գարասի՛մ

Յակուլիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ախար, հի՛վ ե, հի՛մ վուրթի ե, մե ասա՛, ե...

ԻՍԱՅԻ.—Ա՛յ, Մասիսինց Նիկողոսի տղեն ե, ելի. ես մոգիկ ժուզն եկազ ու խիստ լավ տիղ ին տվի ետի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Նա՛մ յե՛: Ետ խոմ աստու՛ճ զամբլիով դե՛կեր ե զրդի միզ հասա: Ի՛մացիլ ի՛մ, շատ լավ տղա ին գովում ու զուրթ լավ տիղ ել ե ճարի:

ԻՍԱՅԻ.—Վա՛, խոմ գիղիս, հազար թումնով սուտ չի՛մ ասի, են ել քի մոգ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Իժու՛մ, փուղի անում տվի՛ր ի՛մքին:

ԻՍԱՅԻ.—Վա՛, բաս առանց ետ կ լ'լեր. քրթամի ջոջոխիթս գաանաթլերս*), ասած ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Գա՛նի ասիր:

ԻՍԱՅԻ.—Յանն ի՛ր պատիվով**), ելի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ետ ՚ղազամին սերմը:

ԻՍԱՅԻ.—Հա՛, մերաշ բերնեմես դուրս թըռալ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Հեր ոխնած, գանա յ'ես մե որ վուր ասե, թե ետ ՚ղազամի կու տամ, խոմ չամի թե հենց ով ուստ գա դի֊ փունանցն ետե՛նց ասա: Ջեր կեսը կոսեյիր, իժում սանդուխտ սանդուխտ դիվիր կե՛նեյիր:

ԻՍԱՅԻ.—Չեր ըլի, քու արիվը, Գարասի՛մ Յակուլիչ. մուշտարիք շատ ունե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Դե լա՛վ, ինչ տաիլ իս. ասիլ իս, ողունդ մե տուկե ու ես Մարքրիտի ցավեմեն պ ճրցն. ինձ:

ԻՍԱՅԻ.—Ուկիլ ել ի՛մ ու պրծիլ ել, ամա բանն ետու՛ւ վրա յե, վուր մե տիղ հա, սնքումը, յա նշանտեքումը պիտի ուստ բերինք Մարքրիտի հի՛ք:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(սուսնի՛ն) Կու զինվի բանս, հը՛: (Իսայուն) Ել լինչ հարսնիք ու նշանտեք, Իսայի, թե՛ վուր ասում իս՝ տեսիլ ե ու հաջիլ ե, Կոսե:

*) վրացեհեն ե:—Կաշառքը դժոխքը կլուսավորե:

**) վրացեհեն ե:—(Յ) տառը պատիվով նշանակում ե յերկու հազար թուման կամ քսան հազար ուրբլ:

ԻՍԱՅԻ.— Վա՛, հեր որհնած, մարթ ե ու քեզի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Վուր չհաղնի, իժուամ:

ԻՍԱՅԻ.— Վուր չհաղնի՛ նա իր համա, մինք միզ համա.
զոռով րան կուրի աշխարհումը:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ձե, Իսայի, դուն նրան եստի բի ես գիշեր
եկես:

ԻՍԱՅԻ.— Իժուամ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Իժուամ ինչ. բի, ելի:

ԻՍԱՅԻ.— Ձեր վուր նշաս տալու խոսք չե տվի, վա՛նց
բերիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Հաջաթ չե, նշանն ել կու տալ տանք, ելի:

ԻՍԱՅԻ.— Վա՛, վուր չտան, խոմ խալտառակ կուլինք:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Վա՛նց թե չտա, նրա հորն ողորմի. իմ տուն
տուն քս ու առանց նշան տալու դուս գամ:

ԻՍԱՅԻ.— Յիս ել ետ իմ ասում, Գարսիմ Յակուլի, վուր
մի աեղ հարսնքքումը, յա նշանտեքքումը ոտս ո սերինք, ե:
Եստի վունչիչ ամոթ բան չկա, համ ել թվ կու իմանա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Աբա՛, քի-նն չիմ արմնիւմ, Իսայի. իմ մուսդ-
բե ի ափալը չիմ գիղի. ես աղես մեկ հիւռու մ-դիկ տեսիլ ե ու
ձիվ հալիլի ե, հիմի գնդիս դիփ մետի մոշլա ըլի բանը: Ձե,
ախպեր. դուն նրան տուս բի եստի, տուն. յիս գիղիմ վունցոր մե
նմուտումը մալաթը մեչը կու պնիմ: (Վեր ե կենում ե մի
քանի քայլ աեց ու դարձ ե անում:)

ԻՍԱՅԻ.— (վեր կենալով) Բաս զոռով իս ուղում նշան
տալ տան: Ետ իսմ իստակ խափելու հետաք ե. իժուամ միջիկ չե
ասում մոգ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (վշտացած նայում ե Իսայուն, հետո) Խա-
փիլը վա՛ւրն ե, ինչի՛ր իս ասում, Իսայի. դուն ուղում իս հայր
Արրահամու վախտվան հանգը ժած գամ: Այա՛մ ե ինչ լիբլիբ
գնաս, ես յիբրբի գդալ ծաղկե, կոսե: Աբա՛, քիզ իմ հարցում,
ես միբ քախուլը վւր մեկ մեկ ե չըլին խափում, մե ոք կա-
նա մարթ ապրի, կանա վուտը վուտի առչիլը դնի՛ Տո՛, ինչ
գուդիս փեշալ ասա, ինչ գուդիս առտ-տուր տան, մեկը կա վուր
առանց խափիլ լուա ըլի տանում իր բանը: Գանի որինակ գու-
դիս ասիմ... Հը՛մ, տո՛, չաքը վուր հայ ե, քուչումը ննգած վուր
տեսնում իս, միխիկ իս համարում պանա, վիբ իս կալնում, թե
ինչ ե, մարթու վուտի տակը չննգնի, կոսե. չե՛ վուր սուրփ իս
համարում:

ԻՍԱՅԻ.— Բաս ի՞նչ ե, ասծու տուրք ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Հան, յ՛ես ել հո իմ ասում, Է՛ր Արան, հիմի են ասծու տուրքի ծախողը ինչ հանգ ե խափում մի՛զ: Ալ ուր իս ուղում մեյգնումն, առապեր, ինչ ասիս մեջը դուս ե գալի. թխած իս տոնում՝ կշռումը պակաս ին տալի. բաս հիմի քու մտքումը հաց թխողներուն պիտի խխտին. Էլի Եստու վրա պատկար խոմ մեկհիւրին ին ժաժ գալի Ա. ա փեշաքերերուն ու մա՛ղդում ծախողներուն թողնինք, ասինք խիղճ մարթիք ին. խիղճը վուր հաց գուղնա ուտելու, միխկ չե կոսե: Ա. ան ես քու հարուստնիրն ի՞նչ ին անում, թեգուգ ես քու գրանիցի ապրանք ծախողները՝ տեսնինք թե նրանցմեն վճարն ե հալալ առուտուր անում: Ասում ին երկու շահի շահ առնիլը միխկ ե, կոսե. նրանք կի մե գորշի կարաքը վից արաքով ին ծախում. պո՛մաղա չե, կուե... Ի՛ն պո՛մաղա, ինչ փլափ, ին՝ փստան, դիփ խափիլ ու խափիլ. խափիլը եստուրը կոսին, թե գուղիս, չե թե ախչիկ մարթուն տալուն... Հը՛, ի՞նչ իս բերանդ բաց արի, սճւտ իմ ասում:

ԻՍԱՅԻ.— (ուշքի գալով) Սուտ կի չե, դուրթ իս ասում, Գարասիս Զակուլի: (Դարձ ա նստում են):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Վուր դուրթ իմ ասում, բաս տանին դիփունանցը խխտին, Էլի Ախչիկ սարթուտ տալն ել մե փեշակ ե. բաս վուրդի ախչկա տեր կա, նրանցն ել հիգը խխտի՛ն: Իժում ետ ինչ որենք կուլի Միւր քախկումը զրբստութենով բան չի շինվի, չե, թեգուգ յ՛երգնուց հրեշտակ դեմեր գա. ինչի՛ր իս ասում դուն: Տո՛, հիգու ուր իմ գնում. ես սահաթիս, ասինք, ինձմեն մե բան խիցիր, ել հիգ չիս տալի, մե խոսկով՝ ինձ արիժատ արիր: Գնում իմ դատաստան իմ ուղում, ասում ին գավթրի. գավթրեն գնում իմ, ելի ասում ին՝ գավթրի. ելի իմ գնում, ելի են գավթրին ին ասում: Տո՛, ես խափիլ վուր չե, բաս ի՞նչ դարգուրալա չե. բաս խափիլը վճանց գուղիս: Հիմի քու խիլքով չինովնիկներուն ել խխտին դիփունանցն, Էլի Ետենց վուր ասինք, ես ուր կեհա, Է՛ր Բարեմց ասան. թե միք քաղաքը մերաշ վիկալնին կրակ տան ու պրճնի՛ն... Իժում, չունքի քու մտկումը դուն շատ խտակ մարթ իս, մենակ քիզ համա բոլթա տու ու տեսնիմ թե վո՛նց իս ապրում:

ԻՍԱՅԻ.— Խուրը վուր փիքը իմ անում, ախպեր, Է՛ր, դուրթ վուր դրուստ մարթ խիստ քիչ կա միք քաղքումը:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Հան, իսալի ջան, յ՛ես ել հո իմ ասում, Է՛ր,

վուր ամեն բանում խափում ինք ու խափում ինք: Ուտելումը, խմելումը, հաքնելումը, մե խոսկով՝ նստում ինք թե վեր ինք կենում, պառկում ինք թե ման ինք գալի, լալիս ինք թե ծածաղում, դիփ խափում ինք, խափում ինք ու խափում: Ինք ել դիփ խափած ինք, ու խափած, Գլխահեն ինչրու վուտ սուտ ե հա աշխարհքը՝ «Յ'ես տապի ի դարմանալի իմում, ասում ե, թե ամենայն մարթ սուտ ե», կոսե:

ԻՍԱ Ի.—Վայ մի միտիլը, ետ խոմ ետենց ե ու ետենց:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Քրծով, գնաց... Ամա մե բան ել ասիմ... Դու ն հասիր հա սահաթիս թե ախկատ բանը շինեցի, կոսե... Վհանց շինեցիր, քիզ իմ հարցնում, փտնելով թե՞ գողեցի:

ԻՍԱՅԻ.—Հարաթտա վուր գողեցի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Հիմի ետ խափիլ չե:

ԻՍԱՅԻ.—Վա, հեր ոխնած, խափիլ ել կա, խափիլ ել յ'ես մե բաշ գողիլ իմ, խոմ չիմ փտնի. Ախկա գողիլն ու եգեղեցի շինիլն, ասում ե, մեկ ե, ամա դուն սարքովի բանիր իս դարսում:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Բաս դուղիս քսան բան ասիմ, վուր դուն ըլիս սարքովի խափի մարթկերանցը:

ԻՍԱՅԻ.—Ե՛հ, լավ ե, քու հորն ողորմի, բաղրոս ետունք ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ետենց, այ... Յ'ես քիզ ասում իմ, ինձ մի ջգրեցնի...

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՄԱՐԴՐԻՏ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ՄԱՐԴՐԻՏ.—(դուրս գալով ծախ դռնից:) Մամի ջան, ձեզ ին մուռ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ես նմուռիս գալիս ինք: (Մարգրիտը դուրս ե գնում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(վեր կենալով, ձեռքը դնում ե իսայու ուսի վրա ե քաղցր ծոյնով:) Աստուձ գրեհնա, իսալի, փիս մարթ չիմ: Դուն լավ գրեհիս վուր ախկատին ել իմ փուղ տալի խըղ-

ճին ել իմ ոտկում, պասս ել չիմ կոտորում, ժամեմեն ել հիդ չիմ ննգնի իմ որումը: (Չեռքը վերցնում ե իսայուց, վոր իսկույն անդնում ե) ամա աչ ու ձախ վոր հիդ իմ մաիկ տալի, ախպիր, մեկին չիմ տեսնում վուր ինձ չլի խափի. յ'ես ել նրանց հիդ ենեսց իմ ժաժ գալի չիմի հս խափիլ ե. խափիլ էի չե, խիլք բանեցիլ ե, խիլք Բաս ինչեմեն ե վուր ասում ինք, թե չուրը կու տանե ու ծարավ հիդ կու բերե, կոսե. ինչի՞ վրա յե ասած ես անդազեն՝ խափիլու վրա թե խիլքի վրա, քի՞չ իմ հարցնում:

ԻՍԱՅԻ.— Հալաթտա վուր խիլքի վրա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Լն, ողորձի քու հորը՝ Կուլի Փռանդատուն հս անդազեն խափիլու վրա իմանան... ամա միդ համա խիլք ե ցուց տալի, խիլք... Ի՛նչ անիս, ախպիր. միք քաղաքն եսենց ե: ԻՍԱՅԻ.— Յ'ես ու իմ հոքին դրուստ իս ասում:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Վուր դրուստ իմ ասում, գալիս ե ելի իմ ասածը, վուր առանց խափիլ չե ըլում... Տո, հիմի յ'ես ինչի՞ իմ մեղավոր վուր ախչիկս զիդձ ե. ամա հալալ վուր ժաժ իմ գալի, ոչով վուր չե ուղում, ի՛նչ անիմ... Ախպիր, քիմեն ինչ լ'աքցնիմ, յադ խոմ չիս... (Իսայու աղանջին մոտենալով ե ծանր ցածրացնելով): Յ'երիք Չեր անդղիլ ին ու թողիլ ին, աստուձ գիդենա: չիմի հաղիր ետ տղեն տեսիլ ե մեկ ու հալեիլ ե. տո, քի, ե, եգերա աստուձ խոմի ու նշանն ել տա, ե:

ԻՍԱՅԻ.— Լավ իս ասում, Գարասիմ Յալուլիչ չան, ամա, որինակ ասիմ՝ բերի ու բանը զլուխ չեկավ, ես խոմ ախչկատ բողազը դուրս կորվեցավ սաղ աշխրթումը:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Տո, քիդ լ'ն... իմ ապրանքը չե. փիլ:

ԻՍԱՅԻ.— Ի՛նչ իմ հոքում, ախպիր. վուրցոր կոսիս, ենենց կու ժաժ գամ. միխկն ու վարցիլը ու շլիքին:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ողորձի քու հորը՝ Կոսենց ասն ու պրծի:

ԻՍԱՅԻ.— Բաս հիմի հոքեմեն ձեռը վիկալիմ ու խափով բերիմ. Խի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Արի ու գիլի գլխին ավետարան կարթն դրուստ խիլքի ախկատ ե ես հեր ոխնածը: Տո, հ քեմետ ձեռն թ իս վիկալում, յա խափով թուր իս բերում: Դուն են տղին աղավաքի ասն իմ մագիեր, թե համեցեք, ախկատ վուրցոր գուդիս տլիս իմ տանը, ոչով ել չի ըլի ասն. թե հալեիլ, ու, ե, ախպիր, թե չե՝ նա իր համա, իմ ապրանքն ինձ հասա: (Առաձիկն) Թե մե վուրը կու տուն զեն:

ԻՍՍԱՅԻ.—Հա՛, ետ որինսովուր իս ասում, Գարասիմ Յակու-
լիչ. հացը ուտինք, ես սահաթիս ելիտ դնամ:

ՏԵՍԻԼ Ժ

ՆՐԱՆՔ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(դուրս գալով ծախ դռնից և առանձին) Քա՛,
իմ բանը չլլի՞ հեքիաթ անում: (Մոտենում և և ծածուկ ականջ
դնում.)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին) Զի՛յ մե գողրումը չնստեցրի՛:
(Իսայում) Ի՛նչ իմ ասում, Իսայի. թե բանը դժարացալ, մե
իմքին ել ավելցու, ջհանդամը նրա գլուխը, հիմի փուղ շատ
ուներ, ու ասան յե՛լ թե ես գիշիր չի գս, երուց ուղում իմ Կո-
ջորինց տղին տա. խոսած ինք ու բանը քութահ արածիպես ե:
ԻՍՍԱՅԻ.—Ի՞նչ ինչի՞ վունչիչ չեյիր ասում:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Եսոր առուտեհան իմ խոսի, հեք ոխնած, վնւր-
դի եյի ասի:

ԻՍՍԱՅԻ.—Վա՛, ափսուս չե՞ իմ ասած տղեն:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Վուր ափսուս ե ու շինե, ելի. քու լավութիւնն
ել կու վարիմ:

ԻՍՍԱՅԻ.—Ես սահաթիս ելետ մե թիքա հաց ուտիմ ու
գնա՛: Կես սահաթումը խաբար բերիմ քիղ համա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Արա՛, Իսայի ջան, ժա՛ծ ու մա՛ծ արի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(ուրախ) Իմացա, իմացա, իմացա... (Կարա-
պետը և Իսային զսրմացած հետ են նայում և մնում են ապ-
շած:)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(վախեցած) Ի՛նչ իմացար:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(ժպտալով) Վուր Մարքրիտին նշնում իք:

ԻՍՍԱՅԻ.—Տո՛, ի՛նչ սատանիք ին ես կնզդդիքը:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ո՛ւմ վրա ինք նշնում:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(ժպտալով) Վա՛, դուք եյիք խոսում, յ՛ես
ի՛նչ գիղիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Բաս վնւնչիչ չիմցար թե ով ե...

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Աստու՛ճ գիղենա, վունչիչ, հենց ես սահաթիս
տուն եկա վուր ասիք՝ թի նա չի ուղի, Կոջորինց տղեն հաղիք
ե, կոսե: Ո՞վ ե, ձիա ջան, գեթա՛ղվա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին) Վունչիչ չե իմացի:

ԻՍԱՅԻ.—(Նստալիային) Թե ես սհաթիս չիմացար, չի
ըլի քու բանն, ա՛յ:

Ն.Տ.ԼԻԱ.—(Իսայուն,) Գենացվալերի, Իսայի ջան, ասան,
սիլ է...

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին.) Ա՛րի ու հիմի սրան դնջացու:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(Նստալիային) Յ՛հա իժուձ էսքիմ քիզ, Նստա-
լիա ջան. ամա Մարքրիտի մոդ վ լնչիչ չդիդենասս գնանք ջեր
հաց ուտիք (Գնում են դեպի ծախս Կարապետը վերադառ-
նում ե և վերցնելով գլխարկը. առանձին.) Արա, Գարասիմ
Յակուլիչ, հիսի դհւն գիդիս: (Նստալիային և Իսայուն) Վա,
համեցեք, է: (Իսայուն ես գնում ծախ դռնից, վարագույրն իջ-
նում ե.)

ԱՐԱՐՎԱԾ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

Հասարակ սենյակ Մասիսյանցի տանը յերեք դռնով՝ աջ. ձախ և դիմա-
ցր: Ձախ կողմում դրած և գործով ծածկած և մութաքաներով զարդարած
տախտ, իսկ աջ՝ սեղան, վորի վրա դարձած են մի քանի զրքեր: Ինքն խոր-
քումը և սեղանի մոտ աթոռներ:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԳԵՈՐԳ, մենակ բաճկոնակով սեղանի մոտ կանգնած ե:

Ջարմանալի բան. հանկարծ պատահեց և նորա տեսքը ռա-
վական եր ինձնից բնական հանգստությունս խրիլու: Նոյա
գեղեցիկ դեմքը, նորա կրակոտ աչք՝ ոք, նորա այն մեղմ, սիրա-
լիր ձայնը ինձ բոլորովին գրավեցին...

Գեղեցկություն ուսում, հարստություն, ալդ բոլորը կա,
բայց աղջիկը լինչ աղջիկ ե, լինչ հասկացողություն. լինչ բնա-
վորություն տեր ե. լինչպիս իմանամ. Ա՛խ. այս լինչ սովորու-
թյուն ե, վոր ոտար աղջկա հետ խոսիչ և ծանոթանալ չե լի-
նում. . Ձե, լինչ կամենան թող ասեն, իսկ յիս միշտ և լավ չճա-
նաչեմ, (աջ ձեռքով ճակատից իբրև մեկ բան ե պոկում և
հետու գցում: մտքիցս հանում եմ և դեն եմ գցում. . Այո, այո,
վերջացալ: Այս բանի վրա այլևս չեմ մտածիլ. . (Նստում ե և լուռ

կարգում, հանկարծ գիրքը գցում ես դանի վրայ) Վնչինչ հեմ հասկանում... Մտքիցս չե հեռանում այն աղջիկը... Ի՞նչպիսի վախեցալ խեղճը... Ի՞նչպես դողալով ասաց ճանաստուգ ինձմեն լի՞նչ ի՞ք կամենում... Դեհ, Դեհ և վերջ դրած այս վրդովմունքիս, պիտի ես մի կերպով ծանոթացած նորա հետ... Բայց լի՞նչպես (Խորը մտածմունքի մեջ ես ընկնում՝ գլուխը ձեռքերի մեջ առած)։

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

Գ Ե Ո Ր Գ, Ք Ե Թ Ե Վ Ա Ն

Ք Ե Թ Ե Վ Ա Ն.—(Գուլպա գործելով դուրս ե գալիս ձախ դռնից և նստում տախտի վրայ) Ի՞նչ էս խուրը փիքը անում, վուրթի. հիշում էս իմանա՝ թե փշի ծեղն հվ ես արի։

Գ Ե Ո Ր Գ.—Դրուստ ասեցիր, դեղի, վուր խորն եմ փիքը անում։

Ք Ե Թ Ե Վ Ա Ն.—Դեղետ տանի ցավդ, վուրթի. ինչի՞ էս անձիդ ի դղանում. աշխարհն ետենց եկիլ ե, ետենց կհնա. մենակ դուն խոմ չիս չ'երգրումը։

Գ Ե Ո Ր Գ.—(վեր կենալով) Ել այդ բանի վրա չխոսենք, թե ինձ կսիրես։

Ք Ե Թ Ե Վ Ա Ն.—Ինչի՞, վուրթի. ինչի՞ չխոսինք, պենայվալու դեղեն փիս բան խոմ չիմ ասում. չե՞ վուր քու լալիլ էս ուզում... Ախչիկն որ խնամուրդ ախչիկ լավ մարթու վուրթի, սիրուն վուր ասում էս հատը չունի, ուսում առած ու են՝ղաղա փուղ ու բաժինք. ուրիշ ել լի՛նչ էս ուղում կիսին ել արժանի չինք, քու արիվը։

Գ Ե Ո Ր Գ.—Դիմ շատ լավ, բայց աղջկան վուր չեմ ճանաչում. ախար մեկ տեւնիլով լի՛նչպիս ուղեմ. Այս լի՛նչ յուրկիր ե, տեր աւաղած հվ պիտի ինչ աղջիկ ե. նստում ե և ծխախոտ ծխում։)

Ք Ե Թ Ե Վ Ա Ն.—Դուն պրծնիս ամեն ցալեմեն, վուր ենենց սիրունութիւնը չեն գովում են ախչկանը, վուրեցոր խասաթիլը. երեսիկ չի ըլի քի պիս մե չ'ես ել տեսիլ ըլիմ ու հիդը խոսիլ վուր ուփո որ դրուստ խոսիմ. սմա լի՛նչ անիմ, վուր երեգվան պեն էս իմանում թե աշխարհուր Զամբախից ախիկ ել կա։

Գ Ե Ո Ր Գ.—Լավ... ուրեմն լի՛նչ ե. աչքերս խփած գնամ չհարն ընկնեմ։

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Են որը մահ ըլի Քիթեւանի գլխին. ետ վննց
իս ասում, վուրթի:

ԳԵՈՐԳ.—Ելլալիս ե դուրս գալիս, ուրիշ ինչ տեսի:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Ինչի, վուրթի, աշխարհքը հարց ու փութցով ե:
Իսայուն կու ճանչնաս, դուն իս ասում թե սուտ խոսիլ չի գի-
դի ու. մե կունեն ել միտ ասկականնիլը դիփուշքը խեղրաթ ին
տեսնում: Մե իմ քուր խամփերուն չիմ տեսի. նա ել հորես գու-
քա, ապապրիլ իմ. նա դիփուշանցը կու ճանչնա:

ԳԵՈՐԳ.—Ե՛հ, մեկ դրուստ խոսողն ել նա յե:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Ինչոր գուզե ըլի. ելի մե իմքին կու իմա-
նանք ու ետումեն դէնը խիստ շատ հարց ու փութցն ել լամ չե,
վուրթի. Ո՞վ դիդէ, եզերա դուշման ել ունենանք, կուլի ՚ղասի-
դի ել քարուքանդ անի բանը: Խալը դիդենա, շատի ջիգրն ել ե
գալի, վուր քիզ ետ դադա փուղ ին տալի:

ԳԵՈՐԳ.—(վեր կենալով:) Ե՛հ, դեղի ջան, փողի անունը
վոր չլաղար աչա գործի մեջ, ավելի լավ կրինեք, հավատն ինձ:
Յես կարծում եմ, վոր հենց այդ փողն ե շշկացնում սեղ աման-
քիս... (Բնմի մի ծայրից մյուսն ե անցնում.) Յես հավատենա-
կան ընկեր եմ ուզում ինձ համար, փողի պատճառով դուրսս խոմ
չեմ ծախիլ:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Ինչի՞ իս փուղի խաթիր գլուխդ ծախում,
վուրթի. ննգիրտ ել վուր լամը ըլի ու փուղն ել շատ, բոդա-
դի ու կու կանգնի: Ձեր ջինել իս, վուրթի. լավ դիդացի վուր
առանց փուղ ոչով ոչովի ախչկան չե ուզում:

ԳԵՈՐԳ.—(կանգնելով մոր առաջ:) Ուրեմն ինչ կհրամա-
յես, մեկ ասմ:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Ինչ պիտի հրամայիմ, վուրթի. ասածութի-
նը ուստ ե բերի, մեկ տեսիլ իս, հավնիլ իս, ել ինչը պիտի
տեսնիս: Հենց գիդիս վրա ու վրա տնդդիլը լավ բան ե, մեկ ել
տեսար աճկդ խափս երիտ ու բանը մոշլա ելավ, ես խո սխչկա
բողաղը դուրս կտրվեցավ, գնաց. դրուստ մահա ու միխկ կուլի,
քու արիվը. ով գիդե իմում խղճի գլխին ինչ գա... Ձե, չե,
վուրթի, դուն իմը լսե, հորես իսային դու քա, երեսդ խեչը
հանե ու գնա դեմ ու դեմը նշանը տոն:

ԳԵՈՐԳ.—(զայրացած:) Վ՛ր սպանես ել, դիդի, չեմ կարող.
մինչև գոնե մեկ անգամ ել հետը չխոսեմ ե նորա խոսակցու-
թյունը չլսեմ, բոլորովին չի լինիլ այդ բանը, թեև մեկ միլիոն
ել տան:

ԲԵԹԵՎԱՆ.—Թե ասում իմ վուր հիդը խոսիլ իս, ուրիշ
լինչ պիտի խոսիս: Գիշերն աս վուր ետ ել մե մինձ բնիտ ե,
վուր ետենց ոստ ե եկի. հաղարենը մեկին չի պատահի ետենց:
ԳԵՈՐԳ.—Ե՛հ, այն ինչ խոսելու հաշվումն եր.—Սոսիլ ես:
ԲԵԹԵՎԱՆ.—Ի՛հ, լավ ե, գենացվալոս դեղեն, սիրտս մի
չուռ տա. արա ետ խնայ ե վուր դուն իս ասում: Նշնելու ախ-
չիկը վուր գիղենա թե իրան պիտի ուղիս, ել իր ձենը կու-
լմաց անե քլի:

ԳԵՈՐԳ.—Յեթե նա յեւ այն աղջիկներից ե, վոր ինձ հետ
խոսակցությունը պետք ե սկսի միայն հարսանիքի մյուս որը,
թող չնեղանա, յես նորա ուղողը չեմ... Մեկ տիկինի պես բե-
րեն, նստացենն կողքիս ե ամբողջ ժամերով լուռ ու մունջ մնա
իրե թե վայտի կտոր ե, միայն դեմքն ունենա մարդու, ուրիշ
վոչինչ.—Որի՞որդ. հաց կամենում եք: (Ներկայացնելով յերե-
վակայական որիորդին, գլուխը բացասաբար շարժում ե.)—
Որի՞որդ, ջուր կամենում եք: (Նույն խաղը).—Ուրեմն ի՛նչ եք
կամենում, որիորդ: (Աչքերը վայր թողնելով. յերեվակայա՝ ան
որիորդի պես ամոթահարվում ե.) Յես կտրաքվեմ խո: (Բեթե-
վանը ծիծաղում ե.) Ծիծաղիր: Տասն անգամ լավ ե ինձ ինդ-
գելու տանեն, քան թե այդպիսի բանի հանդիպեմ... Ել ինչու
համար ե նորա ուսումը, յեթե իրավի ուսում առած ե, ինչպես
Իսային ասում ե:

ԲԵԹԵՎԱՆ.—Ի՛նչ գուզե ուսում առած ըլի, վուրթի, միք
հառ նամուսավուր ասիկն ուրիշ ե:

ԳԵՈՐԳ.—Ե՛հ, նամուս... Միթե նամուսն ու ամոթը նո-
րանումն ե, վոր մարդ մարդու հետ չխոսի: Այսպիսի ել ժ.դո-
վուրդ կլինի աշխարհիս յերեսին. հագուստը նոր, կերակուրը
նոր, շինությունները նոր, մոդաները նոր ե նոր, իսկ հասկա-
ցողությունը ելի են, ելի են, ելի են... Մարդ կգժվի այստեղ,
ճշմարիտ:

ԲԵԹԵՎԱՆ.—(նեղացած.) Ել քու գլուխ չունիմ. գնա ինչ
գուղիս արա... Վի՛հ, գենացվա:

ԳԵՈՐԳ.—Փառք աստուծո, հենց դորանից պետք ե սկսելի...
(Նստում ե մոր կողքին.) Դու մեկ յերկու շաբաթ համբերիր,
գեդի. ինչպիս ե լինի յիս անպատճառ կծանոթանամ այն աղջ-
կա հետ ե այն ժամանակ կտեսնեն:

ԲԵԹԵՎԱՆ.—Ա՛խ, վուրթի, ինչի՞ր իս ասում. ախար քի մոդ
որթում չկերամվ երեգ Իսային, վուր չուրս-հինգ տանեմեն

գծված ուղղում ին եմ արկղան... Ի՛նչ աղաչանք պաղատանքով
կոտորիլ իմ, վուր ես երկու որը մուլափ տան... Խիլք ունիս
ձեռնամետ մի թողնի, թե չե վերջը դառ ու դատարկ կու նստիս,
աստուծ գիդենա:

Գեորգ.—(վերկենալով և բարկացած:) Ո՛ւմ ուղենան,
թող տան, ել յես կին չեմ ուղում բոլորովին... Վատս կոտորիլ
եր և յերեկ աչն թաղովը չեյի անց կացիլ: Մարտիրոսյանցի
տուն չգտաով ինձ համար, ցավ դառավ, Ելի:

ԳեթեվԱն.—(յերկար լռությունից հետո,) Ե՛հ, վուրթի,
ջեհել որս խավրեցրիլ իմ քիզ համա, սամբոս սիվցրիլ իմ, գի-
շիր ցերեկ լենքդ ու երկենքդ չափիլ իմ, բերիլ իմ մարթ իմ շի-
նի ու վերջը՝ մե քու թագին ու փսակին ել չիս արժանի անում
ի՛նձ:

Գեորգ.—Ա՛խ, դեղի, վերջացրաւ թե աստված կսիրես:

ԳեթեվԱն.—Ետենց կուլի, վուրթի, հալբաթ իմ ճակտին
եւ եր գրված, վուր ել լավ որ չտեսնիմ:

Գեորգ.—Ո՛հ, աստված...

ԳեթեվԱն.—(աչքերը սրբելով:) Չարչարանքով ապրիլ իմ
ու մեռնիս ել քու զարգը սիրտի տանիմ հիզս, վուրթի:

Գեորգ.—Ել չեմ կարող դիմանալ... (Իսկացած գնում ե
մինչև անձ դուռը, հետո վերադառնում եւ) Դու գիտես վուր յես
քեզ շատ եմ սիրում, դեղի. կյանքս չեմ խնայիլ քեզ համար,
յեթե հարկավոր լինի. բայց այս գործը քո գործը չե, դու իդուր
ես նեղանում... Ո՛հ, գլուխս սկսեց ցալիլ, ճշարտութ. դուրս
գնամ մի փոքր ինձ հովի տամ:

ԳեթեվԱն.—(վեր կենալով) Դեհ, վուրթի, դեհ. դեհ
մե քիչ ման արի. եղունգ քու գլուխը չցալի, թող իմ գլուխը
քիզ չարի գուլս ըլի:

Գեորգ.—Ա՛խ, իմ բարի, իմ քաղցր դեղի ջան, քո յե-
րախտիքը յես յերեք չեմ մոռանալ, յես քեզ շատ եմ պարտա-
կան... (Ժպտալով) Մի վախենալ, դեղի, դու իմ թագը շու-
տով կտեսնես:

ԳեթեվԱն.—(Դրկում ե Գեորգին) Գեհացվալուս դեղեն,
վուրթի. (Պատկեր):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ.—(մոտենալով դիմացի դռնից) Բարի իրիզուն
 ձեզ:

ԲԵԹԵՎԱՆ.—Աստձու բարին, պարուն Իսայի:

ԳԵՈՐԳ.—Բարե, Իսայի:

ԻՍԱՅԻ.—Փառք աստձու, մե դեղա ու վուրթի տեսա ելի
 մեկսեկու փաթըթված. երևում ե աստձու աճկը չե հիռացի
 մի քախկեմեն:

ԲԵԹԵՎԱՆ.—Հա, իմ վուրթին ինձ խիստ ե սիրում: Հա-
 մեցեք նստի, Իսայի ջան:

ԻՍԱՅԻ.—Լավ աղա ունիս, դեղի ջան. աստուճ զորացնե
 (Գեորգին) Աբն, Գիորգի ջան, ինչ իս տալի, վուր քիզ ուրա-
 խացնիմ:

ԳԵՈՐԳ.—Ելի նոր բան կա:

ԻՍԱՅԻ.—Նուրն են ե, վուր Գարասիմ Յակուլիչն եկիլ ե,
 ուղում ե քիզ տեսնի:

ԳԵՈՐԳ.—(զարմացած) Նա, այստեղ. այ բան... Գնա ասա՝
 շնորհ բերե խնդրեմ: (Դուրս ե գնում աջ դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԲԵԹԵՎԱՆ, ԻՍԱՅԻ

ԲԵԹԵՎԱՆ.—Ո՞ւր ե թարժած ելի, գենացվալերի:

ԻՍԱՅԻ.—Ա՛յ, դեղի ջան, ելախտ են քու պարուն տղեն
 ինձ կտրականա ասով, վուր ինչորու Գարասիմ Յակուլիչին
 չճանչնենամ, նրա տուն վուր չիմ կանա դնի, կոսե. չ'ես ել
 հիզ ասի: Ուղում ելի տանս մե լավ ճաշ սարքի, վուր ե մեկս-
 ժեկու ուստ բերիմ. ամա չունքի չտալով բան ե, են խիզ
 մարթը մե բաշ զգակը վիկալով ու եկնով: Ճամփին դիփ են
 եր ասում՝ թե խնարութինը աստու գուրկան բան ե, կուե, ու
 հիմի դուր մնում ե:

ԲԵԹԵՎԱՆ.—Վա՛յ իմ աճկին, դուսն ուր իս թողի:

ԻՍԱՅԻ.—Տուն եկա վուր զոկլադ անիմ:

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Գնահ չուստ, Իսայի ջան, խնդրե՛ք վուր շնուր
բերե. ամոթ ե, ինչ կոսե են մարթը:

ԻՍԱՅԻ.—Ես սահաթիս (Դուրս ե գում գիմացի գունից,
իսկ աջից մտնում ե Գեորգը սե սերթուկով):

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԳԵԹԵՎԱՆ, ԳԵՈՐԳ

ԳԵՈՐԳ.—Ձեռ դարձանում, դեղի:

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Աբա, վուրթի, տխր ինչ խոնար մարթ ե ելի:

ԳԵՈՐԳ.—Շատ լավ, բայց այդ ինչ ե նշանակում:

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Բախտն եկե՛կ ե, դռանդ չփակ ե, վուրթի:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆՐԱՆՔ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(մոտենալով խորքի գունից) Բարե իրիգուն
ձիդ:

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Ատճու բարին. համեցեք:

ԻՍԱՅԻ.—(վոր հետվում եր Կարապետին, վերցնում ե
նրա վերարկուն, ձեռնափայտն ու գլխարկը և առաջ գա ու):
Ա՛յ դեդի ջան, ես ե իմ ասած մարթը. ես ել. Գարասիմ Յակու-
լին, իմ գոված աղեն. ել անումն ու ասկն ինչ ասիմ, խոմ դուք
ել լավ գիդիք: (Կարապետի իրեղենները դարսում ե գիմացի
դռան մոտ դրած աթոռի վրա):

ԳԵՈՐԳ.—(առաջ գալով Կարապետին ձեռք ե տալիս):
Շատ ուրախ եմ... Նստեցեք խնդրեմ: (Աթոռ ե առաջ տրվում):

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Շատ ապրիս, վուրթի. (աջ ե ծախ նայելով)
ամա համարցակույթունիս բնջխեցեք, վուր դեմ ու դեմն եկա,
ձիդ թարժած արի:

ԳԵՈՐԳ.—Ի՞նչ եք հրամայում, պարոն, դուք մեզ բոլորո-
վին պարտավորեցնում եք: (Աթոռ գույց տալով) Հրամայեցե՛ք
խնդրեմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(վողջունելով Գեորգին և կիսածայն) Շնոր-
հակալ իմ, վուրթի (Գեթեվանին, նստելով) Նիղութին չտամ
ասի, իմ քուր... Վա, համեցեք, ե: (Ամենքը նստում են՝ Քե-

Թեթեման տախտի վրա, իսկ մյուսները աթոռների վրա, այնպես վոր Կարապետը գտնվում ե Գեթեմանի ե Գեորգի մեջտեղը, բայց սրանից ծախ ե փոքր ինչ հեռու՝ Իսային։)

Գեթեման.— Ետ ի՞նչ խոսկ ե, պարոն, վուր դուք իք հրամանք անում։ Ի՞նչք բաշխեցեք իմ տղին, վուր ինչու ետի նիշադրուց ձիգ։

Գեորգի.— Իմ մայրը մի փոքր սխալվում ե, պարոն. չեա քոլորովին միտք չունի ձեզ ալդքան նեղություն տալու, բայց ե շատ ուրախ եմ, վոր ձեզ մեր տանն եմ տեսնում այժմ ե միջոց եմ գտնում ձեզ հետ ծանոթանալու։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Սպրիս, վուրթի, ապրիս։

ԻՍԱ. Ի.— Արն, Գարասիմ Յակուլիչ, սիւտ եյի ասում վուր զիդուն ե։

Գեորգի.— (Իսայուն, դժգոհ.) Իսայի... (Գնում ե սեղանից թաշկինակ վերցնելու.)

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Իմ թամահութիւնն ել դրա ուսումն ե, Իսայի, թե չե դուն լավ զիդիս ուղղոյնիւր շատ կան։ (Գեթեմանին.) Շատ լավ տղա իւ ունիցի, գեղի ջան, խիստ ել գովում ին... Հերն ել լավ մարթ եր, ողորմած հոքին... Իմը լավ բարեկամ եր... հաջիգ վուր վաղ փչացալ։

Գեթեման.— (խորը հոգոց հանելով.) Ե՛հ...

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (շարունակելով.) Ամա ելի փառք տեւ աստ՝ ձուն, գեղի, վուր ես հանգի մխիթարութիւն ե թողի քիզ համա։ (Գեորգին, վոր վերադառնում ե իր տեղը.) Շատ ապրիս, վուրթի, շատ... Իմացա վուր մորդ պատիջն ել չիս մոռանում. Իսային ասով հիմի։

Գեորգի.— Յեա միայն իմ պարտականությունն եմ կատարում գեպի ծնողս։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Զորանաս, վուրթի, Հորն ու մոր պատիվ տալը աստծու պատվիրանք ե։

Գեորգի.— Իհարկե։

Գեթեման.— Աստուծ քու վուրթիւնք պատիվն ել անպակաս անի քիմին։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ետ ասան, գեղի ջան. սերն ու պատիվն անց ել ի՞նչ պիտի տան միզ միւր վուրթիքը։ Ե՛հ, փառք աստծու, զարթնի մե ախչիկս մնացածնիրը ջեր երեխերք ին. ամա ումիդ ունիմ աստծեմին վուր նրանք ել լրանց մի՛նձի պես խոնար ու պարկեշտ դուս կանգնեն։

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Աստուծ քիզ բաշխե մինձիտ ել ու պատկեն-
բուաւ եր

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Աստուծ սրան ել (մատնացույց անելով Գեոր-
գին) քիզ բաշխե Ղուրթ ե, ջեր իրան լավ չիմ ճանչնա, ամա
շատ խելոք ե ժամ գալի

ԳԵՈՐԳ.—Ո՛հ, պարոն, լես այդքան դոլասանության ար-
ժանի չեմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Բաւ հիւ ե արժանի, վուրթի, վուր դուն չիա-
(Գեթեվանին): Բու արիւմը, քեփա հկալ վուր Բաշին ասալ՝
թե ենգուր չե դալի ինձ մող, վուր ջեր ինձ չե ճանանչում...
Յ՛ես ել իմ մտկումն ասի, թե չունքի սա լալաղ չե անում ինձ
մող դալը, յ՛ես կենամ: Ալետարանի խոսկը կատարեցի, վուր
ասում ե, թե՝ «Յ՛եվ ով վոր իր անձը կու խոնարեցնե, ասում
ե, նա բարձրացուցանե իր հոքին», կոտե:

ԻՍԱՅԻ.—(Գեորգին): Տիս՝ Բնչ մարթ ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Վագ խոս չիմ ժամ եկի, վուրթի, վուր եկա
ԳԵՈՐԳ.—Ընդհակառակը, պարոն, մեզ հատուկ բախտա-

վորացիք ձեր գալովը: Բայց ինչմէ յեք կարծում, վոր յես ար-
համարեցի ձեր տունը. իրքե անձանութ՝ դժվարանում եյի գալ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Խիստ դրուստ իս ասում, վուրթի, ամա դեմ ու
դեմը խոսինք, Բնչ իս ուզում ինձմեն, մե ասն, հենց սպրիս...
Ախչկա տիսիլ իս, հալնիլ իս, հիմի գնալովիտ ել իս ուզում...
Շուխտ աճկիս, յ՛ես թաքցնելու ապրանք չուրիմ:

ԳԵՈՐԳ.—Շատ շնորհակալ եմ, Գարասիմ Յակուլիչ: Ճշմա-
րիտն ասեմ, լես ձեր և ձեր աղջկա մասին շատ դովասանքներ
եմ լսել... (Բաշին առանձին յերեսը լսաչ ե հանում) և կարե-
լի յե մեր ցանկությունները կատարվեն, յիթե իհարկե մենք
միմյանց հալանենք:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Բու բանը դուն զիդիս, վուրթի, ամա իմ ալա-
չիկը վհեց չի հալնի քիզ:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին): Վահ, ջանն ել չի վաղի:

ԳԵՈՐԳ.—Այդ հետալս բան ե, Գարասիմ Յակուլիչ:

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Ել մի երգարացնի, վուրթի, ամութ ե, քու
արիւմը, ես պատվական մարթուն ել ես ՚ղագա նիղացնում իս:

ԳԵՈՐԳ.—Ա՛խ, մայր...

ԻՍԱՅԻ.—Յ՛ես ու իմ հոքին դրուստ իս ասում, դեդի ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Չե, ինչի՞, զեդի ջան, շատ լավ ե խոսում քու
աղեն. ախչիկս ել սրա հանգն ե մինձացած ու բախտավուր ե,

վուր սրա պես տղի յե ուստ գալի... Երեվում ե վուր իրար համա սրտի ննդիր ե պոտոում, չե թե փուղ ու բաժինք:

ԳԵՈՐԳ.—Շատ ուղիղն եք հրամայում, պարոն. փողի համար ամուսնանալը, իմ կարծիքով, շատ անվայել բան ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ախար իմացելեյի ես հանդի տղա յե, վուր յ'իս ել եսնոց 'ղայիմ իմ կպի, ե... Աստուծ գիղենա, դեղի, չեա մենակ փետեթենով չիմ ուզում սրան... Աշխրքի բան ու դործ ունիմ: Վուրթիքս, ելախո ել ասի, պատրկնիր ին ու քաղաքը հեննոց ե գառի վուր ել ոչովու ավատալ չե ըլում... Սրու զալամը թանգ ամե ինձ համա, դեղի... Իմ կաշինքին յ'եա չիմ կանացի աճկը հասցնի, թնդ սա կառավարե. միթամ իրը չի ըլի, թե ինչ. . Արի, վուրթի, արի, չե թե մե անգամ, տասն անգամ հիզը նստի յել, վիկացի յել. գուղիս հայերեն խոսի հիզը, գուղիս ոսերեն. փռանցույնվար ել իմանում ե, ամա ջեր համարցակ չե կանացի պորտուպիանը խոմ, մե պոլկեք ու վալցիր կոճե, քու արիլը, վուր քնիդ պուքա: Աշխրքի փուղ իմ միսի վրեն. ջեր Ֆավրի պենցիոնումը, իժում տանը: Արի՛ եսոր, եքուդ, ելուր, յեկոր մե խոսկով քեփդ տա, գուղիս մե շափաթ, գուղիս երկու շափաթ, թե հալնիս նշանը տո՛ւ, վուրթի, թե չե գու՛ն քիզ համա, իմ ախչիկն ինձ համա:

ԳԵՈՐԳ.—Գուր ձեր խոսքերով ինձ բոլորովին գրավում եք, Գորասիմ Յակուլիչ, իմ խնդիրն ել հենց այդ ե:

ԻՄԱՆԻ.—Թի՞ ասում եյիր, Գորասիմ Յակուլիչ, վուր թե ես մե երկու դրումը չի ըլի, թնդ իսկը Հի Հուի. կոսե, ախչկաս տնումը չկուորի, կոսե, ու հիմի երկու շափաթ վաճա՛ր չել իս տալի. ախար ինձ սուտ մի գուրս բերի սրանց մող, ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Սուտ ինչի՞ իս, ախպր, իմ խոսկն ե՛ թե ես սրբումը բանը չի վիրչացնի, ելի վուր չելած ե ու չելած, ու թե շնուր կու բերե ու ախչկաս ելի հեննոց կու հալնի, վուրնոր մեկ հալնիլ ե, ինչ իմ հոքում, յեփոր ուզենա, են չախը նշանը տա... Վուր իմ ապրըքեմեն ումիկ չունենամ, խոմ եսենց ել չիմ ժաժ գա:

ԳԵՈՐԳ.—Հատուկ պարտավորում եք ինձ, Գորասիմ Յակուլիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ինչ ասի, արխային կացի, գուրթի ջան, փե-
տա ջան:

ԳԵՈՐԳ.—(Ժպտալով.) Ե՛հ պարոն, դեռ վաղ ե ինձ փեսա կանչելը. աչդ շատ հեռու գնացիր:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Բա ի՞նչ իս, վուրթի, վուր փեսա չիս. դուն հենց գիդիս, թե հիմի պիտի դառնաս իմը փեսա: Ձե, վուրթի, ես բանը մարթու բան չե, յ՛երգնքունն ե շինվում:

ԻՍԱՅԻ.—(Նայելով դեպի յերկինքը.) Մեռնիմ նրա դուռը թնին:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Աստձու կամքը վուր չեք ելի, վուրթի, երեգ իմ ախչկան չեյի որաստ դա քուչումը:

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Փուխ եհամ նրա ողորմութենին:

ԻՍԱՅԻ.—(Կարապետին.) Վճենց թե քուչումը, թե կ'ոսե դռանն ե տեսի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Հա, իժում իմացա վուր մողիկ մաղադխումն ե ելի իր դեգիդի հիդ:

ԳԵՈՐԳ.—Ձե, լես նրա հետ միայն մեկ փոքրիկ ծառ տեսա:

ԻՍԱՅԻ.—(Կարապետին.) Դուք փուքը ծառա չունիք, Դուրասիմ Յակուլիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Հա, չե... դեդիդի պատի բիջն ե ելի:

ԻՍԱՅԻ.—Իժում պատի բջի աբով թճղնում իս դուքը ախչկան:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Թե վուր ասի վուր իր դեդիդի հիդ ե ելի, որնած հողի. նա ել ճամփեմեն ուրիշ ախչկան գնացի... Ե՛հ, բախչեցեք, (վերկենալով) գլխացավութին ալի ձիդ (Ամենքը վեր են կենում): Հիմի դուն գիդիս, վուրթի, յ՛եփոր շնուր կու բերիս. ինձ համա մինձ ուրախութին կուլի (Գեորգը վողջունում ե.) Ամա թե աստուձ կու սիրիս, վիդիաներ ինձ եկող վիկալ... ենենց, իրիգնապահը, ես որերումը, յ՛եփոր քեփդ տա... Գիդիս փողոցի մարթիք ինք, վուրթի, ցերեկով դիփ բանումն ինք:

ԳԵՈՐԳ.—Շատ լավ, շատ լավ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Աբա, յ՛եփը մնամ քիդ, վուրթի:

ԳԵՈՐԳ.—Յերբ կամենաք, յես այս որերա բոլորովին ազատ եմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Գիդիս ինչ ե. վուրթի, արբի ցերեմոնիքը դենը թողնինք, հենց ես որ եգետ չայու վրա համեյք ինձ մող... Ըհ, ինչ կոսիս, լավ չիմ ապում:

ԳԵՈՐԳ.—Ինչու չե, մեծավ ուրախությամը, Դուրասիմ Յակուլիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Բայ կու մնամ քիզ, վուրթի. Իսայու հիդ
մեաի շնուր կու բերիք... Ետենց... (Գեորգին ձեռք ե տալիս)
Բարով մնաս ու բարով դաս... (Քեթեվանին) Դուք ել բարով
մնաք, դիդի. աստուծ վերջիններուս բարին անի: (Իսային հագց-
նում ե Կարապետի վերարկուն յեմ տալիս ե նրան գլխարկն ու
ձեռնափայտը):

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Շնորհակալ ինք, չափաքաշեցիք... Աստուծ ձեր
մե որը հազար անե, վուր իմ վուրթու սիրտը հանգստացրիք:
Իմ անտիս քվիրը շատ հարց ու բարով կոնիք իմ մազերը:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ձուխտ աճկիս, մնաք բարով:

ԳԵՈՐԳ.—(հետք գնալով մինչև դուռը) Գնաք բարով:
(Կարապետը դուրս ե գնում խորքի դռնից):

ՏԵՍԻԼ Ե

ՔԵԹԵՎԱՆ, ԳԵՈՐԳ, ԻՍԱՅԻ

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Գնա ու գնա, վուրթի, բախտավուր իս ելի:
ԳԵՈՐԳ.—Աստված տար վոր այգահս լինի:

ԻՍԱՅԻ.—Հը, վե՛նց ե Իսայու բերած խաբարը. հիմի ել
փիս մարթ իմ:

ԳԵՈՐԳ.—Շատ լավ մարթ ես, Իսայի ջան, հիմի տեսնենք
աղջկան ինչպես կհավանենք:

ԻՍԱՅԻ.—Ե՛հ, գլխման մի կցի, քու հորն ողորմի, հաջնած
ել ե ու պրծած եր

ԳԵՈՐԳ.—Լավ, լավ. կտեսնենք:

ԻՍԱՅԻ.—Ել ի՛նչ տեսնինք ախպեր. աճկով տեսա՛ի չիս
աղատում, արի հիմի անգճովդ իմացի: Դուն ինձ ասա՛ ես հան-
գի հոր վուրթին վնգը կուլի:

ԳԵՈՐԳ.—Ճշմարիտ վոր դարձանալի մարդ ե յեղել Գաբա-
սիմ Յակուլիչը... Եես նորան սրեցի:

ԻՍԱՅԻ.—Բայ չ՛հա ել ի՛նչ ելի ասում:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Հարաթ աստուծ քու հոր վարցին ե վջարում,
վուրթի, վուր քիզ համա նուր մեկանց ետ հանգի հեր ե դըր-
դում... Խիզ ողորմած հոքու խոսկ ու ջուղարն ունե դրուստ.
կոսիս Թե ինձուրը կես իս արի... (Այրերը արբե ուլ) Ի՛նչ ա-
նիս, ալիսի ջրատարը սաղ եր ելի, վուր նա ել ուրախացիլ եր:

ԻՍԱՅԻ.—(ծնոքը բարձրացնելով) Նրա հոգին կնդի իմանում ե գիտի, դեղի:

ՔեթեվԱՆ.—Նա բարեխոս քի Գիորգուս համա, թե չե իմ մեղավոր բերնով յ'ես թնչ արժանի իմ:

Գեորգ.—Սիրտդ ուրախ պահիր, դեղի ջան, աստված վորդում է:

ՔեթեվԱՆ.—Ըմբոտվ կշտանաս, վուրթի:

Գեորգ.—(գնալով) Իսկույն, Իսայի ջան, (Դուրս ե գնում աջ դռնից):

Յ Ե Ս Ի Լ Ը

ՔեթեվԱՆ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ.—Գուհանամ քիդ, աստուծ... Բախտավուր կնիկ իս դեղի, ես հանգի վուրթի ունիս. հիմիկվան տղերքն իրանց ծնողներուն ել եսինց չին սիրում, վուրցոր Գիորգին քի սիրում ե:

ՔեթեվԱՆ.—Մեռնիմ նրա արեուն, դարթնի նրան թվ ունիմ աշխրջումը. վից տարեկան երեխա մնացիլ ե ձեռիս, իմ շունչն ու կենթանութիւնը նա յե ելի: Համեցէք նստի, Իսայի ջան, հորես շուրը կու հաքնե. չես ել մե ֆեթխայինն իմ ուղում գիվիր գնա. նրա ողորմութիւնը փրկե ու ազատե իմ Գիորգուն անեոյց ցավեմն: (Մի քանի քայլ գնում ե):

ԻՍԱՅԻ.—Գու բարի աղոթկն քի դիմունիս վրա, դեղի: (Նստում ե սեղանի մոտ. խորքի դռնից մտնում ե Խամպերին զաթիբայով):

Յ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆՐԱՆՔ, ԽԱՄՓԵՐԻ

ՔեթեվԱՆ.—Ո՛հ, լուր քու տեսողին:

ԻՍԱՅԻ.—(նստած ե առանձին) Ես անիծածն ել վճարդի եր հիմի:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(խոսում ե միշտ շտապ-շտապ) Շնորհգր փխիս գծ'զաւորդեթ դմերթի. փխիս չեմի, կ'ալի անգեղով'սա*): Բարեգուն, աստծու բարին, քեփենեբուտ վճնց ե, թնչ իջ ա-

*) Վրացեհն ե—Վոսս քրի ներս, աստված ոգնե ձեզ, վոսն իմ, հեաքք հրեշտակներ:

նում, ինչ բարին հարցնիմ վիճնց իբ, վիճնց կաք, խո լալ էք
գիփուենդ (Ղաթիրան վայր ե գցում աթոռի վրա)

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին.) Սարակել ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(տեսնելով Իսայուն) Ես մարթն մի ե... Բա,
Իսային չի:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Հա իմ Գիրգոռ Իսային ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Մերաչ չճանրցա: (Իսայուն) Ի՞նչ, բարին
հարցնիմ: (Իսային կամենում ե վոտի կանգնել) Ո՞ւր իս նի-
ղանում, գեթա զվա համեցեք նսախ:

ԻՍԱՅԻ.—(նստած) Փառք ասածու, շնորհակալ եմ:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Ես մեր իս կորի քան, վուր բջի ջանը մաշ-
վեցալ շատ քու պոռակեմեն:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(նստելով տախտի մոտ աթոռի վրա) Տար-տաք բանումն իմ, Բեթեան ջան. իմ տալուչ տղա Կոնոյի
համա ձիվ մե ախչիկ զթա, տաս իռ. ման առաչ իմ քու առիվը:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(նստում ե տախտի վրա) Դիզեքի վուր ես
հանգի բան կուլի, ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Ջանս դնաց երեզվան գեսը. Գիրգոլին պրծնի
ամեն ցավեմեն Ո՞ւր ե, տանը չի իմ թալպուլը:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(ժպտալով) Հորես գու քա. տանն ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Վինացվալս նրա պետած ջանին. ուրիշ իմ-
քին ե, Բեթեան ջան: Աշխրբի տղերք իմ տեսնում, մեկը չունե
նրա շնուքն ու լազաթը. ոռքրում ե միդ գիփուենիս: Բաս չե
ու Կոնոն կուլի. հոքիս հանից դրուստ. ելի: Խոմ գիդիս նրա
ափալը, ծանդր ժաժ գալ գիդե. ջեր մուլափ ու, չեր բան ունիմ
ու, ջեր եսնեց ե ու, ջեր եսնեց ե ու... Իմն ինձ հասավ ինչորու
Խոջի-Վանքը դուս տարա: Հիմի Խնդի մեկ անցկացնիլ երիտ,
երկու անցկացնիլ երիտ, հալից ու մաշից խիղճ ախչկան. հըն,
հըն, հըն, վիրջը բեկվեն երիտ:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին:) Զիեմեն մարթ վեր կու բերե ես ա-
նիծածը:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(շարունակելով) Ծամալո ոմքինը կու առիմ
աշխարհումը: (Ծաղրելով) Ընմ, բնմ, բնմ. ջանդա եղար ելա
դրուստ, ելի... Ըլի, աստուճ անե նրա գիվանը: Տղեն պիտի
տղա ըլի, չախմըխի պեծը վիր ըլի անում... Ջնալ ձեթիբ ին,
Քեթեվան ջան:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(հանգիստ) Խամփերի, քիզ բան հարցնիմ...

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(խոսքը կտրելով) Հա, դուրթ. ինչ էք հայ-
հարայա կանչի, փափեն խոմ չե սառի:

ԳԵՈՐԳ.—(դուրս գալով աջ դռնից զարդի սև ժիլետով և անդրաժարտիկով, սև փողպատի ձեռքին և բանկոտակը հագնելով) Դորա պատասխանն ել զու առն, էլի, դեղիդա. այդ քնչքը ես պատմում։ (Փողպատը կապում եւ)

ԻՍԱԶԻ.—(առանձին) Երհմ...

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(վեր թռչելով տեղից) Գենացվալոս դեղիդա (Գրկում ե Գեորգին) Ասկի բուքար ջան, վճենց իս, վճենց:

ԳԵՈՐԳ.—Լավ եմ, դեղիդա, դու խնայես ես:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Քի լավ ունենամ, վաւթի, ինձ բո՞ միճիրս: (Ձեռքով խփում ե գրպանին) Ա՛յ, երուց տաս թուման Նիկալայի մանեթը կու յսխիկա եստի. միւր անգալ կոնոյի համա կլեկն ու նիշադուրը հաղրիլ իմ, ուղում իմ Խիսպուդինց ախչկա հիդ լեհեմի. դիփ հրկու սահաթ չկա բեկին տալ տվի, քու արիվը: (Նստում ե իր տեղը)

ԳԵՈՐԳ.—Բանը վերջացրել ես, դեղիդա, ել լեհեմելը վճրն ե: (Պաղում ե ամոռով)

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Բեկին ցամաք բան ե ջեր, ցավդ տանիմ. նշանը վուր կու տա, ես չախր կու լեհեմվի:

ԳԵՈՐԳ.—Նշանը վուր լեհեմվել ե, ուրեմն պսակին ել մեկ ուրիշ անուն գրած կլինես:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Փսակը խոմ հավիդեհնական ջնջիլ ե, անումիս մեռնիմ: Ե՛թի կուլի մե քու թագին ել արժանի անիս, վուր մե չադ քրթամ վիր խփիմ. հարուր թումենն պակաս չիմ անի, քու արիվը:

ԻՍԱԶԻ.—(առանձին) Հիմի ես եր պակաս:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(հեղնական ձեովով) Ինքսուն ու ինը վուր քի, բողալիդ կու կանգնի, մյ:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Ինչի լայիդ կոնիմ:

ԳԵՈՐԳ.—(ժպտալով) Լավ դեղիդա յես յեղել, յես ու իմ աստվածը. իմ դործունն ել պետք ե կմշառք վերցնես ե ինձ խափես:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Գեդ ուր իմ խափում, չարդ տանիմ, քիմեն խոմ չիմ ուղում, քիդ ինչ վուր քու աննրանցմեն ալեղի վուղ դուս գլլիմ: Դուն ումը գուդիս հալնի, ետումը չիմ խառնըվի,

ողունը սիրուն կի ըլի, զըզներու գլուխ չունիմ: Ո՛րի, արեւ, արեւ,
աւ...:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին) Ա՛յ, անմգ կտրե աստուծ:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(շարունակելով) Ասա ինչրու հարուր թու-
մանը չթափ տալ տամ, դուն չմեռիս վուր վուտդ չիմ դու
գնիլ տա. թեւ ջանքունն վազի, համբրին՝ քիզ լիւն, քու քա-
ժինքի փուղեմեն խոմ չիմ ուղում:

ԻՍԱԻ.—(առանձին) Դու տունն աստուծ քանդէ:

ԳԵՈՐԳ.—Ե՛հ, լավ ե, դեղիդա, միթե կարելի չե աչալե
խոսիւր (Գի ում ե դեպի սեղանը յեմ ծխաստո վառում):

ԳԵԹԵՎԱՆ.—(Խամփերուն, կիսածայն) Ախար, են մարթն
ենդի հասած ե, ինչ կոսե, ամութ չէ:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(Գեթեվանին) Ինչքո ամութ ե, ետ աղաթ ե.
բաս յիս միւս չլիմ, քոսն տիղ հողար ծակ ու ծուկ ունիմ:
Ելի տերը բարի տա հիմիկիւն դարգիմանդ ախչկերանցը, երեք
չուրս քոսն հոքու երկու-երկու մանեթ վեր գցել տվի մար-
թագուխ, քու ազիզ արիւնի իմ ասում: Մե պիկնիկ սարքիմ,
մե պիկնիկ՝ վուր քու հալնած: Մե տղամարդ չի ըլի դարթնի
սաղանդերուն: (Մտտնալով Գեորգին) Դ՛ձեղիս դուն ել արի,
գենադվա, (գրկում ե նրա) թեւ խիթարվին, սիրուն տղա ես.
(ծիծաղում ե) հա, հա, հա, հա, հա...

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին) Ո՛հ, հո, հո, հո, հո, հո...

ԳԵԹԵՎԱՆ.—[Խամփերուն չանց (քորթա) անելով] Ա՛հ:

ԳԵՈՐԳ.—Ե՛հ, ինչքո ես ասում, գեղիդա:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Ինչքո իմ ասում. քու ումիկն ունիմ, քի
պես փեսացու ել վիւրդի կու ոստո դա ինձ: Ամսն սրփերու
մող իմ աղաչանքն են ե ելի, վուր քու թագին արժանի անի
ինձ. ամապս մեւքթ կորթ: (Գեորգը ծիծաղում ե.)

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին) Տէր ողորմած աստուծ:

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Ի՛հ լավ ե, քո, ձենդ պահե, մե անգաճ գի՛
լիւն իմ ասում, ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(նստելով) Հո դուրթ, ինչ բանի իք կանչի:

ԳԵԹԵՎԱՆ.—Թոյնում իս վուր մարթ խոսի:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին) Չաչանակ ե զրուստ:

ԳԵՈՐԳ.—Դողիդա, ուղում եմ նշանվել:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Հալն, գենացվալոս Խամփերին:

ԳԵՈՐԳ.—Ճշմարիտ. լինչպես ասացիր ելախտ... հո, լեհե-
մածի պես ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Իժնւմ, առանց ի՞նչ, թափափիմն:
ՔԵԹԵՎԱՆ.—Դ՛ա, միւլափ չիս տմ. բաս ինչի՞ կանչեցի,

Թե առանց քիզ եր:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Իժնւմ, իմ հարուր թնամանը:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Ե՛լի:

ԳԵՈՐԳ.—(հանդիմանական ձեւով): Դեղիդա:

ԻՍԱՅԻ.—(առա ձին): Արի հիմի ու ելը ցեխեմեն հանէ.
Վճարդի եկա՞վ ես անթածը: (Խամփերուն): Հարուր չե, երկու
հարուր չիս ուղիւ. ինչ կարքն ե կուլի, Էլի:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(վեր գնալով): Դիմիս, գիմիս. յ՛ես կարք-
մարք չիմ գիդի. ես հանդի պետլած աղին պաղաս կու թող-
նիմ: (Գետորդը ծիծաղում ե):

ԻՍԱՅԻ.—Էս՞վ ե, լա՞վ, մե լա՞վ շալին ել Ղաբուլ կոնիս.
յ՛ես կու շինիմ:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Բաս ի՞նչ իմ արի:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(Խամփերուն): Դ՛ա, մե գէսն արի: (Սուան-
ծին): Սիրաթս գնաց:

ԳԵՈՐԳ.—Ե՛ն, դեղիդա, հերիք ե, աստլած կսիրես: (Իսա-
յուն): Իսայի, դու սորա հանաքներին աղանջ սի գնիր:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Իսկի չե՞լ հանաք չիմ անում. մե ինչ ասեք՝
չմոգ արդ Է:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Երկու հաղար թուման փուղ, յ՛երիք հարուր
թումանի բաժինը ու հինք տարով սարքած կարքած տուն:
Սխիկն ել՝ սիրուն, ջահել, ուսում առած, լա՞վ հորն ու մոր
վարթի ու լա՞վ սիրելի բարեկամի տեր:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Վան, վան, վան, ծ՛ղարո յի: (Գրկում ե Գե-
որգին): Հարն, գնացվալուս գեղիդն, դճարթ ե ասում Գեթեանը:

ԳԵՈՐԳ.—Ձիս իմանում վոր գեղեն սուս խոսել չե սի-
րում: Հետո վոր գիտենաս, դեղիդա, ինչ սիրուն ե, ինչ
սիրուն, հն, հն. հն. հն (Իսային զարմանում ե):

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Գնացվալուս քիզ իմ վուրը, ետենց լա՞վ ախ-
չիկ ու Էս Ղաղամի փող:

ԳԵՈՐԳ.—Ե՛ն, փողն ի՞նչ հիշելու յե, դեղիդա, աղջիկ եմ
ասում, վոր քաղաքումը հատը չկա: (Իսային փառք ե տալիս
ասում):

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Բնո հիմի երկու հարըրեն պաղաս չիմ անի:

ԻՍԱՅԻ.—Տաս-տաս թումանուց իս ուղում, թե հինգ-
հինգ թումանուց ել վուրը ըլի հաջաթ չե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Երեսեկ գիգենամ, Իսալի, դուն ի՞նչ բան ունիս. մոցիքուլը գճան չըլիս:

ԻՍԱՅԻ.—(վեր թռչելով.) Մոցիքուլ ելիս ու չիս ել գիդի:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(մոտենալով Խամփերուն.) Սու, քան, ի՞նչ ելալ քիզ խո ամօթու գետինը մտա:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին յեկ կիսածայն.) Ա՛սկամ:

ԳԵՈՐԳ.—(մոտենալով Իսայուն.) Իսայի, Իսայի, (Դառնալով դեպի Խամփերին.) Դեղիզան, ի՞նչ յեղավ քեզ. աստված վկա, ինձ դուր չե գալիս քու արարմունքը. դուքան բազար խո չե՝ մեր տունը. մի փոքր քաղաքավարություն ունեցիր, Է: (Իսային նուտում ե իր տնոյր.)

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(առանձին.) Երեսեկ չեյի կանչի:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Վիս եկազրերա. բաս կու թճգնիմ վուր սա նշան քիս Մե ասեք հալա ձի ե, ձեւ Խիլիկն իս ուղում, իմ ճամփին յիս կու գիշիմ: (Անցնում ե Քեթեվանի աջ կողմը.)

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Ախար, որնած հոքի, մե անգճիտ ել հիթ չիս տալի վուր մարթ իմ քին ասե ու. ձի ի՞նչ անե, համան լիզուտ իս բանացնում: Ետ չաղա ել խոսիլ կուլի. մե խճալաթ քաշե, Է:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին.) Դամու Դադաց ե, ելի, անիծածը:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(տառադի մոտ.) Ահա բերնիս կոխպեք իմ գնում: (Ձեռքով իր բերանը ծածկում ե.) Արան, ձի ե, ասեք: (Նորից բորանը ծածկում ե.)

ԻՍԱՅԻ.—(վեր կենալով.) Տճ ել ի՞նչ նուր չար, նուր բարի, ուշացանք, Գիորգի, աստուճ գիգենա, դնա չուտ շուրդ հաքի, Է:

ԳԵՈՐԳ.—Ես սահաթիս, Իսայի ջան: (Խամփերուն.) Դեղիզա, մեկ ինձ ասա, Դարասիմ Յակուլիչ Զամրանովի աղջկան կճանաչե՞ս: (Այս ժամանակ Քեթեվանը գտնվում ե Իսայու յեկ Գեորգի մեջտեղը, իսկ սրանից աջ Խամփերին.)

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(ախամարհանքով.) Նրան իս ուղեւ: (Ամենքը շփարում են.)

ԳԵՈՐԳ.—(վախեցած.) Հենց նորան, ի՞նչ ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Իժում, նրան իք ասում թե սիրուն Է:

ԳԵՈՐԳ.—Ի՞նչ ե, սիրուն չե: (Իսային, Գեորգից յեկ Քեթեվանից ծածուկ, նշաններով խնդրում ե Խամփերուն լուր, խոստանալով նրան փողի մեծ գումարներ, քայց Խամփերին չե տեսնում.)

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(շարունակելով.) Նրա սիրունութիւնը առջի
իմանալս եւ

ՔեթեւԱն.—Վհւյ, քուանամ յ'ես, դուրթ իս ասեմ:

Գեորգ.—Ի՞նչ եւ ասում, դեղիդա, իմ աչքով եմ տեսել:
ԻՍԱՅԻ.—(Գեորգին, ցածր) Աստուծ գիգենա, խափում ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Կուլի ուրիշ ոմքին ին շանց տվի. թե չե
Ձամբախինց Կա... (Իսային կրկնում ե միեմնուն նշանները,
Խամփերին հասկանում ե)... բազիտի ախշկան սիրուն չին
ասում:

ՔեթեւԱն.—Լիզուտ պապանձովի, հըմ. հենց գիգիչի գուն
ինքա իս տեւի, կինադամ սիրտս գնաց (Անցնում ե Խամփե-
րու աջ կողմի յեմ տախտի վրա նստում):

Գեորգ.—Աւրեմն դու ի՞նչ չեմ տեսել:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Ձե, վուրթի, ենենց իմացիլ իմ: (Խորհրդա-
վոր հայացք ե գցում Իսայու վրա):

Գեորգ.—(Նկատելով Խամփերու խաղր, սաստիկ շփոթ-
վում ե.) Այդ ի՞նչ ե նշանակում... Ոհ, ասոված: (Բարկացած
հեռանում ե)

ԻՍԱՅԻ.—(Խամփերուն.) Վոր չիս տեսի, բաս ինչքի իս
դուտ տալի. անմբթի իմ քի մող:

ՔեթեւԱն.—Անմիդ խիղճ երեխիս սիրտն ել խաբար իս
անում. հոգուտ ի՞նչ իս ասում: Նտենց աչքարա սուտ կուլի,
թափափիան:

Գեորգ.—(Ընմի խորքից, բարկայած:) Ձեր մտկումն ե
ստում:

ՔեթեւԱն.—(Խամփերուն.) Գու աճկն ել:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Ե՛ս ի՞նչ անիմ, քա. ինչոր իմացիլ իմ, ես
իմ ասում. կուլի դուրթ խիտ սիրուն ել ե, յ'ես ի՞նչ գիգիմ:
Նտի մեւափ տվեք, գնամ դրուտ խաբար բերիմ (Գնում ե
ղաթիբան վերցնելու):

ԻՍԱՅԻ.—(Գեորգին, ծածուկ) Այ, ուզում ե դնա ի՞նչ
քրթամբ վիթ խփի. աբա դրա խոսկն անտալու յե:

Գեորգ.—Այսուհետ քեզ ել չիմ հավատում, Իսայի, հա-
վատիցս հանեցիր բոլորովին (Շփոթված ման ե գալիս):

ԻՍԱՅԻ.—Վա...

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(ղաթիբան ձեռքին) Գնում իմ, ախ:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին յեմ կիսաձայն) Այ, ջառը դնաս ու
շանգամը, հըլ:

ՔեթեվԱն.—(վեր թռչելով:) Քու գնալն իսկի ել հարկավորը չե. (խելով խամփերու ձեռքից ղաթիբան) իր աճկով տեսիլ ել ե ու ելի կու տեսնե. (Գեորգին:) Գնա, վուրթի, ել մի ուշանա, շնտ՝ հաքի:

Գեորգ.—(նեղացած:) Թե ինձ կսիրես, գեղի, ձեռք վերցրու ինձնից. ել յես վնչ մեկ տեղ չեմ գնում:

ՔեթեվԱն.—(ղաթիբան ձեռքին:) Վհւ ջոռանամ ու կուրանամ յ'ես. (խամփերուն:) Ա՛յ, կի՛նձիտ կոտրվիլ եր վուր չեյիլ ելի, հըմ: (Ղաթիբան գցում ե աթոռի վրա:)

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին յեվ կիսածայն:) Պիտի ետենց եր ելի, վուր լավ եր ելի:

ՔեթեվԱն.—(շարունակելով:) Երեսեկ գիտենամ հայհարա հըր ելի կանչում քիզ, խոմ գիդեյի քու ափալը: (Գեորգին:) Ի՛նչ իս անում, վուրթի, գնա շուրդ հաքի, գենացվալու գեղեն:

(Այստեղից սկսած ամեն անգամ, յերբ Գեորգը ըարկացած ման գալիս յերեսը պատի կողմն ե անում յեվ Քեթեվանը նրա հետ խոսում ե, խամփերին յեվ Իսային բեմի աջ կողմում ծածուկ վիճում են իրար հետ. իսկ հենց վոր Գեորգը յեվ Քեթեվանը յերեսը դարձնում են նրանց կողմը, նրանք իսկույն կտրում են իրանց վեճը:)

Գեորգ.—Չեմ գնում, չե, գեղի:

ՔեթեվԱն.—Սբա ետ լինչ արարմունք ե, վուրթի, բարեմց վիկալ ու սաղ-սաղ գերեղմանը դի ինձ:

Գեորգ.—(նեղացած:) Ա՛խ, տե՛ր աստված:

ՔեթեվԱն.—Իմեն չիմ արմընում, վուրթի, վուր քարափշուտա խամփերու խոսկերուն անգամ իս դնում. չիս տեսնում վուր սա իր փուրացավանքն ունե: (Խամփերին ցույց տալով վեճաբար իր աջու հինգ մատը Իսայուն, հեռանում ե նրանից:) Աստու՛ծ տա, գլուխ գա ես բանը, դուն լիրան տու՛ ինչ ուզում ե. վարսալամ, վարքալամ, ահա:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Իրա բախշիլը քթումումն հըր իմ խառնում, դրամեն առնիմ ու նրանք իրանց ախիկը մո՛քթ սաղացնին:

ՔեթեվԱն.—Ա՛յ, ձենդ կարե հախմիան տերը, հըմ:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին յեվ կիսածայն:) Ամին:

Գեորգ.—(բարկացած:) Վերջապես համը տանում ես, գեղիդա:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին:) Ա՛յ, ողորմի քո հորը՛:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(կիսածայն:) Մտիկ ես բեհայուն:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(մոտենալով Գեորգին) Արբ, արբ, գենացի-
վալոս դեգեն: Ախար են պատվական մարթու խոսկիրը մթադ
չե: Գնա, քու աճկով տիս դուրթն ու սուտը. թե չիս հաջել,
ձեռս ֆիլ ե բռնում, թամասուքով խոմ չիս կապվի:

ԳԵՈՐԳ.—(փոքր լռութունից հետո) Այն, այն, յես նո-
րան խոստացա գնալ ե պետք ե կատարեմ խոսքս: (Դուրս ե
գնում աջ դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա

ՔԵԹԵՎԱՆ, ԽԱՄՓԵՐԻ, ԻՍԱՅԻ

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(Խամփերուն) Խնդիմ քու գլուխը, Խո՛ղա-
դա ել փուղի թամահութի: Են ախչկա տերիբը վուր իմա-
նան, թե քի պես քուր իմ ունեցի, ել երեսներուս չին պիտի
մտիկ անի, հախ աստձու:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(արհամարհանքով) Վո՛յ, նրանց պեճին:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(Խամփերուն) Լիզուտ չորանա ու պրծնի,
ահլան:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին յեվ կիսածայն) Ո՞ւր ե, հը՛:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—Ել նուր մեկելանց չխառնշտորիս, Խամփերի,
թե չե, աստուծ գիդենա, իրնի մահի կու կտրվինք մեկ-մեկե-
մեն. (Իսայուն) Իսայի ջան, մի քիչ ել մուրափ տու, գեթա՛ղվա.
հորես շուրը կու հաքցնիմ ու տան, գենացվալե:

ԻՍԱՅԻ.—Եստի իմ, հատի. դեդի:

ՔԵԹԵՎԱՆ.—(Խամփերուն չանչ անելով) Լսվ տարի քի
գա, լավ իմքին դուն իս դառի: (Դուրս ե գնում աջ դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ԽԱՄՓԵՐԻ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ.—Ախր, ոխնած հոքի, ի՞նչ իս ասում. իսուն թու-
ման ել քրթամ կուլի՛:

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Ի՞նչի՞. թե կի ուրիշները հարուրներ ել կու
վիկալին, ինձ քսուներ հառամ ե՛:

ԻՍԱՅԻ.—Ի՞նչ իս շինի, ախր, վուր մեքաշ իսուն թուման իս

ուղղում. մե աստ թուման ըլի, քսան թուման ըլի, ելի հա,
թե չե ետ 'ղադամի բան կուլի' դուն իս ուղղում: Բաս ինձ թնչ
պիտի ննգնի, երեզվան դեսը մանվան քրտնքումը քառսուն շերանց
ու դարց իմ արի: Մե քիչ ել աստուձ ունեցի, ռխնած հրքի, ե:

ԽԱՄՓԵՐԻ.— Բու բանը դուն գիդիս, Իսայի, իմ բանը յ'ես:
Բաց ասիմ ու վուչ ամանչիմ, վուր թե ես սահաթիս չիս բերի
ու չիս տլի, դիք տակն ու վրեն կոնիմ, աստուձածինը գիդե-
նա: Աշքարա երեւում ե վուր ուրիշ ոմքին ե տեսի, բաս չե ու՝
Զամբախինց կուրածինն կուլեր:

ԻՍԱՅԻ.— (շփոթված, յերեսը խաչ ե հանում յեզ առան-
ձին): Մեղա քիզ, տեր աստուձ, մտկումս ինչիր ե գալի:

ԽԱՄՓԵՐԻ.— Ձխս գնում:

ԻՍԱՅԻ.— Ախար, հորես դուս դու քա են տղեն. տանիմ,
հնդի կոսիմ Գարասիմ Յակուլիչին, կոսիմ խոստացա:

ԽԱՄՓԵՐԻ.— (նայելով աջ կողմի դռանը): Բու արիվը
վուր ե, վուտն ել չիմ փոխիլ տա, ինչու չիս բերի:

ԻՍԱՅԻ.— Բու կնիկարմատ ասողին ել ինչ ասիմ. գնամ
բերիմ, անկդ դի, հը... Են տղին ելա մայինց սրտավուրե ինչ-
ուռ իմ գալը:

ԽԱՄՓԵՐԻ.— (կրկին նայելով նույն դռան կողմը) Ետուրը
յ'ես գիդիմ: Դուն գնա, չոստ արա... Աքա, հըս. մնում իմ
քիս եստի... Գիդենաս՝ տանեն վուտը չիմ դուս դնիլ տա, ինչ-
ուռ չբերիս:

ԻՍԱՅԻ.— (գնալով, աղաղակում ե) Այ, հայ, հայ, հայ,
հայ, հայ.. (Դուրս ե գնում խորքի դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ԽԱՄՓԵՐԻ, մենակ:

Ետենց, այ. անկիրս ուռել ե Զամբախինց բակուրի համա.
Նրա պտուղն ել կարիմ. յ'ես իմ թիքեն լավ աշիմ դիփունանց
վրա: Ամա իմ քվիր տղեն խոմ չէ գժվի... Կուլի դհւրթ Մարք-
րիտին ըլի տեսի ու հավնի... Թնյին փուղ ու բաժինքն ան-
կիրը կապիլ ե Դուրթ, են 'ղադա փուղ ու բաժինք կուլի... Դւմ
անկիրն արանդվա չի անի. յ'ես ել վուր ըլիմ, գուղիմ ու...
Ամա թե կի ինքը հավնում ե ու ուղում ե, յ'ես թնչ իմ հոքում,
Քարդերուս գլուխն է. մինք ել կուլ վլվանք:

ԽԱՄՓԵՐԻ, ԳԵՈՐԳ

ԳԵՈՐԳ.—(դուրս ե գալիս աջ դռնից ֆրակով, սպիտակ փողպատով, ձեռքին սիլինդր յեւ սպիտակ ձեռնոցներ։ Դառնալով դեպի կուլիսը) Լավ ե, լավ, դեղի, դու գնա։ (Խամփեքուն) Դեգեն կանչում ե։ (Աջ ու ձախ նայելով) Իսպին լինջեղավ։

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Հորեա դու քա... Գենացվալոս Խամփեքին, ինձ վրա ռւր իս նիդանում. ախար հիմի ել վուր չխերվիմ, ել յ'էփուցութին։

ԳԵՈՐԳ.—(չփոթվում ե, ճետո գլխարկը դնելով սեղանի վրա յեւ ձեռնոցները հագնելով) Դեղիդա, ասա դրուստ աշխարհի ճանաչում ես, թե չե։

ԽԱՄՓԵՐԻ.—(կակազելով) Ձե...վուրթի...չիմ տեսի. (հաստատապես) ամա լավ ախչիկ ին գովում, հախ աստձու, ու ելախտ ենդուր փոսեցի, վուր իմ թիքեն չկորչի։ Տիւ վուր ուստութենով ժափ եկա. գնաց վաղելազ քու պարուն Իսպին ու դեմուդեմը կոսե քու անիրուչը, վուր չ'ես ել դեղիդա կամ աշխրքումն ու ինձ ել հարդ ու պատիվ ե հարկավուր։

ԳԵՈՐԳ.—Ի՞նչ ես ասում... Ո՛հ, անաստվածներ... դուք ինձ բարեկամություն անելու լեք յեկել, թե յերեսս սեպնելու։ (Առանձին) Անիծվեք դուք, անիծվեք. ձեզ հետ խոսելն անգամ անպատվություն ե։ (Բարկացած նստում ե։)

ԽԱՄՓԵՐԻ.—Եստու համա դուն ռւր իս նիդանում. ադաթ ե, վուրթի Դուն քու բանը ղայիմ բոնե, հալխա, ռուք, չըհալնիս՝ խերաթ չիմ տեսի. ամա ռւմ ուզիս, գիդացի վուր չ'ես ել իմ փային գուղիմ... (Աջ կուլիսից Գեթեվանը կանչում ե՝ Խամփեքի, Խամփեքի) Դալիս իմ, դալիս։ (Գետրդին) Չարդ տանիմ, մի նիդանա, ասիլ ուրքար Գիորդի ջան. (ձեռքը Գետրդի ուսի վրա դնելով) Դուն ջեր նշնվի, վուրթի, դոդն եղի զամն ե. հարսնքումդ խախլով ջուր կու բերիմ, քու արիվը, գիփունի վրա շատ բանը չ'ես կու շինիմ, շուշպար ու լեզգեվար ել կու խաղամ, թե դուզիս։ Հենց գիդիս չիմ կանա, ինչ անիմ թե իստուն տարեկան ալիլ իմ. ա՛յ՝ (ծիծաղելի ձեւով պար գալով)։

Ձիֆ թը պի տում, ջիֆ թը տի տու,

Ձիֆ թը պի տում, ջիֆ թը տի տու.

Դը՛նդ, դը՛նդ, ջիֆ թը պի տու,

Դը՛նդ տը պը տըմ, ջիֆ թը տի տու:

Պու՛ն մի՛ր աղաթն ու սովորութիւնը իսկի ել այնումդ մի գցի,
վուրթի: (Գրկելով Գեորգին, գլուխը համբուրում եւ) Չարդ
տանիմ, Գիորգի ջան, ասկի ուռքար, Գիորգի ջան: (Պուրս ե
վազում աջ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե

ԴԵՈՐԳ, մենակ. յերկար լռությունից հետո յեվ տեղից վեր
թռչելով:

Ա՛յ, աստված անիծե ձեր այդ աղաթն ել ու սովորությունն
եւ... Այս ի՞նչ խայտառակությունն եւ ի՞նչ կարծիք պետք ե տա-
նի այժմ այն մարդը մեզ վրա: Ո՛հ, ամսթ, հաղւոր ամսթ...
Չէ, այս բոլորը սովորականից դուրս բաներ են և այստեղ ան-
պատճառ մեկ գաղտնիք կա, վոր աշխատում են ինձնից ծած-
կել... Խո՛ն պիտի լինի. ի՞նչպես իմանամ... Կարելի յե ճշմարիտ
փմ տեսած աղջիկը ուրիշ լինի և ինձ խաբելիս լինեն. ի՞նչ կա
այստեղ զարմանալու: Իմ մորաքրոջ այն հացացքը, վոր նա
ձգեց Իսայու վրա, նորա փոփոխական խոսքերը, նորա կակա-
զելը, վերջապես իրան Իսայու գնալը առանց ինձ սպասելու, բա-
վականին հաստատում են իմ կարծիքը... Այո՛, այո՛, այլևս կաս-
կած չկա, ինձ կամենում են խաբել, ինչպես շատե-
րին են խաբել... Ո՛հ, տեր իմ, այս ի՞նչ մարդիկ են,
այս ի՞նչ չերկիր ե մեր չերկիրը. ամեն մի քայլափո-
խում ստություն, խաբեբայություն, սուտ բարեկամ, սուտ ազ-
գական, մեկ չնչին ոգտի համար պատրաստ՝ ամենամոտ մար-
դուն անգամ դոհել, նորա անունն ու պատիվը խայտառակել...
Չէ, յես այդպես շուտ չեմ խաբվիլ. մինչև ստույգը չիմանամ
թե ի՞նչումն ե բանը, վոտս անգամ չեմ դնիլ Ձամբախովի տանը:
(Դիտարկը ծածկելով դուրս ե գնում խորքի դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ

ԽԱՄՓԵՐԻ, մենակ. դուրս վազելով աջ դռնից:

Մտիկ, մտիկ ես թավափիանին... Գիորգի, Գիորգի...
քան Գիորգի... (Նախասենյակից, ծայրը բարձրացնելով:) Գիոր-

գի, Գիտորգի ջան, ձևը իս գնում. քան, չիս իմանում, քիչ իմ
ասում... Գիտորգի ջան... (Հետ դառնալով) Դուռն չմեռնիս, հիդ
եւ չմտիկ արավ... (Սուաջ զալով) Գնաց, փախաւ, կտրաւ փու-
ղիս, մնացի դառ ու դարդակ... (Ընկելով տախտի վրա-
յեւ յերկու ձեռով խփելով ծնկներին) Վայ քիչ, վայ քիչ,
իմ իսուն թուման... (Հանկարծ փեր թռչելով տեղից) Չէ,
ետենց չե վոր դուք գիդիք... Բաս յ'ես կնիկ չիմ ըլի ու (բռնե-
լով չիքիւան) ես չիքիւեն գլխիս չի ըլի, թե ձիւր ոխտեմեն չեկա-
յ'ես: (Շտապով վերցնում ե դաթիւքան յեւ դուրս վազում
խորքի դռնից. վարագույրն իջնում ե.)

ԱՐԱՐՎԱԾ ՅԵՐՐՈՐԴ

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

Կարպեաի տան առաջին արարվածի սենյակը: Ժամացույցի սլաքները ցույց
են տալիս ժամը վեցը:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ. աթոռները սրբում ե:

Ձիւղ մե բաց չելաւ Մարքրիտի բախաւ... Երանի գիդե-
նամ թե ուզողն ուլ ե... Հնդու մաթա կու տանե, ձիւր արիւղ,
հը... Ամա ինչ. հետտի հանգը դուքիւ ին ու դաթիւքիւ, վուր-
հրիշտակ կու երեւա դրուստ, ենոնց պետաւ ախկան թի չի
հաւնի... Ինչ արին, տճ. ալտաս կես լիդրն ալիւ սիպաւկադիդ
ըլին բանեցրի, բոյին ել մե թիզը մերաշ ին ուղում ալեւցնի-
լոթիքը. դառաւ վուր շիմշատ ե ու շիմշատ, ելի... Փուգն ինչ
հանգի բան ե, յ'ես նրա մոզոնոգի հոքուն մեռնիմ. մե ջուխտ
բաթինկեն մետի կես որումը կարիւ ալին: Ամա ինչ կընգնիբ
ունեն... պայ, պայ, պայ, պայ պայ... յ'ես դալի չունիմ, ախպեր-
են չաթուքեաներու լափըքնիրը տեսիլ իք երկու են են՝ դա-

դա կրքնգնիր իմ ասում, արիվս լկա... Վնյ, ձիր տունն աս-
տուձ շինե, ես լնչ յ'երգիր ե մեր քաղաքը: Ասինք հսոր խա-
փեցին, եքուց խոմ կու երևա. իժուձ դհւք թամաշա արեք
նրանց տուր ու գմփուցին: Շ'հ, աստուձ վիրչը բարի անե. լամ
ախչիկ ե Մարքըրիաը, յ'ես ու իմ հոքին. ես 'ղադա տարի յե
հստի 'ղուլուղ իմ անում, մե որ նրամեն փիս խոսկ չիմ իմա-
ցի: Հիմի լնչ անինք վուր եքուց երեսը կու լվանա ու ելի ես
Մարքըրիաը կուլի. սիրունութինն ու զղճութինը աստձու
միդ ե:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՍԱՐԳԻՍ, ԿԱՐԱՊԵՏ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(դուրս գալով աջ դռնից:) Տհ, չբերթր հնդունք:

ՍԱՐԳԻՍ.—Ես սահաթիս եվես ինքն ուստեն կու բերե,
աղա. ձեռին ուներ, մե հրկու ասղի ձեր ելի պակաս ե, կոսե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Տհ, թե ասի վուր գլխին կանգնի ու չհաս
վրա հասցրու:

ՍԱՐԳԻՍ.—Ես նմուտիս կու բերե, աղա ջան, հենց բռնե
հադիր եր, իմ աճկով տեսա. յ'ես ել հստի աշխրքի բան ունիմ,
ախար:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Լամ, թե ուշանա, ելի գնա, հենց ապրիս, ու
չհաս վաղեցրու...

ՍԱՐԳԻՍ.—Բաշ ուսթա, աղա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Եստի դիփ պրծամ:

ՍԱՐԳԻՍ.—Հրամանք իս, աղա. մենակ 'ղոնաղի ոթախն ե
մնացի ու սանդուխտը:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Լամ բարաթ կարքի բի. դիս ու գեն ծաղկնիր
կու դարսիս, վունցոր ասիլ իմ. մումիլը դիփ մետի վառե, պա-
դիեզդի դոան առչիվն ել քհւչեն ավիլե, վուր խտակ ըլի...

ՍԱՐԳԻՍ.—Հեստիկ շինիմ, աղա ջան, վուր հալիլա: (Դուրս
ե գնում դիմացի դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԿԱՐԱՊԵՏ. մենակ. սկզբումը նստած ե:

Բանս լամ ե գնում. ամեն կռնեմեն լոնդլնիրը ձքած ե. փեիքրի
արլարուղի պես դամբս գործած ե... Գու քա հիմի պարուն փե-

սացուս, ճանջի նման բզզալով՝ թը՛րբխկ, (ծնուքը ձեռքին ե
խփում) դամբուռմս դեվեր կու ննգնի: Շատ իժուժ բզ-զզ-զզ
կոնե, ամա ել իմ շանգերեմեն ոչով չի կանա գնա... Ձե, հիմի
մեկն ու մեկը վուր ասում ին՝ թե փեխքարն, ասում ե, գար-
ջեղի անասուն ե: Ինչի՞, մե ձիգ իմ հարցնում. շան պես մար-
թիք ե կտրտում, թե գելի պես ու ասլընի պես մարթիք ե կուշ
տալի. լինչով ե նա փխ. ինչ աստուձ շնուք ե ավի, են շնու-
քով ե ապրում... Ախար, դադանի պես ալուքը չունե վուր կծե-
լով իր կերակուրը ճարե, թոչունքի պես թիվի չունե վուր իբ
թոչելով ապրի. բաս լինչ անե խիղճը, վուր ոթախի քնջներքումը
աբլարուդեք չսարքե ու ճանճիրն ենդով չբռնե... Հիմի չիք ու-
զի՞ վուր վուտներով ման գա ու ենենց իր կերակուրը ճարե.
գանա չիմ գիղի, են սհաթին կու թոգնիք, հըմ... (Լուռ մտա-
ծում ե): Դո՛ւրթ, շատ վուր փեքը իմ անում ե, ես աշխարքը
գիփ մեկամեկու ուտելու յե ստիղծած: Երեխա վուխտս լսում
եյի, թե՝ «Ժանգմա թուփի, թուփմա մգելի, մգելմա թխա, թխամ
վենախի շեճամա»: *) Եստունք յ'ես հենց գիղեյի գիփ տուտուց
մարթկերանց ասած բանիր ե, ամա հիմի վուր լավ հետաք իմ
անում, զուրթ վուր գիփ մեկամեկու ուտում ին. մե թոչունք
մեկին ե ուտում, մե անասուն մեկելին, մարթու աճկը խոժ
զարթնի խուղը լինչը կու կշտացնե. ինչ բարաթ-բարաթ անա-
սուն ասխ, թոչունք ասխ, միր փուրն ե դեվեր գնում. են կին-
քեմեն վուր չըլինք վախենում, ե, մեկ-մեկու ել կուտինք:
Ամա միթամ չինք ուտում, ա՛յ. ես աշխարքումը ովոր ումն ախ-
տում ե, նա լե 'դոչաղը. ախտին ու ուտիլը մեկ ե, ելի... Ամա
միր հիրթն ել գալիս ե. խուղն ե անուշ անում միգ, դառնում
ինք՝ խո՛ւղ: «Հուղ եյիր, ասում ե, 'ե հուղ դարցի», կոսե: (Լուռ
գլուխը շարժում ե): Ե՛հ, փուռ աշխարք... Ամա ինչի՞ վրա միտս
եկավ եստունք... հա, փեխքրի վրա. չե, փեխքրի վրա կի չե, իմ
արարմունքի վրա: Հիմի միթամ յ'ես խափիփա լմ. հումն ինչ
գեթ իմ անում, ախպեր. թո՛ւղ ինձ ոչով չխափե, յ'ես ել ոչովու
չիմ խափ... Հիմի հսենց վուր չժաժ գամ, դժեք իք ուղում
իմ ախըկան, գանա չիմ գիղի, ալտաս դոնիրս կոտրաիք:
(Ծոցի ժամացույցը հանելով): Ձեր սհաթի վրեյն ե. ինչ ուշ ե
մթնանում՝ ախպեր... Հորես Իսային ու փեսացուս պիտի գան.

*) Վրացերեն ե.—Ժանգը հրացանին, հրացանը գայլին, գայլը աճին,
այծը այգին կերավ:

հետտի հանգն ընթուռնիմ վուր ե՛ր աճկիրն աբլանդվա անիմ իմ
պարուն փեսացուին: Ջեր հալա մոհրաթ կոնիմ... Եհ... իժոււմ
հետտի բաներու վրա կու խոսիմ հիզը, վուր սուբփ համարե ինձ...
Իժմիւ... Իժմիւ ել ինչ, դուրս կու բերիմ իմ կարտինկա Մարքրի-
տին ու տեսնիմ թե ես քու պարուն Գեվուրք Մասիսյանցը ինչ
կուսե... Ի՞նչ պիտի ասի... (Ուսերը վեր ե քաշում) կու ամանչի
ու նշանը կուտալ տամ, ելի... Ամա վայ թե են մեկի հանգը
գդակը վիկաչնե ու ասե՛ր մնաք բարով: Վաճնց կանա, յ՛ես են
մարթն իմ. աստուճ ե վկա, հատի եվետ գլուխը կես կոնիմ:
Իմ խափիլը հիշտ բան չգիդենաք, հրա. ինձ Գարասիմ Յակու-
լիչ Ջամբախով կոսին: (Դուրս ե գնում աջ դռնից):

ՏԵՍԻԼ Դ

ՄԱՐԳՐԻՏ, մենակ. մտնում ե ծախ դռնից յերեսը գեղեցկաց-
րած յեվ Նատալիային նմանեցրած. դերիայի փեշերըր այն-
քան յերկար ե, վոր խանգարում ե մառ գալ: Նստում ե յեվ
մի փոքր ժամանակ լուռ մնում:

Սիրոս հենց գիդիմ քամվում ե... Եսենց շտապով բան չիմ
տեսի, ես հանգի ախչկա նշնիլ ել չիմ իմացի... Ասում ին լավ
աղա չե, ամա խիլքս չե կտրում, լավը վուր ըլի, առանց տնդդիլ
ախչիկ գուղե ոմքի՛ն: Հալքաթ փուղի խաթիր ե ուզում ինձ... Վայ
իմ միխիլը. փուղիրս կու խժռե ու իժում քոծիպես վեր կու գցե
ինձ: Ամա կսլի ինձ տնդդելու յե գալի ու ինձմեն թագցնում
ի՛ն... Ե՛տ ե, միթամ փողոցի ապրանք իմ, միթամ չիթ ե առ-
նում. հալնի՛ ուղե, չհալնի՛ դուս գնա: (Տեղից վեր ե կենում):
Ա՛խ, աստուճ. ի՞նչ եյիլ հոքում, ինձ ել ուրիշներու պես սի-
րուն եյիլ ստեղծի. թո՛ղ սիրոս քար եր ելի, լավն ու վաղը
մեկ եր ելի ինձ համար աշխրջումն ու երեսս սիրուն. դինջ կու
ապրեյի, ալատացած կուլեյի վուր իմ մարթու սիրեկան իմ:
(Գնում ե դեպի հայելին յեվ մեջը նայում): Ես իստակ իմ
նման չիմ... (Հայելիից հեռանում ե յեվ այնպես նայում մեջը):
Երանի դիփ եսենց ըլիմ, ել իմ մարթու սիրտը չի հովնա ինձ-
մեն: Ամա ովոր վուր ե են տղեն հալքաթ մենակ փուղի համա
չե ուզում ինձ, թե չե եսենց մի ին սիրունացնում ինձ նրա
աճկումը... Ա՛խ, աստուճ, թաք նա ինձ սիրե, խոմ գիդիս դիփ

քու կամքի կատարողն իմ ելի, ու հորհարի դենը իմ գլուխը չա-
րի վուխ կոնիմ բարերարութենի համա... (Նայում ե ժամա-
ցույցին) Սհաթի վիցն ե, հորես պիտի գա, ասում ին. ինչորու
նրա գալը՝ իմն ինձ կու հասնի... Ախ, աստուծ, երանի ինձ չե-
յիր ստեղծի, երանի ախկոթի վուրթի եյի ելի ու մե ախկոթի
մող բախտավուր եյի ելի. թի գիդե՝ ինչ պիտի գա գլխիս: (Թաշ-
կինակով աչքերը սրբում ե յեվ նստելով բազմոցի վրա լուռ
լաց ե լինում:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՄԱՐԳՐԻՏ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(մտնում ե ծախ դռնից, ձեռքին թղթե կա-
պոց) Հըս, Մարգրիտ ջան, բաթինկեքդ բերին... Դն, ի՞նչ իս
անում, լաց իս ըլճւմ. խո երեսիտ դիզը վեր գուքա:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Յ'ես ել ետ իմ վայ տալի իմ գլուխը, նա-
տալիս ջան: (Սռնում ե Նատալիայից կապոցը:)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ե՛հ, տուտուցացիլ իս. ի՞նչ ե. դուն հենց գի-
դիս մենակ դուն իս լաց ըլճւմ. ինձ ել վուր նշնում եյին, լիրթ
ու լիդիս դիվիր եկավ լացեմեն:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(հոգուց հանելով:) Քու լացը իմ լացի մող
ծիծաղ կուլիր. Նատալիա ջան: (Լուռ բաց ե անում կապոցը
յեվ հանելով միջից սարսափելի յերկայն կրունկներով կոշիկ-
ները, զարհուրած վեր ե թռչում տեղից:) Ես ի՞նչ ե, քն. Ես
'դադա կրնճնիք կուլի, վուտիս վրա վճնց կանգնիմ. Աբելը*)
խոմ չիմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ի՞նչ գիդիմ, գեթա՛ղվա, քու մամեն ե կարիլ
տվի... (կոշիկները առնում ե Մարգրիտի ձեռքից յեվ առան-
ծին:) Ես ինչ ունցնավուր իմքնիր ե, քն: (Մարգրիտին:) Ինչոր
վուր ե, եստունք ե, Մարգրիտ ջան, չարա չկա, պիտի չլա
տանիս: Բռնե, հաքե, ել մի ուշանա: (կոշիկները տալիս ե
Մարգրիտին:)

*) Աբելը Թիֆլիզի հասարակությանը ծանոթ մի ճարպիկ անձն եք,
վոր հանդիսավոր տոներին յերեք-չորս սածենաչափ ձողիրի վրտ կանգնած,
իք ձեռնածո թլուռներով զվարճացնում եր ժողովրդին ե զարմանալի դուռ-
բությամբ ման եր գալլա այն ձողերով:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(վերափորված:) Հիմի իմ իմանում ես գերի-
կերպենութիւնը: Ետենց պիտի, մողա յե, կոսե... Խիղճ տղա, ինչ
հանգն ին ուզում խափի: (Տնդդելով կոշիկները:) Մեռնի սրա
կարողի աւիւր: (Կոշիկները դնել ե գցում:)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Վհւլ, քողանամ չ'ես, ետ ինչ արիր, քան. մա-
մետ վուր իմանա. ինչ ջուղար կու տաս:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(ծեռքը ճակատին տանելով:) Ա՛խ: (Լուռ-
թյուն:)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Քան, լավ ե՛ մե չուտ հաքի, յե: (Դարձյալ
լուռթյուն:) Քու խաթիր տուն ու տիղս թողիլ իմ, դուն կի
ետենց իս ժաժ գալի հիտս:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(փաթաթվելով Նատալիային.) Բախշե, բախ-
շե, Նատալիա ջան. յ'ես ել չիմ գիգի՝ ինչ իմ անում...

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Լնվ ե, լնվ, Մարքրիտ ջան. դուն սիրտդ լնվ
պահե... (Համբուրում ե գուխը) Ողունդ քու բանը լավ գա,
ուրիշ վուչինչ չիմ ուզի յ'ես: (Վերցնում ե կոշիկներն ու տալով
Մարգրտին.) Բռնե՛ չուտ արա:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(կոշիկները ձեռքին, գնալով:) Ա՛խ, աստուծ,
սպանե ինձ ու պրծի: (Դուրս ե գնում ձախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ 2

ՆԱՏԱԼԻԱ, մենակ:

Խեղճ ախչիկ, միխկս գալիս ե... Են ընթինկեքն ել ինչ
մոթիւրա յե, քան... Են հանգի կրքնգնիր ել չեյի տեսի իմ
որումը... Հիմի վուր մողա գա. հնյ թե բոյի կու բռնին մերաշ-
դիփունքը... Տէր աստուծ, իմ դուշմնին ել չտաս դիղճ ախչիկ:
(Հայելիի մեջ զննում ե իրան յերկար ժամանակ:) Ի՛նչ դրուտ
ե շանց տալի ես հալիլէն: (Շարունակում ե նայել հայելիի
մեջ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՆԱՏԱԼԻԱ, ՄԱՐԳՐԻՏ

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(մտնում ե ձախ դռնից բարձր հասակով:)
Երեսկ քիզ, Նատալիա,

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Քան, գրուտ իմ բոյի իս, Մարքրիտ ջան. մամը
չիս դուր գա ետենց:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Ե՛հ, Նատալիա ջան, մե իմ սրտումն ել դե-
պիւր մտիկ տո՛ւ. մահա երնեկ իմ տալի, աստու՛ճ գիդենաւ Մա-
միման վախենում իմ, թե չե ուզում իմ ասի՛ վուր յ'ես մարթ
չիմ ուզում. թող կսանուանցը տա ինձ: (Նստում ե ընկողմարանի
վրա):

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Գիտի՛ր իս, Մարքըրիտ, թե ինչ ե ելի քիզ:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Իսկի՛ ել չիմ գովի. ես տղեն միսկս գալիս
ե... Յերանի կանենամ, թաքուն իմաց կտնիմ վուր վունց երե-
սիս ավտա, վունց բոյուն, թե ենչախն ել գուգե ինձ ու կու
տեսնիս. ամա միւնց ասիմ յ'ես նրան ես բանը, ամութու գե-
գինը կու մտնիմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(Նստելով բազկաթուռի վրա) Վա՛յ իմ աճ-
կին. դանա պիտի խճսիս ել հիդը. քար-գուրձ անկու կու դառ-
նաս խոմ: Յ'երիք ամիս նշնած եյի, մե ջեր իմ ձենը չե իմա-
ցի իսայիս, քու արիւր:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Գիդիմ, Նատալիա ջան, ու մամեն ել սա-
տից վուր ձեն ծպտուն չհանիս ես գիշեր, կոսե. ամա ես տղեն
մե որ խո կու իմանա իմ ախալը. խո կու տեսնի վուր երեսս
ել սուտ ե ելի ու բոյիս ել. ենչախն իստակ աճկեմեն կու գցե
ինձ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Դարդ մի անի, Մարքըրիտ ջան, վունց աճկե-
մեն կու գցե ու շատ ել կու սիրե քիզ, չ'եմոր քու խասիաթը
կու իմանա:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Ե՛հ, Նատալիա ջան, խասիաթի համա վուր ու-
ղում ըլի, եսնց տիկին ել չեյին շինի ինձ... Երանի գիդենամ
նա ինչ խասիաթի տեր ե:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Աստու՛ճ գիգենա, Մարքըրիտ ջան: Իսայիս գո-
վում եր՝ թե խիստ լավ տղա ե, կոսե, խասիաթն ել լավն ու-
նե ու ուսումն ել, կոսե. զարթնի ես համ ջենել ե ու համ սի-
րուն. ուրիշ ինչ իս ուզում, քա՛.

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Վա՛յ իմ միսկը, վուր վունց սիրունութենով
կանամ դա հիդն ու վունց ուսումով. երնեկ չեր ըլի՛ մե երկու
տարի թողիլ եյին ինձ ես պենսիոնում... Դուն չի՛ս տեսի ես
տղի՛ն, Նատալիա:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Իմ որումը չիմ տեսի... Դուն խաթըմ կաց,
Մարքըրիտ ջան. ասում իմ՝ վուր իսային խիստ եր գովում, ա-
վատան ինձ:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—Ա՛խ, սիրտս փիս ե, Նատալիա ջան. հենց գի-

դիմ խեխտելու պիտի տանին ինձ: (Թաշկինակով աչքերը սըրբում եւ)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(Կանգնելով Մարգրիտի առաջ յետ ձեռքը նրա ուսին դնելով:) Հերիք ե, թե քու աստուծ կու սիրիս, Մարգրիտ...

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(դառնում թյամբ:) Յ'ես ինչի՞մ իմ միղովուր, վուր դիզ իմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(նստելով Մարգրիտի կողքին ձեռքը միշտ նրա ուսին:) Ի՛հ, լավ ե՛ հենց ապրիս... (Մարգրիտը հանկարծ քնկնելով նատալիայի գիրկը, հեկեկում եւ Պատկեր:) Արա ետ լի՛նչ արարմունք ե, Մարգրիտ: Վախտ իս գթի՛. եւ ըս՛ դրոս լաց ե հիմի:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(հեռացնում ե գլուխը նատալիայից յետ աչքերը սըրբում:) Ա՛խ, նատալիա, ինձ պես ըբբախտ ախչիկ չկա:

ՆԱՏԱԼԻԱ.— Լավ ե, մե սիրտդ հիդ բի, ե՛. լի՛նչ ելավ քիդ, քա՛:

ՄԱՐԳՐԻՏ.— Իմ սիրտը վաղ ե կոտրած: Աստուծ ինձ վուր ստիղծից, դիվունի համա ծիծաղ ու մասխարա ստիղծից ինձ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(վեր թռչելով տեղից:) Ի՛հ, ուցնավուր իս, քա՛: (Գնում ե դեպի աջ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ.—(մտնելով խորքի դռնից, գլխարկը ձեռքին) Ո՛ւր ե Կարապիտը: (Տննելով Մարգրիտին:) Ո՛հ, լավ իս դառի, Մարգրիտ ջան: (Մարգրիտը վտտի կանգնելով, վողջունում ե Իսայուն, վոր զարմացած մի քայլ հետ ե քաշվում. նատալիան ծիծաղում ե:) Վա, հեր ոխնած, մե բաշ վախեցա. ետ լի՛նչ ՚ղաղա բոյի իս բռնի:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(վշտացած:) Ասում ին վուր մոզա չե: (Առանձին յետ կիսածայն) Ա՛խ, աստուծ

ԻՍԱՅԻ.— Ես բացրուծին եւ մոզա չելի իմացի. հորեսի դենը կտուրն եւ առանց սանդուխտ գիվիկ կեհաք աստուծ ողորմութենով: Մե ասեք՝ ուր ե Կարապիտն, ե՛:

ՆԱՏԱԼԻԱ.— Չիմ գիլի, մնամ վուր տանն ե:

ԻՍԱՅԻ.—Խիստ հարկավորը բան ունիմ, մե տեսե՞ք՝ վճար
ոթախումն ե. պիտի ես սհաթիս հիդ գնամ, ամուլթ ե, հն տղեն
մնում ե, հորես դու գանք:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(առանձին:) Հորես սիրտս կեհա: (Ծանր
քայլով դուրս ե գնում ձախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆԱՏԱՆԻՍ, ԻՍԱՅԻ

ՆԱՏԱՆԻՍ.—Խի՞ղճ ախչիկ, հալվեցավ դըրուստ:

ԻՍԱՅԻ.—Յ'ես ու իմ հոքին, քու սիրունութիւնը նա պի-
տի ունենա, յա նրա սիրտը դուն:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—Ի՞նչ ե՛ փիւս սիրտ ունիմ, յե՛վի կու հազնիս.
աբա չ'ես քիդ ռար ուղեցի, վուր ետունք իս ասում հիմի:

ԻՍԱՅԻ.—Լավ ե, գլխեմեն մի՛ կցի, քու հորն ողորմի.
փիսը վուր ըլիս, խոմ իմ կնիկ չեցիր ըլի:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—Վճռեց կուլեր քու բանը:

ԻՍԱՅԻ.—Նատալիա... երեգ եստի գալիս խոմ քիդ ոմքին
ջեհել տղա չոմստ եկավ:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—(վախեցած:) Ձե, ի՞նչ խաբար կա:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին, յերեսը խաչ ե հանում:) Միգա քիդ,
աստուճ, (Նատալիային:) Դըրուստ իս ասում:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—Բա, ի՞նչ շառիր իս մոգոնում գլխիս... (Թաշ-
կինակով աչքերը սրում ե:) Հիմի ետ ե պակաս:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին:) Տո, չ'ես ել ինչ ախմախն իմ. ին-
չի՛ր իմ փիքը անում: (Գրկելով Նատալիային, կամենում ե
նրան համոզուրել:) Լավ ե, լավ, բարիշինք, Նատալիա ջան:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—(ազատվելով իսպառ գրկից:) Բա, ի՞նչ իս
անում, գուգիս ոմքին տեսե՛ք:

ԻՍԱՅԻ.—Ա՛յ սարսաղ, ռվ պիտի տեսնի դարդակ ոթա-
խումը:

ՆԱՏԱՆԻՍ.—Հարսնքութիւն անտիկ մորե կու անիս ինձ
համա:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին:) Իրան տվեք տասչորս շալին: (Նա-
տալիային) Ե՛յ, ջեր ջուրը չիս տեսի, հուգում իս բամբակեիք
հանի՛ք:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(ծեռքով Իսայու բերանը ծածկում եւ) Ի՛հ, գուհ փուր անկարք խոսիլ դիպիս:

ԻՍԱՅԻ.—(Նատալիայի ձեռքը բռնելով) Ի՛վֆ, սիպաա քամբակ է:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Բաս չես առնի:

ԻՍԱՅԻ.—Հը՛, ելի ուղում իս անգաջս կտրի՛:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(ծեռքը Իսայու ուսին դսելով) Հա՛, քնչ ե, Իսայի ջան, դենացվալեբի:

ԻՍԱՅԻ.—Ե՛յ, տո՛, վից-ոխտը թուման փուղ կոնե, քնչ իս ասում: Ետ ՚դադամին մի ամսումն ել չիմ կանա դադի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(գրկելով Իսայուն) Գեթա՛ղվանե, Իսայի ջան. ուրիշներեմեն ինչի՞ ջոգվիմ:

ԻՍԱՅԻ.—Ա՛խ, կնիկն ո՞վ մոգոնից:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(փաթաթվելով) Գենացվալե, Իսայի ջան, թե ինձ կու սիրիս:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին) Արբ ու դիմցի: (Նատալիային) Տո՛, քիզ վնւնց չիմ սիրի, հոքիս ել չիմ խնահի քիզ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Բաս կու առնի՛ս:

ԻՍԱՅԻ.—Չարես քնչ ե փուր չիմ առնի:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(վրա ընկնելով, Իսայուն պինդ համքուրում եւ) Ա՛խ, Իսայի ջան:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին) Սաղ անգաճս գնաց: (Համքուրում ե Նատալիային) Քու մե պաչը քառասուն թուման արժե, Նատալիա ջան... (Հանկարծ ձեռքը ճակատին տանելով) Վնյ մե, բանս մնաց... Եսենց խափից Յ՛եվեն Աթամին, Է... Տո՛, մե գնա՛ կարապիտին գլթի, Է. ասա եստի մնում իմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ե՛ս սահաթիս, Իսայի ջան: (Թռչկոտելով գուրս ե գնում ծախ դոնից)

ԻՍԱՅԻ.—(Նատալիայի հետեվից նայելով յեվ նրա գուրս գնալիս վեր թռչելով) Ը՛հ, շէնի կի ճիւրի մե...

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ԻՍԱՅԻ, մենակ:

Աղոռնակ ե դրուստ... Լավ բան ե կնիկը, յ՛ես ու իմ հոքին. Դրուստ բլրուլի վարթ ե, փուր հուտ իս կալնում, լավ կախեթու գինու հանգը հարփեցնում ե. ամա մեկ ել տեսար սրտով հուտ

կախնելիս՝ են մուշտուկի վրայը ցցվեցաւ մեքաշ քնթումն ու ի-
 ժում, ինչրու հանիւր, խան խեր փռշտն ու խան սաբը... (Գլուխը
 շարժում եւ) Ախար ոխտը թուման եւ դերիա կուլի... Պիտի
 հորեսի դենը գնանք գիղում ապրինք, թե չի վնայ միր միխիլը...
 Սուտ չեր ասում են խիզ՝ Ոսկան Պետրովիչը, թե՛ «Ես պիտի
 ու են պիտեմեն դնիկա գնաց», կոսե... Ե՛հ, մախլաս... Նհան-
 դամը ոխտը թումանը, թաք մե ես բանը զուխ գա ու ամագս
 աժեհա... Ձիր արիւլը հազար թումանի ապրանք վուր ծախիլ եյի,
 ես ՚դադա չեյի շարչըրլի. դրուստ խաթաբալա յե, ելի, ախիլի
 մարթու տալը. են եւ ոյ գիդե վնաց կուանց կենա... Տեր աս-
 տուձ, գուն դեվեր մտիկ անիս ու վունց միկի մոգ չամանչեց-
 նիս ինձ... Ա՛խ, ի՞նչ ելաւ են մարթը, արա թե գա: (Կարա-
 պետը մտնում ե ծախ դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա.

Ի Ս Ս Յ Ի, Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ

Ի Ս Ս Յ Ի.— Ես ճւր իս, Գարասիմ Յակուլիչ:

Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ.— Հը՛, մենակ ճւր իս եկի. եւ չե գալի:

Ի Ս Ս Յ Ի.— Վնաց չի գա, ամա մե անիծած դեղիդա յե ու-
 նեցի ելի, վախենում իմ բանը չխաբար անե. ուրիշ հանգնե
 խոսում, զահրումար ե ուզում. ասում ե ինչրու չիս բերի,
 վուտն ել չիմ փոխիլ տա, կոսե, ու հիմի մնում ե ինձ տղի
 տանը:

Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ.— Տո՛, երեգ թե դեղիդին ել խոստացանք ու դե-
 դիդի մարթուն ել:

Ի Ս Ս Յ Ի.— Մեկն ել նուր լուս ննգաւ, մե խիստ աշաղլաք
 իմքին ե:

Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ.— Իե, գնա իրան տու, ինչ ուզում ե. ամա ել
 մի ուշացնի, թե չե մե մամիդա ել ուրիշ կու լուս ննգնի: Ել
 ետու համա ճւր ոյիդ գալի, հեր ոխնած:

Ի Ս Ս Յ Ի.— Վնա, խոսն թումանն մե դրոշ պակաս չե ա-
 նում:

Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ.— Ե՛հ, գժվիլ ի՞ս, թե՛ հանաք իս անում:

Ի Ս Ս Յ Ի.— Աստուձ դիդենա, զուրթ իմ ասում:

Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ.— Աբա, յ՛ես անմիդ իսուն թուման կու դեն
 պցիմ, իսուրմա յի:

ԻՍԱՅԻ.—Չիս դեն գցի ու են տղեն չի դա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(վախեցած:) Ինչի:

ԻՍԱՅԻ.—Աստուծ վուչ գիդե են անիծած դեղիդի գլուխը, մերաշ ասալ թե Մարքրիտի սիրունութիւնը առչի իմանալս ե, կոսե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(շփոթված:) Իժոճ:

ԻՍԱՅԻ.—Իժում ել ինչ, կինադամ բանը մոշլա չեր ըլում, ասում իմ: Հնյ դես, հնյ դեն, վունցոր ելալ ելի սարքեցի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(շունչ առնելով յեւ կիսածայն:) Ո՛ւֆ:

ԻՍԱՅԻ.—(շարունակելով:) Հենց բոնե հոքիս ծախեցի քու խաթիր, իմ հոքին գիդենա. դեղիդին նշներով իմաց արի, վուր միթամ ինչ ուղում իս կու տանք, ու են տղին ասի անգճումը, թե դեղիդես խափում ե: Ախար, սիրունութիւնն ու զոճութիւնը հալնելու վրա չե. թե կի տղեն մեկ հալնիլ ե ու ելի կու հալնի, մամն ինչ դալի կա: Վիրչը, ինչ երգարացնիմ, դեղեն տուն տարալ տղին շուր հաքցնելու ու են անիծած դեղիդեն բաց ասալ ու Համան, հցալ, թե վիրչի գինը իսուն թուման ե, կոսե, թե չիս բերի, կոսե, գիփ մետի մոշլա կոնիմ, կոսե, յես գիգիմ վուր ուրիշ ոմքին ե տեսի, կոսե: Հիմի ի՞նչ խոսկ ունիս:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ի՛նչ... խոսկ ունիմ: Ի՞նչ... խոսկ... պիտի... ունենամ, ախպեր, տար սիւլցու, ջանս դուս գա, պիտի համբարիմ, ուրիշ ի՞նչ չարա ունիմ. գնան վիկալ, ելախտ կնգաս ձեռաց պահ տվի:

ԻՍԱՅԻ.—Գի պես լալ մարթ աշխրքումը չի ըլի, Գարասիմ Յակուլիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Դե, գնան, ջանք արա, Իսայի: Ուրիշ, դեղեն ի՞նչ ե ասում տղինը:

ԻՍԱՅԻ.—Ուրիշ ի՞նչ պիտի ասի, վունցոր քի մոդ խոսում եր, ելի ենենց ե քսրողում տղին. ուրախու վուտի վրա չե կանգնում. ասում ե՝ ես ղադա փոճղ ու բաժինք կուլի, կոսե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Լալ կնիկ ե երեւում, այ. ինձ շատ դուր եկալ:

ԻՍԱՅԻ.—Վան, աստճու հոքի յե, ասում իմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Դե, լրտ չուստ գնա, ամա ել տղիմեն չհիւանաս, ինչուր չրերիս:

ԻՍԱՅԻ.—Ես սահաթիս եմետ: (Շտապով գնում ե դեպի ծախ դուռը, հետո հետ ե դառնում:) Ամա, ինչ միտս եկալ,

Գարասիմ Յակուլիչ. խոմ դրժուտը գիդիս վոր են տղեն ուրիշ ախչիկ չե տեսի. ո՞վ գիդե, մեբաշ չխայտառակվի՝ ք:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Արա, քիմեն չիմ արմնում, Իսայլ, յ'ես թավաքալի բան կու կըռնիմ:

ԻՍԱՅԻ.—Ողորմի քու հորը, ես սահաթիս եվեա բերիմ: (Շտապով դուրս ե գնում ծախ դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ԿԱՐԱՊԵՏ, մենակ:

Հ'մ... դրժուտ ճքնավուր ե ես Իսային, աստուճ գիդենա, իր հալալ միամտութենով... (Լուռ անց ու դարձ ե անում.) Հիմի բանը վոր դուրթ բացվի... (Մտածմունքի մեջ ե ընկըղմվում.) Ձե, չե, ամեն բան լավ ունիմ սարքած... Ողունդ մե նշանը տալ տամ ջեր, մնացածը իժում յ'ես գիդիմ: (Դուրս ե գնում աջ դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ԻՍԱՅԻ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ԻՍԱՅԻ.—(շտապով դուրս գալով ծախ դռնից յեվ փողերը ծոցը դնելով.) Հա, հա, ես սահաթիս գալիս ինք:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(հետեւելով իսայուն.) Ինչքու դուք կուդաք, հոքին կու դուս գա խղճինը:

ԻՍԱՅԻ,—(շտապով.) Շրանի մե գլուխ գա բանը, կես սըհաթ ուշ ըլի, ի՞նչ հաջաթ: Ամա, Նատալիա... (Բռնելով ձեռքը առաջ ե բերում) բեղամաղ մի ըլի, ինձ կու սիրիս, ելի իմ հարցնում... Ծովի տալլի պես գնում ու գալիս ե մտկումս... Խո դրժուտը գիդիս վուր երեկ ոչով աշա չե ուստ ելի քիդ հատի դռանը:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Ի՞նչ երազ իս տեսի, չիմ գիդի, թե վուր ասի՝ չե. քանի հարցնիս:

ԻՍԱՅԻ.—Գու արիվը:

ՆԱՏԱԼԻԱ.—Իմ արիվը, քա. չիս ավտում:

ԻՍԱՅԻ.—(աջ ու ծախ նայելով զրկում ե Նատալիային.) Ըհ, քու հոքուն մեռնիմ, քու հնքուն: (Պինդ համբուրում ե յեվ շտապով գնում):

ՆԱՏԱՆԻՍ.—(բռնելով Իսայուն.) Իմ քիչ բան կ'ամ, ի՞նչ խաթաքցնում:

ԻՍԱՆԻ.—Իժուժ, իժուժ, ետ իժուժ, հիմի շտապում իմ... (Մի քանի քայլ գնում եւ:) Ինչո՞ւ դու չես փեքր արա՝ եւ հանգի լավը՝ ուրիշ ելի ի՞նչ գուզիս սրտով, առնիմ քիչ համաւ (Վրա ընկնելով.) Ճիւրի մե շննի, աղունակի (կրկին համբուրելով.) Ը՛հմ, (Իուրս ե վազում խորքի դռնից.)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆԱՏԱՆԻՍ, մենակ

Ես ի՞նչ խաբար եմ. (Ձեռքը նակատին տանելով, մնում ե անշարժ, մտածմունքի մեջ խորասուզված: Պատկերի)

ՎԵՐՋ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆԻ

ՏԵՍԱՐԱՆ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

Բեմը ներկայացնում ե Կարապետի տան դռնից: Խորքում, ձախ կողմը, պարտեզ, իսկ աջ կողմը՝ տուներ, վորի սաստիկ լուսավորված պատուհանները գետնից բավական ըն բարձր են: Գավթում—աջ կողմը սրահ՝ կողպած փոքրիկ պատուհանով առաջին կարգում ե նույնպես կողպած դռնով յերկրորդ կարգում: Այս սրահը աչյալս ե դուրս դրած կուխները առջև, վոր նրա պատուհանից, վոր գտնւում ե հանգոսականների դիմաւր. անհնարին ե տան պատուհանները տեսնել: Ձախ կողմը, առաջին կարգում, մեծ ծառ, իսկ յերկրորդում՝ գավթի դուռը, վորը յերկու փեղկերն ել վորոշ կերպով բոլորովին բաց են մնում մինչև վերջը: Ծառի յետից յերկնքում փայլում ե լուսինը, վոր լուսավորում ե պարտեզի մեկ մասը: Գավթումը բավականին մութն ե:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ. ավելը ձեռքին յերգելով մտնում ե գավթի դռնից:

«Արագ՝ յըրաղընդա յամ, լամո,
«Ձեռքեյ չըրաղնդա յամ. (Կրկնել.)

«Իթիւմիշամ յարըմի, լամո,
«Ունուս սորաղընդա յամ: (Կրկնել):

«Լամո, լամո, խան լամո, լամո,
«Սարդի սուսան ջան, լամո,
«Յարի վաֆադար, լամո,
«Ու բոյա զուրբան, լամո»:*)

(Ավելը մի կողմն ե ղնում:)

Ես ել պրծամ... Դիւի հաղիւր ե. մնացիլ ե հիմի վուր նո-
րափեսան շնուր բերե ու հրեղեն Մարքրիտին պոռչոտի անե-
ամա են սրտանց պաչ անելիս պոռչներուն վուր մե քիչ սիպ-
աքկադեղ կպչի, յ'ես միղ չունենամ... Հաջաթ չե, կանֆետ կու-
գիդենա, մայինց նշուանտեք ե ու նշուանտեք... Ո՛հ, հո, հո,
հո, ջանդան բեղար ելա եսոր շատ բան շ'ենելեն: Հայ՝ դեսը
գնա, դենը գնա, ես տար, են բի, ես վիկալ, են վիբ դի...
Դրուստ ցավ ե դուլուղ անիլն ելի... Երեսեկ նոքարն լինչ ստեղ-
ծելու չեք, վուր ստեղծում եր աստուծ... Ում տանն ինչ պա-
տահի, նոքրի ջանը պիտի դուս դա. աղեքն ուրախանան՝ դուն
չարչրովի, աղեքը տխրին ելի դուն չարչրովի, դիւի չարչրովի
ու չարչրովի մե գլուխ... Ե հ, աստուծ, բարեմց ստեղծում ելիք
ու ստեղծում, դիւիունին մետի պարուն կու ստեղծելիք մեբաշ
ու պրծնելի մե, ե... Վախտ ու բեւախտ (Կարապետի ծայ-
նով):—Սարքիս (Իր ճայնով):—Համմե:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՍՍՐԳԻՍ, ԿԱՐԱՊԵՏ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(դուրս գալով աջ կողմից, կանչում ե) Տո,
Սարքիս:

*) Թուրքերեն ե:

Սրաքի ափերումն եմ, հողյակ
Սչքերիք բոցերումն եմ. (Կրկնել):
Կորցրիլ եմ սիրուհուս, հողյակ,
Նըրան վորենելումն եմ. (Կրկնել):
Հողյակ, հողյակ, խան, հողյակ, հողյակ,
Դալար զուլան ջան, հողյակ.
Սիրույդ մտերւմ, հողյակ,
Հասակիդ մատաղ, հողյակ:

ՍՆՐԳԻՍ.—(գոռալով) Համմե:

ԿՍՐԱՊԵՏ.—(հանգիստ) Ի՞նչ իս դռում, տո՛ւ, վե՛ր թենն իս:

ՍՆՐԳԻՍ.—Եստի իմ, աղա ջան:

ԿՍՐԱՊԵՏ.—Տո՛ւ, Իսային խոմ չե՞ եկի ելի:

ՍՆՐԳԻՍ.—Ձե, աղա, չե եկի:

ԿՍՐԱՊԵՏ.—(նեղացած) Լորի յե դուռտ են մարթն, ելի՛ (կտթյուն) Մարթ ինչ բան ունենա, նրան պահ առա (Բարկած ման ե գալիս):

Տ Ե Ս Ի Լ Պ

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ.—(ներս վազելով գավթի դռնից, կանչում եւ)
Սա՛րիս, Սա՛րիս, տո՛ւ, Սա՛րիս... Ո՛ւր ե կուրի են անիծածը:

ՍՆՐԳԻՍ.—Ի՞նչ ե, աղա, ի՞նչ:

ԻՍԱՅԻ.—Տո՛ւ, են տղեն խոմ եստի չե՛:

ՍՆՐԳԻՍ.—Ի՞նչ տղա:

ԻՍԱՅԻ.—Ա՛յ, միւ փեսացուն:

ՍՆՐԳԻՍ.—Ռանգն ել չիմ տեսի:

ԻՍԱՅԻ.—Վա՛յ մե, ի՞նչ անիմ հիմի. բաս իսկի ոչով չե՛
եկի առի:

ՍՆՐԳԻՍ.—Ձե, ասում իմ՝ վուր ոչով չե եկի:

ԻՍԱՅԻ.—Վա՛ւր թենը նսգնիմ հիմի, ի՞նչ անիմ, ի՞նչ ասիմ
Պարագիտին, սաղ-սաղ կուտե ինձ, թոխլո ձուի պես կու խալը-
տե. վա՛ւրդի գթնիմ, թուր գնամ, վա՛ւր թենը գնամ, վա՛ւր ջուրը
նսգնիմ, վա՛ւր սաղը կորչիմ... Կուլի ելի տանը գթնիմ: (Կամե-
նում ե գնալ):

ԿՍՐԱՊԵՏ.—(բռնելով Իսայուն) Մուլափ, մուլափ հալա,
ի՞նչ իս ասում:

ԻՍԱՅԻ.—(կակազելով) Վը վը վը վուռչիչ: (Սարգիսը քըր-
քիչը պահելով մի կողմն ե քաշվում):

ԿՍՐԱՊԵՏ.—Հը՛, բերնումդ թիքա ունիս. յ'ես թե քիզ
ասի վուր են տղեմեն չհիռանաս:

ԻՍԱՅԻ.—Տանը տեսա ու հիռացա:

ԿՍՐԱՊԵՏ.—Բաս տանը չե՛, ի՞նչ ե ելի:

ԻՍԱՅԻ.—Վուր գիդենամ, խո ել սարեսար չիմ նսգնի:

ԿՍՐԱՊԵՏ.—Ախար, տեսնում իմ վուր շնուրը չունիս, ե

ԻՍՍՅԻ.—Յ'ես ինչ անիմ, Գարասիմ Յակուլիչ. գնացի հալալ միամիտ, վուր ասիմ շնուր բերե. ամա ինչու իմ գնալը, չիմ գիդի թե թաղա ինչ միտկ ե անց կենում են տղի գլխումը, գղակը վիւր ե կախում ու հայդա... Շատ դեռ ու դեն ննգա, չգթա. հիմի կի դեղիդեն ուստ եկալ ճամփին, ասալ վուր իր քվիր տղին եստի յե եկի միթամ, ամա ռւր ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Իժուս փուղն ինչ արիր:

ԻՍՍՅԻ.—Փուղն ել են անիծած դեղիդեն առալ ձեռնեմես, դեմուդեմը եստի յեր վաղում: Դիվ մետի ես սահաթիս եվետ քար ու քանդ կոնիմ, թե չիս տվի, կոսե. չարես ինչ եր:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(բարկացած) Ա՛սած ե ախար, ե, Իսայի, թե գիլի շինքն ենդուր ե հաստ, վուր իր բանը իր ձեռով ե շինում: Յ'ես վուր քի վրա չիյի գցի ես բանը, ինչու հիմի նշանք տված ել եր ու պրծած ել:

ԻՍՍՅԻ.—Ախար, ինձ վրա անմիդ իս չարանում, Գարասիմ Յակուլիչ, յ'ես ինչ անիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Են անիս, վուր եդ դեղիդեն ելախտ վուր զահրումաքն ուղից, պիտի պուշցոր ելիլ եր ավատացրիլ ելիր վուր կու տանք: Ել ինձ մող ռւր ելիր վաղում, ռւր. վախենում ե-յիր վուր չեյի տվի:

ԻՍՍՅԻ.—Գանա լսից ինձ են անիծածը... Նրա անումը կտրե աստուճ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Մե խոսկով չեյիր պիտի ելախտ եկի, չե: Ձիս գիղի վուր նշնելու տղեն խամ թոչունք ե. ռւր ելիր հի-ռանում, ռւր, չիղ իմ հարցում: (Բարկացած ման ե գալիս):

ԻՍՍՅԻ.—Բաս հիմի ինչ անիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին) Ա՛յ, զահրումաք անիս գլխտ: (Իսայուն) Տճ, ել ինչ իս ետի ցից ելի. գնա վուրդի վուր լի գթի ու բի, թե չե միր մեչը չալեն կտրած ե, աստուճ գիղենա:

ԻՍՍՅԻ.—Ա՛խ, Գիորգի ջան, ձեռնեմես թուր, ելի: (Դուրս ե գնում գավթի դոնից):

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(ձեռքը թոթափելով յեվ առանձին) Դու մարթ ասողին ել ինչ ասիմ: (Բարկացած դուրս ե գնում աջ կողմից):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ

Ձեռնեմես թուր, կոսե: Վահ, անկալ ե, թե աղունակ... Թային սապոժնիկը բան ե, ասի են տղին ու հա յեղ թախ ե

կացի: Խիղճ Մարքրիտ, բախտը չի կտրում, ինչ անիս: (Դուրս
ե գնում աջ կողմից):

ՏԵՍԻԼ Ե

ԻՍԱՅԻ, ԳԵՈՐԳ

ԻՍԱՅԻ.—(գալթի դռան մեջ) Ախար, ետ ինչի՞ր իս ա-
սում, Գիորգի ջան. մա՞րթ խափի՞մ ու ե՞ն ել քի՞զ... Ը՛տենց իս
ճանչնում ի՞նձ:

ԳԵՈՐԳ.—(նույն դռանը) Ուրեմն ինչի՞ փախար, ինչի՞
չսպասեցիր ինձ, ի՞նչ առևտուր սարքեցիր մորաքրոջս հետ...
(Մտնելով գալթի թայուռն մի քանի քայլ առաջ ե բերում
յիւլ ցածր ծայնով) Այս կողմն արի, մարդիկ են անցնում...
Ի՞նչ ե նշանակում այս բոլորը:

ԻՍԱՅԻ.—Վուր ել ձեռը չվիկալով են ոխնած հոքին...

ԳԵՈՐԳ.—(զգուշացնելով) Կամաց... (խոսակցութ յունը շա-
րունակվում ե ցածր ծայնով)

ԻՍԱՅԻ.—Յ՛ես ել ի՞նչ եյի արի. եկա վուր Գարասիմ Յա-
կուլիչին հարցնիմ... Ետ հանգի կնիկ գանա ելի ստիղծվիլ ե
աշխրքումը. անմըրթի իմ, քունը դեղիդա չե: (Առանձին) Ա՛յ,
նրա վիղը կտորե աստուձ:

ԳԵՈՐԳ.—Ինչի՞ ի՞նձ չհարցրիր, ի՞նձ, յեթե դու դրուստ
մարդ ես, ինչի՞... Բայց ձեզ հետ ի՞նչ խոսի մարդ... Դու գնա
խակոլյն Գարասիմ Յակուլիչից ներողութ յուն խնդրիր իմ կող-
ման. ասա, վո՞ր այս գիշեր չկարողացա, բան պատահեցավ, ա-
սա. մեկ խոսքով՝ ի՞նչ կամենաս հնարի՞ր, իսկ եզուց յես ինքս
բոլորը կպարզեմ...

ԻՍԱՅԻ.—Հանաքի վուրտը չե, Գիորգի ջան, ե՛:

ԳԵՈՐԳ.—Գնա, գնա... (Կամենում ե գնալ)

ԻՍԱՅԻ.—(ծեռ քը բռնում ե) Ախար, ես խո քարուքանդ
եղավ դի՛փ. արի՞ դի՛վր գնանք, թե քու հոր գերեզմանը կու
սիրիս. ելի թաղա բանիր մի մոզոնի, ե՛:

ԳԵՈՐԳ.—(ազատվելով իսայու ձեռքից) Չե, չե, (Իսա-
յուն առաջ բերելով) Այստեղ մեկ բան կա... Իմ տեսածը Մարգ-
րիտը չե:

ԻՍԱՅԻ.—Վա... Արի, ախպեր, քու աճկով տիս սուտն ու
զուրթը:

ԳԵՈՐԳ.—Եզուց, եզուց: (Մի քանի քայլ գնում և յեմ տեսնելով Նատալիային սենյալումը պատուհանների մոտ անցնելիս) Ա՛հ, նա յեր, նա, Իսայի. կարծեմ նա յեր: (Նայում և պատուհաններին)

ԻՍԱՅԻ.—(նկատելով Նատալիային անհետանալիս յեմ առանձին) Վա, ես նա յեր... (Նայելով պատուհաններին) Եւ ոչով չկա... (Գետորդին, շվարված) Սո՛ւլափ, սո՛ւլափ, լավ բան միտս եկավ, յ՛ես ես նմուտիս ելեա Մարքրիտին քիզ շանց աամ հենց ես ակոշկումը:

ԳԵՈՐԳ.—Ի՞նչպես:

ԻՍԱՅԻ.—Յ՛ես մե դիվիր գնամ, դուն ինչըու յեանցներումը ման արի: (Գնալով) Հենց ես նմուտիս ելեա:

ԳԵՈՐԳ.—Կնց, կնց:

ԻՍԱՅԻ.—Սո՛ւ, վուր փիլիսոփի խիլք իմ ունեցի: Մի վա-
խենա, ես դռնիւն ինչըու կես գիշիրն եսնց բաց ե... (վազում և դեպի աջ յեմ հետ և դառնում) Թե քու տեսածը չե, ախ-
պեր, թեգուդ ել բարի լուս մի տա ինձ հորեսի դենը: (Դուրս և վազում աջ կողմից)

ԳԵՈՐԳ.—(մենակ, փոքր լուսթյունից հետո) Գոնչա վեր-
ջապես ըտր կասկածներս կփարատվեն... Բայց վոտի ձայն և
լավում... (Դուրս և գնում գավթի դռնից)

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ, դուրս են գալիս աջ կողմից:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Հ՛ը, ելի իմքին կն:

ԻՍԱՅԻ.—(շնջելով) Սո՛ւ, սո՛ւ, Գարասիմ Յակուլիչ, ես
աղեն ետի յե: Արն, վաճնց անինք վուր եդ Մարքրիտին ետի
ակոշկումը դուս բերինք. թող մեկ ելի տեսնե, չե ավտում
վուր իր տեսածը Մարքրիտն ըլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(նույնպես) Ի՞նչ իս ասում, Իսայի, գովել
իս: (Խոսակցությունը շարունակվում և շնջելով)

ԻՍԱՅԻ.—Աստուծ գիդենա, առանց ես չի ըլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Տո, թնդ տուն գա, եսդի վունցոր ուզենա
տեսնե:

ԻՍԱՅԻ.—Ձի ըլի, ասում իմ, սիրտը խիտ ին խարաբ աս-
րի. դե՛հ, չուտ, թե չե ելի ձեռնեմիս կհա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(շփոթված) Հըմ... հըմ... հըմ... արեւ, միշտ
անինք. քիչ վուր տեսին, ուժիւր խալ կու տանին... (հար-
կացած) Ախ, Իսալի:

ԻՍԱԼԻ.—Վա, յ'ես ետօր կու մնամ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ձե, չե... հա, լալ, լալ... Դուն ետօր թախ
կացի, են աղեն չտեսնե քիչ, գնամ յ'ես սարքիմ, աչ, ետօր
սարայումը կաց. (տանում ե Իսայուն դեպի սրահը յեվ դուռը
բաց անում) վուտգ դրոշկին չխփիս: (Ներս մղելով Իսայուն,
նշաններով զգուշացնում ե նրան ծայն չհանել):

ԻՍԱԼԻ.—Լալ, լալ: (Մանում ե սրահը):

ՏԵՍԻԼ Ե

ԿԱՐԱՊԵՏ, մենակ. սրահի դուռը փակում ե Իսայու
վրա, հետո յերկաթե փականով դուռը կողպում:

Նալաթ քի, չար սատանա... Ձիր արիւր, իմ դամբի թի-
ւիւր սեկն երկուսով աղելցա՛մ. գնամ սիւլիւր, Նատալին հստեց-
նիմ, մե խաղ ել ասեցն'իւ տամ, (սեղալով) խիլքսեն կուլի
պարուն փեսացուն: (Գաղտնագողի դուրս ե գնում աջ կողմից):

ՏԵՍԻԼ Ը

ԼՈՒՌ ՏԵՍԱՐԱՆ

ԳԵՈՐԳ, մենակ, մտնում ե գալթի դռնից, ծածուկ նա-
յում ե այս յեվ այն պատուհանին. բայց հանկարծ, վտտի
ծայն լսելով՝ դուրս ե գնում նույն դռնից:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ, դուրս ե գալիս աջ կողմից:

Ես ել քիչ նշուանտեք... Մնամ վուր բանն ել գլուխ չե
գալի, թե չե ուր ե են աղեն, ինչի՞ չե համեցոք ըլում... Խիղճ
Մարքրիտի սիրտը կի ենդի գնում ու գալիս ե. իժում ափ-
տաս ինչ ումիկ ունեք, ե... Փաւ, 'ղսմթ, ինչ ափս քիչ... Ա՛փս
սուս իմ ամազ... Հիմի վիկալ ու իմ շինած ու սարքած բանիւրը
հիդ ելի իմ ձեռքով քնք ու քանդ արա... Վաւր ասում իմ, չի

ըլի, ախար, ե. ելի իմ միջկի զոլը պիտի կտրվի... Մե քանի մանեթ բախշիչի ումիկ ունեյր, են ել փուստ ելա: (Յուցա, մատը ճակատին քսելով:) Ի՛նչ գրած ե կստի, գրած ե... Ե՛հ են ել ձեր չարը տանե: (Թառ ածելու ծայն ե լսվում: Սենյակի պատուհաններում յերեվում են Նատալիան յեվ Կարապետը. Նատալիան նստում ե միջի պատուհանի մոտ, իսկ Կարապետը շուտով հեռանում ե:) Սո՛ւ հալա... Հո՛, ես մի ր դուքնի աշկիրտն ե թառ ածում. հալբաթ Մարգրիտին ուզում ին իխտիլաթ շանց տա:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՆԱՏԱԼԻԱ, սենյակում պատուհանի մոտ նստած, ԳԵՈՐԳ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ՍԱՐԳԻՍ, գավթում, ԻՍԱՅԻ, առաջ սրահի պատուհանում, հետո գավթում:

ՆԱՏԱԼԻԱ.— (Թառի ներդաշնակությամբ յերշում ե առանց ընդհատելու մինչեվ վերջը. իսկ մյուս գործող անծիք խոսում են միայն այն ժամանակ, յերբ Նատալիան շունչ ե առնում. Փակագծում նշանակած Իսայու յեվ Կարապետի խոսակցությունը վոչ միայն շշնջելով ե կատարվում, այլ արտահայտվում ե նայեվ շարժված քննելով.)

Ա՛խ, ի՛մ սիրեկան, ինձմեց հիռացար,

ՍԱՐԳԻՍ.— (ցածր ձայնով:) Ես լավ ե:

ՆԱՏԱԼԻԱ.— (շարունակում ե յերգել:)

Քիզ ի՞նչ գեր տրի, վուր ինձ ուրացար՝

Վիրչո քե ես ե. ել ո՞ւր մոդ կացար,

Քու սրտի սերը ինձ ո՞ւր խոսացար:

ՍԱՐԳԻՍ.— (զմայլված յեվ դարձյալ ցածր ձայնով:) Վո՛խեկ,

(Կարապետը կամաց-կամաց դուրս ե գալիս աջ կողմից, սրահի դռան փականը շոշափում ե, հետո սրահի մոտ կուչ ե գալիս. Սարգիսն ապշած, ծածկվում ե ծառի տակ յեվ այնտեղից հետաքրքրությամբ հետեվելով բոլոր անցքին, հետըզհետե զարմանք ե ցույց տալիս. Իսային սրահի դուռը ներ-

սից կամաց շարժում ե. Կարապետը, շփոթվելով, կրկին շարժվում ե դռան փականը.)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(շարունակելով, յերգում ե յերկրորդ տունը.)

Սուր երիտ ճիւղ արհա խփեցիր,
Քու սիրու կրակը ջանս գցեցիր:

ԳԵՈՐԳ.—(դարձյալ մտնելով զավթի դռնից յեվ ցածր ծայնով.) Այս ձայնը...

(Իսային սրա՛հ պատուհանը բաց ե անում, գլուխը դուրս բերում յեվ զարմացած ականջ ե դնում, բայց Նատալիային չե կարողանում տեսնել.)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(շարունակում ե յերգել.)

Արհա յարեաւն միլամ չսեցիր,
Երա՞ծ ու խուլած մեկս գցեցիր:

ԳԵՈՐԳ.—(տեսնելով Նատալիային, ցածր ծայնով.) Նայե՛

(Իսային ապշած յերեսը խաչ ե հանում.)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(տեսնելով Իսայուն, սաստիկ շփոթվում ե, բարկանում յեվ շշնջում, առանձին.) Սատանականց սա ել հստի յե դուս բերի գլուխը: (Մոտենում ե նրան.)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(շարունակելով, յերգում ե յերրորդ տունը.)

Ա՛րի, սիրեկան, ինձ մե ռանմ արա,

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(Իսայուն, շշնջելով.) Մարքրիտին Նատեցրի՛ աղոչկումն ու խաղ ել իմ ասեցնիլ տալի:

Մ Ի Ա Ս Ի Ն

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(շարունակում ե յերգել.)

Երեսքս մի՛ Եուր աս, մեկ մեկի արա:

ԻՍԱՅԻ.—(շշնջելով յեվ շարժվածքով.) [Մտիկ ե. ինձ Նատալիի ձենը թվաց:]

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(նույնպես.) [Ի՞նչ իս սարսաղ դուս տալի:]

(Կարապետը, վախենալով վոր Իսային չլսե Նատալիայի ձայնը, վարպետությամբ մոտ ե քաշում նրա գլուխը յեվ, մեկ ականջում փափսալով, մյուս ականջը ձեռքով ծածկում ե: Գետորդը զմայլվում ե.)

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(շարունակում է՝ յերգը):

Խղճն քու դուլին, մեռն անգամ արա,

ԻՍԱԳԻ.—(ցածրածայն): Ղազար Մարգարիտ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(Իսայու բերանը ծածկելով): Սնա...

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(շարունակում է յերգը):

Քու հաղթը ձեռքին ինձ անժամ արա:

(Գետրգը հիացած առաջ է զալիս յեվ նորից մոտենում է պատուհանին):

ՆԱՏԱԼԻԱ.—(վեր կենալով, կրկնում է):

Քու հաղթը ձեռքին մեկ անժամ արա *):

(Պատուհանից հեռանում է Դադարում է թառը, Կարապետը սրահի դուռը բաց է անում):

ԳԵՈՐԳ.—(ցածր ձայնով կանչում է): Իսայի, Իսայի... (Հանիջտակված այս յեվ այն կողմն է ընկնում): Ախ, լճն է յեղավ... (Անհետանում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(Իսայուն, սրահի դռան մոտ, շշնջելով): Աբա, Իսայի ջան, հիմի դուն գիտի:

ԻՍԱԳԻ.—(Հանդիպում է Սարգսին յեվ գրկելով նրան, շշնջում է): Աբա, Գետրգի ջան, հիմի...

ՍԱՐԳԻՍ.—Վա՛յ մե, դեղի:

ԻՍԱԳԻ.—(հետ մղելով Սարգսին): Տո, անիծած, փեսին գիտե՞լի: (Կանչում է): Գիտե՞լի ջան, Գիտե՞լի:

ԳԵՈՐԳ.—(առաջ զալով): Ախ, Իսայի ջան, դժւ յես:

ԻՍԱԳԻ.—Բառն ավ կուլի... Հը՛, սիրտդ տիղն եկեմի. քու խաթիր խաղ ել ասիցնիլ տվի, մյ. վաճնց եր:

ԳԵՈՐԳ.—Հիանալի, հիանալի, Իսայի ջան: Հիմա մերի վերե կանանք:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին, ցածր ձայնով): Հիմի հոբին ձեռքն է: (Դադարազողի դուռն է զնում աջ կողմից):

*) Այս յերգի շարունակությունն ու յերգը՝

Թե աղանջառն դուռն չիս իմանա,

Եյ եսեմց կիցին յես իմ դիմանա.

Գլուխս կու սպանիմ, աստուծ գիտեմ,

Կուլի քու սերը սրտս վիրանա:

ԻՍԱՅԻ.—(Գեորգի ձեռքը բռնելով:) Ա՛րի, Գիորգի ջան,
սրբի: (Տանում է դեպի աջ կողմը:)

ԳԵՈՐԳ.—(ազատվելով Իսայու ձեռքից:) Ձե՛, չե՛, հլուբե-
րի ճանապարհով, Իսայի: Գնում ե՛ դեպի ձախ:

ԻՍԱՅԻ.—(Գեորգի փեշը բռնելով:) Լա՛վ, լա՛վ: (Դուրս եմ
գնում գավթի դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ:

Ե՛ս ենք ել ու՛րն: (Ներկայացնելով ձեռնածու սլաքակին
կապիկ խաղացնելիս:)

«Փասլի բըհար,
«Սուլթանի չար,
«Ձեշմի խուսար,
«Լալի նըքար,
«Դուդե շարար
«Բար դիլի վար:»
Կըրը...

(Պարսկերեն է:—

Գարնան ժամեր,
Անուշ սլառելի,
Խուսար աչեր,
Կարժի բեր
Սրբո՛ւն հար
Սրտս ես ցցել):

Դուրս ե՛ վազում աջ կողմից: Կարագույրն իջնում ես:)

Ա Ր Ա Ր Վ Ա Շ Զ Ո Ր Ր Ո Ր Դ

Ամենաջրեղ դահլիճ Կարադետի տունը՝ թանկագին կահ-կարասիքով
զարդարած: Աջ, ձախ և խորքում դռներ: Դահլիճի հատակը ամբողջական ծած-
կած և դորդով առաստաղից կախած և չքեղ ջան վառ սոմերով: Ձախ կողմը՝
բազմոց սեղանով և բազկաթոռներով, իսկ աջ կողմը՝ փոքրիկ սեղան յերկ-

աթոռով։ Այլ ու ձախ մեծ հայելիք և վոսկեզոծ կանգելաբրներ նույնպես վառ
մոմերով։ Թորքում՝ աթոռներ, դաշնամուր իր բոլորակ աթոռով և ժամա-
ցուլց, վորի սլաքները ցուլց են տալիս ժամը ութը։ Սեղանները ծածկած են
դուռնավոր սփռոցներով և դռները նույնպիսի դրապիրներով։ Տեղ-տեղ ծա-
ղիկներ, փամացուլցը բանում է։

Տ Ե Ս Ի Լ Ա

ԳԵՈՐԳ. ԻՍԱՅԻ. մտնում են դիմացի դռնից։

ԻՍԱՅԻ.—Բա ետենց հավնում իս, ելի, Գիորգի ջան։

ԳԵՈՐԳ.—Ա՛նձան ե, Իսայի ջան, անձաման։

ԻՍԱՅԻ.—Տհ, վուր ետենց և ու ետենց, ետոր եվետ քո-
թահ արա ու պրծի, ելի. ել ի՛նչ իս ջանջլացնում։

ԳԵՈՐԳ.—Ա՛խ, Իսայի, ի սեր առտուծո, նորից մի ս՛լսիր,
յես իմ գործը գիտեմ... Դու միայն ծանոթացրո՛ւ, ծանոթացրո՛ւ
շուտով։

ԻՍԱՅԻ.—Ա՛յ, ես սահաթիս, Գիորգի ջան, ամա, քու ա-
րիվը, ես գիրչի եվետ վուր նշանը տաս ու վիրչացնիս, խիստ
լավ կոնիս։

ԳԵՈՐԳ.—Նշանը, նշանը... դեռ թող մեկ ծանոթանանք,
խոսենք, ասում եմ, նշանը մեր կերթա. այսոր չլինի, վաղը
լինի, ի՛նչ կա... գնա, գնա իմաց տուր, վոր աշտեղ ենք։

ԻՍԱՅԻ.—Ինչ քու աւածին իս, տո՛ւ... Ո՛հ, հո, հո, հո, հո, հենց
գիտի մեաի պիտի քու խոսկն ըլի (Գեորգը ժպտում է)։ Հո,
ծի՛ծադի, սհառ իմ ասում... Ա՛յ, ախպեր, ջեր առիր՝ թե ինչ-
քու չընախոմանամ, վուրտս ել չիմ տուն գնի, կոսե, ու ետենց
բերիր բանը, վուր Գարասիմ Յակուլ՝ չին իր վուրտով բերիր քու
տուն. իժու՛մ ասուր, թե իմ տեսածը Մարգրիտը չի, կոսե, ու,
փառք ասածու, վուր ետուումն ել պարզիրես դուս եկա քի մող-
մեկ ել տեսնիմ կանգնեցար, թե ջեր քե դարձա կտրեմեն ել
պիտի տոգդիմ, կոսե, վիկալ հիմի ու խիղճ ախչկան կտուրն ել
դիվիւր տար քու խաթիր։

ԳԵՈՐԳ.—(Ժպտալով)։ Մի վախենալ, Իսայի, հիմա գործը
իր կարգին կերթա։

ԻՍԱՅԻ.—Ձե, դուն ինձ ասա՛՛ վիճնց իս մաշուր անում,
բանը խո՛մ գլմիս գալու յե...

ԳԵՈՐԳ.—Ի հարկե. յեթե այսպես կերթա գործը, այստեղ
ևլ ինչ կասկած կարող ե լինել:

ԻՍՍՅԻ.—Վոչինչ չիմ ուզի, ախպեր, ամապս աժենա ու մե
երկուսիս մետի կուռը կռանը դցած տեսնիմ ձիդ բոլթա տա-
լիս... Հայ թե կու խիթարվիմ վրեններուտ. Ղիրամալա կու
կանգնիմ ուրախու, աստուծ գիդենա:

ԳԵՈՐԳ.—Շուտով, շուտով, Իսայի ջան. շատ կարելի քե
վոր շուտով տեսնես այդ ուրախությունը:

ԻՍՍՅԻ.—Բաս դառավ վուր իմը փեսա կու դառնա մեքաշ,
էլի, Գիորգի ջան:

ԳԵՈՐԳ.—Այն ժամանակ փեսա յել, աղգական ել, Իսայի
ջան. իմ ցանկությունն ել այդ ե:

ԻՍՍՅԻ.—(փաթաթվում ե Գեորգին:) Ոհ, քու հոքուն
մեռնիմ, Գիորգի ջան: (Առանձին) Եսենց ե Ղսմաթն, ալ...
(Գեորգին:) Գնամ ես նմուտիս եվետ Գարասիմ Յակուլիչին ի-
մաց անիմ: (Գնալիս, առանձին.) Դրուտ աստձու բան ե, ձիբ
արիվը գիդենա, յա հենց հիմիսկեվետ դեդիդեն ձեռաց թլիսմ
արավ իր մտկումն, անխձածը: (Դուրս ե գնում ձախ դռ-
նից:)

ՏԵՍԻԼ Բ

ԳԵՈՐԳ, մենակ:

Հետաքրքրական ե մարդուս կանքը, ճշմարիտ. մեկ չնչին
պտտահմունք վորտեղից վորտեղ ե հասցնում... Յիրկու որ ա-
ռաջ յես ինչ կմտածելի, թե այսպես սիրով կընդունվեմ այստեղ
կամ մինչև այս աստիճան կսիրահարվեմ... Այո, սիրահարված,
սիրահարված՝ առանց ճանաչելու, առանց ծանոթ լինելու... Ձե,
պետք ե խելքս ժողովիմ ե աշխատեմ սխալ քալլ չանիլ: Հեշտ
բան չե, այստեղ պետք ե ամբողջ կյանքիս հարցը վճռվի... Ոհ,
Մարգարիտ, յեթե քո հոգին համապատասխանում ե քո գեղեց-
կությանը՝ դու պետք ե լինիս իմ սրտակից բարեկամը, ալնիվ
ընկերս, իմ մխիթարիչ հրեշտակը: Այո, այն ժամանակ յես
կնվիրեմ իմ բոլոր կյանքը քո վարդապետնը, քո յերջանկու-
թյանը:

ԳԵՈՐԳ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(դուրս գալով ձախ դռնից Իսայու ուղեկցու-
թյամբ) Բարի իրիգուն, վուրթի, ես ինչի՞ ուշացար:

ԳԵՈՐԳ.—Ներեցեք, Գարասիմ Յակուբիչ, մի փոքր գործ
պատահեցավ: (Միմյանց ձեռք են տալիս):

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Համեցեք, համեցեք. բարի ըլի քու վուտը,
վուրթի:

ԳԵՈՐԳ.—Շատ ուրախ եմ, վոր ինձ վորդի յիջ համարում:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(համբուրում ե Գեորգին) Յ'ես ել ուրախ եմ,
վուրթի, վուր քի պես փեսա ճարեցի. (Գեորգը հեզնորեն ժըպ-
տում ե) շատ լավ տղա ին գտվում քիդ. շատ ապրիս, վուրթի:
Հերտ ել լավ մարթ եր, ողորմած հոքին, ելախտ խոմ քու դե-
ղին ել ասի... Իսաումեն պիտի ըլիմ շնորակալ, վուր քիչ
ռաստ երի. (Գեորգը վողջունում ե) սրա խոսկին խիստ իմ
ափում, սուտ խոսիլ չի գիդի:

ԳԵՈՐԳ.—Յես ինքս համողված եմ, վոր Իսային միշտ
ճշմարիտ ե խոսում:

ԻՍԱՅԻ.—Շատ մի գովիք, ախպեր, յ'ես ել մե միղավուր
մարթ իմ. առանց սուտ՝ դուրթ ել չկա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Համեցեք, նստեցեք, վուրթի... Նստի, Իսայի:
(Գեորգը գնում ե դեպի աջ՝ աթոռ վերցնելու) Դեսը, դեսը
համեցեք: (Հրավիրում ե դեպի բազմոցը):

ԳԵՈՐԳ.—Միանալն ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Վն, գիթա՛ղվա, փեսա ֆան: (Գեորգը նստում
ե բազմոցի վրա. իսկ Կարապետը յեվ Իսային նրա մոտ ա-
թոռների վրա աչնպես՝ վոր Կարապետը գտնվում ե Գեորգի
յեվ Իսայու մեշտեղը): Բաս ամեն բանը վերջացած ե միւր մեջը,
վուրթի, վունցոր Իսային ասում ե:

ԳԵՈՐԳ.—Մենք վոչինչ հաշիվ չունինք, Գարասիմ Յակու-
բիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Մենակ վուրթի համա չիմ ասում, վուրթի: Ես
հիմիկվան ջնլնիրը մե քիչ փուղ չիք սիրում, ամա փուղի
՚դողը գիդացի, վուրթի. ուսումը խիլքի յարաղ ե, ամա փուղը
համ խիլքի յարսղ ե, համ կամ րի. շատ բան, ինչ ուսումով չի
կանա չինի մարթ, փուղով կու շինն:

ԳԵՈՐԳ.—Ի հարկե վոր փողով մեծ դժվարությունների կարելի չե հաղթել:

ԻՍԱՅԻ.—Աբա, Գարասիմ Յակուլիչ ջան, վուր գտլում ե-
յի, հիմի խոմ տեսնում իս, վուր սուտ չեյի ասում. ախա վուր
փուղի ղադրն ել ինչ հանգի գիդե:

ԳԵՈՐԳ.—(հանդիմանորեն.) Ի՛սայի, Ի՛սայի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ինձ մոգ պարզերես իս, Իսայի ջան, աստուճ
տա, սրա մոգ ել պարզերես դուս գաս:

ԳԵՈՐԳ.—Յես հույս ունիմ:

ԻՍԱՅԻ.—(վեր կենալով, յերեսը խաչ ե հանում.) Փուխ
եհամ աստճու դորութենին: (Առանձին, նայելով դեպի յերկինքը.)
Յարար ես վիճեց վրա բերի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Եստի նստի հալա, Իսայի: (Իսային նստում
ե.) Հա, են եյի ասում, վուրթի, վուր մենակ փուղի վրա չե
միբ հեսարը: Հիմի ինձ ասա, փեսա ջան. ախչկաս վուր դուս
բերիմ, դուրթ մոկումդ հաստատ կա, վուր ուղիս նրան, թե
ենեկն ժամանակ իս ուղում անց կացնի հիզը:

ԳԵՈՐԳ.—Յես ձեզ չեմ հասկանում, Գարասիմ Յակուլիչ...
Յեթե յես ձեր աղջկան ուղեւու միտք չունենայի, յես այս բո-
ւայիս այստեղ չեյի գտնվիլ... Միայն, իհարկե, ինչպես խոս-
տացել եք, ժամանակ կտաք ձեզ միմյանց հետ ծանոթանալու:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Շատ ապրիս, վուրթի. Ամա գիդիս ինչ ե,
յ՛ես կախտ ել խոստացա քիզ՝ վուր շնուր բերիս, Մարքըրտս
միամիտ դուս գու քեր, բանի խաբարութին չեր ունենա. ամա
ես խանի խարար Իսային տուն ննգավ ենդի դեմուգեմը, թե
խիստ սրտով ուղում իս, կոսե. ախչկա իմացավ ու սիրտը ջեր
ելի թրթուում ե: (Գետորդը շփոթվում ե.)

ԻՍԱՅԻ.—Վա, հեր ոխնած, յ՛ես ինչ անիմ. վունցոր առա,
ենեկն ել ծախեցի. ես տղեն վուր ետեկն ասավ, յ՛ես իմ խել-
քեմեն խոմ բանիբ չեյի մոգոնի: Ետեկն չե՞, Գիորգի ջան:

ԳԵՈՐԳ.—Բայց...

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(Իսայուն.) Ե՛տի չե գալի ասածս, ե: (Գետոր-
դին.) Հին պայճանի վրա, վուրթի, ելի ենեկն դուս կու բերեյի.
ամա հիմի վուր դուս բերիմ ու բան ե մեքաշ անմիղ անգեթ
սիրտը կտրեցիր ախչկաս:

ԳԵՈՐԳ.—Ինչի՞ չեք այդպես հրամայում, Գարասիմ Յա-
կուլիչ. իմ միտքը ձեզ հայտնի չե, մենք դորա մասին բավա-
կանին խոսեցանք այս յերեկո մեր տանը:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Հա, վուրթի, լավ փիքը արա ելի. հանաք մաս-

խարուժին չե ախչկաս բեղնամ անիլը: Դանի դուս չե եկի,
եւի վունցոր գուզիս կու վիրչացնիմ քի մող: Թնդ փեսա չըլիս,
հաջաթ չե, բանրեկամ ըլինք: գուզիս եւի վնւրթի կու համարիմ
քիդ, Բնչ կա:

ԻՍԱՅԻ.—(Գետորգին.) Աբա, ետենց եւ մարթ կուլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ամա թե դուս եկավ ու իժում մե խալառա-
կուլին բերի գլուխը, իստակ նրա բողաղն եւ դուս կու կարիս,
իմն ել. մե խոսկով աշխրքումը մե մատը միղդ կու դառնանք:

ԳԵՈՐԳ.—Ինչ զարմացնում եք, ճշմարիտ. յես ձեզ տեղիք
չեմ տվել ալդպես խոսելու:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Ինչ անիս, վուրթի. Բնչ եւ մե տղեն մե բան
արավ, աճկենեբուս կուտվեցավ. ախչկա հերս ու մերը հենց գի-
դեյին թե եւ սհաթին պիտի նշանը տա, ամա եւ անհավատը
զգալը վրկալավ ու փախավ:

ԻՍԱՅԻ.—(գլուխը շարժելով.) Յես եւ իմացիլ իմ:

ԳԵՈՐԳ.—Յեթե խոստացել եր ե չե կատարել իր խոսքը,
շատ անողնիվ ե վարվել:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Աբա, վուրթի, ետենց բան ելավ միք քա-
կումը. ետդումեն դեսը եւ ջնել տղի ալտալը դժարացավ:

ԳԵՈՐԳ.—(վտտի կանգնելով.) Ե՛հ, Դարասիմ Յակուլիչ,
մարդ եւ կա, մարդ եւ: Այդ կողմանե դեք իմ մասին բոլորո-
վին հանգիստ կացեք: (Աջ դռնից բերում են Սարգիսը՝ ար-
ծաթյա սկուտեղով թեյը, յեւ Արտեմը՝ նրան հետեւելով, ար-
ծաթյա ամանի մեջ պաքսիմատներ.)

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ, ԱՐՏԵՄ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(վտտի կանգնելով.) Զորանաս, վուրթի: (Հրա-
վիրելով Գետորգին թեյ վերցնել.) Հասեցեք, փեսա ջան, անուշ
արեք: (Իսայուն՝ վոր նմանապես վտտի յե կանգնել.) Վիկա,
Իսայի: (Ամենքը վերցնում են թեյ.) Ես սահաթիս գալիս իմ,
փեսա ջան. գնամ աղչկաս իմադ անիմ: (Իր բաժակը դնում ե
սեղանի վրա յեւ հրավիրելով Գետորգին պաքսիմատ վերցնել.)
Համեցեք, գեթա՛ղվա: (Արտեմին՝ մինչդեռ Իսային բռնով վերց-
նում ե պաքսիմատներ.) Դեսը Թալազա արա, տո՛ւ: (Դուրս ե
գնում ծախ դռնից.)

ՍՍՏԳԻՍ.—(առանձին:) Վուր գիդենա, թե ինչ խաբար ե:
(Ժպտալով, դեմքը ծամածռում ե. հետո. Արտեմի հետ ծա-
փուկ քչիչալով, դուրս ե գնում աջ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԳԵՈՐԳ, ԻՍԱՅԻ

ԳԵՈՐԳ.—Զարմանալի մարդ ես, Իսայի. յես քեզ բարե-
կամաբար մի քանի խոսք ասացի, իսկ դու գնում ես՝ մի առ
մի բոլորն այնտեղ պատմում: Այդ ինչպե՞ս կարելի յե:

ԻՍԱՅԻ.—(բաժակը ձեռքին:) Վա՛, սուտ խո վուչինչ չիմ
մոգոնի, Գիորգի ջան. ինչի՞ չեյի ասի, հաղիբ սրտաներուն ու-
ժիկ տվեցա՛վ ես գլխեն եվես գիփունանցը:

ԳԵՈՐԳ.—Բայց մեկ մտածիր, թե ինձ ինչ տեղը հասցրիր.
Ջշմարիտ, ել չեյի իմանում, թե ինչ եյի պատասխանել Գարա-
աիմ Յակուլիչին: (Անբավական նստում ե փոքրիկ սեղանի մոտ:)

ԻՍԱՅԻ.—Հաջաթ չե, Գիորգի ջան. հորես դիփ մետի կու
ջրստվի բանը: (Նստում ե նույն սեղանի մյուս կողմը, Գե-
որգի հանդեպ. յերեսը դեպի ծախ դուռը դարձրած:)

ԳԵՈՐԳ.—Ա՛խ, Իսայի, դու ինձ շատ նեղացրիր այսոր:

ԻՍԱՅԻ.—(թեյով զբաղված յեվ մեղմ ծայնով:) Հոքուտ
մեռնիմ, փեսա ջան:

ԳԵՈՐԳ.—(անբավականությամբ:) Ե՛հ, փեսա, փեսա,
քմնի ասեք:

ԻՍԱՅԻ.—Լավ ե, լավ, Գիորգի ջան, ողունդ դուն քու քեփը
խաբար մի անի, ախպեր, վունցոր կու հրամայիս, ենենց կու
ժաժ գամ. գուդիս դրուստ փեսա ել վուր դառնաս, ենչախն ել
փեսա չիմ ասի:

ԳԵՈՐԳ.—Ցեղ շատ լավ ել կանես:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին:) Ամբիրը մող էլան... (Գետրգին:)
Չե, դուն ինձ ասա՛՜ վմենց իս տեսնում Գաբասիմ Յակուլիչին.
լավ մարթ չե՛:

ԳԵՈՐԳ.—Այո, լավ ե յերևում:

ԻՍԱՅԻ.—Ասում իմ, Է... դրուստ հերթին կոնե քիղ,
քու արիվը:

ԳԵՈՐԳ.—Շատ կարելի յե:

ԻՍԱՅԻ.—Ի՞նչս ասում, Գիորգի ջան. դրա պես բարի ու

ճշմարիտ մարթ սաղ Թիփլիզումը չկա... (Թեյը խմելով:) Ուրիշ մարթ եւ ասում իմ, ե... Մե խոսկով քանի գնաս, են՝ դադա կու սիրիս Գարասիմ Յակուլիչին... (Պաքսիմատ ծամելով:) Ժամասեր... աստուածապաշտ... ախկտին ողորմող... ու իր որումը մարթու բեդամադ չի անի... ասկականի համա խոմ գլուխը հիդ դրած ունե... (Կարապետը Մարգրիտի ձեռքը բռնած դուրս ե բերում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆՐԱՆՔ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ՄԱՐԳՐԻՏ

ԻՍԱՅԻ.—(շարունակելով:) Ա՛յ, հիդ մտիկ տու, քու դուշինկեն ել դուս եկավ: (Գետորզը իսկույն վտտի յե կանգնում:)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(թողնում ե Մարգրիտին բազմոցի մոտ յեվ մոտենալով Գետորզին:) Ա՛րի, փեսա ջան, աստուած միասին ծիրացնե (Գետորզը շփոթվում ե) քիդ քու հավնած Մարգրիտի հիդ: (Չեռքը բռնում ե:)

ԳԵՈՐԳ.—(ազատելով ձեռքը:) Խնդրեմ: (Գնում ե դեպի Մարգրիտը:)

ԻՍԱՅԻ.—(վտտքի կանգնելով յեվ առանձին:) Մեռնիմ քու ողորմութենին, աստուած:

ԳԵՈՐԳ.—(մոտենալով Մարգրիտին, փոքր ինչ շվարվում ե, բայց իսկույն զսպելով իրեն՝ առնում ե նրա ձեռքը:) Որիորդ... շատ... ուրախ եմ... (Թեթեվ վողջունում ե յեվ հեռանալով, առանձին) Ո՛հ, տեր իմ: (Մնում ե ապշած:)

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(առանձին, ցածր ձայնով:) Ա՛խ... (Շփոթված ընկնում ե բազմոցի վրա:)

ԻՍԱՅԻ.—(մոտենալով Գետորզին յեվ շշնջելով:) Վա՛, Խնչ իս անում, հեք ոխնած:

ԳԵՈՐԳ.—(Իսայուն, նմանապես շշնջելով:) Սա Մարգրիտը չե:

ԻՍԱՅԻ.—(նույնպես:) Վա՛նց թե նա չե, գժվիլ Խ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(անցնելով Իսայու ծախ կողմը յեվ ցածր ձայնով:) Հը՛, Խնչ ե. սիվ կատու անց կացավ:

ԻՍԱՅԻ.—Տհ, սիվ կատու կի չե, ասում ե՛ Մարգրիտը չե, կոսե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(ժպտալով:) Ի՛նչ իս ասում, փեսա ջան. վա՛նց

Թե Մարգրիտը չե, թեզուզ սնող աշխրջին հարցու: (Մարգրիտը նեղանում ե:)

Գեորգ.—(առանձին:) Տեր աստված, մի՞թե սա նա յե... Բայց այս անկարելի յե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(անցնելով Գեորգի աջ կողմը:) Ե՛հ, լավ ե, փեսա ջան, մի սպանի խիղճ ախչկաս, արի, կշտին նստի:

ԻՍԱՅԻ.—(մյուս կողմից յեվ ցածր:) Միխկ ե, մի խալտառակի խիղճ ախչկան:

Գեորգ.—(լուռ նայում ե Կարապետին յեվ Իսայուն, հետո առանձին:) Այս պժրտեղ ընկա չես: (Գնում, նստում ե Մարգրիտի մոտ:)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Աստուծ անփոշվնելի անե:

ԻՍԱՅԻ.—Ա՛մին, տեր աստուծ:

Գեորգ.—(արհամարհական հայացք ե ձգում Կարապետի յեվ Իսայու վրա, հետո Մարգրիտին:) Ներեցեք, որիորդ, իմ վրդովմունքը... (Թեթեվ ժպտալով:) Յես բոլորովին չեյի սպասում այսպիսի դիպվածի... Ձեր հայրը խոստացավ ինձ ծանոթացնել ձեզ հետ: հանկարծ այսպես ե վարվում... Ի՞նչպես ե թվում ձեզ, որիորդ, այս բանը... (Մարգրիտը ամոթխածությամբ գլուխը քաշ ե զգում. լուռ թյուն:) Խոսեցեք, որիորդ, խոսեցեք, խնդրեմ... (Լուռ թյուն:) Ինչի՞ չեք խոսում, որիորդ: (Մարգրիտը շփոթվում ե. դարձյալ լուռ թյուն: Գեորգը զայրացած ուսերը բարձրացնում ե յեվ տեղից վեր կենալով, դիմում ե Կարապետին յեվ Իսայուն:) Ասացեք, խնդրեմ, ի՞նչ ե նշանակում բոլոր այս կոմեդիան: (Գնում ե դեպի Իսային:)

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(առանձին, ցածր ձայնով:) Ա՛խ, աստուծ:

Գեորգ.—(Իսայուն:) Քեզ եմ հարցնում... (Ձայնը ցածրացնելով:) Ո՞վ եր այն աղջիկը, վոր յերգում եր:

ԻՍԱՅԻ.—(նույնպես ցածր:) Ի՞նչ իս ասում, Գիորգի ջան. ախար, հենց դն չեք ակոշկումը՝

Գեորգ.—(բարկացած:) Իհարկե վոր չե... իբրե թե ի՞նքդ չգիտես... Ո՛հ, Իսայի, սպասիր:

ԻՍԱՅԻ.—(յերեսը խաչ ե հանում յեվ առանձին:) Միղձքի, տեր:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Պարուն փեսա, հանաք իս անո՞ւմ:

Գեորգ.—Ի՞նչպես թե հանաք եմ անում... Դուք ինձ ո՞ւմ տեղ եք ընդունում, պարոն... Մտաբերեցեք թե ինչե՞ր եյիք խոսում մի քանի ժամ առաջ, իսկ այժմ ինչպես եք վարվում...

(Չայնր ցածրացնելով:) Ո՞ւր եք բերել այդ խեղճին, այստեղ նստացրել և խայտառակ անում: Ղուք լավ զիտեք, վոր դա ի՞նչ տեսածը չե:

ԻՍԱՅԻ.—(լսելով Գեորգին, առանձին:) Սլո՞ւրին գլուխս ե ննջում...

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(մեղմաբար:) Լավ ե, քու հորն ողորձի, ես սա վորը չե քու տեսածը, բաս ուրիշ մի կուլեք, դուն ինձ ասած...

ՄՈՐԳՐԻՏ.—(առանձին:) Ես ի՞նչ բան ե:

ԻՍԱՅԻ.—(Գեորգին, ցածր ձայնով:) Մե լավ տե՛ս, Գիորգի ջան, թե ախպեր իս. կուլի աճկդ խափս ե տալի:

ԳԵՈՐԳ.—(առանձին:) Ցնորվել եմ, ի՞նչ ե:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—Տեսնում իս լիզուն կապիկեցավ մերադ. դիժ մետի խառնեցիր խղճին, ախար... Դուն ինձ ել շշկլեցրիր, վոր-թի, չե թե սրան... Սրա պես սիրուն ու կարտինկա դանա ելի՜ կա քախկումը, թեգուդ սնդ աշխրքումը... (Մտտննում ե Մարգրիտին:)

ԳԵՈՐԳ.—(առանձին, զայրացած:) Տես, տես...

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին:) Ա՛խ, սիրաս ինչ հանգն ե դընդդն-գում:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(շարունակելով:) Փահ, դրուստ հրիշապ ե, ելի... (Մարգրիտին տեղից վեր ե կացնում:) Աբա մե թճամա-շա արա...

ԳԵՈՐԳ.—(առանձին:) Ո՛հ, տնիրավ...

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(Մարգրիտին աչ ու ձախ պտույտ տալով միեմնույն կետի վրա:) Ի՞նչն ե պակաս՝ ըսյին, բհսաթը, մա-զիրը, թե երեսի ունդը... (Գեորգը սարսում ե:) Սադ աշխարքե կոսե, վոր թաքավորի արժանի յե, յես ու իմ հոքին:

ԳԵՈՐԳ.—(առանձին:) Խեղճ աղջիկ:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(առանձին:) Վայ իմ միխկը: (Նստում ե իր տեղը յեվ թաշկինակով աչքերը սրբում ե: Իսային՝ մտառանջության մեջ, ինքն իրան ձեռքերով խոսում ե:)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(մոտենալով Գեորգին:) Ա՛րի, փեսա ջան, նշանը տու ու քու թան արա, թե քու հոր գերեզմանը կու սի-րիս:

ԳԵՈՐԳ.—Բավական ե, պարոն, բավական ե. վերջացրե՛ք, խնդրեմ: (Գնում ե յեվ վերցնում ե զլխարկը:)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին:) Ե՛տ ե վոր գնացիր (Պատրաստ-վում ե ճանապարհը կտրելու:)

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(առանձին:) Ինչի՞ կտաի եվեա չիս սպանում
ինձ, աստուձ:

ԻՍԱՅԻ.—(առանձին:) Ա՛խ, աստուձ, վճռեց իմանամ
դրուստը...

ԳԵՈՐԳ.—(գլխարկը ձեռքին, մոտենում ե Մարգրիտին:)
Որիորդ, շատ ցավում եմ, վոր ահամա պատճառ դարձա ձեր նե-
ղությանը... Մնաք բարյալ... (Դառնալով Իսայուն:) Շնորհա-
կալ եմ, Իսայի. լամ բարեկամութուն արիւր: (Կամենում ե
գնալ: Աջ դռնից մտնում են Մարգիտը՝ ձեռքին արծաթյա
սկուտեղի վրա շամպանիայով լի բաժակներ, յեվ Արտեմը՝
դատարկ սկուտեղով:)

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՆՐԱՆՔ, ՄԱՐԳՐԻՍ, ԱՐՏԵՄ

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(առանձին:) Աստուձ գիղենա, սաղ դուս չիմ
թողնի: (Զախ ձեռքով բռնում ե Գեորգի ոձիքից:) Յ՛ես քիզ
համով ասում իմ, ախպեր, սրի, նշանը տու թե խիլք ունիս,
թե չե դուն ինձ չիս ճանչնում. ինձ Գարասիմ Յակուլիչ Զամ-
բախով կոսին:

ԳԵՈՐԳ.—(ազատվելով Կարապետից յեվ բարկացած:)
Թողէք, խնդրեմ... Դուք ձեզ մոռանում եք, պարոն... (Տեսնե-
լով Արտեմին, վոր փոքրիկ սեղանից հավաքում եր թեյի բա-
ժակները, ձեռքը խփում ե իր հակատին:) Ա՛հ... (Արտեմին:)
Ա՛յ աղա, այն ի՞նչ աղջիկ եր, վորի լետից չերեկ դալիս եյիր:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (շփոթված, խփում ե իր հակատին յեվ ա-
ռանձին:) Վսյ, ես մեկը ձտես ննդալ: (Արտեմին նշաններով
հրամայում ե լուռ մնալ՝ հետո Գեորգի յեվ Իսայու հետեւովն
անցնում ե Արտեմի ծախ կողմը:)

ԳԵՈՐԳ.—(շարունակելով:) Քեզ հետ եմ, ասած շուտ՝ ո՛ւր
ե այն աղջիկը:

ԱՐՏԵՄ.—Ենթի ոթախումն ե:

ԻՍԱՅԻ.—Ի՞նչ ախչիկ, տո՛:

ԱՐՏԵՄ.—Վս, միւր ախչիկ պարունն, աղա:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(աջ արմնկով խթում ե Արտեմին յեվ ցածր
ծայնով:) Կորի, տո անիծած:

ԻՍԱՅԻ.—(Արտեմին, մեղմաբար հետ մղելով Կարապե-
տին:) Նառալի՛քն, տո՛:

ԱՐՏԵՄ.—Հրամիշի իս:

ԳԵՈՐԳ.—Ա՛յ, խաբերա անաստածներ... Վերջապէս...

ԻՍԱՅԻ.—(բարկացած:) Ախար, սիրտս իմանում եմ, ե՛ր (կամենում ե գնալ):

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(բռնելով Իսայու ձախ թեւից յեւ միամտաբար:) Ես ի՞նչ խաբար եմ:

ԻՍԱՅԻ.—(ազատվելով Կարապետի ձեռքից:) Մե մոռալի, քու հորն ողորմի, ե՛ր (Դուրս ե նետվում ձախ դռնից, Արտեմը դատարկ սկուտեղով հետեւից դուրս ե վազում. Կարապետը մնում ե շվարված:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ԳԵՈՐԳ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ՄԱՐԳՐԻՏ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ.—(բեմի աջ կողմը, շամպանիայով սկուտեղը ձեռքին յեւ առանձին:) Դեղի ծծի՛ր, դո՛ւն բարիխոսիս:

ՄԱՐԳՐԻՏ.—(առանձին:) Սիրտս գնում եմ:

ԳԵՈՐԳ.—(Կարապետին, փոքր լուսթյունից հետո) Այժմ ի՞նչ եք ասում, պարոն. այժմ ի՞նչ եք հնարելու:

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(շվարված:) Յ՛ես վուր չիմ իմանում թե ի՞նչ բան եմ...

ԳԵՈՐԳ.—Դո՛ւք՝ պարոն, վա՛յ հոգի յեք ունեցել, վա՛յ խիղճ... Դո՛ւն ձեւ աղջկան կխնայելիք... (Վողջունելով Մարգրիտին, նետվում ե դեպի խորքի դուռը, ուր հանդիպում ե Իսայուն:)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(Գեորգի հետեւից մի քանի քայլ առաջ գնալով յեւ թոթովելով:) Կաց, կաց:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ, ՆԱՏԱԼԻԱ, հետո ԱՐՏԵՄ

ԻՍԱՅԻ.—(այլալված, ձախ ձեռքով կանգնեցնում ե Գեորգին դռան շեմքումը:) Մոռալի, մոռալի հալա:

ԳԵՈՐԳ.—Թո՛ղ, ասում եմ...

ԻՍԱՅԻ.—(նույնպես:) Մե մոռալի, ե...

ԳԵՈՐԳ.—(հետ դառնալով յեւ զայրացած:) Ո՛հ, աստված...

ՆԱՏԱՆԻԱ.—(դռան հետեւից:) Գեթա՛ղվա, Իսայի ջան:
(Կարապետը շփոթված անցնում է բեմի ծախ կողմը:)

ԻՍԱՅԻ.—(նույն դռանը:) Ա՛րի, ասում իմ, Ե... (Բռնի
ներս բերելով Նատալիային, դիմում է Գեորգին:) Սրան իս
ասում, ախպէր: (Սրտեմը խորքի դռնից գլուխը հանում է
յեւ մնում է այնպես միջեւ վերջը:)

ԳԵՈՐԳ.—(առաջ գնալով:) Ա՛յ, իմ տեսածը:

ՆԱՏԱՆԻԱ.—(եջում եւ) Ա՛խ (Ամոթից յերեսը դարձնելով,
ծածկում է իր դեմքը յեւ մնում է այնպես մինչեւ վերջը:
Միեւնույն ժամանակ Մարգրիտը վոտի կանգնելով, կամե-
նում է առաջ գնալ, բայց ուշաթափ իսկույն վայր է ընկնում
բազմոցի վրա:)

ԻՍԱՅԻ.—(շվարված:) Բու տեսածը... Տո՛ւ, սա խո՛ւ իմ
կնիկն է:

ԳԵՈՐԳ.—(զարհուրած հետ քաշվելով:) Դո՛ւ կէ՛նը...(Մնում
է արձանացած:)

ԿԱՐԱՊԵՏ.—(բեմի ծախ կողմը կանգնած յեւ սարսափե-
լի դրության մեջ, բռնցքով խփում է իր ճակատին) Ենդե՛ւր
է ասած՝ վուր շուբին ջվալումը չի թախ կենա: (Ձեռքը ճակա-
տին՝ մնում է անշարժ:)

ԻՍԱՅԻ.—(փոքր լուռթյունից հետո, նայում է Նատա-
լիային յեւ յերկու ձեռքով իր գլխին խփելով:) Վա՛յ քու Ի-
սայուն: (Մնում է նույն դրության մեջ:)

ՍԱՐԳԻՍ.—(բեմի աջ կողմը, շամպանիայով սկուտեղը
ձեռքին յեւ առանձին:) Ա՛յ խաթաբալա: (Ամենքը քարացած
մնում են իրանց դրության մեջ:)

Պատկեր: Մի քանի վայրկյանից հետո վարագույրը կա-
մաց-կամաց իջնում է:

Պ Ե Պ Ո

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՐԵՔ ԱՐԱՐԿԱԾՈՎ

1870

Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ա Ն Ձ Ի Ք

ԱՐՈՒԹԻՆ.—հարուստ վաճառական:
ԵՓԵՄԻԱ.—Արուսթիւնի յերկրորդ կինը:
ՊԵՊՈ.—ձկնորս:
ՇՈՒՇԱՆ.—Պեպոյի մայրը, այլի կին:
ԿԵԿԵԼ.—Պեպոյի բւլբուլ:
ԳԻՔՈ.—Պեպոյի ազգական:
ԿԱԿՈՒՆԻ.—Պեպոյի բարեկամ:
ԳԻՔՈՒԼԻ.—Արուսթիւնի դուքնի աշկերտ:
ՍԱՄՍՈՆ.—Արուսթիւնի տանու ծառան:
ՅԵՐԿՈՒ այլ ծառա Արուսթիւնի տանը:

Առաջին յիշ յերրորդ ստորվածները կատարվում են Պեպոյի ֆանք,
իսկ յերկրորդը՝ Աուրիւնի ֆանք: Անցքը պատահում է
Թիֆլիսում 1870-ին:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՑ

ԱՐՈՒԹԻՆ. 60 տարեկան, միջին հասակով և կազմվածքով. յերեսը կար-
մէր, լիքը և ածեւած. Սե ներկած կարճ մազեր, հաստ հոնքեր և խուզած դե-
մք: Յեզրեղական հագուստ: Սպիտակ շապուկ, գունաւոր փողպատ, նույնպի-
սի ժիլետ և պանտալոն: Սե սերթուկ և գլխարկ ցիլինդր: Վստիկ ժամացույց
վոսկե զղթալով: Գործ և ածում գունավոր մետաքսե թշնակինակ, փոքրիկ դե-
զին սաթի համրիչ և ծոցի մեջ պոլտոմոնե: Շարժվածքը, ման դալն ու խոսվածքը
ծանր: Ըստ յերեւույթիս պատվաւոր անձն:

ԵՓԵՄԻԱ. 30 տարեկան, գեղեցիկ և վայելչակազմ կին, զիկ մազերով:
Յեզրեղական մոդայի ամենաշքեղ ըստ-կապույտ հագուստ, վրացնակ գլխով:

(չիբիբա, վոսիկեկար ճակատ-աղլուխ և այլն)։ Զարդարված և վոսիկ ժամացույցով, յերկար շղթայով և դանազան ակնեղեններով։ Պարանոցին կառնիր բանառ խոսակցությունը, Շշարժվածքը և ման դալը արագ ու կրակառ Ծառ և քրքրվում։

ՊԵՊՈ. 35 տարեկան, Թուխ և գեղեցիկ դեմքով, բարձր հասակով, ամուր կազմվածքով և լայն կրծքով։ Սև կարճ մազեր, ճակատի վրա բերած, բարակ հոնքեր և բնիկ յերեսն ամեկած։ Ունի յերկու ձեռք Թլփլիզի բուն լոթու հագուստ, մինը հաւարակ, մյուսը գարդիլ Սոսջինն և չի կամ սպիտակ շապիկ։ մուգ-կապույտ դոշուդ, սև դալթանով բոլորած. սև նոշուրի արխալուխ և Կեղզու սև շալից չոխա առնոց դ. ըդարանքի. մինն ու յն չալից լայն շալվար, ծայրերի ներսի կողմը դանդալ մեծ շարժուբաղով ամրացրած. սև դափաղափուր լափչիներ. արծաթե նեղ քամար. կարմիր մորթի յերկար դգակ, ծայրը փոքր ինչ ներս ծալած. կարմիր բամբակե թաշկինակ։ Զարդի հագուստն և՛ մետաքսե կարմիր դոշուդ և սև արխալուխ, յերկուսն էլ բարակ վոսիկեթելով բոլորած. դալ յուսնի դեղին չոխա, սև լայն չ. փարիշով դարդարած ուշի յոտորից լայն շալվար, ծայրերը վերոհիշյալ ձեռվ ամրացրած. սպիտակ դափաղափուր լափչիներ կանաչ դալթաններով. Բախարու սև դգակ, ծայրը կտրած. իմերեթու մետաքսե գոտիկ. կապույտ բամբակե թաշկինակ։ Քայլը հաստառ, ձայնը քաղցր և ազդու. շարժվածքն ու խոսակցության ձևերը բուն ժողովրդական Միշտ գլխարկով, բացի նշանակած տեղերից։

ՇՈՒՇԱՆ. 50 տարեկան տղի կին. միջին հասակով և հաճիկ դեմքով։ Վրացնակ հասարակ հագուստ։ Մե տակ (ցածր կապած) դուխ (սև ճակատի աղլուխ, սպիտակ հաստ լաշաք, սև փաթաթիլու)։ Սև տերնոյից կամ ալալա-կայից հասարակ դերիա, կուրծքը ծածկած։ Հասարակ սև շալ։ Տանից գուրբ քնալու ժամանակ դործ և ածում սպիտակ դաթիբառ։

ԿԵԿԵԼ. 18 տարեկան, միջին հասակով, Թարմ, գրավիչ դեմքով, սև յեր-հար մազերով։ Վրացնակ հասարակ հագուստ (ճակատ-աղլուխ, չիբիբա, չիբի դերիա և այլն)։ Զայնը քաղցր, շարժվածքը համեստ։

ԳԻՔՈ. 65 տարեկան, միջին հասակով, մեծք փոքր ինչ ծածած։ Սպիտակ մազեր և բնիկ, յերեսն ամեկած։ Վրացնակ հագուստ Սպիտակ շապիկ և կուրծքը սև դալթանով բոլորած. սպիտակ դալամբարե կամ մուգ-կապույտ նոշուրի արխալուխ. սև մահուդից կաբա և լայն շալվար։ Մարագի սև լափչիներ ցածր կրճններով. Բախարու սև դգակ, ծայրը ներս ծալած. հասարակ չալե կամ կապույտ դանազան գոտիկ։ Գործ և ածում ձեռնափայտ, քիթա-խոռ և կապույտ չիբի թաշկինակ։ Ման դալը, շարժվածքն ու խոսակցությունը շափից գուրբ դանդաղ։ Միշտ գլխարկով և ձեռնափայտով։

ԿԱԿՈՒԼԻ. 25 տարեկան, հասակով փոքր ինչ ցածր Պեպոյից։ Երեսը կտրմիր և գեղեցիկ. սև մազեր, ճակատի վրա բերած բարակ հոնքեր, բարակ բնիկ և նոր կարճ մորուք. Թլփլիզի բուն պամարնու կամ կինտոյի չեք հագուստ։ Մալի մորթի մեծ դգակ. Բալի ձեռի կարմիր մետաքսե շապիկ և դոշուդ. կապույտ կամ սև դանազան արխալուխ. Բորաչու սև շալից կարճ և չաքերով չոխա. մինն ու յն շալից լայն շալվար, ծայրերը դանդաղ կամ պա-ճիճով բոլորովին ամրացրած։ Դաշուդը, արխալուխը և չոխան ամենաքեզ

ձեռք դարձարած են կապիտոնէ լաշն բաֆթաներով: Լեղզու յերկար ճտերա-
վոր շուտիներ, բարակ վոսկիթերով բոլորած արծաթե լաշն քամար: Բազ-
դադէ թաշկինակ: Ձայնը, շարժվածքն ու խոսակցութեան ձևերը կոչու Միշա
գլխարկով:

ԳԻԳՈԼԻ. 25 տարեկան: Վրացնակ հասարակ հագուստ: Սպիտակ չթե
արխալուխ, կրծքի կոճակները մեր գլխած. սև մահուդից կաքա. նույն մահու-
դից կամ սպիտակ պարուսնից շալվար. արծաթե նեղ քամար. ձեռքին դըլ-
խարկ-ֆուրածկա:

ՍԱՄՍՈՆ. 18 տարեկան. սև յերկար մազեր. յեկրոպական ձեռք ստնդրած:
Յեկրոպական սպիտակ շապիկ. հասարակ չթե արխալուխ, կրծքի կո-
ճակները բաց, նեղ քամար և դունավոր նեղ շալվար: Հետո չերքեզի շքեղ հա-
գուստ: Սոսանի առաջնե արխալուխ, բոլոր կոճակները մեր գլխած. սպիտակ
մահուդե չերքեզի արծաթե մասրաներով. նույն մահուդից նեղ շալվար, ծա-
քերը կարմիր մահուդով: Բոլոր հագուստը դարձարած և կապիտոնէ բաֆթա-
ներով: Յեկրոպական փայտե կոշիկներ. արծաթե շքեղ քամար արծաթապատ
դաշույնով: Արծաթե փոքրիկ վառողաման կլապիտոնէ լաշն բաֆթայով: Բո-
լոր ժամանակ առանց գլխարկի:

ՅԵՐԿՈՒ ալ ծառա՝ ֆրախով, սպիտակ ձեռնոցներով և առանց գլխարկի:

ԱՐԱՐՎԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Քեմը ներկայացնում է հին ձեռն աղքատիկ սենյակ թարեքներով, դո-
րաքներով, լուսամուտով և յերեք դռնով՝ աջ, ձախ և դիմացը: Ձախ կողմը
(հանդիսականների դիրքից) գորգով ծածկած տախտ նահալով և մուխաբա-
ներով, իսկ աջ՝ հասարակ սեղան. գունավոր սիւնոցով ծածկած: Սենյակի
այս անկյունում մի թոկ կա կապած: Դուռքներում և թարեքների վրա դար-
ձած են հինորյա պղնձե, կավե ու փայտե ամաններ և զանազան ձեռն գինու
բաժակներ: Մի քանի հասարակ աթոռներ լրացնում են սենյակի զարդը: Կե-
տրե:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՇՈՒՇԱՆ, տախտի վրա նստած, գուլպա յե գործում. Կե-
կեկ, սեղանի մոտ, աթոռի վրա նստած, շտապով կար ե ա-
նում, առջևի վրա կարի գույնզգույն բոխչա:

ՇՈՒՇԱՆ. — Զիս իմանում, քա:

ԿԵԿԵԿ. — (թեւ վերցնելով բոխչից) Ա՛յ, ես ել պրծնիմ,
դեգի:

ՇՈՒՇԱՆ. — Թող, մե քիչ գնջնցի, իժում սլրծի:

ԿԵԿԵԿ. — Զի բլի, դեգի, ե, հորես տերը գու քա:

ՇՈՒՇԱՆ.—Նրա աճկն ել կարիմ. խիստ շատ ե տալիք:

ԿԵԿԵԼ.—Բանն ել ետ ե, Է, դեղի. ինչքու նրա գալը դիվ հաղիւր վուր չըլի, ել ինչպիսի գինը չի տա, խո գիշիւ ինչ ա- նաստուճն ե:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ախար, աճկիդ լուսը խո չիս կանա հանի. սաղ գիշիւ, հենց բռնե, չիս քնի ու ջեր վճարդի յեր ծեքը, վուր ե- լի բանի նստեցար:

ԿԵԿԵԼ.—Ի՞նչ աճիւք, դեղի, խղճի հացը եժան չե ճար- վում:

ՇՈՒՇԱՆ.—Հերիք արա, հերիք, վուրդի: Զանգամը միւր գլուխը, վուրցորը ըլի կու ապրինք:

ԿԵԿԵԼ.—Ես սահաթիւս, դեղի ջան, աչ. աստուճ գիդենա, քիչ ե մնացի:

ՇՈՒՇԱՆ.—Սաղ գիշիւր ջում-ջումի բերիք ինձ՝ դուն մե կուսը, քու ախպուր փիքըր մեկիւր: (Լուռթյուն:) Նա ել ի՞նչ ելաւ. իմքին բան չըլի եկի գլուխը:

ԿԵԿԵԼ.—(վախեցած:) Ի՞նչս ասում, դեղի. գանա յես անց ել չե մնացի դուսը գիշերով:

ՇՈՒՇԱՆ.—Եսոր խիստ ուշացաւ, Կեկեւ. առանց են առուտ- նիւրը տուն ե եկի ու հիմի հորես կեսորի վուխտն ե:

ԿԵԿԵԼ.—Ի՞նչ հաջաթ, դեղի ջան. եղբաւ փողոցումը բան լուս նսդաւ:

ՇՈՒՇԱՆ.—(հոգովոց հանելով:) Աստուճ տնե ետենց ըլի, վուրթի. սիրտս գնում ու գալիս ե... Ո՛վ գիդե ջուրը մինձա- ցաւ, ո՛վ գիդե իմքնի յեղնեն նսդաւ ու ինքն ել հիզը գնաց...

ԿԵԿԵԼ.—Ե՛, ինչիւր իս ասում, դեղի:

ՇՈՒՇԱՆ.—Նրա գլխին ել վուր մե բան գա, ջուր ածելու կու դառնանք:

ԿԵԿԵԼ.—Աստուճ գիդենա, անմիդ իս նիդանում, դեղի ջան. երեխա խո չի, սիրտս ել անմիդ շուռ ու մուռ իս քերում:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ե՛սենց ել ապրիւ կուլի... Հախմիան տերն ա- նե քու դադաստանը, Ա՛րութին: (Դրսից վտտի ծայն ե լսվում:)

ԿԵԿԵԼ.—(ուրախ:) Ա՛յ, դեղի, հորեն:

ՇՈՒՇԱՆ.—(ականջ դնելով:) Նա յի... (Դուլիւր շարժում ե.) 25:

ԿԵԿԵԼ.—(նմանապես ականջ դնելով:) Գի՛քոն ե:

Կեկեկեկ.—(առանձին:) Ինչկի կոսե, իմն ինձ կու հասնի:
ՇՈՒՇԱՆ.—Միզ համա խո զարթնի տխրութիւնը, աստուձ
ուրիշ բան չե տվի:

ԳԻՔՈ.—Ի՞նչ անիս, Շուշան, աստուձ ձեռին ե՛ր ուրախու-
թիւնն ել, (հորանջում ե) տխրութիւնն ել... (Կրկին հորանջում
ե յեւթ քթախոտ քաշում:) Հը՛մ... Էե... Վուսցոր աստուձ գու-
զե, ենեհից կուլի մարթու բանը:

ՇՈՒՇԱՆ.—Նրա կամքն ըլի, ի՞նչ անինք:

ԳԻՔՈ.—Ե՛տենց ե, Էտենց, Շուշան... Ախար, ետոր առու-
տեհան լավ բան չիմացա. ել չգնջացա, ինչորու չգնացի ու ձիբ
փեսի հիգ դեմուդեմը չխոսեցա, (Կեկեկին) Շատ հարց ու բա-
րով արով քիզ, ա՛յ, Կեկեկ, (Կեկեկը թեթեւ գլուխ ե տալիս
Գիքոյին, առանձին աչքերը սրբում ե յեւթ կարը շարունա-
կում:) Խիստ իմ կարոտի, կոսե... (Քթախոտ քաշելով:) Հը՛մ...
Էե... (Կեկեկը նույն միջոցին դարձյալ սրբում ե աչքերը:)

ՇՈՒՇԱՆ.—Հալեցիր ու մաշեցիր խոմ, Գիքո. մե ասա ու
պրծի, ելի:

ԳԻՔՈ.—Ե՛ս սահաթիս, Էս սահաթիս, Շուշան... (Քթախոտ
քաշելով:) Հը՛մ.. Կը՛մ... վոխմկ... աստուձ, վուր մարթուն
ստիղծիլ ե, համփիրութիւնն ել հիգն ե տվի: (Քիթը սրբում ե
թաշկինակով:)

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին:) Քու աճկն ել:

ԳԻՔՈ.—(կրկին քթախոտ քաշելով:) Հը՛մ... Են եյի ասում,
վուր, (կամենալով փռշտալ) վուր, վուր, վուր... (Փռշտում
ե) ըս հը՛մ... (կրկին կամենալով փռշտալ) Ըս ըս ըս...
(փռշտում ե) ըս հը՛մ... Ո, հո, հո, հո, հո... Ինչ բուռնութի
յե. խեր եկա՛վ, ա՛յ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Առուխչ ըլիս:

ԳԻՔՈ.—Վուրթիքդ (կամենալով փռշտալ) ա ա ա ապ-
քն, (փռշտում ե) ըս հը՛մ...

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին:) Ա, չ, չոռ ու ցավ, թե խոսիս:

ԳԻՔՈ.—Ես խեր ու կես... (կամենալով փռշտալ:) Ես ել,
ել... (Կրկին փռշտում ե) ըս հը՛մ... Ես ել ջուլստ խեր... Կուլի
վիքը խեր ըլի:

ՇՈՒՇԱՆ.—Քունը վունց խերն իմացա ջեր ու վունց շառ:

ԳԻՔՈ.—Խերն ել ու շառն ել աստուձ ձեռին ե, Շուշան:
(Քթախոտի տուփը գրպանը դնելով:) Ո՛հ, խիստ թեթ բուռ-
նութի յե ելի անիծածը: Հազրենը մե ջեր չի պատահի, վուր
բուռնութու վրա փռշտամ. ամա երևում ե իմ սովոր բուռնու-

թին չին տվի... Ղալբացավ տշխարքը, Շուշան, ինչ անիս: (Տուփը կրկին հանելով գրպանից յեւ վաց անելով:) Ի՞նչքին խո չկա մեղը խառը: (Ձննելով:) Ձե, վուչինչ չե երեւում... Աբա, Շուշան, բու աճկը կուլի ուփրո լավ ըլի կտրում:

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին:) Դու աճկի պիպիկն եւ կարիմ:

ԿԵԿԵԼ.—(առանձին) Պատիժ է:

ԳԻՔՈ.—Մե տիս, է, թե աստուծ կու սիրիս:

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին:) Ղալբա է... (Առնում ե տուփը յեւ զննում:) Լավ բուռնութի յե երեւում. աճա, մե ասա, թե ստիղծողը կու սիրիս, ինչ խաբար իս բերի... Հոքենեբուս խո հանեցիր: (Տուփը դնում ե Գիքոյի մոտ տախտի վրա:)

ԳԻՔՈ.—Տո, ինչ խիստ իս շտապում: Մուլափ տանք: Եզեբա Պեպոն ե վրա հասնի, նրա բանն ուփրո չե: (Գիթը շարունակ սրբում ե թաշկինակով:)

ԿԵԿԵԼ.—(առանձին:) Ճաշն եւ եստի ե ուզում անուշ անի. մինք խո խիստ զատ ունինք ուտելու, միացիլ ե սա:

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին:) Ը՛ր... Բարի-բան ննգնի քնթումդ, հըմ... (Գիքոյին) Ախաբ, մե խոսկ եւ մայինց ասա:

ԳԻՔՈ.—Գիդիս ինչ ե, Շուշան. (ծայնը ցածրացնելով:) Մե ախչկադ դուս զրդե ախար, է:

ՇՈՒՇԱՆ.—(ցածր:) Նա իր բանին ե, ինչ կու իմանա. ցածր ասա:

ԳԻՔՈ.—Վուր իմանա, լավ չե, Շուշան, է. չիս գիդի թե Խիկարն (ցուցամատը ճակատին տանելով) ինչիւր ե ասում եստու վրա:

ՇՈՒՇԱՆ.—Խիկարն ո՞վ ե, քա, նա եւ խառն ե եստումը:

ԳԻՔՈ.—(ծիծաղելով:) Հը՛, հը՛, հը՛, հը՛... (Ծիծաղը դառնում ե հագո) հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ հո՛ւ...

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին) Ա՛յ, աստծու կրակ, թե ասիս ու պրծնիս:

ԳԻՔՈ.—(հագը շարունակելով:) Խիկարը, հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ հո՛ւ... փիլիսոփա... յեր. հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ... (Պեպոն կուլիսի հետեւից յերգում ե՝

«Շարանքի շամ շուդա ասթ,

Շուրհի նա դարդ»:)

ԿԵԿԵԼ.—(առաջ վազելով յեւ ուրախ:) Ա՛յ, Պեպոն:

ՆՐԱՆՔ, ՊԵՊՈ

ՊԵՊՈ.—(յերգը շարունակելով, ներս ե մտնում դիմացի դռնից՝ գլխարկով, հասարակ սեւ հագուստով, թեւքերը հետ ծալած, դամբը (ուռկան) ուսին յեւ առջեւը գոտկից կապած կարմիր թաշկինակում կենդանի ձկներ։)

«Արաղի քիշմիշ ասթ,
Բար դար փիալա,
Դյալ ալլաշ»*)

ԿԵԿԵԼ.—Աչքեներուս խո ջուր կտրեցիր, Պեպո:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ինչի՞ դիդիս, տո, կհաս ու կու կորչիս:

ՊԵՊՈ.—(ուռախ.) Վա, հսենց վուր չանիմ, աստուծ մանանա խո չի՞ դեմեր դրգում միդ համա... Ո՛, Դիքո, լավ վուխտն իս եկի: Մե մուրծեք ուտեցնիմ քիդ ես սհաթիս, վուր քեփդ դա. ամա թե քնթետ բուռնութի իս կաթեցրի վրեն, ել մե թիքա չիմ տուր տա, հըմ... (Հանելով մի մեծ ձուկը:) Արա... (Ձկան պոչով Դիքոյի թշերին խփելով:) Ո՛, շենի կի ճիբի մե... Մե թամաշա արա, Է:

ԴԻԲՈ.—Չմնես, չմնես, տո: (Կեկելը ծիծաղում ե.)

ՇՈՒՇԱՆ.—(ժպտալով) Մե մոռլափ, տո, բա դրոս հանաք Է, բան եր խոսում:

ՊԵՊՈ.—(Թաշկինակը հավաքելով յեւ ծիծաղելով) Բան եր խոսում. ավատաս խոսկը խոսկին կարկտի պես վրա տա: (Դիքոյի ծախ կուռը բռնելով ու ամուր շարժելով) Վաճնց իս, վաճնց, Դիքո:

ԴԻԲՈ.—Կոռոս, կոռոս, տո, երկաթ ե մաջետ:

ՊԵՊՈ.—(ծիծաղելով) Բաս չե ու քի պես փափա կուլի: (Թաշկինակով ձկները տալով Կեկելին.) Արա, Կեկել, ես տար մե ենդի ջհւրն ածա ու մե կրակ ել չնդ արա... (Ճածր ճայնով) Փետ խո ռենինք:

*) Պարսկերեն Է.—Դինին Դամասկոսի յն յեղել,

Կասկածանք չկա,

Հյութը քիշմիշի յն,

Վեր առ փիալան:

Թուրքերեն Է.—Յեկ նսաիր:

ԿԵԿԵԼ.—(ուրախ յեւ ջածոր) Մե երկու վառելու ելի հա:
(Առնում ե կապոցը) Մօրթոսիմ ել:

ՊԵՊՈ.—Ձե, չե, չե, չե: Կակուին աղաչանք արալ, վուր
նրան մուլափ տանք. խիստ ե սիրում ձկան մորթիլը: (Տնողե-
լով ձուկը Կեկեկի ձեռքին, թաշկինակի մեջ:) Մե մաքի ես
քեճաթին՝ վուրդի չե կուչ եկի. ե... Տար, տար, յես սրանց հո-
քուն մեռնիմ: Ես ել վուր առանց փուղ չըլի ճարվում. ով ար-
ժանի կոնեք միդ: (Իր ծոցին խփելով յեւ Կեկեկին՝ ջածոր)
Փուղ ել ունիմ, Կեկեկ, այ, մի վախենա, հինգ մանեթի ծա-
խեցի:

ԿԵԿԵԼ.—Ենդուր ել ուշացար:

ՊԵՊՈ.—Վա... բա... Մե ես գիշեր ել գնամ. աստուճ աճկը
քաղցրացրիլ ե ինձ վրա:

ԿԵԿԵԼ.—Ախ, Պեպո ջան, յարաք քանի չարչըրփիս միդ
համա: (Դուրս ե գնում ձախ*) դոնից, տանելով հետը կարը,
կարի բոխչան յեւ թաշկինակով ձուկը:)

ՏԵՍԻԼ Գ

ՆՐԱՆՔ առանց ԿԵԿԵԼԻ

ՊԵՊՈ.—Ուրիշ, Գիքո. ասա, ե. փոխը լալ ե թե ջանք:

ԳԻՔՈ.—Երկուսը մեաի լալ ե, Պեպոյն, թե աստուճ կու-
տա:

ՊԵՊՈ.—Տո, ետ՝ դադա տարի յե տարում իս աշխրքումն
ու չիս գիդի, վուր փոխը աստուճ չե բաժնեմ: Թող աստուճ
մենակ ջան տա մարթու, փոխ ե ու փուղ: (Դամբը բաց անե-
լով:) Փոխը իմ առի ետ: (Իր կրծքին խփելով) Այ, սաղ
ըլի... (Կուացած դամբը զննում ե) Ո, հո, հո, հո, հո... Խնչ
դամբ ե. ետդադա գցեցի, ելի սաղ սալամաթ ե մնացի... Պեա-
բե-Մորեկի պես ախ չի ըլի. փուղ ելի թե չե՝ զըմզըմ, գուս
եյին քալի լոթիքը խըլպըլտալի: Խալիք վուր խիլք ունենա, ես
անց ել բան ու գուրձ չի ունենա: Են վուր գցում իս... ու ինչ-
քու գուս քաշիլը, սիրտդ՝ զընգզընգ կոսիս թե մահ ու կինքդ
պիտի բաժնին: Թե մութ գիշիք ել ե, հենց գիդենաս աստղիքը
հիդդ մասլահաթ ըլին անում, ու թե լուս ե խոմ՝ կոսիս լուս-

*) Աջ, ձախ՝ պետք ե ընդունել միշտ հանդիսակոնների դիրքից նա-
յելով:

Պիտիքը գլխիս փառվնի պես կանգնած ե լոթին... Եղիսումն ել
վուր տունն իս գնում ու վուսնիրտ ել թաց ե ըլում, ու մե
քաշ փռում իս... Ո՛հ, շէնի կի ճիրի մե... (Հեռվից գցում ե
դամբը Գիքոյի գլխին, Գիքոն մնում ե մեջը.) Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ...
Գիքո, ինչ ձուգն իս, արդի պղինձ պիտի քիզ։ (Ծիծաղում ե։)

ՇՈՒՇԱՆ.—(ծիծաղելով) Տո՛ւ, ըմ գրոս ետունք ե։

Գիքո.—(ազատվելով) Տո՛ւ, վախեցա, ե. ես ի՞նչ հանգի
հանաք ե։

ՊԵՊՈ.—(դամբը հավաքելով) Բաս գիփ մե՞ գլուխ խո
չիմ լաց ըլի... Սիրտս վուր դարգին տուր տամ, լուրի պես կու
տրաքի։

Գիքո.—Ձե, մայինց, մե քիչ անգնջում իս։

ՊԵՊՈ.—(դամբը թոկի վրա փռելով) Բաս չե ու քի պես
հում-հում խաշլամա կուլիմ. բուռնութիւն քնթեմես ծլծլալի
գեւիկը ըլի գալի ու ինչը ու մե բան ասիմ, ուխտի լոխմի պես
խոսկիբը բերնումս ծամում ըլիմ... (Ծիծաղում ե։) Հո՛ւ հո՛ւ, հո՛ւ,
հո՛ւ։

Գիքո.—Հե՛յ գիղի, Պիպան։

ՇՈՒՇԱՆ.—Տո՛ւ, քանի ասիմ, մե անգաճ դի ախար, ե.
սիրտս շուռ եկավ... ինչոր փիս խաբար ե իմացի միը փեսի
գիլիբ։

ՊԵՊՈ.—(վախենալով) Ի՞նչ փիս խաբար։

Գիքո.—Մե նստի, Պիպան, հենց ապրիս։

ՊԵՊՈ.—Եսենց ել լավ իմ, ասա։

Գիքո.—Ձե, վուր նստիս, ուփրո լավ կուլի։

ՊԵՊՈ.—(նեղանալով) Տե՛ր ողորմած աստուծ։ (Մոտ ե
քաշում մեկ աթոռ յեվ նստում Գիքոյի ծախ կողմը) Հը՛, ես
ել նստեցա։

Գիքո.—Մհւլափ, ե. տաքանալով բան չի դառնա ախար։
Պիտի փիքը անինք, թե վհուց ռոկինք բանին։ (Վորոնում ե
քթախոտի տուփը) Ի՞նչ ելավ, տո՛ւ, եսաի յեր։

ՊԵՊՈ.—(տուփը գտնելով յեվ տալով նրան) Հը՛, բռնե.
ինչը ու չքաշիս, խո չիս կանա խոսի։

Գիքո.—(վերցնելով քթախոտ) Ա՛յ, ախպեր... Եսոր ա-
ռուտեհան մե փիս հուտ իմացա... (Քաշում ե քթախոտը)
Հը՛մ... Միթամ ձիւր փեսի համար ուրիշ ախչիկ ին լուս գցի։

ՇՈՒՇԱՆ.—Վե՛յ, քոռանամ յ՛ես։

ՊԵՊՈ.—(վախեցած յեվ ծայրը յերկրացնելով) Ե՛յ...

ԳԻՔՈ.—Բա՛ս... Միթա՛մ խիստ լավ ախշիկ ե, կոտե՛, ու փուռ ու բաժինքն ել ձեր խոստացածի վրա ու՛վրո շատ: (Կըր- կին վերցնում ե քթախոտ յեւ վրաշում.) Հը՛մ...

ՊԵՊՈ.—(բարկացած.) Հը՛մ, հը՛մ. տո՛, քաշե ու պրծի, ե- լի... (Տուփը խլելով՝ քթախոտը թափում ե Գիքոյի բուռը յեւ աղպես մոտեցնում նրա քթին.) Հը՛, կշտացի:

ԳԻՔՈ.—Վա՛, վա՛, բռնեթիս, բռնեթիս... Ի՛նչ գիժ մողին իս, տո՛: (Քթախոտը կրկին տուփն ե ածում.)

ՊԵՊՈ.—Արի՛ւս գիգենա, Գիքո, ել սաղ չիս պրծնի, թե գիփ մետի ես սնաթիս չիս հիգ ասի:

ԳԻՔՈ.—Տո՛, ախար, վուր դաթար չիս տալի:

ՇՈՒՇԱՆ.—Դուն սևփրո շշկեցրի, քա՛:

ՊԵՊՈ.—Դե, չնւստ:

ԳԻՔՈ.—Հա՛, են եյի ասում. մտես ննգալ...

ՊԵՊՈ.—(կիսածայն, առանձին.) Ա՛յ, դահրումար:

ԳԻՔՈ.—(շարունակելով.) Հա՛, վուր առուտեհան են հանգի- բան իմացա:

ՊԵՊՈ.—Ը հ, քու մարթ ասողին ինչ ասիմ. տո՛, ետ խոմ ասիր, իժո՛ւմ:

ԳԻՔՈ.—Ա՛յ, իժում... Գնացի դեմուդեմը ձեր փեսի մող, տեսա տանը չեք. են՝ղանց գնացի դուքանը, տեսնիմ՝ են ալղի- ղաշտի նաթելը հիգը քշիչում ե: Են սնաթին ձկնտկիս կծեցի- (ճկույթը բերանն ե տանում.) ասի բանը բանի նման ե: Մե քիչ մնացի. են սատանի կնիկը վուր քաշվեցալ, մող գնամ մե լավ ծանդը ու բարակ հիգը խոսիմ ես միք պարնի հիգ:

ՊԵՊՈ.—(անհամբերությամբ.) Իժում ինչ ասալ:

ԳԻՔՈ.—Ա՛յ, ես սահաթիս, կարքով դալիս իմ, ելի:

ՊԵՊՈ.—(բռունցքը բարձրացնելով.) Ը՛հ, Գիքո, եկալ, աստուճ գիգենա:

ԳԻՔՈ.—(հետ քաշվելով.) Տո՛, մի խառնի, ե՛:

ՇՈՒՇԱՆ.—(բոլոր խոսակցության ժամանակ անհամբերու- թյամբ ծնկները տրորում ե.) Վա՛, բա՛ դագեմարթա, Պեպո:

ԳԻՔՈ.—Ձեր անգամը բաղմնչու արալ, ամա վիճը կոտրվե- ցալ ու իմացածս ղուրթ դուս եկալ: Կինա՛ղամ լիղուս փուրը ննգալ, ետրվան անձա՛ պատարաքը գիգենա:

ՇՈՒՇԱՆ.—Վո՛յ, գիգինը պատու ու նրան դեվիք տանե, վու՛չ:

ՊԵՊՈ.—(բարկանալով.) Վա՛, դժվո՛ր իս թե հանաք իս ա- նում:

ԳԻՔՈ.—Իմ հոքին գիգենա:

ՊԵՊՈ.—Տո՛ւ, իժու՛մ նա լո՛նչ ասալ:

ԳԻՔՈ.—Նա ել են ասալ, վուր յ'ես ձիւր կեկեկին խիստ իմ ուղում, կոսե, ամա բանը վուր գլուխ չե գալի, կոսե, չ'ես լո՛նչ անիմ, կոսե:

ՇՈՒԾԱՆ.—(յերկու ձեռքով ծնկներին խիտելով:) Մտիկ են աննամուսին, ե՛:

ՊԵՊՈ.—(բարկանալով:) Վհւնց թե գլուխ չե գալի:

ԳԻՔՈ.—Ենեւնց, ելի՛. ասում ե՛ ինչի՞ ինչ խոստացիլ իք չիք տալի, կոսե: (Հոգովոց հանելով:) Ե՛հ, աստու՛ճ:

ՊԵՊՈ.—Վհւնց թե չինք տալի... Տո՛ւ, գանա ինքը չի գիդի բանի գորութիւնը՝:

ԳԻՔՈ.—Յ'ես ինչքու՛ վճար մե որը մնամ, կոսե:

ՇՈՒԾԱՆ.—Ո՛ւր ե մնում, ո՞վ ե ասում նրան վուր մնա: Թո՛ղ ուզե, խոստացածն ենդի չե: Յ'եփոր դուս գու քա, իրն ե ու իրը... աստու՛ճ անե քու դիվանն, Արու՛թին:

ԳԻՔՈ.—Նա ել ետ ե ասում, Շուշան, ե՛. յ'ես ասում ե ախչիկ իմ ուղի, կոսե, գալի դառարա խոմ չիմ առնում, կոսե: (Դուխը շարժում ե):

ՊԵՊՈ.—Տո՛ւ, ետունք դիփ մետի խո հարյուր ջեր խոսիլ ինք. հիմի նո՛ւր չար, նո՛ւր բարի՝:

ԳԻՔՈ.—Բանն ել են ե, Պեպո ջան, վուր նա ասում ե՛ եդ բանն, ասում ե, տարիք կու քաշե, կոսե, ու չ'ես ել չիմ կանա համփիրի, կոսե. կնիկ ուղիլը խիստ իմ ուղում սրտով կոսե: (Աղաղակում ե): Միղս քիդ, աստու՛ճ, միղս... Ես իմ միխիկ պատիմն ե դիփ...

ՇՈՒԾԱՆ.—Մե խոսկով՝ ասն, Գիքո, վուր կեկեկին թողնում ե, ելի՛...

ՊԵՊՈ.—Ու բանը մոշլա յե ըլում:

Գիքո.—Թե ես սահաթիս փուղը չճարեցիք, մոշլա արած ե ու մոշլա արած:

ՊԵՊՈ.—Իստակ:

ԳԻՔՈ.—Իստակ, Բոտակ:

ՊԵՊՈ.—(չարացած վեր ե թռչում տեղից յեվ մի բանի քայլ առաջ նետվելով՝ ձեռքը ձեռքին խփում:) Վա՛յ, քու տղիս տղա... (Դիմում ե Գիքոյին՝ ձեռքերը առաջ տանելով:) Տո, իժում լո՛նչ ասիր:

ԳԻՔՈ.—(հետ քաշվելով վեր ե կենում տեղից:) Դուն ինձ ասն, ել լո՛նչ պիտեյի ասի:

ՊԵՊՈ.—(առաջ գնալով:) Տո՛ւ, ախար չհասկացրիր իրան, Վուր չի՛նք խափ՛ում:

ԳԻՔՈ.—(հետ քաշվելով:) Վա՛, բա՛ս չհասկացրի՛:

ՊԵՊՈ.—(առաջ գնալով:) Իժճում:

ԳԻՔՈ.—(հետ քաշվելով:) Իժում ելի են ասա՛լ, էլի՛, վա՛:

ՊԵՊՈ.—(առաջ գնալով:) Ու դուն ել՝ ղանդու արի՛ր:

ԳԻՔՈ.—(հետ քաշվելով:) Վա՛:

ՊԵՊՈ.—(առաջ գնալով:) Ձե՛, մե՛ ի՛նչ խի՛ք բանացրիր, Բնչ...:

ԳԻՔՈ.—(հասնելով բեմի աջ կողմը յեւ ճանապարհ չգտնելով:) Վա՛, հեր ոխնած, յ'ես ի՛նչ անի՛մ, թե՛ կի՛ են մարթն ենենց ե՛ ասում:

ՊԵՊՈ.—Տո՛, դուն՝ ի՛նչ ասիր, դո՛ւն:

ՇՈՒՇԱՆ.—Պեպան, գժվիլ ի՛նչ, թե՛ ի՛նչ խաբար ե՛: Ախար... էտ հանդի խոսիլ կուլի՛:

ԳԻՔՈ.—Տո՛, յ'ես ել են ասի, ինչոք գիղիս, ելի՛: Ասի, յա մնա ինչրում աղա Արութինի փուղը դուս գա, էն չախն ուղե, ասի, յա թե՛ չե, ասի, հիմիսկ եվետ ուղե ու Արութինիմեն փուղը դո՛ւն առ, ասի:

ՊԵՊՈ.—Իժում:

ԳԻՔՈ.—Իժում են, Վուր նա կտրական ասա՛լ, թե՛ յ'ես դա՛ Վի-դառաբի գլուխ չունի՛մ, կոսե՛: Գուղիք փուղը հարբ բերե՛ք, յ'ես ես գիշեր եվետ փսակվի՛մ, կոսե՛: Յես ի՛մ խոսկեմեն հիղ չի՛մ կանգնում, կոսե՛:

ՊԵՊՈ.—Տո՛, բա՛ս էտ եյիր քովանում, թե՛ խեղոք մարթի՛մ, կոսե՛. էտ եյիր ասում, թե՛ Խիկար իմաստունը գլխեմեն ինչրու վուղը գլի՛ կարթացիլ ի՛մ, կոսե՛: Ե՛տ ե՛ էլի քու շնուքը:

ԳԻՔՈ.—Ախար... (հագում ե) հո՛ւ, հո՛ւ... յ'ես ի՛նչ միղ ունի՛մ... (չազը սաստկանում ե) Հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ...

ՊԵՊՈ.—Ա՛, ղահրումար ու չոռ ու ցափ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Պեպո, Պեպո, ի՛նչ ելալ քիղ:

ՊԵՊՈ.—(հեռանալով Գիքոյից) Ձե՛, յ'ես գնամ մե՛ ես սհաթիս հիղը խոսի՛մ՝ տեսնիս թե՛ վո՛ւնց ե՛ թողնում:

ՇՈՒՇԱՆ.—(վեր կենալով տեղից) Ձե՛, դուն կաց ջեր, Պեպո, յ'ես գնամ մե՛ են կապկարած նաթեյի տեսնի՛մ: (Շտապով ղաթիրան հանում ե նահալու տակից յեւ գնալով:) Գիքո, մե՛ հիգս արի, թե՛ քու աստուծ կու սրբիս, ես քուչեն մնց կացրու՝ (Դուրս ե գնում դիմացի դռնից):

ԳԻՔՈՒ.—(գնալով յեւ հազից խեղդվելով:) Քի մոդ բան
բռնելը գալի-գաբարա յի գրուստ: (Դուրս ե գնում Շուշանի
հետեւից:)

ՊԵՊՈ.—(Գիքոյի հետեւից:) Քու մարթ ասողին ել ինչ ա-
սիմ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՊԵՊՈ, մենակ. մի փոքր լուծյունից հետո

Ուրիշ անշիկ գողւիս. բաս Պեպոն մեռալ, Բլի... Տեսնիմ
վճենց իս ուզում... (Նորից լուծյուն:) Ձե, Պեպո, դուն հալալ
տղա իս, հալալութիւնը սիրում իս, քու բանումն ել հալալկացի ին-
չով ե սուտ քի մոդ քու փեսեն. խոստացիլ իս, պիտիս կատարի
քու խոսկը... Թե գլխիս գդակ ունիս, պիտիս տա. թեգուզ կա-
շիտ պլոկվի, թեկուզ հոքիտ դուս գա, պիտիս տա... Ամա վճի-
դի ճարիմ են դահրումար փուղը... Ո՞վ կու տա ինձ են՝ղադա...
(Նայում ե պատերին:) Ո՞վ ինչ կուտա հստուրը. դիփ մետի
վուր գրաւ գնիմ, դիփ մետի վուր ծախիմ՝ տուն, տիղ, շուր...
Բնչ կու տան... կիսի կեսն ել չի դուս գա... Էս եր վիրչն, Բլի.
ես եյիր ուզում, Բլի, Արութիւն. հստու համա եյիր չարչըրում,
Բլի. ինչըու հիմի... Աշխըրումը պիտի լսայտառակ ըլիմ, Բլի...
եւ իմ ննգրտերանց երեսին վճենց մտիկ անիմ. Բնչ կուին:
(Գլխարկը հատակին ե խփում:) Փնւ քու նամուսին...

Տ Ե Ս Ի Լ 2

ՆԱ, ԿԵԿԵԼ

ԿԵԿԵԼ.—(շփոթված ներս մտնելով ծախ դռնից:) Ես Բնչ
խաբար ե, Պեպո:

ՊԵՊՈ.—(գլխարկը վերցնելով յեւ թափ տալով:) Վուչինչ,
Բնչ խաբար պիտի ըլի:

ԿԵԿԵԼ.—Ի՞նչ իս ինձմեն թախկացնում... (Լալով:) Յ՛ես
իմացա, դիփ իմացա, Պեպո...

ՊԵՊՈ.—(գլխարկը ծածկելով:) Ի՞նչ իմացար, Կեկեւ, Բնչ
իս լաց ըլում:

ԿԵԿԵԼ.—(թաշկինակով սրբում ե աչքերը յեւ կսկիծով:)

Իմացա, Պեպո ջան, իմացա... Ես սնաթիս դեղեն ու Գիքոն վուր
գնացին... նրանց խոսիլն իմացա... Ինձ թո՛ղնում ին...

ՊԵՊՈ.—Մսւլափ, մսւլափ, Կեկեկ, ջեր ելի աստուճ ողոր-
մած ե...

ԿԵԿԵԼ.—Աստուճ շատ վուխտ ե՛ խոռով ե կացի իմ գլխին,
եւ լո՛նչ ողորմած ե... Խալխումն ինձ պաշ անե, դիփուռքը շնա-
հալուրին, իժում ինձ թողնե ու գնա հւրիշին ուզե՛... Եստու-
համա ստիղծից ինձ աստեճ... Միթամ անմիղ փալատ եյի, քու-
չեն գցեցին... միթամ քուչի ցեխ իմ, թո՛ղ վուտի տակը կոխ-
շըրտին... Վայ իս նամուտին... (Լաց ե լինում յեւ աչքերը սըր-
բում։)

ՊԵՊՈ.—Ախաբ, ջեր անմիղ իս լաց ըլում, Կեկեկ, ե։

ԿԵԿԵԼ.—(շարունակելով լացը։) Ինչի՞ դեղինը չիմ մտնում
ես սնաթիս։ Եւ իմ տոլ ախչկերանց եբեաին վճենց պիտի մաիկ
անիմ. դիփուռնանց խոսելու. պիտի դառնամ, դիփուռքը մասխա-
րա պիտի գցին ինձ, դիփուռքը պիտի վրես ծիծաղին... (Աչ-
քերը սրբելով՝ լաց ե լինում։)

ՊԵՊՈ.—(փաթաթվելով։) Կեկեկ ջան, Կեկեկ։

ԿԵԿԵԼ.—Կեկեկի շնքին քնր կապե, Պեպո ջան, ու ասը
Քուռը շպտե... Եւ յ՛ես վճենց պիտի ապրիմ աշխրբումը։

ՊԵՊՈ.—Մե սիրտդ հի՛ղ բի, Կեկեկ, ե... Փուղի բան չե՛. վուր-
դիոր կուլի, կու ճարինք... Թե Արութինը չի աա, դիփ մետի
կու ծախճվիմ, կեհամ ախկտութին կոսիմ, գլուխս գրավ կու
գնիմ ու քիզ ետեց չիմ թողնի։

ԿԵԿԵԼ.—Չե, չե, Պեպո ջան. յ՛ես իմացա, վուր ետ վուղը
եսոր ելիտ ե հարկավուր ու մե որումը միզ հի՛ ինչ կու աա,
հի՛ ինչ կու սիվցնե։ Գլուխտ առանց են եւ միզ համա գրավ իս
դրի ու գրավ։ Վուչ եր ելի են վուղի անումը, ես բեղնամու-
թինն եւ չեր գա գլուխը... (Լաց ե լինում, կուլիսից լավում ե
Կակուլու ճայնը՝ Պեպո։) Գեղինը պատու ու ինձ գեվերը տա-
նե։ (Աչքերը սրբելով՝ դուրս ե վազում ծախ դռնից։)

ՊԵՊՈ.—(ծնկանը խփելով։) Վայ քու Պեպոյին (Վշտացած
նստում ե տախտի վրա։)

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՊԵՊՈ, ԿԱԿՈՒԼԻ

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(գլխարկը ծածկած, ներս գալով դիմացի դու-
նից, մեկ ձեռքին թաշկինակում կապած պաշարեղեն, թեկ

մյուս ձեռքին կես թունգանոց) Մե գի՛նի իմ բերի, Պէպո, մե գի՛նի, վուր է, դավի չուսիմ:

ՊԵՊՈ.—(դառնացած) Բեֆ կոնի՛նք, Էլի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Վն, ի՞նչ ե պատահի:

ՊԵՊՈ.—Վուչինչ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Վն, չիմ տեսնում. եփած ել կու ճանչնամ քիզ:

ՊԵՊՈ.—Ե՛հ, մախլաս, կու խոսինք, Էլի, իժուս:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Հը՛, Էլի տեսիլ իս նրանցը՛. Հիռու կացի, թե ախպեր իս:

ՊԵՊՈ.—Թո՛ղնում ին, վուր հիռու կենամ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Արբ, մե-մե ստաքան պցինք ջեր հալա, թե անգիկորը չին կորչի ու կու տեսնիս... Վաղ ու վաղ ինձ մոդ ել խիստ չուստ-չուստ եյին գալի, ամա (խփում ե կես-թունգանոցին) գիզը գթա... Հանց պուզիլը տխնում իմ թե չե՛ շաբաշ... (Վրա յե քաշում կես-թունգանոցը, հետո յերգում ե քայաթի:)

«Աղիզմ, նաչար, աղլամա,

Գյուն դըր, գեչար, աղլամա.

Բու ղափի թարս բաղլիան»

ՊԵՊՈ.—(գլուխը շարժելով, կիսածայն ու թիվ:) «Բիբ գյուն աչար, աղլամա»:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(շարունակելով յերգը. վերջացնում ե քայաթին:)

«Բիբ գյուն աչար, աղլամա»: *)

Աբն, (կես-թունգանոցը առաջարկելով Պեպոյին) ախ թե թրի պես չկարե:

ՊԵՊՈ.—Ե՛հ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Զխնում. տեսնում իմ խիստ մինձիրն ին եկի, Է: Հը՛, վճնց ին... (Թաշկինակը յեվ գինու ամանը դնում ե սեղանի վրա յեվ ձեռքերով պոզեր ներկայացնում) Ես ես՝ ղապա պուզիլը... Կը՛... ջեր արթուրմեքը սարքիլ ին թե չե: Ախար, կու ճանչնամ ինչ պուուղ ել իս, Է:

*) Թարգմանն է.—Միրելիս անճար, մի լար,

Որ ե, կանցնի, մի լար.

Այս գուռը թարս կողպողը

Մեկ որ բաց կանե, մի լար:

ՊԵՊՈ.—Հանաքի վուխտը չե, Կալուլի, թե աստուծ կու
սիրես. բողաղներուս դուս ե կտրվում: (Վեր ե կենում տեղից.)
ԿԱԿՈՒԼԻ.—Վան, ի՞նչ խաբար ե:

ՊԵՊՈ.—Ել ի՞նչ խաբար պիտի ըլի, բեգնամ ինք ըլում.
քվիրս թողնում ին:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Փեսէն:

ՊԵՊՈ.—Բաս ուրիշ ո՞վ կուլի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ե՛յ:

ՊԵՊՈ.—Աստուծ գիգենա:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Վան, յ'ես նրա... Աբի գնանք ծեծինք, Պեպո,
մե ավի՛ղուլի ծեծիմ ես սնաթիս, վուր սապոկի կրնգի վրա յ'ե-
րիք ջեր վրա ու վրա պտուտ դա... Արան, յ'ես քիզ ասում եյի,
Պեպո, է, վուր կուպեծը միւր բան չե:

ՊԵՊՈ.—Բանը բանեմեն անց ե կացի, Կալուլի, ել ետուրը
ի՞նչ փայլգա: Բանն են ե, վուր թե ինչ խոստացիլ ինք, ես
սնաթիս չտվինք, ես գիշիր ուրիշի վրա յե նշնվում:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Դե, քուլթան արեք ու պրծեք, ելի՛ր... (Քամարը
հետ ե անում.) Թե իմքին պակսի, ես ել վրեն ավելցնւ, մե
հինգ թուման կուտան... (Ձախ ծեռ քով քամարը բարձրացնում
ե:) Ջարթի ես, Պեպո ջան, (աջու բռունցքը ցույց տալով)
ու մեկ ել՝ ես, ել ուրիշ վուչինչ չկա իմ մեջն, ախպեր:

ՊԵՊՈ.—Ետընցութենով բան չի դառնա, Կալուլի ջան.
դուն լավ գիգիս, վուր հարուր թուման փուղ ինք խոստացի, ու
են անիծած Արութինը հսոր եքուցն ե գցում:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ո՛հ, նա ապրանք, յ'ես քիզ ասում իմ, ինչքու
նրա փուրի վրա ել մե դհու չածինք, վուչինչ չի դուս վա:

ՊԵՊՈ.—Ե՛հ, Կալուլի, դուն ել հենց գիգիս ամեն բան մե-
նակ մուշտե կովով ե շինած:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Բաս ինչի՞ չե տալի, թե դուրթ պարտ ե: (Քա-
մարը կապում ե.)

ՊԵՊՈ.—Վեւնց թե դուրթ պարտ ե, բաս սնտ իմ խոսում
քի մո՛դ. ամա են անիծած բարաթը վուր չե գթնըվում, ի՞նչ ա-
նիմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ի՞նչ բարաթ, ես չիմ իմացի:

ՊԵՊՈ.—Վան, բաս չիմ ասի քի՛զ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ձե:

ՊԵՊՈ.—Վուր բարաթ ունեյինք նրանն ու են բարաթը կո-
րով:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Չէ, Պեպո, չէ. ես կի իմացիլ իմ, վուր ես
բայդուշը փուղ ե պարտեցի քու հորը, ամա բարաթը առչի
իմանալս ե... իժու՞մ ետ վճենց կոբալ, տո՛ւ:

ՊԵՊՈ.—Աստուձ վուչ գիղէ միւր գլուխը:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Թե ախալիւր իս:

ՊԵՊՈ.—Ասիմ, չասիմ, Կակուլի ջան, ել լինչ կու ոտկըվի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Թե լոթի իս, տո՛ւ:

ՊԵՊՈ.—Ա՛յ, վուենց եր, ախալեր... Իմ հերը փուղ ե ունե-
նում, տալիս ե նրան շահով.—լնվ շահվեցանք.—բարաթն առ-
նում ե ու պահում ե... Քանի սաղ եր իմ հերը, թեգուդ քսան
ջեր իմ տեսի ես անիծած քորաթը. հենց մեռնելու մե շարաթ
առաչ ել ձեռին ուներ խիղճը... Մահի եղեն դութին բաց արինք՝
ել չկա, չկա, չկա ու չկա:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Եեե... աչ, թուրմե լինչ բան ե ելի... Տո՛ւ, Պե-
պո, ինքն Արութինը չլի՞ գողցի հն բարաթը:

ՊԵՊՈ.—Ե՛հ, լինչ իս սարսաղ սարսաղ դուս տալի, տո՛ւ, միւր
դութումը նա լինչ դավի ուներ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Բաս ձվ կու գողներ, Պեպո:

ՊԵՊՈ.—Վուր դիղենամ, խո միղ համա ել լնվ կուլի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Կձլի քու հերը հիղը տարավ, տո՛ւ:

ՊԵՊՈ.—Միւրք ել ետենց ինք ասում. կուլի շուր հաքցենե-
իս հիղը գնաց:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Մտիկ, ե... Աբա ես կինքումը թամաշա արա,
Պեպո, թե լինչ կոնին ադա Արութինին. Չուրս-չուրս սատանեն
վուր բարաթն առչիվը կու ձքին, վնչ, վնչ, վնչ, դեղի ծծիւր,
գոն բարեխոս... Նետայի մե թամաշա անիլ տան, Պեպո ջան
թեգուդ հենց ետու խաթիր կեհամ դժուխքը: (Ծիծաղում են:)
Տո՛ւ, հանաքը դենը, ելի լնվ պոռտեցեք, կուլի գխնվի:

ՊԵՊՈ.—Տալն ու վրա ինք արիտունն ու տիղը, ինչս ասում:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Իժում ես գոմշի գլուխն ել գիղէ, վուր բա-
րաթը կորիլ ե:

ՊԵՊՈ.—Գիղէ, վուր չե տալի ե:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Տո՛ւ, խո գիղէ վուր պարտ ե:

ՊԵՊՈ.—Բնս չի գիղի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Դե, տա, ե:

ՊԵՊՈ.—Անկճիտ բամբակը հանե, տո՛ւ. մարթն ասում ե
թե, միտս չե, կոսե, դավթրներումս չիմ գըթնում, կոսե, բարա-
թը բի, ասում ե, ու փնղը տար, կոսե:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Աստուձ գիղենա, Պեպո, դարթնի գնքսիլը ու-
րիշ հար չկա: Դուն ինձ թո՛ղ. ես Որթնալիմեն վուր հիղ ե գա-

դի, ձեռնիրը հօնաց դարսած, (ծեռքերը հետևին և դարսում յեվ մի քանի քայլ անցնում Արութինի նման) հեռակի շինված, հեռակի շինված, վուր սեփիլի բալաթի կանչիլ տամ յես նրան:

ՊԵՊՈ.—Երանի՛ քիզ, Կակուլի, վուր քուր չուհիս մարթու տալու:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ետու համա ել դարդ չեյի անի. ձիզ պես կուռլեծներու եղենն չելի ննգնի: Վիրչի կինտոյին կու վնխիմ նրանց հիդ: Միզ վուր ստիղծիլ և աստուծ, թոչունքի հանգն և ստիղծի՝ որ դադինք, որ ուտինք. ել մեռնելին անդերձի գլուխ ով ունե, տն:

ՊԵՊՈ.—Լավ և, լավ, խիլքիտ մի գոռ տա, հերիք ե. գնա ես մուրծեքը մորթոտե, նստինք մե-մե թիքա չուլարիլ ըլինք, իժում տեսնինք՝ աստուծ ինչ և տալի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Հա, եզ իմ խիլքի բան ե. մե սուսիքն վնլդի յես. աստունք հիդ դարսինք: (Վերցնում և կապոցը:)

ՊԵՊՈ.—Ես սահաթիս... (Մուլթաքաները մի կողմն և դնում յեվ թարեքից վայր և բերում հին ձեվի կապույտ նախշուն սփոռոց, փայտե դեղին գդալներ յեվ մի քանի ափսե:) Այ, բի: (Սփոռոցը բաց և անում տախտի վրա յեվ իրենդենները վրան դարսում:)

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(չորում և տախտի վրա, թեվով գլխարկը հետ և քաշում հակատից յեվ կապոցը բաց անում. հետո թաշկինակից հետ դարսելով սփոռոցի վրա մի կտոր դոշ, կանանչի, լոշ յեվ մոթալ: (Դոշը յեվ մոթալը կաղամբի թարմ տերեվներում:)) Մտիկ ես ալարալուխին ե. ես ել կանանչի, ես ել լոշ, ես ել մոթալ: (Դատարկ թաշկինակը վերցնում ե:)

ՊԵՊՈ.—(մոթալը զննելով յեվ տխուր:) Լավ և երեվում:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Իժում ես կանանչուն ինչս ասում... (Վեր առնելով կանանչին յեվ թափ տալով:) Մտիկ ե, կոսիս կանանչ մախմուր ըլի:

ՊԵՊՈ.—(միշտ տխուր:) Դոշազ իս, Կակուլի. մե սուք-նիր ել բերիմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(տեղից վեր թռչելով:) Վա, միխկ չե. ես հանգի գինին ստեքնոյ կու խմի՛ն. հոքուտ ինչ իս ասում... (Գլխարկն ուղղելով գնում և կես-թունգանոցը վերցնում:) Տն, ես քիզանը բի, վուր խմելիս երեսարքը մեչն երես քրիստոնի պես ե: (Կես-թունգանոցը տանում դնում և սփոռոցի վրա:)

ՊԵՊՈ.—(նույն միջոցին գնալով) Դիդիմ, դիդիմ... (թա-
րեքից վերցնում ե յեվ բերում մեկ հատ քրեղան, մի քանի
գինու բաժակ յեվ արծաթազարդ փայտե կուլա) Հը՛, ես ել
քու քիզանը. ես ել վրեն ալիլ թե գուզիս (Բոլորը դարսում
ե սփռոցի վրա յեվ կարգի բերում):

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(վերցնելով կուլան) Ո՛հ, քու հոքուն մեռ-
նիմ, Պեպո ջան... Ի՛նչ լոթին իս ելի, ա՛հ... Ա՛յ Ղալիդի բան...
(Բարձրացնելով դատարկ կուլան բերանից փոքր ինչ հեռու,
իբր թե խմում ե.) Կը՛ կըլ կըլ կըլ կըլ կըլ կըլ կըլ կըլ...
Ջան... Հոքիս չիմ խնահի հա քու բլրուլի ձկճկուցին... Ը՛հ...
(Համբուրում ե կուլան) Չարդ տանիմ յ՛իս...

ՊԵՊՈ.—Ա՛խ, Կակուլի ջան, պիտի դարդ չունենամ, վուր-
լով բլի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Տո՛, մարթ ես հանգի հոքեվուրթի ունենա, ել
դարդը ի՛նչ վուանիրս ե (կուլան վայր ե դնում սփռոցի վրա):

ՊԵՊՈ.—Լա՛վ ե, լա՛վ... Դե, գնա, ել մի ուշացնի. եստունք
յ՛ես կարքի կու բերիմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Մե ձուզն եփիմ, մե ձուզն եփիմ, Պեպո ջան,
(գնալով) քիփդ բաց բլի: (Մտնում են դիմացի դռնից՝ Շու-
շանը զաթիբայով յեվ Դիքոն գլխարկով ու ձեռնափայտով):

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՐԱՆՔ, ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՈ

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Բարձվ, դեղի ջան. (Պեպոն անշարժ յեվ հե-
տաքրքրությամբ նայում ե Շուշանին):

ՇՈՒՇԱՆ.—(Կակուլուն) Ա՛պրիս, վուրթի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ո՛, աղա Դիքո, բարով յ՛ես ու գուն: (Առաջ
գալով յեվ Պեպոյին՝ ցածր:) Սբա վրա լավ Ղոնաղ չգթաթ,
տո՛:

ՊԵՊՈ.—Մուլափ... (Շուշանին) Ի՛նչ իմացաք (Կակու-
լին Դիքոյի հետեվից նրա նման իբր թե քթախոտ ե քաշում,
բայց իսկույն դադարում ե յեվ ուշադրությամբ լսում խո-
սողներին):

ՇՈՒՇԱՆ.—Ել ի՛նչ իմացա, դեղինը պատուե ու ինձ դեվեր
տանե, Թե եսոր չճալեցինք, Պեպո ջան, ես գիշիլ դիփ մետի
մողլա լե բլում... Ա՛յ չ՛երգնքեն տունիս մագիբին, Ա՛րութին:

(Ղաթիբան վեր առնելով) Նա խո ետոր չի տա ու, ուրիշ արդ
ձի ինչ կու ալտա միդ: Ելի հոքուն վրա հասա են կապկտրած
Նաթելին, թե չե են ե վիրչի խոսկն եր տանում նուր արիկա
արրո՛ւմ են են միբ սիվերես փեսի մոդ: Սատաննն անե նրա
դիվանը. հրա:

ՊԵՊՈ.—Տո, փեսիմեն ինչ իս ուղում. ինչ խոստացիլ ինք
պիտի տանք թե չե: Նա ել մարթ ե, գլխին գդակ ունե ծած-
կած, միզմեն ել վաճառի խափվի. աշխարքն ալան թալան խո
չե... Են՛դադա ասի, վուր մոլավ, դեդի, ջեր փուղը դուս գա,
իժում եյինք նշնի, ամա ձիբ ոխտեմեն ձի գու քա... Ի՞նչ հա-
ջաթ ու, ուր կու կորչի ու, Արուծինը միբ միխկն ինչ կոնե
ու, հաջա խոմ չի ուտի ու. դե, գնա առ, տեսնիմ վաճնց իս
առնում:

ԳԻՔՈ.—(նստելով սեղանի մոտ յեւ յերկար հոգւոց հա-
նելով) Ա՛խ, իմ գողալ բարաթ... յարաբ վաճնց կորար: (Խիտում
ե ծնկանը):

ՊԵՊՈ.—Ձենդ, Գիքո, թե չե, մասաբս գիղենա, ինչ ջիգրն
ունիմ, դիփ քիդ վրա կու հանիմ ես սահաթիս: Դուն վուր չե-
յիբ. խառնվի ես բանումը, ես խալտառակութիւնն ել չեբ գա միբ
գլուխը. ջանգամը փուղի գլուխը, նրա մոգոնողին ել ինչ ա-
սիմ:

ԳԻՔՈ.—Ա՛խ, Պեսո, վուրթի, չիս գիղի թե սիրտս ինչ
հանգն ե փոթթի գալի... Ի՞նչ անիմ, ի՞նչ ասիմ... Լալ կոնիս՝
սպանիս ինձ, պրծնիմ, գնամ գնջանամ:

ՊԵՊՈ.—Աբա ետ խոսկ ե, վուր դուն իս ասում, Գիքո...
Տեսնում իս՝ սաղ ոճոքը գլխիս քանդվում ե, ել ի՞նչ իս ես
ջգրած վուխտը. ցավիս վրա նուր ցավ ուլեցնում... Մե իմ
դանգն ել իմացի, հեր ոխնած, ե...

ԳԻՔՈ.—(սոր հոգւոց հանելով յեւ ցածը) Ա՛խ, ա՛խ,
ա՛խ... (Ձեռքով աչքերը սրբում ե)

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Մոլափ, մե բան ասիմ չեա, Պեսո. ուժքին
վկա չկա, վուր վրահասուս ըլի ետ պարտիկն:

ՊԵՊՈ.—Միթամ գուն ել խեղիտ դու տվիր, ետով վուր
բան եր գառի, խո ես խաթարալեն ել չեբ ըլի:

ԳԻՔՈ.—Ա՛յ, վկա չիմ, բաս ինչ դահրումար իմ... ամա
վուր չե ըլում:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Վահ, ինչի:

ՊԵՊՈ.—(Կակուլուն:) Ես բանումը վկա-մկա չե ըլի, կո-
ւե, չիմ իմանում:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(առանձին, գլուխը շարժելով:) Ձե, չ'ես նրան
պիտի հարիմ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ախար, են որը են սիվսրտովն ինչ ջուղաք ե-
րևտ կտրական:

ՊԵՊՈ.—Միթամ ջեր չիս իմացի... Ասա՛լ յ'ես միտս չու-
նիմ, կոսե, դավթընեբումս չի երեվում, կոսե, թե բարաթ իմ
տվի ձիգ, բերե՞ք ու փնղը տարեք, կոսե:

ՇՈՒՇԱՆ.—Բաս միթամ հա՞յա յե ուզում ուտի: Ետ վաճնց
կոնե, Պեպան. արա քիմեն չիմ արմնում: Ենենց հարուստ
մարթը լա՛կիդ պիտի անի եդ հանգի բան: Նրա համա հարուր
թումանն ինչ մե գրոշ, վուր ուղենա բախշելով ել կու բախշե:

ՊԵՊՈ.—Վաճնց չե, դեմ ե բերում:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ա՛յ, կու տեսնիս թե չե... (Լացի ծայնով:) Կե-
համ, առչիվը կու չոքիմ, լաց կուլիմ, իր վորթկերանց արիվ
սաղաղա գուլիմ, որթում կուտիմ, վուր թե միւր մեջը բարաթը
լուս ննդնի, թիքա-թիքա անե միգ, բաթլնամա կու տամ,
տասը վկի ձեռք կու քաշիլ տամ, մե որ հոքի ունե տալու, իր
հոքեմեն ձեռը վաճնց կու վիկալնե:

ՊԵՊՈ.—Մո՛ւլափ, մո՛ւլափ, դեղի, դո՛ւն մուլափ, յ'ես կեհամ,
յ'ես. ես սհաթիս հիդ գու քամ, ինչրու դուք նստեյեք:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ձեր մե թիքա հաց կի. մե սհաթ առաչ ըլի,
հիդ ըլի, դիփ մեկ ե:

ՊԵՊՈ.—Ձե, ինչրու չտեսնիմ, բողաղումս հաց չի դեվեր
գնա. չուրիրս վաճըթենն ե:

ՇՈՒՇԱՆ.—Երեդ պանդուկը դրի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Յ'ես ել գամ, Պեպո:

ՊԵՊՈ.—Ձե, դուն գնա բանդ տիս. ես սահաթին գալիս իմ:
(Դուրս ե գնում աջ դռնից.)

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Դուն գրիս... (Նվիելով իր կրծքին:) Ա՛խ,
Արութի՛ն, չ'ես թե քուստումեն չեկա ու կու տեսնիս... (Դուրս ե
գնում դիմացի դռնից.)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՈ

ԳԻՔՈ.—(նստած սեղանի մոտ, քթախոտ քաշելով:) Ե՛հ,
աստե՛ձ, որհնվի քու դադաստանը:

ՇՈՒՇԱՆ.—(նստում ե տախտի վրա յեվ ծայնը յերկա-

բացնելով:) «Ա՛խ, աստուծո՛ւ, վա՛խ, աստուծո՛ւ, վուրին կու տան սե-
լով քեզ, վուրին չիս ամ ցախ, աստուծո՛ւ»:

ԳԻՔՈ.— Հա՛, հա՛, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ե՛հ, որհնովի նրա զազգահը. վուրին են՝ զազա
դովլաթ ե տալի, վուր իր դովլաթը չի կանացի մարտի, ու վուրի-
մեն որվան թիբեն խլում ե ու են ել դովլթավուրին ե տալի...
Փառք իրան, իր կամքն ե. հալքաթ մ'ը ճակտին ես եր գրած:

ԳԻՔՈ.— (մոտենալով սիռոցին.) Ելի աստուծո՛ւ ողորմած՝ ե,
Շուշան... (Վերցնելով դռը յեվ գլուխը շարժելով:) Ի՛նչ յիտ-
մաթ իմքին ե: (Դռը կրկին իր տեղն ե դնում:)

ՇՈՒՇԱՆ.— (առանձին.) Գու անկն ել... (Գիքոյին.) Ել
ինչ ողորմած ե, ջուրն եկիլ ե ու միղ տարիլ ե: Են անաստուծը
վուր ելի մե բան մոգոնն ու փուզը չտա եսոր, յարաք ի՛նչ կու-
լի միւր չարեն, ճլեքք կու ննգնի խիղճ ախչիկս: Թավաթ որն
որվան վրա հալվում ե, ել ի՛նչը կու ապրեցնե նրան: (Լացով:)
Խիղճ իմ կեկեւ. նորչի արեւիդ պիտի փշանա, ելի, թագի մա-
գիեր սիվ գերեզմանը պիտի մտնիս... (Լաց ե լինում:)

ԳԻՔՈ.— (լացի ծայնով.) Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ... (Դուրս ե գնում
ծախ դռնից աչքերը սրբելով, իսկ աջ դռնից մտնում ե Պեպոն
զարդի հագուստով, գլխարկը ծածկած, արխալուղի մի քանի
կոճակը բաց, քամարը կապած յեվ նրա վրա գոտիկը կապե-
լով:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՇՈՒՇԱՆ, ՊԵՊՈ

ՇՈՒՇԱՆ.— Տո՛ւ, ախար, ջեր մե թիգա հաց կուտեցիր:

ՊԵՊՈ.— Հաց չե, զանրումար ուտիմ... Ի՞նչ կոնիմ հաց,
գանա հացի արժանի իմ... (Գոտիկը կապելով:) Հացը վուր
ստիղծած ե, գանա ի՛նձ համա լե ստիղծած. հացը վուր յ'ես
ուտիմ, անդա Արուսթինը ի՛նչ ուտե: Նա ել հաց ուտե, յ'ես ել
հաց ուտիմ... (Դառը ծիծաղով:) Հըմ, հըմ, հըմ...

ՇՈՒՇԱՆ.— Սիւյել եր իմ որը, հըմ: (Աչքերը սրբելով
դուրս ե գնում ծախ դռնից:)

ՊԵՊՈ. մենակ, արխալուխի կոճակները մեր գցելով:

Գնահ, Պեպո, զեզին լղե, խալխի վուտներուն պահ արա, նրանց վուտի ցիխը լկե... Ո՞վ իս դուն, ի՞նչ իս դուն, ի՞նչ մարթահիսարումն իս դուն, ի՞նչ անում ունիս դուն... Յ'եփոր գուզին, վուտի տակը կու գցին քիզ, վրետ կու ման գան, գեզնի հիզ կու հավարին... Ի՞նչ հաջաթ, ջիանձվելի վրա ինչո՞վ իս ավել... Դուն խո մարթ հիս, մարթկերանց համա կեբա-կուր ե ստեղծի քիզ աստուծ... Գիշեր չարչըրվի, ցերեկ չարչըրվի, չ'երգնքի տակը լուսացրու, անձըրվի ու քամու հիզ կուրվ տու, ձմեռը ցրտեմեն կոնկոռնա, ամառը արեգակի շուքումն երվի ու խնրվի... Գնահ ենեց մե թիքա հաց ճարե ու են թիքա հացով զեզիտ ու քվիրդ պահե... Ես ի՞նչ, ի՞նչ մարթութին... Եսենց շունն ել ե ճարում մե թիքա, վուր տունը պահում ե... Միթամ դուն ել շուն իս... քանի աշխրքիս երեսին ման իս գալի, դուն ել շան պես կերակրվի... Ես ի՞նչ մարթութին ե... (Դադար): Մարթ եյիր ուզում դառնա, կենեյիր մարթիք կու թալնեյիր, գուզութին կոնեյիր, ինձ նման խզներուն կու զրնեյիր. քսանուհինդ հազաթ տիղ արեն արտըսունք կու թափիլ տեյիր, են արտըսունքնիրը փուղ կու շինեյիր ու են փուղով ոսկե տնիր... Մեչը փառավուր ման գու քեյիր... դրոշկա, կալասկա, ձիանիր կու սարքեյիր, քսանուհինդ ինձպեսին գլխիդ Ղարավաշ կու կանգնեցնեյիր... Ա՛յ, են չախը կոսեյի քիզ՝ մարթ իս, Պեպո, ի՞նչ մարթուն պիտի... ինչ քիփդ գուզեր, են սահաթին կու ճարեյիր... Են չախը դիփունքը քիզ գլուխ կու տեյին, կու մեձրեյին, պատիվ կու տեյին ու մեկս մեկու գլուխ կու կոտրեյին, վուր քու աճկը նրանց վրա քաղցը ըլի: (Դուրս ե գնում դիմացի դռնից):

ՎԵՐՁ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՎԱՍԻ

ԱՐԱՐՎԱՍ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

Հարուստ դահլիճ Արութինի տանը: Ա՛յ, ձախ ե դիմացի դռներ ամենաչեղ դրապրինքով դարգարած: Վերջի գուռը բացվում ե դեպի նախասենյակը, վորի լուսամուտներից յերևում ե պարտեզը: Դահլիճի հատակը ամբողջպես ծածկած ե դորդով իսկ՝ առաստաղից կախած ե վոսկեգոծ ջահ հանդած մոմերով: Ա՛յ կողմը բնկողմարան (քոչքիթ). ձախ կողմը՝ մեծ հայելի:

և բաղմոց, վորի կողքին ամենաթանկագին սիրոցով ծածկած սեղան և նրա վրա հանգած լապտեր: Մնացած տեղերում, ուր հարկն է, աթոռներ, բազկաթոռներ, փոքրիկ սեղաններ, վաղաներ, կինկետներ ու կանդելաբրներ դարձյալ հանգած մոմերով, արծավենիք, կիտրոնի և ուրիշ ծառեր, ծաղիկներ, ալբոմներ և պատկերներ: Դիմացը, դռան աջ կողմը՝ փակած դաշնակ իր բոլորակ աթոռով, իսկ ձախ կողմը՝ վառարան և նրա վրա դրած գեղեցիկ ժամացույց, վորի սլաքները ցույց են տալիս ժամը ճիշտ յերկուսից քառորդ պահաս: Ժամացույցը բանում է: Սկզբում բեմը փոքր ժամանակ դատարկ է: Ցերեկ է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ԳԻԳՈՂԻ, հետո ՍՍՄՍՈՆ

ԳԻԳՈՂԻ.—(յերեվում է դիմացի դռան շեմքում մեկ մշակի հետ, վորի ձեռքին մեկ մեծ յեվ բավականին ծանր զամբյուղ զանազան իրեղեններով: Զամբյուղում կա՝ շամպայն, կասիս, սարդին, գուրգինե, թիթեղի արկղիկով խավյար, Շվեյցարիայի պանիր, վարունգ, առանձին-առանձին թղթերի մեջ կարմիր ու սպիտակ ընտիր կեռաս, մի ուրիշ թղթում կարկանդակ:) Լափ, թոդ, (Վերցնելով գլխարկը, զամբյուղն առնում է մշակի ձեռքից. մշակը գնում է, իսկ ինքը դժվարությամբ ննդս է բերում զամբյուղը, վայր դնում յեվ հոգնած ընկնում դիմացի դռան մոտ դրած աթոռի վրա:) Ո՛հ... (Փոքր ժամանակից հետո գլխարկով սրբում է նակատը յեվ ցածր ձայնով կանչում.) Սամսոն, Սամսոն, (մոտենալով աջ դռանը, նորից կանչում է:) Սամսոն: (Սամսոնը դուրս է գալիս նույն դռնից արխալուխի կրծքի կոճակները բաց, ձեռքին շամպայնի գավաթ՝ սպիտակ յերկար սրբիչով մսբերելիս:) Ահա, գեթա՛ղվա, Սամսոն ջան, գնա՛ չուստ, ախշիկ-պարնին իմաց արա:

ՍՍՄՍՈՆ.—Եկա՞ր. ինչի՞ ուշացար. կրակ է վեր ածում ախշիկ-պարունը:

ԳԻԳՈՂԻ.—Վա՛, յ'ես ի՞նչ անիմ. հետտի բան ասավ, վուր սաղ աշխարհը ման եկա, չճարեցի:

ՍՍՄՍՈՆ.—Վա՛:

ԳԻԳՈՂԻ.—Ումը հարցրի, վրե՛ս ծիծաղեցան. կանկլի տող ել, ասում է, կլուբնիկ կուլի, կոսե՛:

ՍՍՄՍՈՆ.—Հալբաթ կուլի, վուր ասավ... (Տնտղելով զամբյուղը.) Մնացածը դիփ բերե՛ր:

ԳԻԳՈՂԻ.—Դիմի, զիփ. ամա են մոռնդոեկ կլուբնիկը չճա-
րեցի: Երուցութին կի մե տիղ խոստացան, կուլի ճարինք,
կոսե:

ՍՍՄՍՈՆ.—Հորուն կու վրա հասնի. Ղոնաղլուղութինը
եսոր ե, երուց խո չե:

ԳԻԳՈՂԻ.—Բաս ինչ անիմ, Սամսոն ջան: Ձի ըլլի, վուր
առանց են յուա գնա բանը: Հեստի բալիք իմ բերի, վուր
ամեն մեկը կոսիս գոմջի աճկն ըլի:

ՍՍՄՍՈՆ.—Թե ինձ կու հարցնիս, Գիգոլի, առանց ետ բա-
լին ել փուրը լավ կու կշտանա, ամա ախչիկ-պարնի խոսիաթը
գիգիմ, վուրգիոր ըլի, պիտի ճարիս. Կալոնիումը, նեմենցներու
բաղերումը, Էնդի հարցրու:

ԳԻԳՈՂԻ.—Հորիս դուս եկավ, ինչս ասում... Դուն գնա
իմաց արա... (նստում ե նույն տեղը, իսկ Սամսոնը գնում ե
դեպի ծախ դուռը:) Խիստ դաթրեցա: (Նայելով այն դռան
կողմը, հանկարծ տեղից վեր ե թռչում:)

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆՐԱՆՔ, ԵՓԵՄԻԱ

ԵՓԵՄԻԱ.—(դուրս գալով նույն (ծախ) դռնից, ամենա-
ջքեղ հագուստով յեվ ակնեղեններով զարդարված:) Ո՛հ, չա-
րա ելմի. եսնց ուշանալն ել ինչ ե: Հորես Ղոնաղնիոր մող
կուլին. չ՛եփը պիտի վրա բերիմ, ելի աշխրքի բան կա:

ԳԻԳՈՂԻ.—Են՛ղադա ման իմ եկի, ախչիկ-պարուն, աս-
տում գիգենա, ել ծնգներումս ջան չկա:

ԵՓԵՄԻԱ.—Ջանդ դուս գա, ման արի. բաս յ՛էս ման
գամ: Արա, հիդ դարսե, տեսնիմ ինչ իս առի: (Նստում ե:)

ԳԻԳՈՂԻ.—(զամբյուղը բերում դնում ե եփեմիայի մոտ,
առջեվը չորում ե մեկ ծնկան վրա յեվ մեկ-մեկ ցույց տալիս
նրա միջի իրեղենները:) Ա՛յ, ախչիկ-պարուն. ես շանփանսկիքը
տասն ու ութ աբասեն պակաս չտվին բոթիլկեն. չ՛երիք բոթիլն
ե, թե ավելանա, մեկը պիտի հիդ վիկալին, եսնց իմ բարի-
շած. ես են կարմիր լիկորը, Ֆրանցուզիմեն առա, չուրս ու
տաս շահի առավ անիծածը. ես սարդինկեքը, պերլի սորտ, թա-
մամ կես դուծին ե, վուենցոր ասիր. խելի վուխտ հերիք ե. ես
Դոնուս գուրգիել. ես կարորկումը ժիտկա, մե ջուխտ մինձերե-
մեն բերի՛ պատըկներ լավը չկեր. խիստ թաղեն ե, նուր բաց

արին. որթում հալածա արավ, վուր հատու վրա լավը չի ըլի,
կոսե. ես գրանիցի պանիրը, դիդին քարվա ըլի գիդենաս, մտիկ,
ե. ես նեմենցու ըալին, երկու ոսնգն ե, այ. ամեն մեկը մե
գրվանքա գու քա. (հանելով թղթերից մի քանի հատ կեռաս)
ձեռս կու կտրիմ թե հատու վրա լավը կու ճարվի. ես խար,
ինչ շուշեքն ե, տիս, ախչիկ-պարուն. ես պիրոժնի, կանգիտրի
շինածեմեն վեր չի գա. բուկիքն ել հորես կու բերին:

ԵՓԵՄԻԱ.—(տեղից վեր թռչելով:) Վհանց թե վեր չի գա,
հատի շանց տու. բաս վհերդի առար:

ԳԻԳՈՂԻ.—(վերցնելով կարկանդակը յեւ իսկույն վոտքի
կանգնելով:) Միչի փողոցումը:

ԵՓԵՄԻԱ.—(իր թշին ձեռքը դնելով:) Աբա ետ արար-
մունք ե, Գիգոլի. յ'ես քիզ չմտի թե ֆրանցուզի մող առ:

ԳԻԳՈՂԻ.—Դիւ մեկ ե, ախչիկ-պարուն, աստուծ գիդենա-
գրվանքումը մե արասի անմիզ ալեւն հեր եյի տվի: Տիս ինչ
լավն ե:

ԵՓԵՄԻԱ.—(զննելով կարկանդակը:) Աբա, վիս եկադրե-
րա, նրանց հատն ու կտուրն ե. եսնց բեդասլութինն ել ինչ ե:
Տար, տար, ես սահաթիս հիզ տու: Ինչ ասում իմ քիզ, լսե.
դուն քու գլխեմեն բանիր մի մողոնի: Ուրիշ... (Մտածելով:)
Ուրիշ ինչ ասի, միտս չե գալի:

ԳԻԳՈՂԻ.—(կակազելով:) Կուր... նի... կա:

ԵՓԵՄԻԱ.—Հա, դուրթ. վհերդի յի:

ԳԻԳՈՂԻ.—Չճարեցի, ախչիկ-պարուն:

ԵՓԵՄԻԱ.—(թուշը վեր բերելով յեւ սաստիկ նեղացած:)
Վհ, քոռանամ յ'ես:

ԳԻԳՈՂԻ.—Վուր չկա, ինչ անիմ:

ԵՓԵՄԻԱ.—(բարկանալով:) Գիգիլ իս. թե ինչս ասում:
Երեզ իմ աճկով տեսա ու իմ բերնով կերա Դանդումանինց
տանը: Ինչ կոսե խալիւ. նրանց տանն ըլի ու իմ տանը չե:
Գնա, գնա, ես սահաթիս բնդե բաղ ննգի, դրոշկա բռնե ու վուր-
դիոր ըլի հենց ես սահաթիս ելկտ ճարե, թե չե ել հոքով ու
մարմնով ինձմեն չիս պրծնի... Ինչ իս կանգնի, չիս իմանում,
քիզ իմ ասում:

ԳԻԳՈՂԻ.—Գնում իմ, գնում իմ, ախչիկ-պարուն: (Կար-
կանդակը դնում ե զամբյուղը յեւ կամենում ե զնալ:)

ԵՓԵՄԻԱ.—Գիգիլ իս, թե ինչ աստուծ ե խոտվի, ետ պի-
րոժնին ել տար, ե:

ԳԻԳՈՒԻ.—(կարկանդակը վերցնելով:) Տանում իմ, տանում, ախչիկ-պարուն... (Փնթփնթալով:) Յ'ես ել չիմ իմանում, ինչ իմանում: (Շտապով դուրս և գնում դիմացի դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԵՓԵՄԻԱ, ՍՍՄՍՈՆ

ՍՍՄՍՈՆ.— Իստակ շշկեցրիր, ախչիկ-պարուն:

ԵՓԵՄԻԱ.—(հոնքերը կիտած այս ամբողջ տեսիլում:) Քիզ ով և հարցնում, երեսկ գիդենամ. դուն տար եստունք կարքի բի ու չալիշ արի ինձ չամանչեցնիս եսոր, Սամսոն, թե չե, ել ինձմեն չիս պրծնի:

ՍՍՄՍՈՆ.— Դիփ, լավ կուլի, ախչիկ-պարուն:

ԵՓԵՄԻԱ.— Ինչ ասիլ իմ, լավ միտդ պահե. դիփ լազաթով լլի, ամեն բանը իր վախտը մոդ դա. մե խոսկով՝ մնղը մազեմեն չանց կացնիս:

ՍՍՄՍՈՆ.— Դիփ, դիփ, ախչիկ-պարուն:

ԵՓԵՄԻԱ.— Ու դուն ել ենենց հաքի, վուր դիփունանց աճկը վրեն մնա. սոսանի առլաս արխալուխը, սիպտա չերքեղ-կեն, մաջեքը կարքով հիդ կու ծալիս, երծթե քամարը...

ՍՍՄՍՈՆ.—(խոսքը կտրելով:) Նանջալն ել կապիմ, ախչիկ-պարուն...

ԵՓԵՄԻԱ.—(շարունակելով:) Բաս, քա, ենդուր խո չբախչեցի վուր զանդկումդ պահիս. խանջալն ել կապե ու (ծախ ձեռքը աջ ուսից կրծքի վրա տանելով մինչեւ ծախ կողքը) սապիրիս ծամլեն ել շինե: Մե խոսկով՝ դիփունի մոդ լազաթի երևա, վուր դիփունքն ասին, վուր մարթ իս ու մարթու տանն իս Ղուլուղ անում:

ՍՍՄՍՈՆ.— Վսւր որը լազաթով չիմ ելի, ախչիկ-պարուն:

ԵՓԵՄԻԱ.— Քու գլխի պատուիլը գիդենա. մեկ ել հիմի իս լազաթով. արա ետ թնչ կարք ե, լեվբելիլ ման իս գալի: Քանի ջեր իմ քիզ ասի՝ վուր ետենց ինձ մոդ մի տուն գա, ոմքին տեսնե թնչ կոսե: Չիլի կանա դոշիտ կոճկնիլը կապի: Լաքիեն պիտի լաքիա լլի: Աճկիրդ բաց արա, ելի՛. տեսնում իս խալխի լաքիեքը վունց ին ժաժ գալի, դուն ել ենենց ժաժ արի, ելի՛, նրանցմեն պակաս մարթու վուրթու մոդ լիս, թե ինչ ե:

ՍՍՄՍՈՆ.— Ձեռիս բան ունիմ, ախչիկ-պարուն, խո տեսնում իս:

ԵՓԵՄԻԱ.—Տոռառուց-տոռառուց մի խոսի. յ'ես քիզ ինչ ա-
սում իմ, դուն իմը լսե: Մե խոսկով, խտակ, կարքի, քաղաքա-
վարի տուն ու դուս կոնիս. (առանձին, կիսածայն) Թող տես-
նին ու ճխլվին... (Սամսոնին:) Մեկել լաքիբու աբով չթողնիս,
փարվընի պես ման գու քաս սուփրի բոլորքը. մե տիզ իմ-
քին մաշուր արեր թե չե, հն սահաթին դրըստե... Բլուդնիրն ել
առչի դամն ինձ մող կու բերիլ տաս:

ՍԱՄՍՈՆ.—Ի՞նչ կ'սին 'դոնադնիթն, ախիկ-պարուն:

ԵՓԵՄԻԱ.—Ե'լի... Մողեն դմն լավ գիդիս թե յ'ես. Թոդ
տեսնին ու սորվին: (Մտածելով:) Ելի ի՞նչ ելի ուզում ասի...
(Մտաբերում ե:): Հն... (Մի քանի քայլ գնալով:) Դուն տաբ
հոունք տեղավուրե ու տիս՝ մտեդ չգցիս ինչ ասի, հըն... (Ցու-
ցամատով սպառնում ե նրան յեվ շտապով դուրս ե գնում
ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ՍԱՄՍՈՆ.—մենակ:

Ե'ս հանգի ել ախիկ-պարուն. դադդդանի իմ եկի, ելի...
Ես կոճակդ կապե, ես էսենց հաքի, ես հնենց ման արի. չիմ
գիդի, թե ի՞նչ ե ուզում ինձմեն... Փիե, դավի յե դրուստ, ե-
լի... Տո, քիզ ի՞նչ, յ'ես խո իմ բանը շինում իմ: (Լուռ[թյուն:]
Ո'հ, հո, հո, շատ ախիկ-պարնիր իմ տեսի, շատ նրանց բու-
լուր-միշնիր իմ լսի, ամա սա չափեմեն անց կացավ: Մե տեբ
հարցնող ըլի, թե ո՞վ ե, ո՞ւմ վուրթի չե. իր հորանց տանն, ա-
սում ին, շապիք չուներ հաքնելու... ու հիմի՝ փառասիրութե-
սեմին տրաքվում ե: (Ձեռքը ձեռքին ե խփում:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԱՐՈՒԹԻՆ, ՍԱՄՍՈՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(նրա մտնելով դիմացի դռնից, գլխարկը
ծածկած:) Ի՞նչ խաբար եր, ի՞նչ ձեն եկավ:

ՍԱՄՍՈՆ.—Վուենչիչ, աղա:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Վոենց թե վուենչիչ, իմ անգճովս իմացա. ո՞վ
եր հատի:

ՍՍՄՍՈՆ.—Ոչով, անգամ, ախչիկ-պարունն եր:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ախչիկ-պարունը... Ի՞նչ եր ասում:

ՍՍՄՍՈՆ.—Ա՛յ, անգամ, Գիզուին եստունք երի ես սահաթիս, ելի ինչի համա ել զրգից նրան ախչիկ-պարունն ու ինձ հրամաում եր, վուր եստունք տիղավուրիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Հա... Դե, տիղավուրե, ելի. ել ի՞նչ իս շինում: Ինչի՞ր ե եսի:

ՍՍՄՍՈՆ.—Խմիչկ ե, մրքեղեն ե, զակուսկեք ե:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(զամբյուղը զննելով:) Ո՛հ, հհ, հհ, հհ, կ'ոսիս շահ-զադի վուրթիք ունենանք մեծրած: Դե, տար... (Սամսոնը կամենում ե վերցնել զամբյուղը:) Ի՞նչ իմ ասում. քանի պրիբոր իս պատրաստում:

ՍՍՄՍՈՆ.—Ախչիկ-պարունը հրամաից, վուր դրուստ քսան ու չուրս պրիբոր ըլի դարսած, կոսե:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ախչկաս մոդ խո չզրգից քիզ:

ՍՍՄՍՈՆ.—Ձե, անգամ, վուսչիչ հե ասի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Բան երկու պրիբոր ել ավելցի ու ես սահաթիս գնա ախչկաս ել ու փեսիս ել խնդրե, վուր շնուրհ բերին, ու իմ մագիեր կոսիս՝ թե չին գա, խիստ բեղամաղ կուլիմ, ասա... Դե, գնա չուստ, բանդ տիս, մի ուշանա:

ՍՍՄՍՈՆ.—(վերցնելով զամբյուղը:) Ե՛ս սահաթիս, անգամ (Դուրս ե գնում աջ դռնից՝ մեջքը ծռած զամբյուղի ծանրությունից):

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ԱՐՈՒԹԻՆ. մենակ, գլխարկը վեր առնելով յեվ դնելով սեղանի վրա:

Սահաթի յ'երիքին ել ճաշ կուլի, Էհ, մախլաս: (Հայելումը ուղղվում ե.) Ձե, ջեր ելի լավն իմ... Ի՞նչս ե պակաս. բոյիս շիմշատ ե հենց գիդենաս, հրեսիս ունգը, կոսիս, կարմիր վարթ ըլի, մագիրս ել սիվ սաթ, ինչ անիմ թե ներկած ե. ո՞վ ինչ գիդե՝ ինչ խաբար ե: (Նստելով ընկողմարանի վրա:) Ձեհեկ կնգա պիս մաթթու ջհեկապնող վուսչիչ չի ըլի աշխրքումս. մարթու տարին ել, քեփն ել դիփ կնգամեն ե: Ողորմած հոքի իմ առչի կնիկն ել լավ աթմորթի չեր, ամա բանի լազաթը չեր գիդի: Ինչի՞ նման եյի ես չախը. հիմի մարթ իմ երևում, ինչ մարթուն պիտի: Շատ ջհեկ ֆրանս տղա երնեկ կուլի տալ

ինձ... (Շապկի թեմլնոցները տնտղելով:) Փլւ, սիպտա ձոնն է,
վոլորդի յեր եստուք... (Հոգվոց հանելով:) Ամա ես մե բանը
կի լավ չե ըլլում, վուր ես՝ դադա փուղիւր ե միսիլ տալի ինձ...
յ'եւ՝ վուր մե գրոշի համա հոքիս տալիս իմ... Փոռք քիզ, աս-
տուձ, փառք... ես ել հալբաթ քու դիրք ե... Բեմի արա, քեմի
արա, փեփեկ, ու դուշմնի աճկը հանե:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՆԱ, ԵՓԵՄԻԱ

ԵՓԵՄԻԱ.—(մտնելով ծախ դռնից,) Արա ես հրենք ե:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ի՞նչ ե:

ԵՓԵՄԻԱ.—Միթամ չիս գիդի... Ուղղում իս մե բաշ թու-
լանամ, խախառակ րլիմ խալխումը:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ի՞նչ ե, վա:

ԵՓԵՄԻԱ.—(շարունակելով:) Դիփունքը վրիս ծիծաղի՛ն,
մե մատը միզը դառնամ աշխրջումը:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Տո՛, ախար, ի՞նչ ե, մե ասա, ե:

ԵՓԵՄԻԱ.—(սուտ լաց լինելով:) Ես ե քու ուրթում հա-
վատը, վուր ինձ սիրում էս: (Աչքերը սրբում ե:)

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(ծայրը քաղցրացնելով յեմ վերկենալով տե-
ղից:) Ախար, սատանա խո չիմ, մե խոսի, ե:

ԵՓԵՄԻԱ.—Ել ի՞նչ խոսիմ, մե բանը մե ջեր կոսին, հա-
ղար ջեր խոմ չի՛ն ասի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Տե՛ր ողորմած աստուձ:

ԵՓԵՄԻԱ.—Ախար, փեսիտ ու ախչկատ վուր կանչում իս
եստի, արա ըլլու բան ե:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ե՛, լավ ե քու հոնն ողորմի, Փեփեկ, ախար,
քինթն երեսեմեն վե՛ր գու քա:

ԵՓԵՄԻԱ.—Յ'եւ ի՞նչ միզ ունիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ե՛հ, հակառակ իս:

ԵՓԵՄԻԱ.—Յ'եւ իմ հակառակ... Ի՛նչ ասիս երեսիս ասում
ե քու ախչիկը, վրես քինթը վիւր ե քաշում, մասխարա յե
գցում, ու հակառակը յ'եւ իմ... Մե խոսկին տասը ջուղար ե
տալի, ի՛նչ շառիւր ասիս վրես ե մոգոնում, խուղի հիդ հավարիլ
ե ինձ, ու հակառակը յ'եւ իմ... Իմ մամեն, ասում ե, ել խիլք
չունե, կոսե:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Վա՛:

ԵՓԵՄԻԱ.—(շարունակելով:) Միթամ գիդիլ իմ քիզ, խիլ-քետ արիլ իմ, բուրթու պես վուրթինն ուզում իմ, հնթենն իմ գցում քիզ... վուղչ կայինքտ ուզում իմ զավթի յ'ես, ու հա-կառակը չ'ես իմ... Ել կանամ չ'ես նրանց երեսը տեսնի՛. աթ-մորթին կու համփիրես եստո՞ւնք:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Ելի դուն պիտի համփիրիս, հեր ոխնած, ես սահաթիս ծնող իս հիշվում նրանցը:

ԵՓԵՄԻԱ.—Յ'ես իմ ծնող հիշվում... Նրանց համա յ'ես ծնող կի չիմ, դժւման իմ, գեւ իմ, շո՛ւն իմ, կատու իմ... (լաց լինելով:) Սիվցիլ եր իմ որը ու ես տուն վուտս տուն չեյի դրի, ի՞նչ կոնիմ ես փառքը, ես պատիվը, ես շուրիբը, ես ակ-նեղենները. թո՛ղ ելի իմ տանը ննգած եյի ելի՛ քաղցած, ծաւալ, հացի հասրաթ ու ես որը չեյի տեսի չ'ես... (Ընկնելով բազմոցի վրա լաց ե լինում:)

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Լա՛վ ե, լա՛վ, փեփեկ ջան. (լացի ծայնով) սիրտս մի պատըռտի... չ'ես ել լա՛վ գիդիմ ինչ պտուղներ ին. ամա ա-սում եյի, միթամ խալխի խոսելու չգառնանք:

ԵՓԵՄԻԱ.—Խալխն ինչ գուզե ասե. նրա խոսելու հիդ վուր մարթ ննգնի, ուր կհհա... Խալխն են ել ե ասում, վուր հաշա-քար իս միթամ, շատ ոմքնու իս զբնի միթամ. արա ես ան-տալու յե... (Վեր ե կենում:)

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Վրես շառիր ին մոգոնում...

ԵՓԵՄԻԱ.—(շարունակելով:) Վուր միթամ պատալիս դուն...

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—(նեղանում ե յե՛վ հագում:) Հո՛ւ...

ԵՓԵՄԻԱ.—(շարունակելով:) Միթամ մագիրդ ներկում իս...

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—(կրկին հագում ե) Հո՛ւ, հո՛ւ...

ԵՓԵՄԻԱ.—(շարունակելով) Միթամ ինձ խափում իս: Ո՞վ կու ավտա. թո՛ղ խալխն ինչ գուզե ասե:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—(հազից խեղդվելով:) Խալխը տուտուց ե, փե-փեկ. դուն չի՛ս գիդի վուր ջհհել իմ... Վո՛ւր ջհհելը կուլի ինձ վրա՝ զոչադ:

ԵՓԵՄԻԱ.—Աբս, յ'ես վո՛ւր մեկին հասկացնիմ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Տո՛, դուն են սարսաղներուն ասս, վուր պա-ռալ զոչադը լավ ե, կանց ջհհել դամբեն: (Իր մագերը բռնե-լով յե՛վ գլուխը մոտ տանելով:) Աբս, ես ներկած ե:

ԵՓԵՄԻԱ.—(Արութինի գլուխը բռնելով յեւ ժպտալով.)
Դու շատ շատ բան կոսես, Արուստակա ջան: (Համբուրելով
գլուխը.) Մանուշակի հուտ ե գալի՞:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(փաթաթվելով.) Ա՛յ, կուգիան, քու մե պաշը
մե թաքալուրութիւն ածես: (Փայփայելով.) Դուրթ վուր խիլքե-
մես հանո՞ւմ իս. ի՞նչ ասիս վուր քու խոսկը չկատարիմ:

ԵՓԵՄԻԱ.—Բաս չի՞նք կանչում, ելի՛:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ո՞ւմը:

ԵՓԵՄԻԱ.—Փետիտ ու ախչկատ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ե՛հ...

ԵՓԵՄԻԱ. (սուտ լաց լինելով.) Ա՛փսոս իմ գլուխ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(քաղցր:) Լա՛վ ե, լա՛վ, քու քեփն ըլի:

ԵՓԵՄԻԱ.—(փաթաթվելով.) Իմ սիրուն, իմ խոխոր, իմ
ջէյրան, իմ սկուսով...

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ակռած... վա՛հ, ետ լա՛վ եր:

ԵՓԵՄԻԱ.—(ծիծաղելով.) ՎճԼՅ, քոռանամ յ՛ես. ուզում ե-
յի ասի, իմ աղունակ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Հա, աղունակը լա՛վ ե:

ԵՓԵՄԻԱ.—(փաթաթվելով.) Բաս ի՞նչ իս, վուր աղունակ
չիս:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Յ՛երիշս ել կուլի նման աղունակինը... Աղու-
նակն ել դուն իս, Փեփեկ, (փաթաթվելով) վարթն ել ու մա-
նուշակն ել:

ԵՓԵՄԻԱ.—Յ՛ես վարթ իմ ու դուն ել բլբուլ, Արուստակա
ջան:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Հա, գթար. դուն վարթ իս ու յ՛ես ել բլբուլ.
խիստ իմ սաղ գալի: (Եփեմիայի թշին մատով խփում ե յեւ
թիւ.) «Կոկոբո վարդո, ար դամագդո, վար մոնա շենի»:

ԵՓԵՄԻԱ.—(նույնպես թիւ.) «Պիրդեդ գաքվս խալի,
շա՛վ շա՛վի թվալի, տուրփաթ մշվենի շեն»:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Վա՛հ, հեր ոխնած, ասում իս, ասա, վուր ջա-
նումս նստի, ե՛:

ԵՓԵՄԻԱ.—Ե՛հ, բա՛ դրոս ե, երնեկ գիդենամ, աշխրքի բան
ունիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Գեթա՛ղվա. փեփեկ ջան:

ԵՓԵՄԻԱ.—Ո՞ւհ, քիմեն խոմ չիմ պրծնի ու, հըմ: (Յեր-
գում ե Արութինին շողոքորթելով.)

«Կոկորո վարդո, ար դամագդո, վար մոնա շենի, պիրզեդ գաքվա
խալի, շավ շավի թվալի, նախվա մսուրս շենի» *) (Յեվ ալլիս)

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ո՛հ, քու հոքուն մեռնիմ, Փեփեվ ջան... (Գրը-
կում համբուրում եւ) Սադ աշխարքը շուռ կու տաս դուն...

ԵՓԵՄԻԱ.—Գիգիս ի՞նչ ասիմ, Արտուշկա ջան... (Ձեռքը
դնելով Արուծինի ուսի վրա) Մի՛ր հալիլեքն ել պետկը չե, մո-
դեն անց ե կացի. մի տիղ տեսիլ իմ, ջուխտը քառսուն ու
հինգ թուման ին ասում... (Արուծին, առանձին դեմքը ծա-
մածուում եւ) Ուզում եյի բեհը տա, ամա առանց քի հարցնելու
գարեղվա չարի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(Եփեմիայի թշին ձեռք տալով) Շատ ոյին-
բազն իս:

ԵՓԵՄԻԱ.—Գեթաղ՝վա, Արտուշկա ջան:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(մտածելով յեւ ըարծր) Քառսուն ու հինգ
թուման...

ԵՓԵՄԻԱ.—Են շենքի իմքինը բաս պաճկաս կուլի, քա:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ենդու վրա հիմի քիչ ցածրն ըլի, ի՞նչ հաջաթ:

ԵՓԵՄԻԱ.—Աբա, վի՛ս եկադրեբա. ենդու վրա ցածրը խո՛մ
մերիքն ե... ամա վուր պետկը չե... Խաչը գիղենա. ամանչում
իմ, վուր երեսս մեչը տեսնում իմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Տո, հոքիս հանեցիր խոմ... դիփ տակն ու
վրա արիւր ես՝ղանցորեն: Ախար՝ ես զալեն պետկը չե... ես մե-
բիլը պետկը չե... ես զանալեակեքն եսեց չե... ես գդակդ փո-
խե... ես դիմիկտոնի մագիեր պլատոն հաքի...

ԵՓԵՄԻԱ.—(վաթաթվելով) Թե ինձ կու սիլիս, Ա՛ր-
տուշկա ջան:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Բիզ վուր չիմ սիրի, բաս ո՛ւմն իմ սիրում...
(Փոքր լուծթյունից հետո) Աճա դուն ել դուրթ խի՛ստ իս սի-
րում ինձ, Փեփե՛լ:

ԵՓԵՄԻԱ.—Զարթնի քիզ ո՛ւմ իմ աշխրքումը. իմ հո-
քին ու մարմինը դուն իս, իմ շունչն ու կենթանութիւնը դուն
իս:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ո՞չով աճկումդ չե գալի:

ԵՓԵՄԻԱ.—Աբա, մի՛թիկ չե, Արտուշկա ջան, ի՞նչս ասում.

*) Վրացերէն ե.—

Կոկորո իմ վարդիկ, մի՛ թողնիր ինձ, քո սարուկն եմ յես:
Յերեսիդ ունիս՝ խալ, սե-սե աչեր, տեսիդ կարոտ եմ յես:

ախչիկը քի պես մարթ ունենա ու նրա աճկումն ելի հմքին
դու քա աշխբքումը:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Բերիլ տու, բերիլ տու հալիլեքը, (համբու-
րելով) գենացվալե սուղի:

ԵՓԵՄԻԱ.—(փաթաթվելով:) Աբա, հի կանա ասի, վուր
դուն գուդդ ու գշող իս: (Արութինի փողպատն ու շապիկը
ուղղում ե.)

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Խիստ իս ֆրանտացնում, ամա քու կարմիր
բանտի պես չի ըլի, փեփի:

ԵՓԵՄԻԱ.—(շարունակելով:) Մհւափ: (Ավարտելով գոր-
ծը, փոքր ինչ հեռանում ե Արութինից յեւ այնպես նայում
իրան:) Աբա, վաւ ֆրանտը կուլի քի պես:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՆՐԱՆՔ, ԳԻԳՈՂԻ

ԳԻԳՈՂԻ. (ներս մտնելով դիմացի դռնից՝ գլխարկը կոնա-
տակին, մեկ ձեռքին փոքրիկ զամբյուղով յեւակ, կանաչ տե-
րեվներով ծածկած, մյուս ձեռքին թղթով կարկանդակ:) Ա՛յ,
ճարեցի, ախչիկ-պարուն. ամա ելի կակիլ տող չե կլուքնիկեն:
Թեգուգ սպանե, ել եստու վրա մինձ չի ըլի, կոսե:

ԵՓԵՄԻԱ.—(տնտղելով յեւակը:) Ա՛յ, հենց ես եյի ասում:

ԳԻԳՈՂԻ.—(ուրախ:) Հենց են ե դբոշկեն ուզում եյի բռնի,
տեսնիմ մե կինտո վուրդիոր ճարիլ եր: Ախար, առուտեհան ել
ոչով չթողի, դիփուն-սնցն ասի:

ԵՓԵՄԻԱ.—(չարանալով:) Ա՛խ, Գիգոլի, քու բեղասուր-
թինը խոմ ինձ իստակ սպանում ե... աբա, վաւ որն իմ չ'ես
կինտոիմեն իմքին առի, վուր հիմի ես ել իս մոգոնի. չեյիր
կանա դուն ինքդ գնա բաղը:

ԳԻԳՈՂԻ.—(շիթված:) Ախչիկ... պարուն...

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(Եփեմիային:) Վա, հեր ոխնած, ելի բաղի
կուլի. ախար կինտոն ինքը խո չե՞ շինում:

ԵՓԵՄԻԱ.—Աբա, վիս ելադբեբա. նրանց կիստուտ ձեռ-
նիրը (զզվանքով) թը', թը', թը', թը'... Վա՛յ, վուր 'դոնադ-
նիրը պիտի գան հորես, թե չե ես ահաթիս ակոշկեն կ'ոծեյի
դիփ մետի... (Դիմելով Գիգոլուն:) Ուրի՛շ, ետ լոնչ ե:

ԳԻԳՈՂԻ.— Ես ել պիտո՞՞նիքն ես, փոխեցի:

ԵՓԵՄԻԱ.— Հա, (զննելով կարկանդակը, կանչում ես) Սամսոն, Սամսոն:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— (Գիգոլու ձեռքում յեկակը տնտղելով:) Գնահա՛, փեփեկ, խիստ թագեն ես. կոսիս ձեռով չե՛ք քաղած: (Մեկ հատ յեկակ բերանն ե գցում յեվ ծամելով:) Լավն ես. իմ մամա կիրակուսն ել առանց ես յուր չե՛ր գնում:

ԳԻԳՈՂԻ.— Ել խո բան չո՞ւնիք, ախչիկ-պարուն: (Աջ դռնից մտնում ե Սամսոնը արխալուխի կրծքի կոճակները դարձյալ բաց, ինչպես առաջ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆՐԱՆԹ, սկզբում նայել ՍԱՄՍՈՆ

ԵՓԵՄԻԱ.— (Գիգոլուն:) Բա՛ս բան չունի՞մ... Մո՛ւլափ եստի: (Սամսոնին) Ես կլուբնիկը տո՛ւր սարդափն ու ես պիրո՞՞նի ել վաղբրումը լավ բաբաթ չի՛նե: (Սամսոնը վերցնում ես) Ե՛լի գոշիտ կոճկները բաց տուն եկար ինձ մո՞դ: Աստուճ գիգենա, վերջի գամն իմ ասում, թե մեկ ել տեսիլ իմ քիզ ետենց, ել մե սահաթ չի՞մ պահի քիզ:

ԳԻԳՈՂԻ.— (առանձին, գլուխը շարժելով:) Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ, կրակի կտուր ես:

ՍԱՄՍՈՆ.— Բանումն եյի, ախչիկ-պարուն:

ԵՓԵՄԻԱ.— (բարկանալով:) Զո՛ւղար ել ե տալի: (Արու-թինին) Աբա՛, պահելու յե՛ք:

ԳԻԳՈՂԻ.— (առանձին, թափ ե տալիս ոձիքը)

ԱՐՈՒԹԻՆ.— (Սամսոնին սպառնալով:) Հը՛մ, մո՛ւղա իթ կաց... Դե, դնա՛ս բանիտ, ել թո՛չ իս եստի կանգնի: (Սամսոնը գլուխը շարժելով դուրս ե գնում աջ դռնից, զամբյուղն ու կարկանդակը ձեռքին: Հետո եփեմիային, ցածր:) Ախար, ձեռին բան ունե խի՞զը, տեսնում իս քրտնքումը ծլծլում ե. բնա եմարթիբի:

ԵՓԵՄԻԱ.— (շարունակելով:) Զե՛, խիստ ե խարար ըլում, ախար, ես: Եսոր դո՞ղը բաց տուն եկավ, եքուց առանց արխալուխ կու տուն գա: Բ՛լի համարցալուծինը վի՞ս եկադրեբա: Մե՛մե ախչիկ-պարուն ել կա, իրանց բ՛լի հիդ մասլահաթնիը ին անում. խո գի՞ղիս՝ յ՛ես ես հանգի բանիը չի՞մ սիրի: Լաքիեն պիտի լաքիա ըլի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Լավ է, լավ, ես մեկը բախշեմ. յ'ես կու խրատիմ իրան: (Առանձին:) Բախտավոր մարթ իմ, չ'ես ու իմ հոքին... (Գնալով ձեռքերը հետևվր դարսած յեվ համրիչը ձեռքին. կես ճանապարհից կիսածայն յերգում ե:)

«Պիրզեդ գաբվս խալի, շավ շավի թվալի, նախվա մսուրս
շենի»:

(Դուրս ե գնում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ԵՓԵՄԻԱ, ԳԻԳՈՂԻ

ԵՓԵՄԻԱ.— Չեմ, մե հենց ապրիս, Գիգոլի. հասկացրու եմ լպստածին, վուր քաղաքավարի կենա. իմանում թո, ինչ իմ ասում:

ԳԻԳՈՂԻ.— Իմանում իմ, իմանում, ախչիկ-պարուն, (գլուխը հետ գցելով:) Բնա չիմ իմանում: Ուրիշ ինչ եյիր հրամանում:

ԵՓԵՄԻԱ.— Այ, Գիգոլի, ես սհաթիս գնա, Թաղլիթինց մաղաղինումը հալիլեք իմ տեսի, ջուխտը քառսուն ու հինգ թուման ին ասում, հենց ես սհաթիս եվես վաղեցնիլ տու. թեպուղ չ'ուրս մշակ բռնե, եգեբա ինչուր 'դոնաղներու գալը վրա հասցնինք:

ԳԻԳՈՂԻ.— Ե'ս սհաթիս, ախչիկ-պարուն. ամա աղեն ասիլ է:

ԵՓԵՄԻԱ.— (բարկացած:) Հիմի դոն. աղեն յ'ես իմ, հրամանում իմ, ելի: (Դրսից աղմուկ ե լսվում:)

ԳԻԳՈՂԻ.— Ե'ս սհաթիս, ես սհաթիս, ախչիկ-պարուն: (Դիմացի դռան մոտ դրսից լսվում ե Սամսոնի ծայնը՝ Կացի, գնամ ասիմ, է... Պեպոյի ծայնը՝ Կացի-մացի չիմ գիղի, թող թե չե, ես սհաթիս...)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա.

ՆՐԱՆԲ, ՊԵՊՈ

ՊԵՊՈ.— (ներս մտնելով դիմացի դռնից, գլխարկը ծածկած յեվ զարդի հագուստով:) Փիե... (Գլուխ ե տալիս:)

ԵՓԵՄԻԱ.— Ի՞նչ իս ուզում. ո՞վ իս:

ՊԵՊՈ.—Ո՛վ Իմ, ՚ղոնադ իմ, վա:

ԵՓԵՄԻՍ.—Դձու՛ միւր ՚ղոնադ:

ՊԵՊՈ.—Հէնց յ'ես:

ԵՓԵՄԻՍ.—(ծիկա տալով:) Ա՛ա... Ոտկեցեք, ոտկեցեք,
ո՛վ ե քրիստոնա: (Դուրս ե վազում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ՊԵՊՈ, ԳԻԳՈՂԻ

ՊԵՊՈ.—(առաջ գալով, առանձին:) Ա՛յ, քնթեմեն դուս գա
հն հացը ինչ մարթ ձիւր հացն ուտե, հըմ:

ԳԻԳՈՂԻ.—Ի՞նչ իս ուղում, ախպեր, ի՞նչ բան ունիս:

ՊԵՊՈ.—Հալբաթ բան ունիմ, վուր եկիլ իմ, ելի՛, վա:

ԳԻԳՈՂԻ.—Չի ըլի՞, վուր մի՛նք ել իմանանք:

ՊԵՊՈ.—Ի՞նչ կու ալելնա քիզ. դուն գնա աղա Արուսթի-
նին իմաց արա. վուր յ'ես եստի իմ:

ԳԻԳՈՂԻ.—Ախար, դուն ո՛վ իս:

ՊԵՊՈ.—Յ'էս... (Նստելով ընկողմարանի վրա) յ'ես իմ:

ԳԻԳՈՂԻ.—Վա:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆՐԱՆՔ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(ներս վազելով ծախ դռնից:) Ի՞նչ խաբար
է, ի՞նչ խաբար: (Տեսնելով Պեպոյին, մնում ե սառած:)

ՊԵՊՈ.—(վեր կենալով տեղից, գլխարկը վեր ե առնում
յեւ գլուխ տալիս.) Բարի աչողում, աղա Արուսթին:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(Գիգոլուն, ցածր:) Դուն գնա բանդ տիս:

ԳԻԳՈՂԻ.—(առանձին:) Ա՛ղբ, հալիւքը: (Դուրս ե վա-
զում դիմացի դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Դ

ՊԵՊՈ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Հը, հէր իս եկի, ախպեր:

ՊԵՊՈ.—Ա՛յ, հաժեցեք նսալի: (Ինքը մոտ քաշելով մի
աթոռ նստում ե:)

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—(նստելով ընկողմարանի վրա, առանձինն) Ի՞նչ տանը սա յե մոհրաթ անում ինձ: (Պեպոյին): Ախար, ես չախն հար իս եկի:

ՊԵՊՈ.—Կուշտը քաղցածին ի՞նչ ե հարցնում... Բողաղս մի դուս կտրի, սղա Արուսթին: Թե ես սհաթիս չիս տա, վարցկ կոնիս, վուր ինձ սպանիս ետի եվետ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Թե իմ քին պարտ իմ, ախպեր, բան գեմարթ լերի: Ո՞ւմ փուղն իմ կերի, վուր քու փուղն ուտիմ... Ինչոր բարաթ ելիր ասում... Գթմոր, բերիլ իմ:

ՊԵՊՈ.—(առանձին, կրծքին խփելով) Ըմ... (Բարձր) Բարաթը չկա, խո գիշիս: Դուն քու դավթընհերումը գթմոր թե չե:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Իմ դավթընհերումը շատ պտուտեցի, հախ ասածու, ամա մե ասո ել չգթա ձիդ համա:

ՊԵՊՈ.—Բաս ի՞նչ անինք հիմի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Ի՞նչ պիտի անինք. դուն քիզ համա, չիս ինձ համա: (Գրպանից հանում ե սաթի համրիչը յեվ գցում):

ՊԵՊՈ.—Վհենց թե՛ դուն քիզ համա, չիս ինձ համա: Բաս քու մտկումը պարտ չիս ինձ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Ախպեր, ի՞նչ պիտի պարտենամ. բարաթ դուն չունիս, դավթընումս չիս վունչիչ չունիմ գրած, ի՞նչ պիտի պարտենամ քիզ:

ՊԵՊՈ.—Բաս քու սրտի դավթընումս ել վհենչիչ չկա գրած:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Սրտի դավթարը վհուրն ե:

ՊԵՊՈ.—Բաս քու խապտանքը վհենչիչ չե ասում քիզ, ելի. խո գիշիս, վուր պարտ իս:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Վուր գիշենամ խո կու տամ, ելի. ել հար իմ խոսեցնում:

ՊԵՊՈ.—Բաս Գիքոն հար ե ասում... նրա հալալութինը դիփունքը գիշին:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—«Մեկամ», ասում ե, «թավիսի կուղի մոի՛ղ վանա մոծամթ»^{*)}:

ՊԵՊՈ.—Աղա Արուսթին, վերիվը խո աստուձ կա ու քու սիրտն ել ե կարթում, իմ սիրտն ել, անի աստձեմեն ձեռը մի վիկալին:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ.—Ի՞նչ շառիլ իս մոգոնում գլխիս, ախպեր. ոմքին լսե, հենց կու գիշենա դուրթ իս ասում:

^{*)} Վրացերեն ե.—Աղվեսն իր պոչը բերեց վկա:

ՊԵՊՈ.— Դուք գիշերս վուր զուրթ իմ ասում: Գու վուրթ-
կերանց արիւլ սաղաղա խղճս միգ: Ետ փուղը յ'ես ինձ համա
չիմ ուղում...

ԱՐՈՒԹԻՆ.— (խոսքը կտրելով) Տեր ողորմած աստուծ:

ՊԵՊՈ.— (շարունակելով) Մոլափ, մոլափ, ինչու վերջն
անգամ դի. ետ փուղով իմ քուրը նշնած ե, խոստացիլ ինք, պի-
տինք տա, ու թե ես սհաթիս չտվինք, քվիրս թողնում ին,
սւրճ ախիկ ին ուղում ես գիշեր: Ախար, մե աստծու ալաղ
դադաստանը միտդ բի, ե... խո քիզ ել կու խոսեցին ենդի,
ինձ ել. ինչ ջուղաք կուտաս, վուր չիս տալի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Փիե... (մտածմունքի մեջ ե ընկնում): Ալաղ
դադաստանը գիգենա վուր դրուստ միտս չե ետ պարտկը:

ՊԵՊՈ.— Յ'ես ասում իմ դրուստն, ելի. ինձ չիս ավտում:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Վա, ետ վոնց կուրի, Պեպան. ամեն մարթ
վուր դա ու ետեց խոսի, տասը միլիոն ել վուր ունեհամ, մե
որումը կու հատնի: Չե, ախպեր, միւր առուտրի հեսաբը ետեց
չե:

ՊԵՊՈ.— (վեր կենալով տեղից յեւ վախարկը ծածկելով)
Բա չիս տալի, ելի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Պարտկով կի վուրչիչ տալացու չիմ, ախպեր,
ամա քուր իս մարթու տալի, ջուլտ աճկիս: (Ծոցից հանում
ե պորտմոնեն): Ըհհա, (թղթադրամ տալով) վարցկ բան ե,
բռնե, ախպեր:

ՊԵՊՈ.— (գլխարկը վեր առնելով, գլուխ ե տալիս) Ա՛յ,
աստուծ վուրթիքդ զորացնե: (Առնում ե փողը):

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Ե՛տ հինգ թուման... համբրե, (Պեպոն գու-
նատվում ե) դրուստ հինգ թուման ե... Հինգ թուման ել, դուք-
նովս անց կացի, ենդի կու տան, ես սհաթիս ոմքին կու զրգիմ:
Գնա, ախպեր, աստուծ բարի վայելում տա:

ՊԵՊՈ.— (փողին նայելով յեւ շփոթված) Հինգ թուման
ու հինգ թուման... (Լռություն. հետո գլխարկը ծածկելով)
Մնացածը... Ախար, իմ քվիր համա հարուր թուման ինք խոս-
տացի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Յ'ես ինչ անիմ, վուր խոստացիլ իք. բեհե-
սաք նամաղուլ իք արի, վուր խոստացիլ իք. ում փուղն
եյիք խոստանում, վուր խոստացիլ իք: Մարթ իր լհերի
գորա կու ձքե վոլաք թե չե: Դուք ել վուր հարուր-հարուր
թումանի իք խոստանում, ել ուրիշն ինչ անե: Ես ինչ խարաբ
եղավ աշխարհքն, ախպեր, ել ոչովու համա չափս ու ձիւ չկա:

ՊԵՊՈ.—Միւր բանը մինք գիտինք, պարուհի, ձեր բանը դուք խոստացիլ ինք, միւր փուղն ինք խոստացի, քիզ լինչ դավի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Խոստացիլ իս ու տար իրան տու, ելի. ել լինչ իս ուզում:

ՊԵՊՈ.—Ի՛ն տու, վուր տամ, ե՛. ախար ես վուր տալիս իս, մասխարա իս գցում, թե լինչ խաբար ե:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ա՛րի ու սրապեսներուն վարցիկ արա: Տո՛, ինչով չիս իմանում, վուր վունչիչ պարտ չիմ յ'ես ձիզ ու ետ ել ինչոր տալիս իմ, հոքուս համա բախշում իմ:

ՊԵՊՈ.—Բախշում ի՛ս... Գանա յ'ես անխատ իմ, եկիլ իմ սղորմութիւն իմ ուզում քիմե՛ն. յ'ես իմ հախն իմ ուզում, իմ հախը. լինչ կ'ոնիմ յ'ես քու բախշիչը:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ձիս ուզի ու կստի տու, ինձ պետկը դու քա: Ախկատ ու հմպարտ, վուր կոսին, ես ե, ա՛յ, Բի, ելի, բի. լինչ իս թամաշա անում:

ՊԵՊՈ.—Բաս թամամ չիս տալի, ելի՛:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Տո՛, գժվիլ լիս, թե ինչ խաբար ե. լինչ իս ուզում ինձմեն: Զոռով պարտիկ կուլի աշխրքումը՝ շլինքս իս գցում:

ՊԵՊՈ.—(առաջ գնալով:) Աբա սրթում կի թե պարտ չիս, սրթում կի, ելի. մարթ կուլիս սրթում կ'ուտիս:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ո՛րթում, հավատ, աստուծ: (Պեպոն զարհուրանք ե արտահայտում.) Յ'երգինք, իմ վսեթկերանց արիվը գիդենա, վուր վունչիչ պարտ չիմ...

ՊԵՊՈ.—(զայրացած:) Ա՛յ, աստուծ ու չ'երգինք խռով կե՛նա գլխիտ: (Խփելով փողը Արութինի յերեսին:) Հ՛ը, բռնե, անկղ դի, կնգատ համա իմքին կունենաս առնելու:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(աղաղակելով յեւ տեղից վեր թռչելով:) Ոտկեցեք, ղարաճւլ սպանեցին, մորթեցին... Ո՞վ կաք ետի... (Ներս են թափվում՝ ծախ դռնից եփեմիան, աջ դռնից Սամսոնը, հագնված յեւ զարդարված, ինչպես պատվիրել եր Եփեմիան յերրորդ տեսիլում, իսկ ղիմացի դռնից յերկու ծառա փրակով յեւ սպիտակ ձեռնոցներով: Տեսարան:)

ՆՐԱՆՔ, ԵՓԵՄԻԱ, ՍԱՄՍՈՆ, ՅԵՐԿՈՒ ԱՅԼ ԾԱՌԱՍ

ՊԵՊՈ.—(ծախ ձեռքով ցույց տալով ծառաների վրա) Ե՞ս
և քու մարթութիւնն ելի... (Յերկար լռություն) Ա՛յ, հառամ
ըլի քիզ քու հարստութիւնը:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(սաստիկ շփոթված, ծառաներին) Տո՛ւ, ոտ-
կեցեք, ե՛. ի՞նչ էք թամաշա անում. տեսնում էք՝ ուզում ե
սպանի ինձ: (Սամսոնը յեւ ծառաները մոտենում են Պեպո-
յին):

ՊԵՊՈ.—(ծառաներին մղելով) Մո՛ւտի, դէ՛նը... (Արու-
թինին) Ես ոսկե պատիրը, վուր սարքիլ իս, հում փուղով...
Հազար ինձ պեսներուն թն՛նիլ իս, դմնա. քար ու կիթը մի
սրնով իս շաղըղի, գմնա. դիփուանանց աճկիրը արլանդվա իս
արի ու հիմի ծանդը ու բարակ քիզ համա նստած քեփ իս
անում, ելի:

ԵՓԵՄԻԱ.—Դո՛ւս արեք, դո՛ւս արեք:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Դո՛ւս, դո՛ւս, ասում իմ: (Ծառաներին) Դո՛ւս
արեք. չէք իմանում: (Ծառաները հարծակվում են Պեպոյի
վրա):

ՊԵՊՈ.—Դո՛ւս... (Ծառաներին նորից մղելով) Դե՛նը, դե-
նը! (Ծառաները փոքր ինչ հեռանալով, կանգնում են դիմա-
ցի դռան առաջ: Արութինին) Փուղիքս հաշա իս ուտում, ու
դո՛ւս ել իս անում. ելի... (Լռություն) Դո՛ւս կեհամ, դո՛ւս կե-
համ. չարես ի՞նչ ե, զոռը քունն ե, տերը դուն իս եստի... Ամա
լավ գիդացի, պարուն Արութին, ես արարմունքը քիզ չի մնա...
վերիվն աստուճ կա, քնթեմետ կու հանե քու անորենութիւնը...
(Ծառաներին հրելով) Դե՛նը, դե՛նը... (Դուրս ե գնում դիմա-
ցի դռնից):

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(Պեպոյի հետեւից, ծառաներին) Գնացեք,
գնացեք հիզը, վունչիչ չտանե, վունչիչ չփախցնե: (Ծառաները
դուրս են վազում Պեպոյի հետեւից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ

ԱՐՈՒԹԻՆ, ԵՓԵՄԻԱ

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ե՛ս ենց ել լպտամ: (Կռանում ե յեւ փողերը
հավաքում):

Ե֓֓ԵՄԻԱ.—Գրիփ Ե Են մարթը, թե Ես ինչ խաբար Ե...
Ելախա Ել ԵնԵնց վախԵցրուց:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(փողԵրը ծոցը դնԵլով:) Ա՛րի ու սրապԵսնԵ-
րուն վա՛րցկ արա հիմի:

Ե֓ԵՄԻԱ.—Ես ի՛նչ բան Ե, ախար, չի՛ս սախ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Աստուճ վա՛ւչ գիգԵ նրա գլուխը. քուր իմ
մարթու տալի, կոսԵ. յ՛Ես ի՛նչ անիմ վուր մարթու յԵ տալի:

Ե֓ԵՄԻԱ.—Բաս Են ի՛նչ Եր ասուճ, թե փուղիւրս հաշա իս
ուտուճ, կոսԵ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Արա, քիմԵն չիճ արմընուճ, ԵփԵմիա. փա՛ւղ
հաշա ուտիճ ու Են Ել նրա պԵս մարթունը՛, չի՛ս ճանչնուճ
ի՛նճ:

Ե֓ԵՄԻԱ.—Ետ փուղիւրը վուր ծո՛ւցդ դրիւր, նըմնը չԵր
բան:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Նրա հո՛րն ողորմի. վուխ իճ կայինքն Ել
նրանը կուլի, բա՛ս... Եկա՛վ, թե խիղճ մարթ իճ, կոսԵ. քվիւրս
համա բաժինք չու՛նիճ, կոսԵ, քու վուրթկԵրանց արի՛վ սաղաղա
ոտկԵ միղ, կոսԵ. չ՛Ես Ել ախմախ-ախմախ հանցի ու բախշԵցի:
(Նեղանալով:) ՇնորակալուԹԵնի մագիԵրն Եր, վիկալա՛վ ու
ճակտիս խփից. քի՛չ Ե, կոսԵ:

Ե֓ԵՄԻԱ.—(թուշը վԵր բԵրԵլով:) Վա՛ւյ, քուռանամ յ՛Ես,
դա՛ւրթ իս ասուճ, ԱրուԹին ջան:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Բաս սո՛ւտ իճ ասո՛ւճ:

Ե֓ԵՄԻԱ.—(չարացաճ:) Դու հա՛խն Ե, խիստ լա՛վ Ել Ե ա-
րի՛... Ետ Են գիգԵնա, վուր ժամԵմԵն դուս դալիս հարուր ախկատ
Ել վուր ըլի դուանը, դիփու՛նանց ձեռն՝ (գործողությամը ցույց
տալով) «բո՛նԵ, բո՛նԵ, բո՛նԵ»... Իժուճ ԵտԵնց կու թողնիս Ետ
անպատվուԹինը՛:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ի՞նչ պիտի անիճ:

Ե֓ԵՄԻԱ.—Աշխրքի լափը գլուխտ աճա՛վ...

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ի՞նչ անիճ:

Ե֓ԵՄԻԱ.—Վույ, քուռանամ յ՛Ես. Ել բան. չմնաց, վուր
քիղ չասա՛վ, ու Են՝ղաղա բԵաբուԹինը դուն կուտի՛ս: Ի՞նչ կո-
սի՛ն խալիւր:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Խալիսն ի՛նչ գիգԵ, գլուխը քարը տա. թո՛ղ,
խիղճ մարթ Ե:

Ե֓ԵՄԻԱ.—Վա՛ւնց թե խալիսն ի՛նչ գիգԵ. Են՝ղաղա բջի-
րանց մող չԵ՛ր, վուր վրԵտ բղավԵցա՛վ ու ճղավԵցա՛վ: (Չափա-

զանցելով Պեպոյի խոսքերը:) Աշխարհ ու յ'երգիր իս թալնի, կոսե, քսան ու հինգ հազար խղճի տուն իս քանդի, կոսե, ես արարմունքները քիզ չի մնա, կոսե, ու եստունք պիտի մտնիս զո՛ւն: Բջերանց բերնումը իմքին կու կանգնի: չիս գիշի՞, վուր եքուց ինչկի ես վախտը վնւխ ջաղաքը կու իմանա: Մտրթ ըլիմ, գլխիս գդակ ունենամ ու 'ղբուլ անիմ, վուր ես հանգի պաժարնին իմ տանը ինձ անպատիւ անե՛, ասե վուր նրա փուղիը հաշա իմ ուտում: Թավաթ ինչ ասիս ասում ինքիզ վրա ու հիմի պակասը թամամ ըլի... (Նայում ե դիմացի դռան կողմը:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Է

ՆՐԱՆՔ, ԳԻԳՈՂԻ

ԳԻԳՈՂԻ.—(գլխարկը ձեռին, շտապով ներս մտնելով դիմացի դռնից:) Հալիւեք բերի, ախչիկ-պարուն:

ԵՓԵՄԻԱ.—(հանկարծ փոխվելով յեւ ուրախ) Հալիւեք... (Շտապով գնում ե. կես ճանապարհից Արութինին, հալիւեք վաճ:) Մե արի, մե արի, Արտուշկա ջան, ախ թե ինչ հալիւեք ե, ինչ անտիկա, նեժնի հալիւեք... (Կանչելով:) Սամսոն, Սամսոն... (Շտապով դուրս ե գնում դիմացի դռնից: Գիգոլին յեւ Սամսոնը՝ վոր դուրս ե վազում աջ դռնից, հետեւում են նրան:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ը

ԱՐՈՒԹԻՆ.—մենակ, յերկար լռությունից հետո:

Տո, դուրթ, ինչ ոյին եկալ գլխիս են լոթի պաժարնին... Ել մինձ ու պստիկ չկա աշխրբումը... Են հանգի ախկատ դադոն վրեա եսեց բղավի: (Ման գալով:) Են հանգի խոսկիր ասե... (Հայելումը ուղղվում ե:) Բոշացալ, բոշացալ աշխարքի բանը... (Հեռանում ե հայելիից:) Պարտ իս, կոսե... Գժվիլ ե... Ինչ պարտի, ինչ փլալ, ինչ փստան... Ո՞վ ասալ, վուր պարտ իմ... Դվ գիդե, վուր պարտ իմ... Թե պարտ իմ, ինչի՞ ինչկի եսոր հիդ չիմ տվի... Յա նրան վուր տամ, մեկեկնեղուն ինչ ասիմ... նրանք ինչ գեթ ին արի... Չե: (Նստում ե:) Վունչիչ պարտ

չիմ... տուտ շնորհիւ ին մոգոնում... Թե պարտ իմ, ինչի՞ բարաթ
չունեն... Վոլորդի յե... ձի ունեն... Ինչ բարաթ... Բարաթ չկամ...
գնանցիլ ե... ջնջվիլ ե... Թե չե ել ինչ որութին ե... Սմա են
լոթի պաժարնին պիտի աժեն տիղ բղավի, վուր փոռլ իմ պարտ
ու հիդ չիմ տալի... (Վեր ե թռչում տեղից) Չե, չե, Եփեմիեն
դրոստ ե ասում... Պիտի յ'ես բղավիմ, յ'ես պիտի հարայի
տամ, աշխարք ու յ'երգիւր զարթեցնիմ, վուր ինձ՝ ինձ պես ա-
ղա մարթուն եսենց անպատիւլ արին, եսենց շնորհիւ ին գցում
վրես... Մոլլափ, յ'ես քիդ կու շանց տամ, լոթի պաժարնի:
(Դոնրս ե գնում ճախ դռնից)

ՎԵՐՋ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՎԱԾԻ

ԱՐԱՐՎԱԾ ՅԵՐՐՈՐԴ

Առաջին արարվածի սենյակը, միևնույն ձեւով կահավորած ե դամբը
թուկի վրա փռած: Առաջում ե:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԿԵԿԵԼ.—մենակ, տախտի վրա նստած, լուռ կարում ե,
ապա մութաքի վրա դրած կարի բոխչից վերցնելով՝ մի կտոր,
շարունակում ե կարը յեւ հետն ել յերգում:

«Սիրելիդ, ինձ ատել ես,
Ատել ես, նախատել ես,
Զիգարըս կտրատել ես,
Արնաշաղաղ ես արել»:

(Սչքերը սրբում ե)

«Ինձ տեսնելիս տո՛ւր բարով,
Խո՛րհուրդդ ասա գրով»:

(Լացի ձայնով)

«Ինձ խո մոթթել չես սրով՝
Անսուր մատաղ ես արել»:

(Կարը թողնելով լաց ե լինում)

Ա՛խ, աստուձ, յ'ես ել կոսիմ Թե աթմորթի իմ... Ինչի՞

ստեղծեցիր ինձ, ինչպիսիք իմ աշխրջումը. անմիդ գեղնի երեսին տիդ իմ բռնում... Են ուսիրո լավ չի ըլի՞, վուր գեղնի տակն ըլիմ ու գերեզմանս վուտի տակը կոխչրտում ըլի՞ն... Ինչի՞ չիս սպանում ինձ, աստու՞ճ... Դուռն խո լավ գիդիս, վուր մահն ուսիրո հիշո ե ինձ համա, կանց շունչ քաշիլը... (Լուսթյուն:) Զուրը ննգնիմ, թոկով խիխտվիմ, դանակ ցցիմ սրտումս. ի՞նչ ջուղաբ տամ քիզ... (Լաց ե լինում:) Ա՛ստուճ, աստուճ, չս կեծակ վեր գցե գլխիս, յս կարմնջի վրա անց կենալիս կարմունջը փռւլ ածա վուտիս տակը, յս գեղնին ման գալիս, գեղինը պատոն ե ու ինձ դեմեր տար... (Լաց ե լինում:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ի

ՆԱ, ՇՈՒՇԱՆ

ՇՈՒՇԱՆ.—(ներս մտնելով ձախ դռնից:) Ելի լաց իս ըլում, կեկե՛լ:

ԿԵԿԵԼ.—(աչքերը սրբելով:) Զարթնի լացը՝ ի՞նչ ե մնացի ինձ, դեդի... Ես արտասունքն ել վուր չըլի տվի աստուճ, սիրտս ինչի՞ հովցնիմ: (Կարը գցում ե տախտի վրա:)

ՇՈՒՇԱՆ.—Ախար, ետղադա արտասունք կուլի, վուրթի. խո քամվեցար իստակ:

ԿԵԿԵԼ.—Բաս ի՞նչ անիմ. դոշիս հենց գիդիմ աղաքար ե պառկած... Ես արտասունքն ե ինձ ոտկում մե քիչ, թե չե դարդու խիխտվում իմ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Դնրդ ցավի գա ու աստուճ պատժի են սիվ սրտով: Աժի՛, վուր ետղադա դարդ իս անում նրա համա:

ԿԵԿԵԼ.—Աշխրջումը բեղնամ ելա, գլուխս դուս կտրվեցավ, ել տուի ու սծորի երեսին չիմ կանացի մտիկ տա. ես ասլիլ ե:

ՇՈՒՇԱՆ.—(նստելով կեկելի մոտ աթոռի վրա:) Մի դարդ անի, կեկել ջան, մի դարդ անի. աստուճ ողորմած ե, կուլի նրա վրա լավ մարթու յե ռաստ բերում քիզ:

ԿԵԿԵԼ.—Մարթու աճկն ել կարիմ. նրանք խճպտանք ունի՞ն, նրանք հոքի ունի՞ն... Ինձ պաչ արավ ու իմ պաչը տարավ հւրիշին երիտ... (Գլխին խփելով:) Կեդինը պատոն ու ինձ դեմեր տանե: Ել չ'ես յերգնքի յերես վճենց պիտի տեսնիմ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Աբա, դուն վուր ետունք իս անում, կեկե՛լ, յ'ես ի՞նչ անիմ... (Լաց լինելով:) Միխկը չիմ. բաս յ'ես վճենց դիմ-

նամ՝ իմ սիրվ ու մոլթ որին մե կուռը, քիզ մեկեկին... Ետ հանգի որինակնիր շատ ե ելի, վուրթի. մենակ միզ համա խոմ չե ստեղծած աշխարքը: Բանի միզպեսիրը կան. քանի միզ վրա վատթարն ասա, հացի հասրաթ ածած ին, մե թիքա հացին երնեկ ին տալի, դռնե դուռը ախկտութին ին անում ու են թիքա հացը՝ թե հազրենը մեկը տալիս ե, մնացածնիրը կլնծումը խվելով դուս ին անում... Միզ խո աստում մե թիքա տվիլ ե. վառք իրան, ինչ անիս, հալրաթ միր ճակտին ես եր դրած: Ելի վառք տանք իրան, աղանչանք անինք, վուր եստու վրա վատթար որին չոսստ բերե միզ. իմ Պեպոյին ջան տա, վուր ինչ թիքա միզ տալիս՝ ե նրա ձեռով, են թիքեմեն ել չզրգե միզ: Կեկեկ.— Երենեկ աստում ինձ մահ տա, ուրիշ վուռնիչ չիմ ուզում:

ՇՈՒՇԱՆ.— (մոտենալով յեվ զրկելով Կեկեկին:) Մի ասի, մի ասի, Կեկեկ ջան. (նստելով կողքին) միխկ ե աստում մոդ, գենացվալու գեղեն:

Կեկեկ.— (Շուշանի զրկում:) Ախ, գեղի ջան... (Լուռ լաց ե լինում: Տեսարան:)

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆԲ, ԳԻՔՈ

ԳԻՔՈ.— (ներս մտնելով դիմացի դռնից գլխարկով յեվ ձեռնափայտով:) Վա՛, սխնած հոքիք, դարթնի ետ, բան ու գուրձ չունիք...

ՇՈՒՇԱՆ.— (թողնելով Կեկեկին, կանգնում ե:) Ուրիշ ինչ բան ու գուրձ պիտի ունենանք. թե գուզիս՝ դուռն ծափ տու, մինք խաղանք:

Կեկեկ.— (վերցնելով կարը:) Վա՛յ իմ որին... (Աչքերը սրբելով՝ շտապով դուրս ե գնում աջ դռնից: Կարի կիսաբաց բոխան մնում ե մոլթաքի վրա:)

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՈ

ԳԻՔՈ.— Ե՛, լավ ե, ձիր հորն ողորմի. աթմորթին ել մե քիչ համփրութին պիտի ունենա: Ախար, մե գլուխ դիփ լաց

Ի՞նչ ըլլում, խան մեկն ու խան մեկելը. ետեանց վրէնց կուլի:
ՇՈՒՇԱՆ.—(նստելով տախտի վրայ:) Ի՞նչ անիս, ի՞նչ միւր
գլխին բան եկավ, աստուծ միւր դուշմընին ել չտա:

ԳԻՔՈ.—Աստուծո ըանը դուն չիս գիդի, Շուշան, ուրիշ
հանգն ե սարքի աշխարքը. ուրախութենի հիդ դարդ ե տալի
մարթու ու դարդի եդնեն ուրախութին... (Առաջ քաշելով ա-
թոռը, նստում ե տախտից փոքր ինչ հեռու յեւ թախտո
քաշում:) Հը՛մ, ե... (Յերկու ձեռքի ցուցամատները միմյանց
կպցնելով:) Եսեց ե, ա՛յ. քուր ու ախպեր: Վրէնցոր քուր ու
ախպեր մեկամեկեն չին բաժնիլի, ենեց ել ուրախութինն ու
ախպրութինը:

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին:) Քու անկն ել:

ԳԻՔՈ.—Շատ լավ ե շինի, ե... Ասում ե մարթուն՝ ես
քիզ ուրախութին, գնա, քեփ արա, ասում ե. իժում են քեփումը
մեկ ել տեսնիս մե դարդ ե լուս գցում միզ համա, վուր ինչ
ե՛ հըր՛... Իրան յմտեն գցինք... Գոհանամ քիզ, աստուծ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Երեսկ գիդենամ՝ ըմ դրոս քարոզի վուխտ ե,

ԳԻՔՈ.—Մնւլափ, Շուշան, մնւլափ. ախար, դուն չիս գի-
դի թե խոսկս վնւրդի յե գալի, ե: Ինձի ինձ երվում իմ, խոր-
վում իմ, ամա ել ի՞նչ կանամ ոտկի: Մեկ փիքը իմ անում,
վուր կուլի դժուխը գնամ. ամա մեկ ել ասում իմ, վուր հալ-
բաթ ես աստուծ ըան եր: Հիմի գուզիք ինձ սպանեցեք, գու-
զիք աստուծն փառք տվեք, վուր հոքիս ըերնումս ե ու խոսում
իմ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Վախտ իս գթի դուն ել, Գիքո. առանց են ել
դարդու տրաքվում իմ:

ԳԻՔՈ.—Յ՛ես ել ետ իմ ասում, Շուշան, ե: Տիս հիմի, եդ
դարդի հիդ ինչ ուրախութին ե գալի: (Շուշանը զարմացած
նայում ե:) Արմնում իս, գանա, Շուշան: Վուրն են չախը թա-
մաշա արա, յ՛եփոր դիփ կոսիմ: (Գրպանից հանում ե փոստի
մի կապտագույն բաց ծրար, վորի վրա յերեվում են կար-
միր գմռե կնիքներ, յեւ աջ ձեռքով բարձրացնելով:) Ա՛յ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ետ ի՞նչ ե:

ԳԻՔՈ.—Ի՞նչ ե... Ե՛ն ե, են, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ.—Վուր չիմ իմանում:

ԳԻՔՈ.—Ա՛յ կու իմանա. համփիրութինը բաժնելիս աս-
տուծ քիչ փայլին կնիկարմատին երիտ: Հիմի ինչ համփերու-
թին տվիլ ե քիզ աստուծ, դիփ մետի մոդ արա ու ծանդը ու
բարակ ինձ անգաճ դի, վուր լիզուս չխառնվի:

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին:) Յարաք ես հանդի ել մարթ կուլի՛:

ԳԻՔՈ.—(շարունակելով:) Գիդիս ի՞նչ է, Շուշան... Ողորմած հոքի քու մարթը...

ՇՈՒԾԱՆ.—(յերկար ու ձիգ կոկորդային ծայնարկությամբ հառաչելով) Ըհը...

ԳԻՔՈ.—(գրպանից թաշկինակը հանում է յեվ աչքերը որբում: Լացի ծայնով:) Աստու՛ձ, ողորմի, աստու՛ձ հոքին լուսավորե. լավ մարթ եր, անուամով մարթ եր խիղճը: Գանի ջեր է ձիով Գանջա գնացի ու եկի ողորմած հոքին:

ՇՈՒԾԱՆ.—(հոգվոց հանելով:) Ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ...

ԳԻՔՈ.—Ե՛հ, փուչ աշխար, Շուշան:

ՇՈՒԾԱՆ.—Իժճի՛մ:

ԳԻՔՈ.—Հա... (Դադար:) Մահեմեն մե քանի որ առաչ, յ՛ես խոմ դիվ կշտին եյի, գիդիս, ռթախի դռնիը կոխպիլ երիտ. մնացինք չ՛ես ու ողորմած հոքին... (Աչքերը սրբում է:)

ՇՈՒԾԱՆ.—(տխուր:) Մի՛տս է:

ԳԻՔՈ.—(ծեռքով իր բերանը ծածկելով:) Մո՛ւլափ... Զրեմեն բալնքնիը հանից ու են ձիր սիվ պստի Ղութին ուզից, յ՛ես ել մոդ տարա. սա բաց արավ, ես թուխտը հանից ու ինձ երխտ: Անդերձ արավ, վուր ինչրու վիրչի ժամանակը վո՛ւնց քիղ իմաց անիմ, վո՛ւնց Պեպոչին: Պեպոս, ասում է, ջեհել է, կոսե, վո՛ւ թե փչացնե, կոսե, ու իմ Շուշանը կնիկարմատ է, կոսե, վո՛ւ թե Պեպոյի ճանգը գցե, կոսե: Ինչրու վուխտը չգա, կոսե, վու՛նց մեկին մի ասի, թե դուն ունիս, կոսե: (Ծրարից հանում է մի ծալած սպիտակ հին թուխտ յեվ մատնացույց անելով, լացի ծայնով ու բարձր:) Իմ Կեկելի բաժինքը հասումն է, կոսե:

ՇՈՒԾԱՆ.—(վեր թռչելով) Ետ ի՞նչ թուխտ է դանա:

ԳԻՔՈ.—Ի՛նչ թո՛ւխտ... Ա՛րութինի բարաթը:

ՇՈՒԾԱՆ.—(մոտ վազելով:) Ի՞նչս ասում, Գիքո... (Խլելով թուղթը ձեռքից:) Ո՛ւղում իս հոքիս հանի: (Բաց է առնում թուղթը յեվ ճանաչում Արութինի պարտամուրհակը:) Ե՛ս ե... ոտկեցեք... սիրտս գնաց... (Գնում է, իր տեղը վայր ընկնում: Զարմացած նայում են միմյանց. յերկար լուռ-թյուն:) Կինադամ մեռա... Իժում, անաստու՛ձ, ինչրու հիմի ո՛ւր էյիր պահում. Կեկելիս սպանեցիր ու հիմի՛...

ԳԻՔՈ.—Յ՛ես միղ չունիմ, Շուշան, գիդե աստու՛ձ, վուր միղ չունիմ:

ՇՈՒԾԱՆ.—(շտապով:) Ա՛յ աստու՛ձ անե քու դիվանն ու դադաստանը: Ե՛տենց կատարեցիր անդերձը:

ԳԻՔՈ.—Ախար, մե անգաճ դի, ե...

ՇՈՒՇԱՆ.—(խոսքը կտրելով:) Անգաճ ցավի դաս ու
աստձու պատժի. ես ձրենք ե, վուր դուն արի՛ր:

ԳԻՔՈ.—Ախար, Շուշան...

ՇՈՒՇԱՆ.—(անդադար Գիքոյի խոսքը կտրում ե մինչեւ
նրա վեր կենալը) Ախար քիզ ու... (առանձին:) Հոռ ու ցավ:
(Գիքոյին:) Լճի:

ԳԻՔՈ.—Փիե...

ՇՈՒՇԱՆ.—Ախար, ինչի՞ պահեցիր, ինչի՞, ինչրի եսոր: Դու
աստձուն ինչ իս ասում, քու հոքուն ինչ ջուղաք կու տաս:

ԳԻՔՈ.—Տո, մե անգաճ դի, ե...

ՇՈՒՇԱՆ.—Աբա, սաս, ելի:

ԳԻՔՈ.—Այ, Շուշան...

ՇՈՒՇԱՆ.—(շարունակելով:) Ասա, սաս:

ԳԻՔՈ.—Ո՛րովե...

ՇՈՒՇԱՆ.—Տեսնի՛մ ինչ իս ասում:

ԳԻՔՈ.—Ախար...

ՇՈՒՇԱՆ.—Մե տուտուց բան պիտի ասիս, ելի:

ԳԻՔՈ.—Տո, խոսքս բերնեմես մի խլի, ե...

ՇՈՒՇԱՆ.—Աստձու ղաղաքի գաս, հը՛:

ԳԻՔՈ.—(վեր կենալով յեւ զլիարկը թափ տալով:) Ել
վունչիչ չի՛մ գիդի... (Գնալով:) Կնիկարմատի պես ել անդնջում:

ՇՈՒՇԱՆ.—(բարձր:) Մոլափ, մոլափ... (Կանչում ե:)

Գիքո:

ԳԻՔՈ.—(հետ դառնալով:) Ախար, ձխնած հոքի, մե քիչ
համփիրութիւն ունեցի, ասում իմ, ե: Յիս խիստ ուրախ իմ,
վուր եսնեց ելավ բանը. ամա աստձու դարսողութենին վճնեց
հակառակի մարթ... (Նստում ե միեւնույն տեղը յեւ ըթա-
խոտ քաշում:) Հը՛մ...

ՇՈՒՇԱՆ.—(առանձին:) Կրի՛մ քու գլուխն, բահա:

ԳԻՔՈ.—(քիթը սրբում ե:) Ձիս գիդի, թե ինչ ոյին ե-
կավ գլուխս:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ել մի ծրծռեցնի, թե քու աստուճ կու սիրիս:
(Մուրհակը գցում ե տախտի վրա:)

ԳԻՔՈ.—Ձե, այ, ես սհաթիս, քիչ ե մնացի... Ետ բարաթը
վուր տալիս եր ողորմած հոքին, շատ ասի, թե իմ բանը չե-
ետ հանդի ծանդը բիռն, ասի, վրես մի շալկի, ասի, ել դնջութին
չի՛մ կանա ունենա, ասի. ամա չարավ... Հալալ մարթ իս, Գիքո,

կ սե, (լացի ծայնով) դարթնի քիզ ճար չունիմ, կոսե... Ե՛հ, չարեա ինչ եր, դուռն ինձ ասան. վիկալա բարաթն ու մե չ'երիք-չուրս որվան եղնեն հոքին երիտ խիղճր... աստուճ հոքին լուսավուրեւ (աչքերը սրբելով յեւ լաց լինելով:) Բարեխոս ըլի իր կեկեկի համա:

ՇՈՒՇԱՆ.—(աչքերը սրբելով, յերկար հոգւոց ե հանում.) Ը՛հ, հը՛, հը՛, հը՛...

ԳԻՔՈ.—Ե՛հ, մախլաս. դիմ մահի վուրթիք ինք... Վճուրդի եյի՛:

ՇՈՒՇԱՆ.—Վուր բարաթն երիտ ջրատարը:

ԳԻՔՈ.—Հն, երիտ... Առա, տարա տուն, պահեցի... Մեմե մարթ կա խաղինա ե պահում. լարա նրա քուէր վճնց ե տանում դիշիրով... Պահեցի... Հին սիգեւնիր ունեյի երեկեւ-Պարնի վախտովան... Յ'ես խո դարթնի մե քոխին ուրիշ վունչիչ չունիմ. ամա ենեց պահում եյի են սիգեւնիրը, մարթու խանդիխան կարթացնիլ եյի տալի, դուր եր գալի խոսկիրը... Դուն չիս տեսի, Շուշան... Ձեր աստճու անումն ե գլխին գրած, իժում քրիստոսինը, իժում հոգի սուրիւր. գալիս ե, անգա ջան, իժում ավետարանիչները, սրբիրը, գլխի մեմեկ, մեմեկ. Ե՛հ, դադա որհանք, Ե՛հ, դադա բանիր... Ե՛հ, դանց դիմ մետի... Հայիփ, հայիփ միր ժամանակ...

ՇՈՒՇԱՆ.—Ետ խիստ հիռու գնացիր, Գիքո:

ԳԻՔՈ.—Հիռու կի չե, խիստ մոգկացա... Ախար հենց են սիգեւներումը պահեցի ետ բարաթն, Ե՛: Կապեցի, դրի զանդկիս քունջը, բաշիքն ել ջիրեմես չեյի հիռացնում: Ամիս չեր անց կենա, վուր մե երկու ջեր զանդուկս չեյի բաց արի ու կապուցկս չեյի տնդի: Ամանաթի պես դժար վունչիչ չկա աշխրքումը: Աստուճ, աստուճ, եյի անում, վուր կեկեկի բախտը մե վախտի բաց ըլի, ու բաց ել արավ խոմ աստուճ... Մե որ ել՝ բաց աշիմ զանդուկս, տեսնիմ սաղ կապուցկը չկա: Հայ դես, հայ դեն՝ չկա, չկա, չկա... Զարթնի ես՝ մե քանի հատ ել հուռց, շատ հուռց, ան, սի-փուղ ունելի, են սի-փուղն ել հիղը գում. ու կլան ե ելի. մեկել բանիրը կի զանդուկումը իր տիղը անշարժ, սաղ-սալամաթ դարսած ե... Ախպեր, թե գուղ եկա՞վ, կանց հին գրոշներն եր տանում, թաղա փուղն եր տարի. երկու թուման ավել դիմ թաղա՝ Նիկալայի զըգըղդան մանեթնիր ունեյի. թե սատանա մտա՞վ զանդուկս, են վճնց տուն գնաց ու գուս եկա՞վ, վուր մե տիղ ծակ չեթող զանդուկումը... թե չե՞ զանդուկը կոխպած, բաշիքը ջիրումս, վճնց հանգավ ենդունք .. Ինչ իմ

հալն եր, Շուշան, են աստուծ գիդե, մե որ հոքի ունիմ տա-
լու... Գարի ասիս, չ'ես իմ գցիլ տվի, Եփեմեղդի ասիս, չ'ես իմ
բացանիլ տվի, Հոգած՝ եղեղեցու բոլորքն ասիս, չ'ես իմ աղոթիկ
արի... Իշտահա կապվեցավ, քունս կոտրվեցավ, ջուժ-ջուժի դա-
ռա... Եստի խո՞ քանի ձիդ տեսնում եյի, քանի ձիր լացն ու
սուքը իմանում եյի, սիրտս կրակ էր ննդնում... (Աչքերը
սրբում ե:)

ՇՈՒՇԱՆ.— Ախար, են՝ դադա վուր հարց ու փուրց եյինք ա-
նում, մե որ վճենց չկոտրվեցար. սխնած հոքի... Փարազի ա-
սինք՝ անդերձը կապում եր քիզ են գլխեն, իժուժ ել ե մե խոսկ
մալինց կոսեյիր, ե:

ԳԻՔՈ.— Ե՛, Շուշան... Բանի ջեր ուղեցիլ իմ բաց անի ես
բանը, ամա իմ ահուժ վունչիչ չեյի կանացի ասի. լիզուս չեր գորում,
լոնչ անիս... Ա՛յ, եստու առաչ ել, ես մոդիկ ժուգն եր, քիչ եր
մնում դիփ մետի թամամ հիդ ասեյի, դուռստ հենց լիզվիս ծե-
րին պտուտ եկավ. ամա փիս վուխտի ռաստ եկա՝ Պեպոն խիստ
ջգրած եր, ել ջուրաթ չարի, բերնես չկանացի դուս թողնի...
Վախեցա, չե թե ինձ համա, Շուշան, ձիդ համա, գիդե աստուծ...
մե փրթոսա չննգնի եստի, ասի, իմքին չար բան չառաչանա,
ասի... (Սաստիկ հուզված:) Վիկալա ելի ու սրտիս խուզուկը,
սխ ու վախով, հաքի պես հիդ կուլ տվի... (Դարձյալ աչքերը
սրբում ե. Շուշանը, առանձին, անհամբերություն ե ցույց
տալիս:) Ամա չասիս, Շուշան, թե ձիր միխկը կու տանեյի. իմ
աղանչաքը դիփ են եր, վուր ինչրու ես պարտկը չպրծնիմ, աս-
տուծ հոքիս չհանե... Պարծանքսով չիմ ասում, Շուշան, աստուծ
գիդենա, քոխիս գրավ դրի ձիդ համա ու փուղիլը ես երկու
որումը պիտի տան. ամա ինչ փայիդա վուր իր վուխտը չվրա
հասավ... Հալլաթ եսենց պիտեր... Փանք քիզ, աստուծ, փանք,
մեռնիմ քու ամենակարող դորութենին:

ՇՈՒՇԱՆ.— Իժուժ վճենց գթար, ախար, ես բարաթը:

ԳԻՔՈ.— Վհենց գթա... Ե՛ս խո չգթա, Շուշան. իրան-իրան
եկավ... Հիմի ասա թե յճենց:

ՇՈՒՇԱՆ.— (առանձին:) Վիհ... հալից ու մաշից:

ԳԻՔՈ.— (շարունակելով:) Ես իմ սատանի սրուց քիվիր
տղեն...

ՇՈՒՇԱՆ.— Հիմի վուր Ռուսեթ ե:

ԳԻՔՈ.— Հա՛, հենց են աղա-ղադես: Մե որ, քանի ջեր ես-
տի յեր, շատ աղանչաք արավ, վուր ետ սիգեինիրն, ասում ե,
ինձ տու, կոսե, իմ ուսումին պետկը գու քա, կոսե, չունքի

հին բանիւր ե, կոսե: Քիղ դրուստն ասիմ, չտվի. ասի չպատուե, գեն չածե, ասի: Ախար, թե թաղա ուսում ին ստանում, հին բանիւրը ինչի՞ն ե պետե: Անց կացալ, գնաց... Գնալու վուխտը...

ՇՈՒՇԱՆ.—Նրա գնալը մե յ'երիք ամիս կուլի, գանա:

ԳԻՔՈ.—Հա, ետենց ե: Սա, մի ասի, բալնիքս ջիւբմեա կու հանե, յ'ես ո՞վ գիգե՞ ինչ երազումն ելի են չախը, աղա՛վարի զանդուկս բաց կոնե, կապուցկն ու հին փուղիւրը կու ծալպե, զանդուկը հիդ կու կոխպե, բալնիքը ջիւբս կու դնե ու՛ հայգե... Արի ու հիմի դուն ինձ լոբի ասա, տեսնիմ թե ինձ վրա ՚ղոչաղի ձեռնեմեն ինչ կու դուս գեր... Ախար, մարթու խոսկը կու իմանան ջեր, Շուշան, իժում ՚ղնամիշ կոնին, թե ՚ղնամիշ անելու չե. թե չե լոբին ի՞նչ անե, վուբ ինձ լոբի իս ասում, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ.—Իժում:

ԳԻՔՈ.—Իժում ել են, վուբ ետ բարաթը փոշտով զրգիլ ե հիմի ու մե կարբարդին ել մասխարութիւննիւր ե գրի վրես... Քու սիգեկնիւրը, կոսե, Փռանդստուն զրգեցի, կոսե, ու սի-փու-ղերու համա, ասում ե, թե գուգիս՝ մե մենդալ կու զրգին քիղ համա, կոսե, ու ես բարաթն ել, ասում ե, հիդ քիղ փեշքաշ ասում ե... Գիրն ել հորեսա ետումն ե, թե գուգիս... Ա՛յ... (Դանդաղ վեր կենալով գնում ե դեպի Շուշանը:)

ՇՈՒՇԱՆ.—(նույն միջոցին:) Գեգինը պատուլի ու նրա աստանին դեվեր տանե, ըհրա:

ԳԻՔՈ.—(առաջարկելով ծրարը Շուշանին:) Տիս, թե սուտ իմ ասում: Մե դավի-դառարա ել ես փակեթի դուս բերիւն եր եսոր. ջանս գնաց շատ դես ու դեն ննգնեկն:

ՇՈՒՇԱՆ.—Տար, տար, ինձ հարկավուբ չե, ելի քի պետկը գու քա. առանց ետ ել ավտում իմ քիդ:

ԳԻՔՈ.—Աբա, Շուշան, յ'ես ի՞նչ միղ ունիմ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Կեկելս կի մեռնում ե ու ի՞նչ անիմ թե միղ չունիս:

ԳԻՔՈ.—Աստուձ ողորմած ե, Շուշան, աստուձ ողորմած ե:

ՇՈՒՇԱՆ.—Աստուձ միւր աճկը հանից ու պրծալ, ել ի՞նչ ողորմած ե:

ԳԻՔՈ.—Մի ասի, Շուշան, մի ասի. նրա դարսողութիւնը ոչով չի կանա իմանա... Հալբաթ նրա կամքն ետենց եր:

ՇՈՒՇԱՆ.—Փառք իրան, ի՞նչ անինք:

ԳԻՔՈ.—(նստելով նույն աթոռի վրա.) Լավ մարթ վուբ ելիլ եր, խո փուղի համա չեր թողնի Կեկելին: (Ծրարը պահում ե:)

ՇՈՒՇԱՆ.—Յ'ես ել միթամ ետ իմ ասում դիմի, ամա ել
լինչ փայիդա. նամուսներուս կտրվեցալ, սիրաթներուս գնաց,
աշխրքի համա ղենո ու մասխարա ինք դառի: Ել ով գուզե իմ
Կեկեկին... Խիղճ իմ Կեկեկ... (լաց լինելով): Նորչի արվը
փշանում ե...

ԳԻՔՈ.—Ե՛, հերիք արա, քու հորն ողորմի, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ.—(լալով): Ա՛խ, Կեկեկ ջան, Կեկեկ...

ԳԻՔՈ.—(աջքերը սրբելով յեվ լացի ձայնով): Ո՛հ, ո՛հ,
ո՛հ, ո՛հ...

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՆՐԱՆՔ, ԿԱԿՈՒԼԻ

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(ներս մտնելով դիմացի դռնից): Ե՛ստի մտիկ.
քու պտուտեկեմեն ջանս գնաց, դռն կի եստի ծանդր ու բարակ
նստած իս:

ԳԻՔՈ.—Հը՛, լինչ խարար ե:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(Գիքոյի կուռը ըռնելով): Վիկաց, վիկաց
չհաստ արա:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ի՞նչ ե պտուտի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(Թողնելով Գիքոյին): Աստուծ վուչ գիդե խիղճ
մարթու գուլիք:

ՇՈՒՇԱՆ.—(վախեցած): Ի՞նչ ե:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Պեպոյին տարան ես որ առուտեհան:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ո՞ւր տարան, ի՞նչ իս ասում:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ա՛յ, հն դժուխկի մաշխալեն ինչոր գանգատ ե
սուռն տարի:

ՇՈՒՇԱՆ.—Ո՞վ, ի՞նչ գանգատ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ա՛յ, հն շեյթան Արութինը, ձիդ վուր փուղ
պարտ ե. (կրծքին խփելով): Թե մե ճանգս կու ննգնի՛...

ՇՈՒՇԱՆ.—Վի՛կայ, քուռանամ ու կուրանամ յ'ես. իժուս լինչ
կոնին Պեպոյիս:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ո՛վ գիդե, դեդի, ինչոր չանին միդ, արմընե-
լուն են ե: (Գիքոյին): Դե, մի ուշացնի, Գիքո, ե, առուտվան
դեսն ե քիդ իմ պտուտում. ավտաս չվրա հասնինք ել:

ՇՈՒՇԱՆ.—Փուղը նա յե պարտ ու ելի նա յե գանգատ ա-
նում: Ա՛յ, հախմիան տերն անե քու դադաստանը, Ա՛րութին:
(Գիքոյին): Վիկաց, ելի՛, ա մարթ, չիս իմանում (Մուրհակը

վերցնելով յեւ տալով Գիքոյին:) Տար, տար ես բարաթը սխմցրու նրա հրեսը: (Գիքոն առնում ե մուրհակը յեւ զնում գրպանը:)

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Ի՛նչ բարաթ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Են սխմերես ու սխմարտով Արութինի բարաթը:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(ուրախ:) Դժուր... Գթաք... (Վեր թռչելով) Վա, յ'ես ձիւ հոքսն մեռնիմ... Ա՛յ հրաշկ... Իժում ետ վռնց ելավ, վռնց գթնը վեցավ:

ՇՈՒՇԱՆ.—Այ, ճամփին կոսե:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Սա գթով, սա...

ՇՈՒՇԱՆ.—Հա, հա...

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(փաթաթվելով Գիքոյին:) Չարդ տանիմ յ'ես, Գիքո ջան, արա լոթին դուն իս հիմի, ա՛յ. հոքումս կու նստեցնիմ քիզ հորեսի դենը, իմ հերն իս դուն հիմի...

ԳԻՔՈ.—Իմ տարսը դառնաս, վուրթի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(շտապով յեւ ցածր:) Սաղ ըլիս, Գիքո ջան... (Բարձր:) Դե, վիկաց, ել մի ուշացնի... Հ՛ըմ, Արութին, (կրծքին խփելով:) տեսնիք հիմի՝ ի՛նչ իս առում, ի՛նչ իս ելի մոգոնում... (Գիքոյի թեւից բռնելով:) Աբա, Գիքո ջան, հըմ...

ՇՈՒՇԱՆ.—Ա՛խ, սատուձ, սատուձ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(Շուշանին:) Դարդ մի անի, դեղի ջան, աստուձ ողորմած ե:

ՇՈՒՇԱՆ.—Գնացեք, շտապեցեք, վունչիչ ջանին Պեպոյիս:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(վեր քաշելով Գիքոյին:) Վա, հեր ոխեւած, մի՛խած իս ետի:

ԳԻՔՈ.—(վեր կենալով:) Ա՛յ, գնանք, գնանք... (Պատրաստվում ե քթախոտ քաշելու:) Տեսնիմ թե վռնց ե հաշա ուտում հիմի:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(ծեռքից խլելով քթախոտի տուփը:) Տա, արի ճամփին քաշե, ելի, վա: (Թեւից բռնած շտապով տանում ե:)

ԳԻՔՈ.—(գնալով:) Ո՛ւհ, ո՛ւհ, ո՛ւհ ...

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(փաթաթվելով:) Ել դահրուղ՝ թի չիմ ասիքի մատաղ, Գիքո ջան: (Դուրս են գնում զիմացի դռնից:)

ՇՈՒՇԱՆ, հետո ԿԵԿԵԼ:

ՇՈՒՇԱՆ.—(մենակ, կանգնած:) Յարաք ինչ իս ուղում
միգմեն, աստուծ. ինչ գեթ ունիմ քի մող: Ձեր աճկա հանեցիր,
մարթուս խլեցիր, իժում ախչկաս բախտը քար ու քանդ արիր,
հիմի ել ինչ իս պատրաստում իմ սիվ ու մութ որի համա:
Խղճն, աստուծ, խղճն. վռնչիչ չիմ ուղում քիմեն՝ վռնց փառք,
վռնց դովաթ, վռնց պատիվ, ողոնդ ես դանն որվան վրա
ուփրո դանն որ չչանց տաս միդ: Դուն փրկե ու ազատե իմ
Պեպոյին: (Նահալու տակից շտապով հանում ե դաթիբան յեվ
բաց անելով, գնում ե ու կանչում:) Կեկե... (Կեկելը կարը
ծնոքին վշտաբեկ դուրս ե գալիս աջ դռնից:) Մե արի, հենց
ապրիս, եսթի դոնիրը կոխպե. հաճութեբլու իմ գնում եստի դե-
մուդեմը, չուստ գու քամ:

ԿԵԿԵԼ.—Ե՛ս սահաթիս, դեդի ջան: (Շուշանը շտապով
դուրս ե գնում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ԿԵԿԵԼ, մենակ:

Խիղճ դեդա... (Շտապով առաջ գալով դեպի տախտը)
Ել վռնց խեչն ե միդ ոտկում, վռնց աստուծ... (Հավաքում,
վերցնում ե կարի բոխչան:) Տանջվիլ ու տանջվիլ, են գլխեն
ես գլուխը ես ե գրած միւր ճակտին... (Կարը յեվ բոխչան ծն-
ոին դուրս ե գնում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՊԵՊՈ, մենակ: Ներս ե մտնում դիմացի դռնից
գլխարկով ու զարդի հագուստով:

Ե՛սենց ել աշխարք... (Վերցնում ե գլխարկը, աջ ծնոքի
ցուցամատով հակառի բրտինքը սրբում յեվ գլխարկը կրկին
ծածկում:) Մարթ գլխեմեն ինչու վուար դուրթ ըլի ու ելի
ինքը սուտ դուս գն... Պատժելու մագիեր ինքը պատժվի...
Գնն, գնն հիմի, Պեպո, նստի բիրթումն ու լավ բարաթ փիքը

արա աշխարքի բանիւրը... Դուք հալալութենի եղնեն ման արի,
տեսնիմ՝ ի՞նչ ե տալի քիզ քու հալալութիւնը... Մտիկ իս անուամ
սանդ քաղաքը գիւաներով լքցվիլ ե. ո՞վ ե ասում քիզ, վուր
ոխշրի յ'երիշով ման գաս... Ձիս գիղի՞, վուր րուրթդ կու գղի՞ն...
Դիզ ո՞վ եր ասում ձենդ բացրացնիտ. ո՞ւմ վրա իս ձենդ բացրաց-
նում, ինչո՞ւ... ի՞նչ կա ձեռիտ... Փնւղ ունիս ջիբումը՞դ, խի՞ք
ուշիս գլխումը՞դ, ղալամ ունիս ձեռումը՞դ. ի՞նչ ունիս, ի՞նչ,
տո՞ ճողորմելի, վուր դառնի պես ըռնչում իս... Ձիս գիղի՞, վուր
դառնի վիւրջը ղանաբխանեն ե... Ե՛ն ե քու բինեն, Պեպո, ե՛ն...
Գնա պառկի, վուր բողաղդ դուս կտրին... Մի վախենա, մե դան-
կի մագիեր տանս դանակ կու լուս ննդնի քիզ համա: (Նստում
ե սեղանի մօտ աթոռի վրա յեւ ընկզմվելով մտածումնքի
մեջ, գլուխը շարժում:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆԱ, ԿԵԿԵԼ:

ԿԵԿԵԼ.—(ներս գալով ծախ դռնից:) Եկա՞ր, Պեպո:

ՊԵՊՈ.—Եկա ու գնում իմ. մեքանի վուխտ մնաս բարով:

ԿԵԿԵԼ.—Ո՞ւր իս գնում, ի՞նչս ասում:

ՊԵՊՈ.—(հեզնորեն յեւ ժպիտն յերեսին:) Տաք տիղ, մա-
լինց մինք փետ չուսինք ու...

ԿԵԿԵԼ.—Ձիմ իմանում՝ ի՞նչս ասում:

ՊԵՊՈ.—(վեր կենալով:) Բիրթն ին տանում ինձ, Կեկել:

ԿԵԿԵԼ.—(վախեցած:) Ինչի՞:

ՊԵՊՈ.—(սենյակի մեջ տեղը մնացած աթոռը դնելով իր
տեղը:) Ենենց, խաթրիչուն:

ԿԵԿԵԼ.—Վա՛, Պեպո ջան, ի՞նչ իս ասում:

ՊԵՊՈ.—Հանաք չիմ անում, Կեկել. մի վախենա, վունցոր
ըլի լուս կեհաք: Ո՞ւր ե դեղեն, տանը չէ՞:

ԿԵԿԵԼ.—Ես սահաթիս գու քա. համբուրելու գնաց եստի
մողիկ:

ՊԵՊՈ.—Խի՞ղճ դեղա...

ԿԵԿԵԼ.—Ախար, մե դրուստ խոսի, Պեպո, ե. բիրթումն ի՞նչ
բան ունիս:

ՊԵՊՈ.—Վունչի՞նչ... (Դուր ժպիտով:) Շատ դամբ գցելեն
կուռդ դաթրեցավ, կոսե. գնա հիմի մե քիչ դնջացի, կոսե:

ԿԵԿԵԼ.—Ա՛խ, Պեպո ջան, ջիգարս մի պատուտի, թալաթ
երած իմ ու խորված:

ՊԵՊՈ.—Հինգ հաղար ել երվիս ու խորվիս, ո՞վ ե հարցնում:
Վճռած բան ե, պիտի գնամ բերթը:

ԿԵԿԵԼ.—Ինչի՞, ո՞ւմ խաթիր, ի՞նչ իս արի:

ՊԵՊՈ.—(դառնորեն:) Գնդուլին:

ԿԵԿԵԼ.—Դո՞ւմ գոդուլին: Ձե, չե, Պեպո, ասա՛ ի՞նչ բան
ե, խո հոքիս դուս եկավ:

ՊԵՊՈ.—Թե՛ղ դուս գա, իմն ել հիդը, ումն ի՞նչ կու պակ-
սի. շատ հարկավուր ե խալիսն քու հոքին, յա իմը՛:

ԿԵԿԵԼ.—(աչքերը սրբելով ու լացի ծայնով:) Ա՛խ, Պեպո
ջան, խո սպանեցիր ինձ:

ՊԵՊՈ.—Սպանողը սպանից, յ՛ես ի՞նչ անիմ:

ԿԵԿԵԼ.—Ո՞վ, ախար:

ՊԵՊՈ.—Ո՞վ... Ա՛դա Արութինը... (Դառը ծիծաղում ե:) Հը՛,
հը՛, հը՛...

ԿԵԿԵԼ.—Ինչի՞:

ՊԵՊՈ.—Աստուծ վուչ գիդե նրա գլուխը... Իմ տանն ինձ
անպատիվ արավ, կոսե. փուղ բախշեցի ու երեսիս խփից, կոսե...
Պատի բան չգիդենամ, Կեկեյ, մինձ մարթու գեհին դիբչիլը: Ինձ
պես խիղճ ողորմելին համարցակվի են հանգի անա մարթու
ճակտին իմքին խփե... Հանաք բան ե... (Դառը ծիծաղելով:)
Հը՛, հը՛, հը՛... (Ձեռքերը բարձրացնելով:) Ա՛ստուծ, աստուծ...

ԿԵԿԵԼ.—(մոտենալով յեվ փաթաթվելով Պեպոյին:) Ես
խո իմ խաթիր, իմ խաթիր, Պեպո ջան. սիվցիլ եր իմ որն ու
ինձ պես բայի՛դուշ քուր չեյիր ունեցի: Ի՞նչ եյիր ուզում
ինձմեն, քիղ ո՞վ եր ասում, վո՞ւր ենեց մինձ մարթուն
բեղամաղ անիս: Մայինց եսեց եր ու եսեց իմ բանը, ել ցա-
վիս վրա ցավ ո՞ւր եյիր ավելցնում: Ի՞նչ անինք հիմի... Դեդեն
վուր իմանա, ի՞նչ կոնե. դամբլա կու ննգնի խոմ: (Լաց ե լի-
նում:)

ՊԵՊՈ.—Դեդեն շատ ցավի չե դիմցի, եստուրն ել կու դիմնա:

ԿԵԿԵԼ.—(լալով:) Ա՛խ, աստուծ, ինչի՞ բանհոքի չիս ա-
նում ինձ եստի եվետ: (Գնում ե ընկնում տախտի վրա ու
լաց լինում:)

ՊԵՊՈ.—(մոտենալով Կեկեյին:) Հերիք ե, թե քու աստուծ
կու սիրիս: Խո տեսար, վուր լացն ել վուռչիչ չոտկից... (Դեպի
յերկինք աղաղակելով:) Ե՛ս ե քու դադաստանն, ելի՛, աստուծ...

Արութինը թալնե, Արութինը դքնե, Արութինը հաշա ուտե ու
մինք տանջվի՛նք... նա խրխնջա ու մինք սխ քաշի՛նք... նա քեփ
անե ու զող անե ու մինք դսուը-դաուը լաց ըլի՛նք... (Դուրս ե
գնում աջ դռնից։)

ԿԵԿԵԼ.—(լաց լինելով։) Պեպո ջան, Պեպո ջան... (Դուրս
ե գնում Պեպոյի հետեւից։)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ԱՐՈՒԹԻՆ, ԳԻՔՈ, յերկուսն ել գլխարկով։

ԳԻՔՈ.—(ներս գալով դիմացի դռնից։) Ա՛յ, թե սուտ իմ
ասում։

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(հետեւելով։) Աբա, արա։

ԳԻՔՈ.—(առաջ գալով։) Մո՛ւլափ, համեցեք նստի, մե
տերն ել գա։

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Դիփ մեկ է, Գիքո, մե տեսնիմ թե ետ ի՞նչ
թուխտ ե։

ԳԻՔՈ.—Ա՛յ, ի՞նչ թուխտ ե, ադա Արութին։ (Ձեռքը գըր-
պանն ե տանում յեւ հանում քթախոտի տուփը։) Ձե, ես չեը-
ամա դիփ մեկ ե... (Քաշում ե։) Հը՛մ... Ա՛յ, (պահում ե քթա-
խոտի տուփը յեւ մուրհակը հանում) դուն մե քիչ հիռու կանդ-
նի, ադա Արութին։ (Ինքը հեռանում ե դեպի տախտը։)

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Վա, վախենում իս, վուը չխլի՛մ. աշխարքն
ալան թալան խո չե։

ԳԻՔՈ.—Ձե, չե, ադա Արութին, ետ վճենց կոնիս, զմնա
դուն ետ հանդի մարթ ի՛ս. ամա ես թուխտը խիստ փաթերակա-
վուը իմքին ե։ Ասում իմ ձեռք չդիբչի։ (Բաց անելով մուրհակը։)
Ա՛յ, տիւ։ (Հեռվից ցույց տալով։) Ես ե։

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(գլուխը մոտեցնելով մուրհակին։) Աբա,
արա։

ԳԻՔՈ.—(մատնացույց անելով։) Վա, սյ «չեմի վալիա,*»
Արութին Զիմդիմովի։ (Ձարմանք։ Տեսարան։)

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(շփոթվելով յեւ կակազելով։) Ե՛տ... Ետ...
(ձեռքը մեկնելով) Իմ... Իմ ձեռքն ե։

ԳԻՔՈ.—(մոտեցնելով մուրհակը) Բաս իմն ե։

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(հանաչելով մուրհակը, առանձին։) Ես ի՞նչ

*) Վրացերեն ե.—իմ պարտքն ե։

յ'երգնուց պատիժ եր... (Ձեռքերն առաջ տանելով:) Մե լավ տեսնիմ...

ԳԻՔՈ.—(մուրհակը հեռացնելով:) Մոռալի, աղա ջան, է՛: Ախար, են'ղաղա վուր ասում եյի թե յ'ես վկա իմ, վուր պարտ իս, սո՛ւտ եյի ասում. ամա վուր քու ռիտեմեն չեկա, յ'ես ինչ անիմ: (Աղաղակելով:) Գոհանամ քու դադաստանին, աստուձ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(կամենալով մուրհակը խլել:) Մե տեսնիմ, ասում իմ...

ԳԻՔՈ.—(գրպանը դնելով մուրհակը:) Ե՛, աղա Արութին, ձեռը վիկալ, քու հորն ողորմի: Ասում իմ վուր փաթերակի թուխտ ե, է՛: Ես սահաթիս դու քա Պեպոն, Կակուլին մե նմուտումը կու գթնե նրան: Դուն հատի մոռալի տու, մե գնամ Շուշանին իմաց անիմ: (Ճանապարհից հետ նայելով Արութինին, դուրս ե գնում ձախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա

ԱՐՈՒԹԻՆ, մենակ. յերկար ժամանակ սառած կանգնած ե, հետո ուշքի գալով:

Ե՛ս հանգի ել ոյլն... Շատ բան ե եկի գլուխս, ամա ես թահարը չե ելի... Վո՛ւր'ղանց լուս ննգալ ես անիծած բարաթը... վո՛ւր'ղանց լուս ննգալ... Երազ է... Ձե, վո՛ւր'ղանցի երազ ե... Թե երազ ե, (շուրջը նայելով) հատի ինչ իմ շինում... Ես... Պեպոյի տունը ու յ'ես... (Շոշափում ե իրան:) Արութին Ձիմգիմովս եստի... Ձե, դրուստ ասածու պատիժ ե... Ձե լավ, ելի... Ե՛ն' դադա բանիրը ձարսեցի ու կուժը ես մեկի վրա յե կոտրվում, ելի. ես եր վիրչն, ելի... Խալիսը վուր իմանա, ինչ կոսին... Ել ո՞վ կու ափտա ինձ... Ագահութիւնը աճկիրս կապից, ել սիվ ու սպիտակ չջողեցի... Հեսց ես սահաթիս ել են'ղաղա խալիսումն ասի... վուր յ'ես վունչիչ պարտ չիմ, ասի...-Հիմի գնա, սիվցալ երեսդ... Ամութ քիզ, Արութին, ամութ քիզ. ես վո՛ւր'ղա բերիւ բանդ, վո՛ւր'ղա... (Յերկար լուռ թյուն:) Ձե, ուրիշ չարա չկա, վո՛ւր'ղա ըլի պիտի հատի եվետ ազատիմ բարաթս... Թեգուզ տաս թուման ել գլուխ գնամ... Թեգուզ քսան, Թեգուզ յարսուն, Թեգուզ մեկն երկու... Իմ հախն ե, Թո՛ղ ջանս դուս գա: (Ընկնում ե աջ կողմի աթոռի վրա:)

ՆԱ, ՊԵՊՈ

ՊԵՊՈ.— (ներս ե գալիս աջ դռնից, առաջին արարվածի հասարակ հագուստով յեւ զլիարկը ծածկած: Տեսնելով Արուսթիւնին, ապշում ե:) Վա, դուն եստի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— (զլիարկը վերցնելով, դնում ե սեղանի վրա:) Հա, հենց յ'ես, ի՞նչ իս արմնում:

ՊԵՊՈ.— Գնա դուն ինքդ չիս արմենում, վուր եստի իս, յ'ես վճենց չարմենամ... Մե ասա, ի՞նչ քամին ե բերի քիզ եսթենը, յա ի՞նչ բարի հրիշտակ ե մտի սրտումդ, յա ի՞նչ չար սատանա բոթի քիզ դեսը:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Դոնադի մոհրաթ չիս գիդացի, Պեպո:

ՊԵՊՈ.— Դուն՝ իմ ղոնաղ. երեսդ խնչը հանե: Բիզ վրա մինձ դուշման չունիմ յ'ես աշխրբումը, ու դուն իմ ղոնաղ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Նստի, հալա հենց ապրիս:

ՊԵՊՈ.— Դուն նստած իս, ելի. յ'ես եսենց ել լավ իմ: Մե ասա՝ ի՞նչ իս ուզում... Թե ձուգն առնելու իս եկի, յաղլիշ իս, (դառը ժպիտով յեւլ հեգնորեն) ղադաղա չե:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Պեպան... արի, ախպեր, բարիշինք:

ՊԵՊՈ.— (ծաղրելով:) Ոմքին խո չե աղոթի քիզ, ադա Արուսթիւն:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Աղոթիլ ին թե չին աղոթի, յ'ես քիզ ասում իմ, արի բարիշինք:

ՊԵՊՈ.— Իմ բարիշիլը ինչի՞տ ե հարկավուր, ադա Արուսթիւն. դուն մինձ մարթ, յ'ես մե խիզձ ողորմելի, դուն հարուստ, յ'ես ախկատ... (Հեգնորեն:) Վախենում իս, վուր իմ մագիեր քիզ չղրգին բիրթը, թե՞ ճոնիրդ դողում ե ինձմեն:

ԱՐՈՒԹԻՆ.— Տա, յ'ես ուզում իմ քիզ լավութիւն անի:

ՊԵՊՈ.— Ի՞նչ ձեռնեմեա եկալ, խո արի. քուղ ելի պարտ՝ հաշա կերար, եկա տունդ՝ խնդրելու, տանեա դուս արի, վիրչը բիրթն ել իս ղրգիլ տալի, ուրիշ ի՞նչ լավութիւն պիտի դուս դա ձեռնեմեա, ադա Արուսթիւն: Եկիլ իս վուր մասխարա ղցիս ի՞նձ: Հերիք ե, հերիք, պարուն... Գնա, գնա, աստձուն փառք տու, վուր իմ տանն իս ու իմ ոճըքի տակն իս ղթնըվում, թե չե ես երված սրտիս վրա ել սաղ չեյիլ՝ պրծնի իմ ձեռնեմեն... Միտա ե... խո միտա ե՝ ինչ հանգի դուս արիլ ինձ քու տանեմեն... Են արարմունքը քիզ կու սաղ գեր, քիզ, ադա Արուսթիւն:

Յ'ես քիզ խնդրում իմ, համեցեք զնա, ջանիա քաշե, վիկաց, հո-
րես կու տանին ինձ, ել վուխտ չկա, ուզում իմ մորս ու քվիրս
բարովիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Տո, ետ բանը իմ ձեռին չե. ել չղբել տամ
քիզ բերթը, ուրիշ ինչ իս ուզում: (Պեպոն զարմացած նայում
ե. իսկ դրսից լսվում ե Կակուլու ձայնը՝ «Եկավ»):

ՏԵՍԻԼ ԺԳ

ՆՐԱՆՔ, ԳԻՔՈ, ԿԱԿՈՒԼԻ

ԳԻՔՈ.—(դիմացի դռանը, Կակուլուն) Կորել ին, կորել-
ոչով չկան:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(ներս գալով, Գիքոյին) Տո, այ Պեպոն. ինչ
իս ասում:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(տեսնելով Կակուլուն առանձին) Ե՛լի ես
պաժարնին:

ԳԻՔՈ.—(ներս գալով) Ես վճենց եկար, Պեպան, վուր
չտեսա: (Արութինին) Ա՛յ, աղա Արութին, հիմի կու տամ:
(Մտնացույց անելով Պեպոյին) Թե կոսե, Ե՛տ դու, ես սա:

ՊԵՊՈ.—Ես ի՞նչ խաբար ե, չիմ իմանում:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Վա, աղա Արութինի մոդ դու իս խոսում ու
մի՞զ իս հարցնում: (Գիքոն անցնում ե բեմի ձախ կողմը):

ՊԵՊՈ.—Սրա ասածը խո ուրիշ չիմ իմանում: (Հեզնորեն):

Եկել ե՛ր բարիշինք, կոսե:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(ծաղրելով) Հա... (Հեզնորեն գլուխ տալով
Արութինին) Բաս մե լավ շնորհալուծին անինք:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(առանձին, շփոթված) Մտիկ ես լրփին:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(Պեպոյին) Տո, թե՛ ասում եյիր, թե՛ լավ մարդ
չե, կոսե, աղա Արութինը:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(առանձին) Անսկամ:

ՊԵՊՈ.—(ժպտալով) Ի՞նչ գիդիմ, խճատանքը զարթիլ ե:
(Գիքոն շարժում ե գլուխը):

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(Պեպոյին) Իժում վճենց ե բարիշում, կեսը
տալիս ե: (Մտնալով Արութինին) Յ'ես քու մարթ ասողին...
(Բռունցքը բարձրացնելով) Դե, հոքիտ պահ տու ու սերթուկդ
հանե:

ՊԵՊՈ.—Կակուլի, Կակուլի:

ԳԻՔՈ.—(Պեպոյին) Տո, բան-հոքի չանե:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(Արութինին, ծախ ձեռքով բռնելով նրա ոճի-
քից) Ը, քու... (Սջու բռունցքը ցույց տալով) Դե, գնա հիմի՝
գանգատ արա...

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Տո, գիշիլ Լո, Էյ:

ՊԵՊՈ.—(հեռացնելով Կակուլուն Արութինից) Մոլափ,
Կակուլի, ետ մարթութիւն չե:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(Շորերը ուղղելով) Արի ու ձիգ պեսներուն
լավութիւն արա:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(Պեպոյի ձախ կողմը կանգնած, Արութինին)
Լավութիւն... (Պեպոյին) Ի՞նչ պտուղ ե... Դիփ հոքու եղնեն ե
ման գալի, ա՛յ. գանա չիմ գեղի... (Նայելով Արութինին, գլուխը
շարժում ե. հետո կրկին դառնալով Պեպոյին) Աբա բարաթը
չեր լուս ննգնի, տեսնիմ թե վռնց եր լավութիւն անում:

ՊԵՊՈ.—Ի՞նչ բարաթ:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(նույն դրությամբ) Վա, բաս ջեր չիս գիղի.
ա՛յ, ես աղա պարնի բարաթը: (Գնալով դեպի Գիքոյն) Տո, բի,
Է: (Պեպոյին) Ես սահաթիս ճամիին վուր իմացավ, ունդ ու
ռունգը գնաց խղճինը... Ուզում եյի ենդի եվետ դրա ժամը դուս
բերի, ամա վուխտը չեր. քու կունն եյի շտապում... (Գիքոյին)
Դե, չուստ արա, Գիքո ջան, Է:

ԳԻՔՈ.—(զրպանից հանելով մուրհակը) Մոլափ, մոլափ,
տիրուչը տամ: (Մուրհակը մոտեցնում ե Պեպոյին)

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(մուրհակը խլելով Գիքոյի ձեռքից յնվ
տալով Պեպոյին) Վռնց ե, վռնց, լոթին:

ՊԵՊՈ.—(զննելով մուրհակը, հետզհետե զարմանում ե.
Տեսարան) Ես Էբազ ե...

ԿԱԿՈՒԼԻ.—Երազ ու կես ե:

ԳԻՔՈ.—Ղճըթ վուր երազ, Պեպո ջան, Չիս գեղի թե...

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(առանձին) Ե՛ս՝ դադա ել խայտառակութիւն:

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(մատնացույց անելով Գիքոյին) Սրան թե
խոսեցրի, Պեպո, ոխտը գիղի հեքիաթի վրա երգար ե ետ բա-
րաթի առակը:

ՊԵՊՈ.—Ախար ես վռնը՝ դանց լուս ննգավ:

ԳԻՔՈ.—(նստելով տախտի վրա յնվ պատրաստվելով
պատմելու) Ա՛յ, Պեպան ջան, վռնց եր...

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(Գիքոյի բերանը ձեռքով ծածկում ե) Մոլ,
սու, դուն, սոլս, Գիքո ջան... (Պեպոյին) Ետ վռնցոր լուս ննգավ,
իժում կոսինք. ամա դուն ետ անաստձուն թամաշա արա: (Ա-
րութինը սարսափելի դրության մեջ ե.)

ՊԵՊՈ.—(Թեթեւ նայում եւ Արուծինին յեւ իսկույն դարձնելով հայացքը մուրհակի վրա, վերցնում եւ գլխարկը յեւ դեպի յերկինք ազադակում.) Գոհանամ քի, տեր. դիփու- նի դադաստանի վրա քու դադաստանն եւ ելի դուրծ... (Գլխարկը ծածկելով, Գիքոյին.) Սիրտս իմանում եր ախար, ե...

ՊԵՊՈ.— Ի՞մ բարի հրիշտաքն իս դուն ես սահաթիս, Գիքո
ջան, ի՞նչս ասումս: (Լուռ յեզ անշարժ նայում ե Արուսիին
յերկար ժամանակ:)

ՊԵՊՈ.—(Ժանր մոտենում ե Արուսիին յեվ մուրհակը
ցույց տալիս)։ Ես կու ճանչնաս, աղա Արուսի... (Յերկար յեվ
լուռ նայելով յերեսին, գլուխը շարժում ե)։ Հիմի իմ իմա-
նում քու ետտի գալը... Լայիդ արիր, հա... Թե կոսե վունչի
պարտ չիմ, թե վուր որթում հավատ արիր, թե վուր վուրթկե-
րանցով որթում կերար... Ե՞տ ե քու որթումն, ելիւ. ետենց իս
ամեն ու որթում ուտում, ելիւ. ետով իս աշխրջին խափում,
ելիւ. ետ որթումներով իս մող արի ետ'ղաղա փուղն, ելիւ .. Ա՛յ,
ելիւ. ետ որթումներով իս մող արի ետ'ղաղա փուղն, ելիւ .. Ա՛յ,
ելիւ. ետ որթումներով իս մող արի ետ'ղաղա փուղն, ելիւ .. Ա՛յ,
ելիւ. ետ որթումներով իս մող արի ետ'ղաղա փուղն, ելիւ .. Ա՛յ,
ելիւ. ետ որթումներով իս մող արի ետ'ղաղա փուղն, ելիւ .. Ա՛յ,

ԲԱՃ, թե յ'ես ուղեհամ քու տիրոջն ըլլոմ:
ԳԻՔՈ.—(վեր կենալով:) Ես Շուշանն ի՞նչ ելալ: (Գլուխը
շարժելով դուրս ե գնում ձախ դռնից:)

ՆՐԱՆՔ, առանց ԳԻՐՈՅԻ

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(ուշքի գալով, Պեպոյին.) Տո՛ւ, ի՞նչ իս սալ-
սաղ-սարսաղ դուս տալի, վուր միտս եր ելի, խո՛ կու տեյի,
ելի՛ր...

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(ծեռքերը բարձրացնելով.) Հը՛մ... (Ձեռքերը
վայր թողնելով, խփում ե միմյանց յեւ ճետո բթամատները
քամարին հագցնում.)

ՊԵՊՈ.—(Արութինին.) Միտդ չե՛ր... Խի՛ղճ ողորմելի. յա-
րաբ վա՛նց իս մե թիքա հաց ճարում ուտելու... Ո՞ւմն իս խա-
փում, ու՛մը... Ես սահաթիս դատամերի մող հաշա կերար, վուր
քու որումն ել ինձ վուչինչ չիս պարտեցի, վուր սուտ շառիբ
իմ մողոնում յ'ես քիզ վրա, ես սահաթիս ձեռք քաշեցիր եսուռ
թխտիրը ու հի՛մի միտդ չե՛ր... ու հի՛մի բարիչինք... Ես՝ դադա
վուխտ չարչրեցիր, ես՝ դադա գլուխտ անիծիլ տվիր ու հի՛մի
լավ մարթացար մեքանչ... Վախենում իս, հա՛մ. վախենում իս վուր
աշխարքը չիմանա քու ՝ղալթարանդութինը, հա՛մ. վախենում իս,
վուր դատամերի մող երեսդ չսիվնա, հա՛մ... Դու մտկումը, թո՛ղ
միզ մող սիվնա մենակ, ի՞նչ հաջաթ, մինք անմիղ ոճքնիր ինք,
սի՛ ինչ կու իմանա. ողոնդ խալիս չիմանա, ողոնդ քու ննգըր-
տիքը չիմանան... (Ձայնը փոխելով.) Գնա՛, գնա՛, ասում իմ:
(Կակուլին ազատելով ծեռքերը, սպառնալի կերպով շարժում
ե գլուխը յեւ բռունցքը կրծքին խփում.)

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Խո պրծա՛ր, ախպէր, ինչ ասելու ունեյիր, խո
ափիր, սիրտդ խո հի՛դ. եկավ: Հիմի մե ինձ լսե. յ'ես քիզ ա-
սում իմ փոզդիրտ առ, բարաթս իս տու ու քու բիրթը մոշա
անիմ ես սհաթիս:

ՊԵՊՈ.—Կհամ բիրթը, կհամ, յ'ես քու ողորմութինը չիմ
ուզի ու (մուրհակը ցույց տալով) ես փուզիրը առանց քու ա-
սելու ել կու առնիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Գժութին մի անի, Պեպոն: (Ձեռքը ծոցը
տանելով.) Ա՛ռ ես փուզիրտ, ասում իմ: (Պեպոն գլուխը շար-
ժում ե:) Ա՛ռ մե իմքին ել ավելացնիմ. հը՛, ի՞նչ ՝ղադա... մե
հինգ թուման ավելցնիմ... տա՛ս... քսա՛ն...

ՊԵՊՈ.—(վոր արհամարհանքով նայում եր Արութինին,
դիմում ե Կակուլուն.) Մտիկ իս անո՛ւմ, Կակուլի, մտիկ իս

անում սրան. ինչքուհ հիմի գլուխին ել չեր տալի ու հիմի ավելցնում ել ե... Եսենց ին, ա՛յ, դի՛մի հսենց ին. քանի ոչով չի գիդի, հախն ել ին կտրում ու յ'եփոք վախենում ին բանն աշքարանա, հսենց ին ժած գալի, ա՛յ, հսենց, վուր անումներուն չկտորվի միթամ:

ԿԱԿՈՒԻԼԻ.—(Պեպոյին, ցածր:) Տո՛, առ, աճկը հանե, ու դրա ջիգը (բռունցքը ցույց տալով) չ'ես գիդիմ. ետ 'ղակի 'ղուլարին:

ՊԵՊՈ.—(շարունակելով Արուծինին:) Յ'ես քու բախ՝ չի՛ն չիմ ուղում, աղա Արուծին, տար աճկա դի. ամա աճկա կու հանիմ ու գլուխկը, վուրդիտր ինձ ես սահաթիս ստեցիր, հնդի կու առնիմ, հնդի. թո՛ղ դիփուկը ճանչնենան ինչ մարթ ել իս, թո՛ղ դիփուկն իմանան քու աբարմունքը: Եստու համա բիրթը կի չե, թեգուղ հոլրումը կու նստիմ, հոլրումը:

ԿԱԿՈՒԻԼԻ.—(Պեպոյին:) Ը՛, չ'ես քու խիլքին ինչ ասիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Բռնե, իսուն թուման ավելցնիմ:

ԿԱԿՈՒԻԼԻ.—(մոտենալով Արուծինին:) Բի՛, յ'ես բարիչեցնիմ:

ՊԵՊՈ.—(Կակուլուն հետ մղելով:) Դու բանը չե, Կակուլի:

ԿԱԿՈՒԻԼԻ.—(հետ գնալով:) Ա՛յ, սաքսաղ: (Կրկին անցնում ե բեմի ծախ կողմը.)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե

ՆՐԱՆՔ, ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՈ

ՇՈՒՇԱՆ.—(ղաթիբայով դիմացի դռան շեմքում, Գիքոյին, վոր հետեվում ե նրան:) Վա՛յ, քուանամ յ'ես, դուրթ իս ասում, Գիքո՞... (Առաջ գալով յեվ զաթիբան վերցնելով.) Վա՛ւրդի յե, վա՛ւրդի, մի՛ր հոքեհանը... Սա յԷ... (Ղաթիբան կցում ե տախտի մոտ դրած աթոռի վրա. իսկ Գիքոն գնում, գանգնում տախտի մոտ:)

ՊԵՊՈ.—Սա, սա, դեդի. ա՛յ մի՛ր բախտավուրդը:

ՇՈՒՇԱՆ.—(Արուծինին, շտապով:) Ա՛յ, դեդինը պատովի ու քիղ դեմեր տանե: Ի՞նչ իս ուղում միգմեն, ի՞նչ... Փուղեներուս հաշա կերար, ախչկաս բողաղը դուս կտրեցիր ու հիմի Պեպոյիս ել բիրթն իս դրդիլ տալի. ջիգը իս մտի միղ հի՛դ. ուղում իս վի՛ր ջի՛ղի մի՛ղ...

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(առանձին:) Կարկուտ ե անիծածը:

ՇՈՒՇԱՆ.—(շարունակելով) Ա՛յ, վի՛ր ջնջի՛ր քու անուամբ՝
քանդվի ու բրիշակ ըլի տուն ու տիղղ։ քու անամութ կնգա
սրտումը ննգնի են կրակը, ինչ կրակ միր սիրտը գցեցեր։

ԿԱԿՈՒԼԻ.—(առանձին յեվ կիսածայն) Ամի՛ն։

ՊԵՊՈ.—Դեղի, դեղի... (Կեկելը ներս մտնելով աջ դռնից,
դամբի մոտ, անկյունումը, լուռ լաց ե լինում)։

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ

ՆՐԱՆՔ, ԿԵԿԵԼ

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(Շուշանին) Խի՛լքի արի, խի՛լքի, ինչի՛ր իս
ասում, դեղի։

ՇՈՒՇԱՆ.—(շարունակում ե, դառնալով մյուսներին) Ո՞ւր
ե. սիւլցրիք երեսը՞. հւր ե են սիւլ ու մութ բարաթը։ (Արու-
թինին) Հի՛մի ել կոսիս, վուր վունչիչ պարտ չիս մի՛զ։

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Պարտ իմ, պարտ իմ ու տալիս իմ, ուրիշ
ի՞նչ իք ուղում։

ՇՈՒՇԱՆ.—Բաս բերթն ել հւր իս ղրգիլ տալի։

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ի՛րթն ել չղգիլ տամ, փռւն ել տամ, մե
իմքին ել ավելցնիմ. ամա վուր չե բարիշում, յիս ի՞նչ անիմ։
(Շուշանը զարմացած նայում ե)։

ՊԵՊՈ.—(Արութինին) Հի՛մի բարիշի՛ք, հիմի... (Մոտե-
նալով Կեկելին) Իժում սրան ի՞նչ իս ասում... (Ձախ ձեռքով
բռնում ե Կեկելի աջ ձեռքը յեվ առաջ բերում) սրա մոդ
վճնց իս բարիշում։ Սաղ-սաղ գերեզմանը դրի, որն ու ումբը
խաղբեցրի, կինքը հառամ արի. վճնց իս բարիշում սրա
հիդ, վճնց... Վճնց իս հիդ տալի սրան, ինչոր խլեցի՛ր սրամեն,
վճնց։ Դու վուխչ հարստութինն ել չի կանա լավցնի կն յա-
րեն, ինչ յարա բաց արի դուն սրա սրտումը... Գնա, գնա. ել
մի՛նք բարիշուր վունչիչ չունինք։ Գնա, քանի սաղ իս աշխրբումը,
սրա արտասունքները մի՛տդ բի, վուր եգեբա ել մեկեկներուն
չանիս, ինչ սրան արի։

ԿԵԿԵԼ.—(աշխատելով ազատել ձեռքը) Թող, Պեսո ջան,
թող... (Պեսոն թողնում ե նրա ձեռքը) Ի՛րան սիւլցրու իր բա-
րաթը։ (Անցնում ե Պեսոյի աջ կողմը)։

ԳԻՔՈ.—(Պեսոյին) Տո՛, հագիր բարիշի՛ս։

ԿԱՆՈՒԼԻ.—(Շուշանին) Աստ, դեղի, վուր բարիշի, հագիր
ավել ե տալի:

ՇՈՒՇԱՆ.—Իր անկը դնե ավելին, թաք Պեպոյիս ձեռը չտա:
Կեկեկ.—Բարիշի, Պեպո ջան, բարիշի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ա՛րի կոտորվի, Պեպան, բարիշինք:

ՊԵՊՈ.—Ա՛րի բարիշինք, արի... Ա՛րի գնանք, վուրդիոր
ինձ հս սահաթիս ստեցիր, արի մեկ հնդի հս բարաթը շանց
տամ, մե երես վուր սուտը չ'ես չիմ, թեգուզ գլխկեմեն ել մե
իմքին քիզ փեղքաշ... Ա՛րի, հի, արի:

ՇՈՒՇԱՆ.—(Արութինին) Գնա, գնա, վուրցոր միւր երեսը
սիվցրիլ իս, թո՛ղ հիմի քու երեսը սիվնա:

ՊԵՊՈ.—Ա՛րի, հի:

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Ետ վուր ուզենամ, խո ես՝ղաղա ել աղանչաք
չիմ անի:

ՊԵՊՈ.—Ը՛ր, գո՛ղ ավազակ:

ԿԱՆՈՒԼԻ.—(առանձին, կիսածայն յեւ կրծքին խփելով.)
Վճճ մե... (Դիմացի դուռը դրսից բաղխում են: Լուռ թյուն:
Մոտենալով դռանը յեւ փոքր ինչ բաց անելով, վորպես թե
մեկի հետ խոսում ե.) Հո, հստի յե: (Առաջ վազելով, Պեպո-
յին:) Տո, գժվիլ թո, քոթա՛ն արա. պրիստաւն ե:

ԿԵԿԵԿ, ՊԵՊՈ, ՇՈՒՇԱՆ.—(միասին) Պրիստավը՛:

ԳԻՔՈ.—Պրիստավը՛: (Պատկեր)

ԱՐՈՒԹԻՆ.—Իս տու բարաթս, Պեպան, թե չե բիրթն ին
տանում:

ՊԵՊՈ.—Հաջաթ չե, կհամ բիրթը, կու-հստիմ. եսդի խո
չիմ մեռնի... Մե որ կու աղատվիմ ախար, ելի՛ վազեն հիռու
չե... Շատին իս խափի եսենց, շատի գլխին իս ոյին եկի եսենց,
շատի բողաղն իս դուս կտրի եսենց, ու յ'ես Պեպոն չիմ ըլի
թե դիփուռանց ջիզըր չիմ հանի... Սաղ աշխրքումը երեսդ մուր
կու շինիմ... Մնաս բարով, դեղի... Մի՛ լաց ըլի, Կեկեկ, աստուձ
ողորմած ե, խղճի ճակտին եսենց ե գրած: (Կակուլին կամաց-
կամաց գնում կանգնում ե դամբի մոտ յեւ հետզհետե սպառ-
նալի դիրք ընդունում:)

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(սաստիկ շփոթված յեւ առանձին) Ի՞նչ ա-
նիմ հիմի:

ԿԵԿԵԿ.—(փաթաթվելով Պեպոյին) Մի՛ գնա, Պեպո ջան,
մի՛ գնա:

ՇՈՒՇԱՆ.—(Պեպոյին մյուս կողմից) Ի՞նչ իս անում, Պեպո, իրան սիւլցրու ետ սիւլ ու մութ բարաթը:

ՊԵՊՈ.— Իրան տամ, վուր սրա մասխարհն դառնամ... վուր խալիսի աճկումը սնուր յ'ես երևամ, դուրթը սամ... բիրթի ահու գլուխս ծախիմ... Ձե, դեդի, ես բարաթը աստուճ թուր ե դեվեր դրդի ինձ համա... Եստով պիտի կտրիմ յ'ես սրա գլուխը... Դանի քի պեսնիրն ին երվում սրա ձեռնեմեն, քանի (մատնացույց անելով Կեկելին) սրա պեսնիրն ին լաց ըլում, քանի ինձ պեսնիրն ին տանջվում... Մեկն ել ե չիմաց անե աշխըրքին սրա արարմունքը, մեկն ել ե հարայի չկանենա տա, վուր ես մարթը, վուրին դիփունքը գլուխ ին տալի, դիփունքը հարգում ին ու պատվում ին, դիփունքը մինձացնում, փառավորում, ու չ'երգի՛նք բարցրացնում... Սա են մարթն ե, վուրի համա վունչիչ բան սուրփ չկա աշխըրքում... Հիմի լաց ըլեք, ինչ՛դադա գուդիք... Խղճի լացը հալրաթ ենդուր ե սաիդժի աստուճ, վուր հարուստի արարմունքը լվացվի: (Դուռը կրկին բաղխում են:) Մնաք բարով... (Դուրս ե գնում դիմացի դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Է

ՆՐԱՆՔ, առանց ՊԵՊՈՅԻ

ՇՈՒՇԱՆ.—(լաց լինելով Պեպոյի հետեւից) Պեպո, Պեպո...

ԿԵԿԵԼ.—(նույնպես յեւ նույն միջոցին) Պեպո ջան, Պեպո ջան... (Նետվելով դեպի տախտը, բերանքսիվայր ընկնում ե մութաքի վրա յեւ բարձրածայն հեկեկալով լաց լինում մինչեւ վերջը):

ԱՐՈՒԹԻՆ.—(սեղանի մոտ կանգնած, յերկու ձեռքով գլխին խփելով յեւ առանձին) Ես ի՞նչ բան եկավ գլխիս: (Մնում ե անշարժ):

ՇՈՒՇԱՆ.—(Արութինին, ծառանալով իր ամբողջ բարձրությամբ) Յ'երգնային թարավուրն անե քու դադաստանը... (Դուրս ե վազում Պեպոյի հետեւից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ը

ՆՐԱՆՔ, առանց ՇՈՒՇԱՆԻ

ԳԻԲՈ.—(Արութինին) Ե'ս էյիւր ուզում, ելի, հեք ոխահած: (Մոտենալով Կեկելին) Մե լաց ըլի, Կեկել ջան, մե լաց

ըլի, աստուճ ողորմած ե: (Գլուխը քարշ գցած դեպի նեկելը,
նույնպէս մնում ե անշարժ:)

ԿԱԿՈՒԼԻ.— (մոտենալով Արութինին, ձախ ձեռքը կանթ
արած, իսկ աջը վայր թողած:) Հիմի, աղա Արութին, մնացինք
յ'ես ու դժւն... (Մնում են անշարժ: Պատկեր: Վարագույրն
իջնում ե կամաց-կամաց:)

Վ Ե Ր Ջ

ՔԱՆԴԱԾ ՈՋԱԽ

1872—73

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՐԵԲ ԱՐԱՐԿԱԾՈՎ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԳՈՒԼԱՅԻՆՑ ՈՍԵՓԸ.— վաճառական:

Ս. ԼԱՄԵ.— նրա կինը:

ՆԱՏՈ.— նրանց աղջիկը:

ԽԱՆՈ.— ՈՍԵՓԻ հորաքույրը:

ԳԵՎՈ.— ՈՍԵՓԻ բարեկամ, վաճառական:

ԱԼԵԿՍԱՆԴԻՐ ՄԱՐՄԱՐՈՎ.— աստիճանավորը յերիտասարդ:

ԼԵՊՐՈՒՆՑ ՄԱԹՈՒՍԻ ՎՈՒԹԻ ՓԱՐՄԻՂԸ.— վաճառական:

ՔԱԼԻ.— նրա կինը:

ԳԻԺ ՄՈԶԻ.— Լեպրոնց մտերիկ աղյական:

ՄԻՆՈ.— Փարսիդի դուքնի պատի աշկերտ:

ԴԱՐՁՈ.— Փարսիդի դուքնի մեծ աշկերտ:

ՄԱՐԹԱ.— լուսորդալ սյրի կին:

ՆԻՆՈ.— հյուր:

ՓՈՓՈ.— յերգեցող հյուր:

Լոտո ու վեշեր, լոտո խաղացող բաղմաթիվ կանայք, որիորդներ, սուգեբներ,
պրիստավ, նրա գրագրերը, սլաբատները, վկաներ և ծառաներ:

Առաջին յեկ յերբորդ առարվածներ կատարվում են ՈՍԵՓԻ սանը, իսկ յեկորդը՝
Փարսիդի սանը:

Անցիք պատահում է Թիֆլիզում, 1871-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՍԵՓ, 45 տարեկան բարձրահասակ տղամարդ դեղեցիկ, գրավիչ դեմքով, Յե-
րեսը ածելած, գլխի մազերը փոքր լինչ սպիտակախառն, իսկ հոնքերը և բեխե-
րը սև, ճեղղական բուրբուրն սև հագուստ՝ կաբան և անդրավարտիքը մահու-

դից, փողպատը և արխալուսը մետաքսից. մեջքին արխալուսի վրայից արծաթե նեղ քամար, կարայի վրայից մետաքսյա կապույտ գոտի: Ընդհանրապես հագնված է թեև հասարակ, բայց մեծ ճաշակով Գործ է ածում բուխարու սև սորթե զգակ՝ ծայրը փոքր ինչ ներս ծայած և մետաքսյա կապույտ ծաղկաթառն թաշկինակ: Շարժվածքը և խոսակցութեան ձևերը՝ ամենաազնիւի:

ՍԱՆՈՄԵ, 35 տարեկան փառահեղ կին սև մազերով, Առաջին արարվածում՝ յերկու ձեռք յեվրոպական մոդայի հագուստ, մինը՝ սկզբում, ամենուրեք, իսկ մյուսը՝ Մարմարովին ընդունելիս, ինտիմ: Յերկրորդ արարվածում՝ բուն վրաց շքեղ հագուստ զոշ ու գոտիով, գլխի սպիտակ փաթաթանով և քաթիբայով, վոր զարդարած է վոսկե կոճակներով և մարգարտե լայն բաթիթայով. ձեռնոցներ և գունավոր փոքրիկ հովանոց: Յերրորդ արարվածում՝ դարձյալ վրաց ամենաշքեղ մի ուրիշ հագուստ նույնպես զոշ ու գոտիով, բայց առանց քաթիբայի: Դուռը, նույնիսկ առաջին արարվածից, միշտ զարդարված է վրացնակ՝ զանազան չիքիլաներով և վահեկար ճակտի-աղլուխներով: Գործ է ածում թանգագին ակնեղեններ և վոսկե ժամացույց վոսկե շղթայով: Շարժվածքը գոռոզ, խոսակցութեան ձևերը փրուն: Առհասարակ մեծ կարծիք ունի իր վրա:

ՆԱՏՈ, 18 տարեկան, շատ գեղեցիկ, բայց թեթևասովի որիորդ: Յերեք ձեռք յեվրոպական մոդայի շքեղ հագուստ: Մինը՝ առաջին արարվածի սկզբում, գլխարկով, քողով, ձեռնոցներով, վերարկույով և փոքրիկ հովանոցով. մյուսը՝ նույն արարվածի վերջում, ինչպես հիշված է իր տեղը, իսկ յերրորդ՝ վերջին արարվածում, սպիտակ հովհարով: Գուրը բաց, միշտ յեվրոպական ձևով զարդարված: Խոսակցութունը արագ և կրակոտ, շարժվածքը կենդանի:

ԽԱՆՈ, 65 տարեկան աչրի կին: Վրաց հագուստ, գլուխը վրացնակ ծածկված հասարակ չիքիլայով և մուգ զալամքառե ճակտի-աղլուխով, առանց քորոցի: Մուգ-կապույտ դոս սև թավրշե ժապավենով բոլորած և մեծ փրուզե քորոցով ամրացրած: Մետաքսյա սև դերիա, քրմանե սև շալ և նույն շալից գոտի: Վտանամանը՝ հին ձեի սև ծուղեք և տափակ կրկաննի սև քոշեր: Սկզբում սպիտակ դաթիլա և մետաքսյա սև կապույտառն գլխի փաթաթան: Խոսակցութունը և շարժվածքը ծանր: Ամենապատկառելի անձն:

ԳԵՎՈ, 45 տարեկան, հաճելի դեմքով և սպիտակաթառն սև մազերով: Յերեսը ածելած, բեխերը միջակ: Տեղական հասկոտ հագուստ՝ սև մահուղե կտրա և անդրավարտիք, մուգ-կապույտ մետաքսյա արխալուս, մուգ-մանիշակագույն մետաքսյա գոտի և բուխարու սև սորթե զգակ: Խոսակցութունը և շարժվածքը ծանր:

ԱՆԵՔՍԱՆԴՐ, 30 տարեկան, գեղեցիկ կազմվածքով, հաճելի դեմքով, սև մազերով և կարճ սորուքով, բայց կզակր ածելած: Հալուստը բոլորովին յեվրոպական, միշտ ձեռնոցներով. գլխարկը՝ սերնդոր: Յերրորդ արարվածում՝ մուգ-կանաչ մահուղե պաշտոնական ֆրակ (վրցմունդի) սև թավրշե ոձիքով և վոսկեղեղած կոճակներով: Գործ է ածում պենսնեի Շարժվածքը և խոսակցութեան ձևերը անհնազողով (ֆատ):

ՓԱՐՍԻՂ, 55 տարեկան, միջին հասակով և տեղի դեմքով հաստափոր մարդ: Մազերը սև, հոնքերը հաստ, բեխերը կարճ, յերեսը ածելած: Յեվրոպա-

կան հասարակ, անճաշակ հագուստ՝ սե մահուդե լայն սերիքուկ, յերկար ժիլետ ե փոքր ինչ լայն անդրավարտիք. փողպատր սե մետաքսյա թաշկինակից: Գրծքն արծաթե ժամացույց սե ժապավենով: Գլխարկը՝ փոքրիկ սե ֆուրածկա: Շարժվածքը ե խոսակցութեան ձեերը ամենահասարակ:

ԳՍԼԻ, 40 տարեկան, սպիտակ. բայց տգեղ դեմքով ե շեկ մազերով կարճահասակ, նիհար կին: Հագուստը բոլորովին վրացնակ՝ չիքլիտյով, ճակտիւ աղլուխով ե դոշ ու գոտիով: Զարդարված ե գունազան թանդաղին ակննդեններով: Ընդհանրապես հաղնված ե հասարակ ե անճաշակ. Շարժվածքը ե լսաակցութեան ձեերը գեհեիկ:

ԳՐԺ-ՄՈՉԻ, 30 տարեկան, սե մազերով գեղեցիկ յերիտասարդ: Բեւեերը փոքրիկ, յերեսը ամեկած, աջ թշին սե նիշ: Տեղական համեստ, բայց ճաշակով հագուստ՝ սե մահուդե կուրծքը բաց կարա, նուշն մահուդից լայն անդրավարտիք սպիտակ չիե արխալուխ. մեջքին արխալուխի վրայից արծաթե նեղ քամար. կրծքն ժամացույցի հասարակ կարճ շղթա ե գլխին սե փոքրիկ ֆուրածկա: Գործ ե ամուսն մետաքսյա դեղին ծաղկախառն թաշկինակ, վոր սղդբուս դցած ունի պարանոցին, ծայրերը կրծքի կողից քամարի աակ տմրացբւծ: Շարժվածքը կենդանի, խոսակցութեանը կրակոտ:

ՄԻՅՈ, 16 տարեկան, կարմիր յերեսանի. սե մազերով պտտանի: Սե սերթուկ, դեղին չիե արխալուխ, կաշվե սե նեղ քամար, շատ նեղ ու կարճ գունավոր անդրավարտիք ե փոքրիկ սե ֆուրածկա:

ԴԱՐՉՈ, 25 տարեկան, սե մազերով, փոքրիկ բեխերով ե խորամանկ դեմքով յերտասարդ: Տեղական հագուստ՝ մահուդե կուրծքը բաց սե կաքա: Մետաքսյա արշունագուշն արխալուխ, կուրծքը վրայեթեկ ժապավենով բոլորած մոխրագուշն մահուդե անդրավարտիք. արծաթե նեղ քամար արխալուխի վրայից, կրծքն ժամացույցի վրայե շղթա ե ձեերին փոքրիկ սե ֆուրածկա:

ՄԱՐԹԱ, 50 տարեկան, կարմիր ե լիքը յերեսով, սե մազերով, հառափոր ու բարձրահասակ ալիք կրն: Բոլորովին վրաց հագուստ՝ մետաքսյա մուգմեխակալուսն դերլա ե սե, բայց ծաղկախառն. լայն ժապավենից դոշ ու գոտիկ:

ՓՈՓՈ, 30 տարեկան, գեղեցիկ, կրակոտ կին, վրաց շքեղ հագուստով: Յերդուսն ե հիասուլի:

ՆԻՆՈ, 35 տարեկան, նիհար կին, վրաց նուշնպես շքեղ հագուստով:

ԲԱԶՄԱԹԻՎ, կանայք (մոտավորապես քսան հոգի), դանաղան հասակի, բոլորն ել վրաց շքեղ հագուստներով:

ՈՐԻՈՐԵՆԵՐ, յեվրոպական հագուստներով, յերկու- յերեք հոգի:

ՍՈՒԴԵՆԻ ԳՐԻՍՏԱՎ, յեվրոպական հագուստով ե պաշտոնական շրջթայով:

ԳՐԱԳԻՐ, յեվրոպական հագուստով:

ՊԱՐՏԱՏԵՐԵՐ ՅԵՎ ՎԵՆԵՐ (մոտավորապես հինգ հոգի). տեղական ե յեվրոպական հագուստներով:

ՄԱՌԱՆԵՐ, մինը ֆրակով ե սղիտակ ձեռնոցներով, մյուսը չերքեզի ընտիր հագուստով:

Ոսեփի տանը բախականին հարուստ սենյակ թանգազին կահկարասիքով։ Առաստաղից կախած և ջան հանգած մոմերով, հատակը ծածկած և դորդով։ Աջ ու ձախ դռները Խորքում, աջ*) կողմը՝ լայն դուռը, փեղկերը բացված, և դռան հետևը նախասենյակի, իսկ ձախ կողմը լուսամուտ, վորի միջով յերևում և պարանգ, Իսներն ու լուսամուտը զարդարած են զեղեւիկ զրապրիներով Սենյակի աջ կողմը՝ բազմոց սեղ և փոքրիկ սեղաններով, վորոնք ծածկած են թավիշե դռնավոր սփռոցներով, ձախ կողմը՝ գորգով, քեչայով և մութաքաններով զարդարած տախտ։ Ուր հարկն և՛ աթոռներ, բաղկաթոռներ, հանգած զապտերներ և հանգած մոմերով աշտանակներ ու կանգելաբրներ Յերեկ և։

Տ Ե Ս Ի Լ Ա

ՍԱԼՈՄԵ, ԽԱՆՈ

ՍԱԼՈՄԵ.—(բնմի խորքում, նախասենյակի դռանը.) Համեցեք, համեցեք... Ա՛յ, տերը բարի տա քիզ, բատոնո ջան, ջափա քաշեցիր։

ԽԱՆՈ.—(ղաթիբայով, գալիս և նախասենյակի աջ կողմից.) Բարի լուս ձեզ։ (Առաջ գալով յեւ զղաթիբան վեր առնելով.) Ի՞նչ իս հայհարա ապսպրի։ (Ղաթիբայի մեկ ծայրը տալիս և Սալոմեյին.)

ՍԱԼՈՄԵ.—(ղաթիբան ձգելով.) Ի՛հ, բատոնո ջան, հետտիկ իմ, հետտիկ իմ, վուր դանակ խփին սրտումս, մե պուտ արուն չի կաթիւ (Խոսելով ծալում են զղաթիբան։)

ԽԱՆՈ.— Ի՞նչ և, չե ըլմամ։

ՍԱԼՈՄԵ.—Աբա վճար՝դանց կուլի, բատոնո ջան. նրանք ութ հարուր թումնի վրա ՝դաչիմ կանգնած ին, ու Ոսեփն են՝դադա չե տալի. խոմ կու ճանչնաս. ինչ մկրատն և։

ԽԱՆՈ.—Նա ել ուցնավոր և, քա։

ՍԱԼՈՄԵ.—Ախար, աստուճ կու վիկալնե, բատոնո ջան, վուր մե երկու հարուր թումնի խաթիր են հանգի բանը մոշլա ըլի՛, Էն հանգի տղին ձեռնենբերմեա գնա, են չնի ու փառքի տերը։

ԽԱՆՈ.—Ետենց իր ասածութիւնն ել ի՞նչ և, քա։

ՍԱԼՈՄԵ.—Աբա, բատոնո ջան, հենց ետու համա ջափա

*) Աջ, ձախ, պետք և ընդունել միշտ հանդիսականների դերքից նայելով։

տվի քիզ, վուբ մե Ոսեփի հիդ խոսիս, եգերա բան հասկացնիլ
տաս, հենց քու Սիսոն պրծնի ամեն ցավեմեն:

ԽԱՆՈ.— Կու խոսիմ, կու խոսիմ, բա խոմ ետենց չինք
թողնի, վուբթի: (Ծալած դաթիբան ղնում ե տախտի քեչայլի
տակ յեվ վոտնեը կախ գցած վրան նստում:) Վիհ, գենացվա-
հս քուչի քարիը խո վուտնիրս կորարից:

ՍԱՆՈՄԵ.— (նստելով աթոռի վրա:) Ա՛յ, տերը բարի տա-
քիզ, բատոնո. կամարկատարն ըլի քու վուբթիկերանց համա բա-
բեխոս, վուենցոր հիմի դուն բարի իս խոսում իմ նատոյի համա:

ԽԱՆՈ.— Նատոն կի իմը վուբթի չի, թե ի՞նչ ե. վենաց-
վալե նրա պետլած ֆանին. հըբ ե, տանը չի:

ՍԱՆՈՄԵ.— Վուենց չե, շուբ ե հաքնում.... Աբա դուն գի-
դիս, բատոնո ջան, վուենցոր կու խոսիս. եգերա գլուխ բերիս
ես բանը: Եսոր եվետ կտրական ջուղար ին ուզում. առուտեան-
վաղ-վաղ եստի յեր են տղի քուըը, հորես ելի գու քա:

ԽԱՆՈ.— Ե՛ս սահաթիս, էս սահաթիս, վուբթի, դուն դըն-
ջացի. հըբ ե Ոսեփը, վոբթեմեն ե:

ՍԱՆՈՄԵ.— Բան ունե, հորես դուս գու քա. կանգնիլ ե թե-
քախկըցու պիտի տամ, կոսե:

ԽԱՆՈ.— Հա, ի՞նչ ե, վուբթի, լավ քախկըցին ուփրո լավ
չի, վուբ ջիբումը փուղիըը չըխչըխկում ըլի:

ՍԱՆՈՄԵ.— Աբա ետ խոսկ ե, վուբ դուն իս ասում, բա-
տոնո ջան. վոբ քախկըցին գու քա Մարմարինց Ալեքսանդրի
հիդ. քախկըցերու հատն ու կտուրն է. նրա մարիփաթն ափե
մենակ տասը քախկըցի. Են որն ելի եստի յեր վիղիտով, խիլ-
քիս ձերը գնաց, քու արիվը, նրա արարմունքի վրա. ինքն ել-
խոմ ջահիլ, սիրուն, ուսում առած, լավ տիղ, լավ տոնլուղ ու
որն որվան վրա խիստ առաչ կեհա, կոսե, կուլի վիբչը գու-
բերնատոր ել դառնա, կոսե:

ԽԱՆՈ.— Դիփ լավ, Սալոմե ջան, ամա վուբ բանը գլուխ
չգա, չարեն ի՞նչ ե. վուբն ել պիտի տղամարթուն լաիք, իբ
որումը քաղցած չին մնա, անկարիք կու անց կացնին իրանց
որը: Ի՞նչ ե, բան իք շինի ձիգ համա՝ չինովնիկ, չինովնիկ:

ՍԱՆՈՄԵ.— Լավ իս ասում, բատոնո ջան, ամա նատոն
քախկըցի չե ուզում, գլուխը մահու յե տալի... Ո՛ւր ե՛ երեսեկ
չի ըլի ուզե, վուբ գլխամեռ չի ուրախանա. ամա քանդվի հի-
միկվան ժամանակը. ես դուս եկավ դրանց ուսումեմեն, ել հորե-
ու մորը չին լսում:

ԽԱՆՈ — Հեյ՛ գիշի աշխարք, հայ թե փոխվեցար. Գուռն
աւ քարափը ելի ենդուռնք ե ու մարթիքը ուրիշ դառան... Ի՞նչ
իմացա, Սալումե, Լեւորոինք ել չալիշ ին գալի, կոսե. դձերթ ե:

ՍԱԼՈՄԵ.— Բնա, բատոնո ջան, չարեչար մոցիքլիր ե, վուբ
բանուժ ե նրանց տանեմեն... Արա աստուժ կու վիկալնե՞, վուբ
են հանգի տղեն նրանց փեսա դառնա ու իմ ախչիկը մնա, կու-
պեծի կնիկ շինի՛մ:

ԽԱՆՈ.— Նրանք ել վուբ մարթ դառան... Լեւորոինց Փա-
սոն... Փանք քիզ, աստուժ, փառք, ես ել հալաթ ժամանակի
հիդ ե գալի: Երեգ չեր մեկել որը բաղախանուժը աշկիրտ եր,
հենց գիդիժ աճկիս առչիվը կանգնած ե. կանանչ կամլոտե կա-
բեն հագին, նիդ սոսանի գողիկը, ախալուխի արմընգնիրը գուս
թափած, լափչըքնիրը չուրս տիդ կարկտնած, շալակը շալկին կու
բարցեյին վրեն խղճինը: Քանի ջեր ե թոփերով չթիբ դիվիր
բերի միր տուն գաղը ձեռին ու գրոշներով շագիրդանա տարի
միղմեն... Վալցեն, հիմի մարթ ե դառի. գլխուժը փամփելով
տասը ջեր հիդ ու հիդ կու դրգեյինք: Ամա սուտ կու խոսեր, սուտ
կու խոսեր, Սալումե, վուբ տերը թափե ու աստուժ ազատե: Ի՞նչ
անիս՝ հալալութինը քաղցած սպանում ե մարթու:

ՍԱԼՈՄԵ — Հենց ետ Փասոն ե, բատոնո, վուբ հիմի Վա-
սիլ Մաթվեիչ ին ասում դիփուռնքը:

ԽԱՆՈ.— Նրա մամա Մաթուսին ել վուբ Մաթվեիչ ին շի-
նի, ո՞վ դիմնա նրանցը: Փինաչի Մաթուսը, քանի ջեր ե իմ
քոշիրը կարկտնի. դուքանը Նորաշնի թաղուժն ուներ: Տէր աս-
տուժ, դիփ տակն ու վրան ելավ աշխարքը...

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՆԱՏՈ

ՆԱՏՈ.— (Մտնելով ծախ դռնից, դրսի հագուստով:) Մա-
մաշա... Մամիդա ջան, Էստի իս: (Փաթաթվում ե յեվ համբու-
րում կուրծքը:)

ԽԱՆՈ.— Մեռնի մամիդեն պետլած ջանիտ: (Համբուրում ե:)
Ի՞նչ թլթլալի իս, քժ, թոխլո ձու իս: Ես ճեր իս հաղբվում,
քն. իմ գալը դուր չեկանվ:

ՆԱՏՈ.— Ետ ի՞նչ իս ասում, մամիդա ջան, ես սահաթիս
դու քամ, փողոցն իմ գնում. մե երկու իմքին պիտի առնիմ:
(Դառնում ե դեպի Սալումեն:) Մամաշա ջան... (Խոսում են ցածր
ձայնով:)

ՆԱՏՈ.— Բայց ո՞ւր կու հարցնես:

ՍԱԼՈՄԵ.— Դուք ետե՛նց ասա՛ ու, նա մկրատի պես կանգնած է, վուր քախըկցու պիտի տամ, կոսես:

ՆԱՏՈ.— Վճենց չես:

ՍԱԼՈՄԵ.— Աստուծ գիղենա:

ՆԱՏՈ.— Դժերթ իս ասում, մամաշա:

ՍԱԼՈՄԵ.— Բու արիվը. եսոր ել ետ եյինք խոսում:

ՆԱՏՈ.— Իժում վճռած բան է:

ՍԱԼՈՄԵ.— Ուրիշ ճար վուր չկա. ի՞նչ անիմ յ'ես, են՝ դադա փուղ չկա:

ՆԱՏՈ.— Ետ է, կուպեծի կնիկ շինեցեք ինձ, վուր դիփուենքը վրես ծիծաղին, (լացի ծայնով) վուր դիփուենքը մասխարա պյին ինձ. ել ետու համա եսենց ինչի՞ եյիք մինձացնում ինձ: Նրա համա սորվեցա ռսեվարը՝, ֆրանցուցեվարը՝, ֆորտոպիանը՝. ի՞նչ կոնես նա ֆորտոպիան, նրան բուխի քիլեք ե հարկավուր ի՞նչ կոնես նա ֆրանցուցեվարը, վճենց պիտի խոսի հիդա, թեգուղ հենց ռսեվարը՝ մոյա պաշու, տվոյա վիղալ:

ՍԱԼՈՄԵ.— Ի՛նչ, լավ ե դուն ել, թավլափիան:

ՆԱՏՈ.— (լաց լինելով) Ջի ըլի, մամաշա, չես չիմ կանա, յ'ես քախըկցի չիմ կանա ուղի, չիմ ուղի, ջուրը կու ննգնիմ ու չիմ ուղի. զլուխս կու սպանիմ ու չիմ ուղի: (Լաց ե լինում յեվ փողը վերադարձնում Սալոմեյին) Բռնե, ել ի՞նչ հարկավուր ե ինձ, ել ուր գնամ, ինչի՞ համա գնամ, ում համա գնամ... (Հովանոցն ու վերարկուն վայր ե ածում, նստում ե բազմոցի վրա յեվ հեկեկալով լալիս է.)

ՍԱԼՈՄԵ.— Ա՛խ, աստուծ, աստուծ, ես ի՞նչ պատիժ ե վճուր մե կրակին դիմնամ յ'ես: (Նատոյին) Սո՛ւ, լավ ե, բեհայա:

ՆԱՏՈ.— Ե՛սորութին եյիք մինձացնում ինձ, ձիւր ամազն ու աշխատանքն աստու համա, յե՛ր: (Լաց ե լինում:) Նա պիտի ինձ բուլվարի վրա ման ածի, նա պիտի ինձ կրուժուկը տանի, նրա հիդ պիտի գնամ տե՛տուր: (Լաց ե լինում) Հը՛, հը՛, հը՛...

ՍԱԼՈՄԵ.— Լավ ե, լավ, սիրտդ անմիղ մի շուռ բեր:

ՆԱՏՈ.— (հանկարծ վեր ե թռչում տեղիցը ու փաթաթվում ե Սալոմեյին) Գեթա՛ղվա, մամաշա, գենացվալե, մամաշա ջան, աղատե՛ ինձ:

ՍԱԼՈՄԵ.— Մամաշի գլուխը մեռիլ եր ու ես որը չե՛ր ննգի. հըն:

ՆԱՏՈ.—Գեներալալի, մամաշա, աղատե, թե չե ճշերք կու-
ննգնիմ, աստուռ գիգենա: (Աչքերը սրբում ե:)

ՍԱԼՈՄԵ.—(լացի ծայնով:) Ճշերք ննգնի հիմիկվան ժա-
մանակը, հը: (Նույնպես աչքերը սրբում ե:)

ՆԱՏՈ.—Գուդիս քու որումը մարթու մի տա ինձ, մամա-
շա ջան. գուդիս տանը քոծութին կոսիմ դիմ ու ես բանը մնշ-
լա արա, գեթա՛ղվա, մամաշա ջան:

ՍԱԼՈՄԵ.—Մոշլա արած ե, մոշլա արած, վուրթի:

ՆԱՏՈ.—Գեներալալի, մամաշա ջան:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ասում իմ էլի, քա:

ՆԱՏՈ.—Ղեւթ, մամաշա ջան:

ՍԱԼՈՄԵ.—Գու արիվն իմ ասում:

ՆԱՏՈ.—(համբուրելով Սալոմեյին:) Ա՛խ, մամաշա ջան:

ՍԱԼՈՄԵ.—Պրծա քիմէն. լացի գուդա իս դրուստ, կինա-
ղամ ինձ ել լացըցրի:

ՆԱՏՈ.—(ծիծաղում ե:) Հը....

ՍԱԼՈՄԵ.—Հիմի ծիծաղի:

ՆԱՏՈ.—(յերկար ծիծաղում ե:) Հն, հն, հն... վախեցա,
վա:

ՍԱԼՈՄԵ.—Շատ քարափշուտեն իս: (Փողը Նատոյի ձեռքը
դնելով:) Բռնե, ել մի ուշանա: (Նատոյի մազերը ուղղելով:)
Միշլա-մոշլեն մեջը գրիր:

ՆԱՏՈ.—(ազատվելով մոր ձեռքից:) Լսվ ե, լավ, մամա-
շա: (Վերցնում ե վերարկուն յեվ հովանոցը:)

ՍԱԼՈՄԵ.—Աճկիրդ լսվ սրփե, ամուսթ ե:

ՆԱՏՈ.—Սրփած ե, սրփած. իմ աճկերու մոդ ով ինչ բան
ունե: (Ուզում ե գնալ:)

ՍԱԼՈՄԵ.—Չհաստ արի, հուշանա:

ՆԱՏՈ.—Ես սահաթիս, մամաշա ջան: (Դուրս ե գնում նա-
խասենյակի աջ կողմից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ՍԱԼՈՄԵ, մենակ

Ձե, ուրիշ ճար չկա. վաճնցոր ըլի պիտի գլուխ բերիմ ես
բանը, թեղուդ գլուխս գրավ դնիմ... Ո՛վ քաղցր աստուճաճին,
դուն բարեխոս ըլիս իմ Նատոյի համա:

ՍԱԼՈՄԵ, ՈՍԵՓ

ՈՍԵՓ.—(մտնելով աջ դռնից, առանց գոտկիւ) Ես Նա-
տոնն հար գնաց:

ՍԱԼՈՄԵ.—Եստի, դեմուդեմը, մաղաղիեն. ինչոր նոտ ե
ուզում:

ՈՍԵՓ.—Հէ՛, գիդի ժամանակ, արի ու սրա պես ախչիկը
հիմի միւր քախկըցուն կնդուծին արա: (Նստում ե բազմոցի
վրա:)

ՍԱԼՈՄԵ.—(մոտենալով:) Յ'ես ել ետ իմ ասում, Ոսեփ
ջան, (ծեռքը ուսին դնելով) ախար միխկը չէ:

ՈՍԵՓ.—Յ'ես ուփրո միխկ իմ, հիլ ե ինձ ինչ տալի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Բաս քախկըցու կնիկ շինինք, ելի:

ՈՍԵՓ.—Ի՞նչ ե, քախկըցին փիս մարթ ե, հա. յ'ես փիս
մարթ իմ, հա, վուր գլուխս ձիւր գերի իմ շինի:

ՍԱԼՈՄԵ.—(փաթաթվելով Ոսեփին.) Արա ետ վճենց իս
ասում, Ոսեփ ջան, ամա ախար Նատոն միխկ ե. հար ե, երնեկ
չեր ըլի ինձպես եր մինձացի:

ՈՍԵՓ.—(ժպտալով.) Մե խերով պտուղ ել ենչալը կու-
լեր:

ՍԱԼՈՄԵ.—(հեռացնելով ծեռքը) Ետ լավ եր, քան ինչ
ուզում իս, ինձ իս ասում. խի՛ղճ իմ գլուխ: Ասան, ասան, ինչ
քեփդ տա, կն ասա. մե ես Նատոյի բանը պրծի ու իժում
ինչ գուդիս ասան:

ՈՍԵՓ.—Տո, թե պրծա, ուրիշ ինչ իս ուզում:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ախար, վուր ինչ ուզում ին, թամամ չիս տալի:

ՈՍԵՓ.—Վճեր՝դանց տամ, վուր են՝դադա չունիմ:

ՍԱԼՈՄԵ.—(կրկին փաթաթվելով նրան.) Գեթա՛ղվա, Ո-
սեփ ջան:

ՈՍԵՓ.—Չիմ կանա, չէ:

ՍԱԼՈՄԵ.—(ավելի աղաչելով:) Գենացվալե, Ոսեփ ջան:

ՈՍԵՓ.—Ա՛ կնիկ, դուն հա ու չե չիս իմանում, թե՛ ինչ ե:

Յ'ես քեզ մե խոսկով ասում իմ, վուր մեճկս չե գալի, չէ. մարթ
իւ լհերի գորա կու ձքե վուտը թե՛ չե. հենիմ ու չիմ տալի,
խի՛ ահում իմ, կն ել իմ վճերթու համամ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ունիլ-չունիլն հիլ ե հարցնում: Են հանդի տղա

ըլի նշնելու ու գլուխս գրնալ չիմ գնի: Ուրիշները խիստ շնորհ
ուսնին վուր տալիս ին. բնա նրանք գծվիլ ին:

ՈՍԵՓ.— Տո, եզերսս գողնովի փուղ ունին, տալիս ին, քիչ
ինչ դավի: Անկճիտ րամբակը հանե. ասում իմ՝ չունիմ, չե,
չե, չե ու չե: Եսոր եքուց մե բանի իմ մնում, թե գլուխ չե-
կավ՝ հոգով մարմնով բաթմիշ ելա, դուն կի եստի հոքեհանի
պես կանգնիլ իս գլխիս ու ել ինձ չիս հարցնում:

ՍԱԼՈՄԵ.— Ի՞նչ իս չարանում, քան, մարթ չկաննա քի
մոդ բերան բաց անի: (Անբավական նստում ե տախտի վրայ)

ՈՍԵՓ.— Չարանում իմ. տո, դուք հրիշտակ կու գծվեց-
նիք, չե թե աթմորթու:

ՍԱԼՈՄԵ.— (կշտամբելով:) Լնով ե, խաչը դիդենա. յ'ես
սրտացավութենով բան ըլիմ ասում միւր ախչկա համա, դուն
կի ետենց վրես չարանաս... Հեր իս, միթամ յ'ես չկամ, չիս
փիքը անի քու ախչկա համա:

ՈՍԵՓ.— Փիքը չե, տո, անաստուձ, վուր յ'երիք-չուրս տղե-
րանց անում տվի, հազիր աղանչաքով ուղում ելի. ջեհել,
չնուքով, աշխատող ու իմ բար մարթիք: Ամա ձիւր ոխտեմեն
սիվ դու քա. առանց ալլի-վալլի չինովնիկ պիտի ըլի, կոսե: Դու
սիրտը քու ախչկա համա կի չե ցավում, փառասիրութենի հա-
մա ե ցավում:

ՍԱԼՈՄԵ.— Աբա ինչ խոսիմ քի մոդ, նրանք միւր լնջիդ
ին. սիվ ին նրանք, սիւմ վուրթիք ին:

ՈՍԵՓ.— (տեղից վեր կենալով:) Տո, դուն սիվ իս, դուն...
դուն սիւմ վուրթին իս, դուն սիւմ կնիկն իս. երեկե-ձանի չա-
մոմավորեն իս, թե Պարնի հարսը:

ՍԱԼՈՄԵ.— (նմանապես կանգնելով:) Ի՞նչ ե ասում, քան.
դուն մինձ մարթու վուրթի իս ինձ վրա:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆՐԱՆՔ, ԽԱՆՈ

ԽԱՆՈ.— (մտնում ե ձախ դռնից:) Ես ինչ խաբրենբուռմ
իք, քան:

ՈՍԵՓ.— Ո՛հ, մամիդա, դուն իս:

ԽԱՆՈ.— Հնց յ'ես իմ, գլխովս ու վուրովս. վիճնց իս,
վիճիթի:

ՈՍԵՓ.— Փառք աստծու. դուն վիճնց իս, մամիդա:

ԽԱՆՈՒ.—Ի՞նչ, վաչանչալեր, վուրթի, ելի: Ամա ես ի՞նչ բաներումն իք, ձեր ձեռքը քուչեն ե գնում:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վուրջիչ. չի՞ս գիդի մարթու կնգա բանը, բա տոնո՞ւ:

ԽԱՆՈՒ.—Են՝ղաղա տարի քիզ ումբր, վուրթի՝ «Յու դա՞քմրիս չիտուրի բեգվին կացս գա՞ղրա եգոնա»*), կոսե: Ամա ձիզ ել ի՞նչ ելավ, վուրթիք. ես՝ղաղա տարի ե մարթ ու կնիկ իք, մեկմեկու խասիաթը չիմացմք:

ՈՍԵՓ.—Նստի, նստի, մամիդա... (Խախոն, բողբոջը թողնելով ներքեվ, Սալոմեյի ողնությամբ բարձրանում ե տախտի վրա.) Դուս ես ասա. մե լուծ յեղումը մեկը վուր դեսը քաշե ու մեկիը դենը, սեխ առաչ կենա:

ԽԱՆՈՒ.—(Ժալապատիկ նստելով.) Ենենց կու վաղի, վուրցոր վուր չ'եա հիմի... Ի՞նչը կու ժաժ տա ինձ հիմի ես՝ղանցեն:

ՈՍԵՓ.—Ձե՞ վուրե մեկմեկու պիտի ոտկին. թե չե մեկն ինչ գուգե՞ղոչաղ ըլի, մեկը թե հիւը չեկավ, իր եդնեն մնալով համ իր գլուխը կու խիխտե, համ ղոչաղինը:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ղոչաղը դուն իս ու դամբեն չ'եա իմ, ելի:

ՈՍԵՓ.—Մուլափ մե, քու հորն ողորմի:

ԽԱՆՈՒ.—(Սալոմեյին.) Ի՞նչ, անղաղա չե ասում միթամբ, վուրթի, քու դամբուրթինն ճվ կանա ասի:

ՈՍԵՓ.—(Նստելով.) Ախար հաղար-հաղար թումնանոց տիրին ե ձգվում, դուն ինձ ասա՝ միը բան ե՞:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ութ հարուրը հաղար ե՞:

ՈՍԵՓ.—Երկուսը մե գահրումար ե ինձ համա, բաս ի՞նչ ե:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ինչոր վուր ե, ինձ համա խո չիմ ուղում. ելի՞ քու ախչկա համա իմ ասում: (Ոռոված նստում ե բազմոցի վրա.)

ՈՍԵՓ.—Տո, ախչկա համա վուր ասում իս, չե՞ վուր չափս ու ձիվ կա: Ախար երկուսն ել ուրիշ ին մինձանում. ի՞ժում նրանցն ի՞նչ իս տալի:

ԽԱՆՈՒ.—Ոսեփ, վուրթի՛, ինչի՞ իս սատանի ձիու վրա՞ նստի:

ՈՍԵՓ.—Սատանի ձիու վրա չ'եա կի չիմ նստի, դուք իք նստի. քշում իք ու ել ինձ հիդ չիք մտիկ անում:

*) Վրացերեն ե.—Ամուսինների մեջը հիմարը ապահարգան եր կարծում:

ԽԱՆՈ.—Նո՛ւր իս սկուպոացի, Ոսեփ, թու՛մներով վուր
շարաշնիրը կու բախշելիր սաղանդերբուն, ենչախն եյիր 'ղայ-
րաթ արի:

ՈՍԵՓ.—Են վուխտը գնաց, մամիդա, ուղմբուրիսակեն.
ենչախը կանեյի, հիմի ել չիմ կանացի. առուտուրը կանգնեցավ,
բանս լավ չե գնում, մամիդա:

ԽԱՆՈ.—Բու դուշմնի բանը գնա փիս, վուրթի, քու բանը
փիս վո՛ւնց կհհա:

ՈՍԵՓ.—(առանձինս) Ա՛րի ու հիմի սրանց առչիվը դավ-
թըրնիրդ բաց արա: (Բարձր:) Գիդիս ի՛նչ ե, մամիդա, յ'ես
կտրական խոսիլը կու սիրիմ. են տղին հա՛վնում իք, հա՛ղում
իք, իմ ախչկան դո՛ւր ե գալի, չ'ես ել մե են հանգի վունչիչ
չունիմ փուտը գնելու: Գնացեք, թե բանը գլուխ գու քա, մե
վից հարուր թուման կու տամ, շինեցեք, թո՛ղ ջանս դուս գա-
ամա, մամիդա, լավ գիդացի՝ վիրչի խոսկն ե, 'ղանարես վուր
քաշ անին, ել մե գրոշ չիմ ավելցնի:

ԽԱՆՈ.—Ըս դագեմարթա քիզ, Ոսեփ. վիցը վուր տալիս
իս, մե իսուն ու հարուր թումնի համա խո չիս մոշլա անի
բանը:

ՈՍԵՓ.—Գիդիս ինչ ե, մամիդա, յ'երգնուց վուր ձեն գա
վիրչի խոսկս եր. մե գրոշն ինչ ե, մե գրոշը, թեգուզ կաշիս
ալոկիք, ել չիմ կանա: (Վեր ե կենում):

ԽԱՆՈ.—Մի չարանա, վուրթի ջան, կուլի վից հարուրով
գլուխ ե գալի, տեսնինք ջիս:

ՈՍԵՓ.—Հա, ետ ե, ետ:

ՍԱԼՈՍԵ.—Վից հարուր թումնի մոդ ել հարուրն ու երկու
հարուրն ի՛նչ հիշելու յե, վուր անմիզ սիրտդ շուռ իս բերում:

ՈՍԵՓ.—(նեղանալով): Կնգդերանց ձեռնեմեն աստու՛ճ ու-
ղատե: Ախար ասած ե, վուր մե կնիկարմատ երկու տղամար-
թու կու ախտե, յ'ես կի մենակ երկուսիտ ճանդն իմ ննգի:
Վո՛ւրդանց վուրդի լուս ննգավ են անիծածը: Ես դուս եկավ
եղի նրա վիզիտներսմեն... Մե տեր հարցնող ըլի, թե նա ո՛վ
մինք ո՛վ. (Սալումեյին) ախպեր չե քունն ու բիձու տղա. ի՛նչ
բան ունե, ի՛նչ, վուր վիզիտնիր ե ման գալի եստի. ջեր ավ-
տաս յ'երիք ջեր ե ելի... Ել նրա հոտը չըլի եստի:

ԽԱՆՈ.—Հանգստացի, վուրթի, ի՛նչ իս չարանում:

ՈՍԵՓ.—Ե՛հ, մամիդա, գուն ել չիս գա, չիս գա ու հենց
ետըր վո՛ւրդի եկար:

ԽԱՆՈՒ.—Թե իմ գալու վրա խիստ իս նիդանում, վուրթի՞ն՝
ձեր սարղըփումը լավ սառը ջուր կա:

ՈՍԵՓ. Տո՛ւ, ախար մարթ իմ, գլխիս գգաւ ունիմ, ասում
իմ վուր չիմ կանա, չիք ավտում:

ԽԱՆՈՒ.—Աւտում ինք, ավտում, վուրթի. ամա միր ասիլն
են ե, վուր ախկա բաժինքը ուրիշ բան ե. չիս գիղի՞ վուր ու-
րիշ բան ե: Տուն առնիլ խո չե, վուր մարթ իր ջիրին մտիկ
անե: Ես բանումը, վուրթի, մարթ ել վոնց ջիրիս պիտի հարց-
նի, վունց դանդկին: Բարքանջեւա Յագորին խո կու ճանչնե-
լիր. վիրչի տնիրը ախկա բաժնքի համա ծախից ու իժում ախկատ
ղաղո ապրեցաւ. վուր մեռաւ, թաղմեւա չուներ, աստուճ գիղենա,
խո դուն ել լավ գիղիս: Դուն նրա վրա փխս մարթ իս, դուն նրա
վրա խիղճ իս, վուր մե երկու հարուր թումնի համա խոսում իս:

ՈՍԵՓ.—Ախ, աստուճ, ես ի՞նչ պատիժ ե թե անչիկ մին-
ձացու, վրեն ենդագա փոփ մսխե, ուսում տու ու վիրջը մե
ջվալ ել փոփ բարցե շինքին, վուր եղբւրս ու՛րիս ձեռը բռնե
ու ենեւց տանե... Փո՛ւ, միր նամուսին:

ԽԱՆՈՒ.—Ի՞նչ անիս, վուրթի, միր հնուց ծես ու աղաթ ե,
պիտի կատարինք. վա՛յ միր տիրուչ միսիլը:

ՍԱԼՈՍԵ.—Աշխրքի ծեսն ու աղաթը դուն խո չիս կանա
քանդի:

ՈՍԵՓ.—Ձիր ծեսին ել աստուճ խոռով կենա, ձիր աղաթին
ել: Տո՛ւ, թե ետեւց 'ղայիմ կանգնած իք ծես ու աղաթի վրա,
ամեն բանումն ել ետեւց 'ղայիմ ըլիք, ամեն բանումն ել ծես
ու աղաթ միտը բերիք: Ծես ու աղաթ ե՞, վուր ծուղի ու քոշի
մագիեր բատինկա իք հաքնում ու տղամարթու կրնգնիրն ել
տակը կպցնում: Ծես ու աղաթ ե՞, վուր ախչիկը իրավուրիմեն
ել կու քաշվեր ու հիմի յադ տղի հիդ կուռը կռանը գցած բու-
թա յե տալի: Վա՛ւն ե, վա՛ւրը միր ծեսը՝ ապրիլը, ուտիլը,
տո՛ւնը, տիղը, հաքնատը, բալիլը, վեչերնիրը. վա՛ւրդի յեր ես-
տունք. եստունցն ել կոսիս թո հին ծես ու աղաթ ե: Անում
ինք եստունք, մոգնի ինք ժաժ գալի. տո, թո՛ղ ամեն բանն ել
մոգնի ըլի, ե. ել տասը ձիոք գողննքն ի՞նչ ե, ել ծալքն ու թոն-
դիրն ի՞նչ ե, քեչեն ու մափրաշն ի՞նչ ե, ծնգդնի մոգ ամանե-
րով կենայն ի՞նչ ե, հարսըքումը հարուր հոքի մեծրին ի՞նչ
ե, քելխն ու չուրս քսան կնիկարմատի սուք ու շիվանն
ի՞նչ ե, վուր բա՛ղուշի պես գոռում ին. ի՞նչ, ե, ի՞նչ եստունք...
(Յուլյց տալով տախտը) Թե են ինք, (տանելով ծեռ բերը

տախտից դեպի բազմոցը յեւ ընդհակառակը) ես ի՞նչ ե, ու
թե ես ի՞նք, եւ ի՞նչ ե. երկուսին սեռի գլխաւ կուլիւ... (Դա-
դար.) Միւր ապրելու ու կիսքի որինակը միւր կնգդերանց հա-
քուստն ե, վուր վուտեմեն ինչը ու բողաղը Փռանգստնու չե
ու (ծեռքը ճակատին խփելով) գլուխը կի ելի են ե մնացի
(Լուռ թյուն.)

ՍՍԼՈՄԵ.—(վեր կենալով տեղից.) Լավ ե, լավ, մի չարա-
նա, վիցը խո տալիս իս, խո մսիլ իս. ի՞նչ կու պակսի,
մնացածն ել յ'ես կու տամ:

ՈՍԵՓ.—Վհր՝դանց կու տաս վուր կու տաս, քու հոր
քաժընքեմեն, գանա չիմ գիդի:

ՍՍԼՈՄԵ.—Բաժինք չիմ ունեցի, ի՞նչ իս ետու համա քիքս
գալի. ամա ի՞նչ ունիմ ու չունիմ կու ծախծխիմ, գրավ կու դնիմ,
քաթիբիս բափթեն մոշլա կոնիմ, ոսկե կոճկնիրը կու հալիլ
տամ, գոշիս փորմիայեն կու մոշլա անիլ տամ, ակնիրը
յաքա կու ծախիլ տամ, տասերկու շադա մարքրիտը յաքա,
թե ճակտիս քորցնիրը պետկ եկավ, են ել չիմ խնահի, թող
գիմ մեռի Նատոյի չարը տանե, նրա չարի փուխ ըլի, գլուխս
ել նրա չարի փուխ կոնիմ ու են տղին ձեռնես չիմ թողնի:
(Շտապով դուրս ե գնում ծախ դռնից.)

ՏԵՍԻԼ Է

ՈՍԵՓ, ԽԱՆՈ

ՈՍԵՓ.—Ես թամաշեն տեսա՞ր, մամիդա. արա սրենք ե,
քիդ իմ հարցնում:

ԽԱՆՈ.—Ի՛հ, արա ի՞նչ ախուժը գցելու յե, վուրթի:

ՈՍԵՓ.—Սարի ե՞՞ Բ անիծածը արա հախը չե՞՞ գնամ քինթ
ու պուռնգը ջարթիմ:

ԽԱՆՈ.—Հիմի ետունք ասա, ես՝դագա տարի յե մե ծկի-
պարտ չիս եփի, հիմի նո՛ւր չար, նո՛ւր բարի: Սնդ ել գու քա
քու ասուլթենին:

ՈՍԵՓ.—Ե՛, մամիդա, դահլես գնացիլ ե, ասում իմ, աս-
տուճ գիդեսա. են յ'ես իմ, վուր համփիրում իմ, թե չե ուրիշը
վուր ելիլ եր իմ տիդ, հարուր ջեր կու բաժնվեր ինչը ու հիմի:
(Նստում ե.) Ախար ու՛մ վրա ինչ տեսնում ե, ու՛մ տանն ինչ
տեսնում ե, թե են սահաթին չառավ ու չաքքից, իրն իրան ե
հասնում. մայմունի ջինս ե անիծածը: Ե՞՞սենց ել բան կուլի՛:

ԽԱՆՈ.— Դիփուենանց կնգդիրքն ետենց ին, վուերթի, դուռն
ձեր իս ետու համա նիղահուստ:

ՈՍԵՓ.— Եհն, բան իք շինի ձիդ համա՝ դիփուենքը, դի-
փուենքը՝ Տո, դիփուենքը գլուխը քարն ին տալի, յ'ես ել քարը
տամ. յ'ես ասում իմ՝ ինչ ինձ կու սաղ գա, ենենց ժաժ գա:

ԽԱՆՈ.— Իհ, Ոսեփ, վուերթի, ինչլիր իս ասում, նետալի
գիրենամ: Ես սահաթիս վուեր ետտի գալիս ելի, մե փեշաքրի
կնիկ իմ տեսի, փրփրալի գնում եր, վուեր թավադի կնիկը
վիս եկադրերա: Յասամանի գլասեն հաքին, սիվ շաբաքա պլա-
տուկը վրեն, (շրթունքները սեղմելով) կոխտա փերչտկները
գլած, ատլասե զոնտիկը ձեռին, գնում եր, գնում եր, վուեր խիլ-
քիս ծերը հիդը գնաց: Յերեք արշին ել կուգին՝ շեփ ին ասում,
ինչ գահրումար ին ասում, թրևում եր եդենն: Սրտիս ծերը մխկտաց,
քու արիվը, վուեր են արմաղան դերինն գեդնին ենենց թավիլ-
թավիլ եր գալի ու ինչ ասիս հիդը տանում եր՝ չալա, փալաս,
խուդ. գնում եր ու հիդը տրոտրոն սրփում եր. երնեկ գիրենամ
եւ ցխի փողբաթչիկին փուդ ռը ին տալի: Քու արիվը, վուերթի,
խեղի ժամանակ կանգնեցա ու ել աճկս չկանացի հիւացրիլ
ելի. ասի՝ փառք քիդ, աստուձ, ես ի՞նչ բարգուծին իս զրգի միր
գլխին, վուեր ել մինձ ու պստիկ չե ջողվում: Արա, վուերթի,
փեշաքրի կնիկը վուեր եսենց ե դուս գալի, մեկեկներու վրա
եւ մարթ ի՞նչ ասե:

ՈՍԵՓ.— Տո, յ'ես ել ետ իմ ասում ախար, ե՛, իմ ասածն
եւ ետի յե գալի, ե՛, ի՞նչ ե՛ չինովնիկ ե լուս ննգնի, կոսե, ու
ուրիշները ախչիկ ին տալի, կոսե, գլուխը սղոցում ե, վուեր դի-
փուենանց առաչկը կտրե:

ԽԱՆՈ.— Դուռն ել ուղնավուեր իս, քա. են՝ղադա փուդ իս
մսխի վրեն, որինավուեր ուսում իս տվի, մողնի մինձացրիլ իս,
պորտուպիանի ածիլ իս սորվեցրի, ախար մե փլեքը արա, ե...

ՈՍԵՓ.— Ա՛յ, վռչ եր ելի են ուսումը, հըմ: Ի՞նչ կոնիմ են ու-
սումը, թե ինձ պիտի նիղացնի: Ես ի՞նչ ուսում ե, վճըրղանցի ու-
սում ե. միգ ես հանգի ուսում կու սաղ գեր... Ա՛խ, ա՛խ, իմ գրա-
նիցա: (Խփում ե ծնկանը): Ա՛յ ուսում, ա՛յ լուսավուրուծին. ամեն
ձարթ իր չափս ու ձիվը գիդե, իր կարողութենի գորա ժաժ գա-
լի. վուենցոր աշխատում ե, ենենց ել մխսում ե... Վճըրդի յե,
վճըրդի են ուսումն ու լուսավուրուծինը՝ հանգիստ ապրիլ ե-
յինք միդ համա... (Չայնը փոխելով): Ելի հինը լավ եր, յ'ես
ու իմ հոքին, ես կարք ու սարքի վրա: Մամա-պապեու վուեն-
ցոր ապրիլ ինք, ենենց միր չլումը պիտի մնացիլ եյինք, վուեր

մարթ մե թիքա համով հաց եր կերի: Հիմի ես թնչ ե, ես թնչ բանիր ե, ես ապրելուն թամաշա իս անում: Ել վճարդի յե են համով հացը, դիփ յադու ու դարիշխանա ինք ուտում... Յ'ես սով, զալեն ու գաստինեն սով, աղվարն ու լաքինն սով, Լոնդոնի չուգունի պլիտենն սով, պադինգդեն ու լամպեքնն սով: Ես զազին ախար կտանվ պիտի վուր դիմնամ թե չե:

ԽԱՆՈ.— Չեյիր ուզում, չեյիր սարքի, սով ինչ անե:

ՈՍԵՓ.— Յ'ես իմ սարքի, յ'ես. ա՛յ, սարքողի վիզը կոտրե աստուծ: Յ'ես կի չիմ սարքի, իրան-իրան սարքվեցավ, վճենց ելավ, յ'ես ինքս ել չիմ գիդի. ամա հին ապրիլս ու հիմիկվան ապրիլս վուր մեկս մեկու վրա չափում իմ, վճարդի չեք քսան տարի առաջ եստունք. կոսիս մինիստար ըլիմ: (Տեղից վեր ե կենում.) Դիփունքս եսե՛նց, դիփունքը, դիփ մե բաբաթ ինք. սւմ գոռը բաց անիս, սւմ տուն գնաս, դիփունանց տանը ելի ես դանդ ու դվալը. ախար եստունցը դիմնալ գոռե թե չե: Հագար թումնի գելուրի տերը անում ե եստունք, իրան հալալ, ախպեր. տո, հարուր թումնի տերն ել վուր չե ջոգվում նրամեն, ել խալին թնչ սորվի միգմեն, թնչ որինալ ինք նրանց համա: Հայիփ չե՞ր վաղուցվան ժամանակը, մե դարձսումը մետի ապրում եյինք, յ'երիք-չուրս ախպեր ողլուշաղով մետի եյինք կենում. նրանց ճրաքն ու մումն ել բարաքա ուներ, գործլի ու փետն ել բարաքա ուներ, աստճու աճկն ել վրեն եր. հիմի կի մե ախպեր վուր հինգ թուման ե մխտում, մեկեյը նրա ջգրու ուզում ե տասը փչացնի, վուր թնչ ե նրամեն վեր չգա... Ել վճարդի կա ախպեր. թնչ ախպեր, թնչ քուր, թնչ հեր, թնչ մեր. ջնջուլ ել վուր ուղենա մարթ, չի կանա դիփունանցը մետի մե շարաթ մոդ արած պահի. ես աստճու բարդութին չե՞, բաս թնչ ե:

ԽԱՆՈ.— Ի՛նչ, Ոսեփ ջան, հին դարդիրս մի աշլա անի: Չարփայի տախտը դրած կուլեր ու երգեն ու մեկ խալին վրեն գցած կուլեր: Կու մթնաներ, լոնդի մաշխալեն մեհտիղը կու վառեցինք ու փարվնի պես երեխերքը բոլորքը պտուտ գու քեյինք. միր լամպեն ել են եր, միր ճաղն ել: Իժում տախտի վրա մե ծերեմեն ինչրու մեկեյը մավի դաջած սուփրեն դաշլա կոնեցինք ու աշխրքի լավութիւնը վրեն կու դարսեյինք: Կու նստեյինք բոլորքը ժվվալի՜ պապեն, մամեն, բիձեն, դեդեն, ճալոեքը, ախպրտիքս, քվրտիքս. մեղվինեն գինին կու գչգչեցնեիր ու հազարփեշեն մե ծերեմեն մեկեյն եր անց կենում: Քսան հոքի

ավելի կուլեցինք են դրդյալ դարձրածումը. հիմի կի հինգ հոքի վուր մե ոթախումը մող ին ըլում, շունչը կտրվում ե մարթունը: (Ձեռքը բարձրացնելով) Պոլզակի ծակ ունեցինք, վուր քսանուհինգ ակոշկեք ածեր. կու լուսաներ, չ'երգնքի լուսն ենդանց եր դեվեր գալի, ու կու մթնաներ՝ աստղերու պսպղուցն ել ենդանց: Իժում դիվունանց տիղիը մետի կու գցեցին, քու արիվն, ու ծուլի-ծուլի կու խողեցինք. թե լուսնիակ ել կուլեր, խո դիվունանցս մետի լուս կու տեր... Պղինձն ու շամփուրը տանը, չամչեն ու քափկիը կշտին, մնացածը աղլուխ-աղլուխ տուն ելին բերում տղամարթիքը մեկմեկու վրա լավը դիփ, քու արիվը Եփողն ել մինք ելինք ու շինողն ել. հիմի կի լավ թիքեքը պովարն ու լաքիեքն ին ուտում. կրթմ նրանց դածումպլա արած գլուխը, հըմ... Միը տունը դադարն ու կարտուփիլը քանդից, վուրթի:

ՈՍԵՓ.— Ի՞նչս ասում, ի՞նչ, մամիդա, տաս տարի չի քաշի, աստուծ գիդենա, վուղչ քաղաքը կուտը կու ննգնի. թանգութի՞նն ու մողեքը մե կուռը, միը հիմարութի՞նն ու ադաթնիը մեկելը: Եսենց ասլրիլ կուլի ախար՝ մե ցալ ե, եկիլ ե միը գլխին, ելի: Աստուծ գիդենա, մամիդա, ամսենը մե թուման մենակ սուխարու ու գդոբնի բուկու իմ տալի երեխանց համա:

ԽԱՆՈ.— Դուն ել պակսեցրու, վուրթի, ի՞նչ ե...

ՈՍԵՓ.— Ի՞նչ հիշտ-հիշտ ասում ի՞ս՝ պակսեցրու, արի պակսեցրու, տեսնիմ վճենց իս պակսեցնում: Տո, են որը յարմունկումը չ'երիք աբասի տվի, երեխի համա բատինկեք առա. ենդանց ենդի շպրաից, այ. երկուս ու տաս շաանուց պիտի ըլի, կոսե. են վից տարեկան (ծեռքով ցույց ե տալիս յերեխայի հասակը) երեխեն, այ. լացու տրաքեցալ կինադամ: Ձե՛լի գնացի, չե՛յի առի. ետ ենչախը կուլեր, վուր դիվունքս մե երես ելինք կապի: Պակսեցու *), կոսե. ով կանա պակսեցնի: Բսան տարի յե կինքի հիդ կուիլ իմ տալի ու վունցուր մե լավ լիղնուրթ Բոռմը ննգած շատ լիդ տալիմեն կոնիըրը դաթրիլ ըլի ու դուս գալու ճամփա ել չըլի գթնում, ննդիլ իմ գոչգոչանեքն ու, ետը ե թե եքուց գլուխս յս քարի վրա կու փշրվի, յս բըջի վրա... Տո, պակսեցնիլ չե, վուր ասում իմ թե իմ բանը չե՛, ամա ումը կու հաս-

*) Պակսեցրու—պակսեցու յերկուսն ել ուղիղ են Թիֆլիզի բարձրտում: Այսպես ասում են՝ մինչացրու-մինչացու, ավելցրու—ավելցու, և այլն:

կացնիս. արի պակսեցրու: (Նախասենյակի աջ կողմից մտնում ե նատոն՝ ձեռքին չորս որինակ նոտայի տետրակներով:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՆՐԱՆՔ, ՆԱՏՈ

ՈՍԵՓ.—(շարունակելով:) Ա՛յ, պակսեցու:

ԽԱԽՈ.—Ետ ի՞նչ չուստ եկար, վուրթի:

ՆԱՏՈ.—Ետի մողիկ եյի, մամիդա ջան: (Հովանոցն ու վերարկուն դնում ե աթոռի վրա:)

ԽԱԽՈ.—Մեռնի մամիդեն պետլած ջանիտ ետ ինչի՞ր ե, վուրթի:

ՆԱՏՈ.—Թագա նոտիր առա ինձ համա:

ՈՍԵՓ.—(առաջ գալով:) Պակսեցու... (Առնելով մի տետրակ նատոյից:) Ի՞նչ ավիր եստուրը:

ՆԱՏՈ.—(շվարված:) Չուրս արասի:

ՈՍԵՓ.—(առնելով յերկրորդ տետրակը:) Եստուրը:

ՆԱՏՈ.—(նայելով տետրակի յերեսին:) Եստուրը վից ա-
րասի:

ՈՍԵՓ.—(առնելով յերրորդ տետրակը:) Ե՞ս:

ՆԱՏՈ.—(վրդովված:) Ետ ել մանեթ ու կես:

ՈՍԵՓ.—(առնելով վերջին տետրակը:) Ե՞ս ել մանեթ ու
կես, ելի:

ՆԱՏՈ.—(դողալով:) Չե... պապաշա, ետ երկուս ու տաս
շայի:

ՈՍԵՓ.—(տաքանալով:) Պակսեցու, արի պակսեցու. մե
տեր հարցնող ըլի թե ինչ իմ բան ե: Չուրսը մետի վուր չեյիր
ստի, մեկը հերիք չե՞ր, երկուսը հերիք չե՞ր:

ՆԱՏՈ.—(վախեցած:) Վուր հարկավուր ե, պապաշա:

ՈՍԵՓ.—(ավելի ու ավելի տաքանալով:) Աբա, ասում իս,
մամիդա. ի՞նչը ոխտա գու քա, ի՞նչ: Երանի մե դրուստ ամիլ
մայինց գիդենա. մե երկու իմքին կու թխթխկեցնե, պորտու-
պիան ամիլ գիդիմ, կոսե: Ածիլը յ'ես չիմ գիդի, ամա ամոդնիր
տեսիլ իմ. ա՛յ, նրանցը սաղ գուքա եստունք, թե չե ի՞նչ իմ
բան ե. սրա մողա գցողին ել ի՞նչ ասիմ: (Բարկացած դեն ե
ածում տետրակները:) Յ'ես ձեռքս կու կտրիմ, թե սա դրուստ
ամիլ կու գիդենա: (Նատոն մնում ե ասլած:)

ԽԱՆՈՒ.—Ի՞նչ, լալ ե գուն ել:

ՈՍԵՓ.—(շարունակելով:) Կիսատ, դիպի կիսատ, ածիլն ել
կիսատ, սորվիլն ել կիսատ, ուսումն ել կիսատ, խոսիլն ել կի-
սատ: Ի՞նչ գիգե, ի՞նչ. կա՞նա մե որինսովոր իմքին կարլ, կա՞-
նա իր դերինն ձևլ. մերաշ փռանգստնու ախչկերանց հիդ
չգա: Հինգ ջեր Լեպցիլս իմ ելի. վերչի ախկտի ախչիկը սրա
վրա շատ բան գիգե. ձեռի պտղունց իմ տեսի նրանցը, վուր
բերանս բաց մնացիլ ե: Կա՞նա դրուստ հայերեն խոսի, վուր իր
հավտի լիդուն ե, կա՞նա դրուստ մե երես բան գիր գրլ, կա՞նա
տասը խոսկ փրանցուցեվար վրա ու վրա ասի, վուր են՞դադա
փուղ ե նստլ: Ինչո՞ցու չե, ինչո՞ցու սա, քիդ իմ հարցնում. մե-
քաշ եքուց տանդիկնութին շանե սա... Ի՞նչ տանդիկին... Հա-
յլիփ տղա, յ՛ես ու իմ հոքին, վուր սրա մարթ պիտի դառնա.
սա պիտի նրա հիդ լուծ քաշե, եքուց ելոր պիտի մեր դառնա
ու սա երեսերք մինձացնե. աչ խոով կենա ինձ սրա մինձա-
ցածը: Սրան հազիր հազրարաշի մող արած փուղ պիտի ըլի,
վուր տիկնի պես գուքիս ու գուքած ման ածիս, բալիր ու վե-
չերնիր տանիս. ինչո՞ցու չե սա, ինչո՞ցու... (Նատոն լաց ե լի-
նում):

ԽԱՆՈՒ.—Ո՛սեփ, Ոսեփ, վճարթի:

ՈՍԵՓ.—(շարունակելով:) Կա՞նամ եստունցը ախտլ, կա՞-
նամ սրանց ոխտեմեն դո: Պակսեցու, կոսե. (բռնելով Նատոյի
տոյունիկի ծայրերը) ես ի՞նչ ե, ես տասերկու ետաժ բանն ի՞նչ
ե, մեճկը տաքցնում ե. ես վո՞ւնց պակսեցնիմ. պատուտլմ,
եստով քոթած կուլի բանը. գլխունքը կու պատուտլն, ով ե
հիդս պատուտում տեսնիմ: (Նատոն շարունակում ե լալ):

ԽԱՆՈՒ.—Իմ դալուն եյիր մնում, թե ի՞նչ ե. թե՞ կոսե դի-
փունքն ինչ գուղե անին. ել ինչլն իս մնում, խիդճ ախչկա
սիրտը շուռ բերիր անմիդ, անգեթ: (Լուռ տեսարան):

ՈՍԵՓ.—(ծեռքը տանելով դեպի նակատը յեվ ուշքի գա-
լով:) Ա՛խ, աստուձ, աստուձ, ես ի՞նչ իմ անում. խիլքս
խառնվեցավ: (Մոտենալով Նատոյին:) Դո՞ւն չե, դո՞ւն չե, Նա-
տո ջան, (գրկում ե) քիդ չիմ ասում, քիդ չե, դուն միդ չունիս,
մինք ինք միդավուրը, յ՛ես իմ միդավուրը, յ՛ես՝ վուր աշխրքին
մտիկ տալով, ինչ աշխրքին սազ գու քեր, են ճամփի վրա
կանգնեցրի քիդ: Մի լաց ըլի, մի. անմիդ չարացա, ջգրած եյի,
աշխրքի ջիդը քե վրա հանեցի: (Հավաքում ե տետրակները
յեվ տալիս ե Նատոյին:) Բռնե, վուրթի, (նորից գրկում ե)

գնահ, ելի առ, ինչ քեփդ տա, ե՛ն արա, ոչովիմեն մի զբնովի-
վունչիչ չե՛ պակսի քիզ ինչըռու ետոր, աստուճ տա են՝ դադա-
փուղ ըլի քիզ համա, վուր ինչըռու վիբչն ելի վունչիչ չպակսի՝
(Համբուրում ե յեվ ուզում ե գնալ):

ԽԱՆՈ.—Բարեմց մե իմքին ել ավելցու, Ոսեփ, ու քո-
թահ արա:

ՈՍԵՓ.—Վուր գլխամեռ չի ուղի, ամա ինչ չիմ կանա, չիմ
կանա: (Դուրս ե գնում աջ դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆԱՏՈ, ԽԱՆՈ, հետո ՍԱԼՈՄԵ

ՆԱՏՈ.—(տետրակները վայր ե ածում տախտի վրա յեվ
հեկեկալով ընկնում Խախոյի գիրկը): Ա՛խ, մամիդա ջան:

ԽԱՆՈ.—Մեռնի մամիդեն քիզ համա... Սո՛ւ, լավ. քու հերն
ե, ի՛նչ անինք... Հերիք արա, հերիք, վուրթի:

ՍԱԼՈՄԵ.—(ուրախ-ուրախ դուրս գալով ձախ դռնից):
Բատոնո ջան, բատոնո, պրծա, քոթահ արի բանը: (Հանկարծ
կանգ ե առնում): Ես ի՛նչ խաբար ե, ինչի՞ յե լաց ըլում: (Նա-
տոն աչքերը սրբելով գնում ե դեպի բազմոցը):

ԽԱՆՈ.—Վունչիչ, խո կուճանչնաս սրա մամին, խոսեցավ,
ելի, ու լացըցրուց:

ՍԱԼՈՄԵ.—Թե մամեն լացըցրուց, դեդեն կու ուրախացնե.
քիզ նշնեցի, Նատո ջան: (Նատոն. զարմացած նայում ե): Գնա՛
ու գնա, ինչ սիրտդ ուզում եր, աստուճ ել կատարից... Ալեք-
սանդր Պետրովիչ Մարմարովին ի՞նչ կոսիս:

ՆԱՏՈ.—Ղճւրթ, մամաշա ջան:

ԽԱՆՈ.—(միջնվնույն ժամանակ): Ղճւրթ իս ասում, քա՛:

ՍԱԼՈՄԵ.—(Նատոյին): Դու արիվը, քա՛:

ՆԱՏՈ.—(ընկնելով Սալոմեյի գիրկը): Ա՛խ, մամաշա ջան:

ՍԱԼՈՄԵ.—(փաթաթվելով յեվ համբուրելով): Ձլիվ մե
պրծա քու դարդեմեն. ուրախութենի ըլի, վուրթի: Գնա՛, չուստ
շո՛ւրիբդ հաքի, ես սահաթիս գու քա են տղեն:

ՆԱՏՈ.—Ե՛ս սահաթիս:

ՍԱԼՈՄԵ.—Հենց ես սահաթիս. գուն գիդիս վունցոր կու
սիրունանաս:

ՆԱՏՈ.—(չափից դուրս ուրախ յեվ շուտ-շուտ): Սիպտա՛

Քարեժը, մալի բանտը, սիւլ բարխըտնի լենտի վրա պստի խաչն ու մալի լենտով կոաֆյուրը: (Գրկում ե խախոյին:) Մամիդա ջան...

ԽԱԽՈ.—(փաթաթվելով յեւլ համբուրելով:) Բա՛րի սահաթի ըլի, չարդ տանն մամիդեն:

ՆԱՏՈ.—(նորից գրկելով մորը յեւլ համբուրելով նրան:) Դուշկա մամաշա... դարագայա մամաշա ջան... (Դուրս ե վազում ծախ դռնից, տանելով հետը հովանոցը, վերարկուն յեւլ տետրակները:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՍԱԼՈՄԵ, ԽԱԽՈ

ԽԱԽՈ.—(աջ ձեռքը տանելով դեպի բերանը:) Ես երազ ե թե ի՞նչ խաբար ե, չիմ գիդի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Երազը վա՛ւրն ե, բատոնո ջան, նրա քուր խամփեղին ես սահաթիս դուս գնաց ես՝դանց ու հինգ նմուտ չի քաշի են տղեն գու քա. եստի եվետ ին կենում:

ԽԱԽՈ.—Ախար թե ետենց հիշտ բան եր, են կռիւլ ու ղալձաղալն ել ի՞նչ եր, քա:

ՍԱԼՈՄԵ.—(կիսածայն:) Ի՞նչս ասում, բատոնո ջան, քարգուրձ անելու իմ. ոխտը հարուր թումնով կտրական արի ու մեքսան թուման ել իրան խամփերուն խոստացա:

ԽԱԽՈ.—Վճւյ, քոռանամ յ'ես, առանց Ոսեփի՞ն:

ՍԱԼՈՄԵ.—(կիսածայն:) Դանակով խո չի մորթի ու, ի՞նչ գուդե ասե, ի՞նչ անիմ: Վիկաց, վիկաց, բատոնո ջան, գնանք են ոթախը: (Վեր ե կացնում:) Ոսեփը չիմանա: (Ուրախ-ուրախ դուրս ե վազում ծախ դռնից:)

ԽԱԽՈ.—(քոշերը հագնելով:) Տեր աստուձ, ես ի՞նչ ինչառի հիմիկվան կնգդիրքը: (Դուրս ե գնում նույն դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա

ՈՍԵՓ, մենակ: Գոտին կապելով՝ գլխարկը ձեռքին դուրս ե գալիս աջ դռնից. սկզբում խորը մտածմունքի մեջ ընկղմված՝ ձեռքերով զանազան շարժվածքներ ե անում:

Տո՛ւ, տո՛ւ... Վա՛ւր՝դանց տամ, վուր ի՞նչ տալիս իմ, են ել գժարս գալիս ե... Ամա թե կի առանց են չե ըլում, ի՞նչ իմ

յ'ես ել եսենց քար կտրվի, չ'ես՝ վուր իմ վուրթկերանց համա հոքիս ել չիմ խնայի... Չէ, չէ, թային աղեն հն'դադա քեփուռն չե գալի, թե չե վուռցոր վիցն իմ ասում, մե երկուսն ել եսենց կանամ ճարի... Հա, ետ ե, ետ. աղեն են չե, ինչոր սիրտս ուզում ե... Լավը վուր ըլի, ես առուտուրը չեր սարքի գլխիս: Նրա լավութիւնը, նրա մարթութիւնը հիմի կու երեւա, հիմի... Տեսնինք, տեսնինք հալա թե ինչ ե ըլում: Խոսկս ինչրի ետոր վուռնչընումը չիմ կտորի ջեր ու քանի ես բանումն ել հաստատ ըլիմ իմ խոսկին, խերն ենդումն ե (Գնում ե դեպի նախասենյակը):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ԳԵՎՈ, ՈՍԵՓ

ՈՍԵՓ.—(հանդիպելով Գեվոյին՝ վոր մտնում ե նախասենյակի աջ կողմից) Ո՛հ, Գեվո ջան, ի՞նչն ե բերի քեզ: (Մեկնելով ձեռքը) Համեցեք, համեցեք:

ԳԵՎՈ.—Գիդիս, Էլի, ինչրու հարկավուր բան չըլի, չեյի գա:

ՈՍԵՓ.—Ի՞նչ կա Ղուլուղիտ. համեցեք նստի:

ԳԵՎՈ.—(նստելով) Ե՛հ, Ղուլուղը վճարն ե, ի՞նչ իս ասում. մարթուս բանը երաղ ե գրուստ, աստուձ գիդենա: Ախար են անիծած Սանթուրովը...

ՈՍԵՓ.—(ընդհատելով խոսքը յեւ վախեցած) Հը՛ւ... ի՞նչ ե պատահի:

ԳԵՎՈ.—Աստուձ վնչ գիդե նրա գլուխն ու արիւղ:

ՈՍԵՓ.—Ի՞նչ խաբար ե:

ԳԵՎՈ.—Ել ի՞նչ խաբար պիտի ըլի, Ոսեփ ջան. սուփրեն վիբ ե քաղում:

ՈՍԵՓ.—(շփոթված յեւ ձայնը ցածրացնելով) Ետ ի՞նչս ասում, Գեվո ջան, խո հոքով մարմնով բաթմիշ ելա:

ԳԵՎՈ.—Բաթմիշ ըլի նրա գլուխն ու արիւղ: Արի՛ մարթու ալատա. նրա ապրիլը մարթ տեսնե, կոսիս գրաֆ ըլի:

ՈՍԵՓ.—(ցածր ձայնով) Ետ խո սպանեցիր ինձ, Գեվո ջան:

ԳԵՎՈ.—Յ'երգնային թաքավուրը պիտի նրան վաղ եր սպանի, վուր ես բանը չեր արի: Սատանեն գիդե նրա գլուխը:

ումքին տուհն եր զնում նրա մաղաղինը՝ որինավուր, կարքով, սարքով, խոսկի տեր, վաղա ճանչնող. արի ու իմացի թե տակն ինչ կա:

ՈՍԵՓ. — (նույնպես.) Տո, ախար յ'ես հենց նրա ումիկով եյի, Գեվո ջան, ինչի՛ր իս ասում. հազար թուման ավելի փուղ պարտե իմը, են պիտի առել եյի, վուր տերե տեր եյի արի, ե: Եքուց դրա վաղին եր ու ելոր իմ վաղեն, ախար. ե. ինչ ջուղար տամ հիմի, ինչ. ասիմ վուր Սանթուրովը չերիտ ու յ'ես ել չիմ տալի՛, յ'էս ել Սանթուրովի պես կուտը ննգնիմ: Վա՛յ, գեղինը վուր մտնիմ, են լավ չե ինձ համա:

ԳԵՎՈ. — Ա՛յ, գեղինը մտնի նա, վուր աշխարք չեր եկի: Մե-երկու. հարուր ձեռաց ունիմ, Ոսեփ, թե գուզիս եզուց եվետ:

ՈՍԵՓ. — Լավ, լավ, չնորհակալ կուլիմ. ամա իժուս ինչ ե ասում են սիվ երեսը. չի՛ս տեսի, չի՛ս խոսի:

ԳԵՎՈ. — Բաս չի՛մ տեսի, հենց ես սահաթիս նրամեն չիմ գալի:

ՈՍԵՓ. — Թե ինչ, կոսե. իմքին տալիս ե:

ԳԵՎՈ. — Թե նրա խոսկին ավատա մարթ, ելի թե իմքին տալիս ե, քիզ ե տալի մենակ միթամ. ուրիշներն ինչ գուզե անին, ասում ե: Դե, չուստ արա, Ոսեփ ջան, քանի բանը չե աշխարացի, եգերա իմքին ոտկիս:

ՈՍԵՓ. — Ա՛րի, արի, Գեվո ջան, թե չե աշխարքի՝ ղենո ու մասխարա պիտի դառնամ:

ԳԵՎՈ. — Փո՛ւ նրա նամուսին: (Դուրս են զնում նախասենյակի աջ կողմից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՍԱԼՈՄԵ, մենակ: Դուրս ե գալիս ծախ դռնից:

Վո՛ւյ, քոռանամ յ'ես, պատի ճամփով ե գալի: (Դուրս ե նայում լուսամուտից:) Դիվիր եկավ բալկոնը: (Առաջ գալով:) Միրտա ինչ զնգոնդում ե—...Անգսկածի վո՛ւրդի նիղացավ դերիս: (Գնում ե դեպի նախասենյակը: Այն քսանդորը յերե-վալով լուսամուտից, ներս ե մտնում նախասենյակի ծախ կողմից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՍԱԼՈՄԵ, ԱԼԵՔՍԱՆԴԵՐ

ՍԱԼՈՄԵ. — (նախասենյակի դռներում:) Համեցեք, հա-մեցեք, գեթա՛ղվա: (Ձեռն ե տալիս:) Դու վուտը բարի բլի, վուրթի, միզ համա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(անտրաշա շինելով:) Ախ, Սալոմե Ավետույնա, (համբուրում ե ծեռքը) յ'ես բախտավուր իմ, վուր արժանացա ձիր վուրթի հիշվիմ հորեսի դենը:

ՍԱԼՈՄԵ.—(հակատը համբուրելով:) Աստուծ հնենց բախտավուրե, վուենցոր քու մոր սիրտը գուգե: Համեցեք, համեցեք նստեցեք, գեթա՛ղվա, հորես Նատոս ել դուս գուքա: (Նստում են):

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Խոչպես իք, Սալոմե Ավետույնա, Նատալիա Ոսիփովնեն վո՛ւնց ե. եհ գիշիրվան գեսը ել չինք ռաստ եկի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Լավ, լավ, փառք աստձու. յ'ես շատ հաւնեցա եհ գիշիրվան կանցերտը: Տերը բարի տա, լավ բան մոդա եկավ, նշնելու ախչկերանց համա լավ բազար բաց ելավ. աբա եհ կանցերտը վուր չեր ելի, վո՛ւրդի կու բարեկամնեյինք առչի գամը, յա վո՛ւրդի կու տեսնեյիք ու կու հաւնեյիք իմ Նատոյին:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Նատալիա Ոսիփովնեն եհ հանգի ախչիկ ե, Սալոմե Ավետույնա, վուր առանց կոնցերտի ել գիփունանց հաւնելու ու սիրելու յե, ու յ'ես իմ աստղեմեն պիտի ըլիմ շնորհակալ, վուր նրա սիրտը ինձ ննգավ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Բաս ետենց հաւնում իս, փեսա ջան, իմ Նատոյին:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ո՛հո՛. յ'ես նրան սիրում իմ, սիրում, Սալոմե Ավետույնա:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վուր ետենց սիրում եյիր, վուրթի, ել ի՞նչ եյիր միզ չարչրում. հարուր թումնի խաթիր կինադամ բանը մոշլա յեր ըլում: Բու քուր Ուամփերին որթում-հավատ արավ, վուր թե մինք չինք տա եհ՛ղադա, ետոր ելեա միթամ Լեպրոյինց Փարսիդի ախչկա վրա պիտի նշնվիլ եյիր:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(կոտրատվելով:) Յ'ես զարմանում իմ ձիգմեն, Սալոմե Ավետույնա, վուր ավատում իք եդ հանգի բաներուն. արա յ'ես Լեպրոյինց ախչկան գուգեյի՛: Նատալիա Ոսիփովնին թողած, նրա բարի սիրտը, նրա սիւլ աճկիրը թողած, մարդ փո՛ղի յեդնեն ննգնի, ամուսթ չի՛: Յ'ես ձիս ճշմարիտն ասիմ, Սալոմե Ավետույնա, յ'ես շատ նիղացա, վուր իմ քուրը ձիզ մոդ առուտուր ե սարքի. Ֆի՛, մովե ժանր... ամա ել ի՞նչ փուլթ, աստուծ վիրչնեքուս բարի անե:

ՍԱԼՈՄԵ.—Անփոշիվնելի ըլի, վուրթի, անփոշիվնելի քիզ համա ել, միզ համա ել: (Վեր կենալով:) Ես սահաթիս, փեսա ջան, գենացվալի... Ես Նատոս ի՞նչ ելավ: (Ալեքսանդրը յիւս

վեր ե կենում:) Համեցեք նստեցեք, գեթա՛ղվա, աբա դուք
հըր իք ջափա քաշում, ես սահաթիս գալիս իմ: (Դուրս ե
գնում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ, մենակ:

Վիրջը հասա իմ մուրազիս. սիրուն կնիկ ու փուղ, երկուսը
մետի ձեռիս ե... Փուղը, փուղը՝ խոսկը փուղն ե, առանց փուղ
մարթը մե գրոշ չափե... Ի՛նչ գուղիս չարչրվի, ինչ գուղիս
տանջվի, թե փուղ չունիս՝ ոչով մարթահեսաբ չե գցում... Ամա
մե բան լավ չարի վուր շտապեցա... մե քիչ ել՝ դայիմ եյի
կանգնի, ութ հարուր թուման կու տեյին. հարուր թումանս
կորավ... Ի՛նչ անիս, չեր ըլում... Հաջաթ չե, վուհցոր կուլի, կու
գուս գամ... (Աջ ու ծախ նայելով:) Չաղ տիղ դեվեր ննգա.
լավ հարուստնիր ին երեւում, ողոնդ գլուխս սիրիլ տամ: Մե
ծուրբքի տող շնուք վոնց չունիմ. կալ՝ ծծեցի... Գնացեք,
տրաքվեցեք. սաղ կանցելարիեն տակն ու վրա կուլի եքուց:
(Ուրիշի ծայնով:) Դի՛գիք ինչ ե՝ Մարմարովին ոխտը հարուր
թուման ին տվի՝ ու ենեց սիրուն ախչիկ, ենեց սիրուն ախ-
չիկ. (մատներու ծայրը համբուրելով) պծամ: (Դարձյալ ու-
րիշի ծայնով:) Վաս: (Իր ծայնով:) Տո տը: Շարման, Սաշա,
շարման... (Ջննելով իրան:) Շիկ, ջնետլմեն, պրոստո ջնետլմեն:
Լավ առաչ գնացիր. եքուց ելոր մտիկ թե ուր կեհաս, դուն
ողոնդ փուղի՝ դադըր գիդացի: Առանց փուղ դիփ սուտ ե,
դիփ դարդակ խոսկիր ե... Ես փուղի շահը, են տոնլուղը,
մե երկու հարուր թուման ել ես՝ դանց են՝ դանց՝ ես տարենը
չ'երիք-չուրս հարուր թուման փուղ ե անում: Տարենը վուր հա-
րուր թուման հիդ գցիմ, ես ոխտը-ութը տարումը հազար թու-
ման փուղ կոնե, տասնուհինգ տարումը՝ երկու են՝ դադա, իժում
ելի են՝ դադա, իժում ելի են՝ դադա. վոտ տեքե ի մոսեո Մարմա-
րով. քեփ արա ու դիփունանց աճկը հանե:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ, ՍԱԼՈՄԵ, ՆԱՏՈ

ՍԱԼՈՄԵ.—(Նատոյի ձեռքը բռնած՝ մտնում ե ծախ
դռնից:) Ա՛յ, վուրթի, քու մարթը. ա՛յ, փեսա ջան, քու կնիկը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ա՛հ, Նատալիա Ռսիփովնա, վուխն գիշեր
հրադուստ քիզ եյի տեսնում: (Համբուրում ե ձեռքը:)

ՍԱԼՈՄԵ.—Թշին, թշին, վուրթի, ու բեղեն ել տու:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Իմ վուխն կյանքս քիզ փեշքաշ, Նատալիա
Ռսիփովնա (Ձեռքի մատանին տալով Նատոյին:) Համեցեք,
հորեսի դենը դուն իմն իս, Նատալիա Ռսիփովնա, ու յ'ես
քունը: (Համբուրում ե:)

ՍԱԼՈՄԵ.—Բախտավուր ըլիք, վուրթի, մետի ծիրանաք:
(Համբուրում ե Ալեքսանդրին, հետո Նատոյին:) Շնա-
հավուր ըլի, վուրթի: Համեցեք նստեցեք, փեսա ջան: (Յույց ե
տալիս բազմոցը, վորի վրա Ալեքսանդրը յեվ Նատոն նստում
են:) Հորես սրա հերն ել տուն դու քա: (Հափշտակված այս
յեվ այն կողմն ե ընկնում:)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Նայելով Նատոյին:) Նատաշա ջան, ինչի՞
վունչիչ չիս ասում... մե քու քախքր ձենն ինձ իմաց արա:

ՆԱՏՈ.—Լիզուս կապվեցավ, մոսկո Մարմարով:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Մոսեռ:

ՆԱՏՈ.—Ալեքսանդր, Սաշա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Նատոյի ձեռքը բռնելով:) Սաշա, Նատա-
շա, ինչ սաղ ինք գալի: (Համբուրում ե ձեռքը: Չախ դռնից
մտնում ե Խախոն:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Է

ՆՐԱՆՔ, ԽԱԽՈ

ՍԱԼՈՄԵ.—Մե արի, բատոնո ջան, ե:

ԽԱԽՈ.—Եսենց ել բան կուլի: (Սալոմեյին:) Դա, մե մու-
լափ չեյիք տա՝ են մարթն ել տուն եր եկի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՞նչ հաջաթ, հորես գու քա, ջեր մե դուն լավ
բարաթի ոխնե հալա:

ԽԱԽՈ.—Աստուձ ոխնե. իմ միլավուր բերնով խնդրում իմ՝
Կամարկատարն ըլի ձիւ քոմագը: (Ալեքսանդրը յեվ Նատոն
վեր են կենում:) Աստուձ անփոշիվնելի անե. ձլիք, ծախկիք,
մե բարցի ծիրանաք: (Ոսեփը մտնելով նախասենյակի աջ
կողմից, մնում ե ապշած:)

ՏԵՍԻՆԻ ԺԸ

ՆՐԱՆՔ, ՈՍԵՓ

ԽԱՆՈ.—(շարունակելով:) Առջնիկը տղա տա աստուծ. մեկ-մեկու սիրիք ու պատվիք, թաքավուրի աճկը քաղցր ըլի քի վրա, վուրթի... (Տեսնելով Ոսեփին:) Ա՛յ, մնացածն էլ իր հերն ոխնէ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ա՛յ, Ոսեփ ջան, շնահավուրի քու ախշկա բախտավուրութիւնը:

ՆԱՏՈ.—Պապա՛շա... (Մոտենալով Ոսեփին, ձեռքը համհուրում է: Ոսեփը մնում է անշարժ:)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(առնելով Ոսեփի ձեռքը:) Հորեսի դէնը, իմ հեր, յ'ես էլ ձիր վուրթկերաց հասարումն իմ: (Շփոթված մետ դառնալով դեպի Նատոն:) Ես ի՞նչ բան ե:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ետ ի՞նչ քաղաքավարութիւն ե, Ոսեփ:

ԽԱՆՈ.—Ի՞նչ ելավ քիզ, Ոսեփ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Սալոմեյին:) Յ'ես վունչիչ չիմ հասկառում: (Ոսեփին:) Նիզացած իք երեւում, իմ հեր:

ՈՍԵՓ.—(ուշքի գալով:) Յ'Ես... Չէ... հո՛, գլուխս պտուտ եկավ մերաշ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(աթոռ մոտ տանելով:) Համեցէք, իմ հեր:

ՈՍԵՓ.—(Ալեքսանդրին:) Մի՛ նեղանա... անց կացավ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ախար փեսին հետնց կու հանգիլին ու են ել հսթավուր փեսին. մե իմքին ասա, ե:

ՈՍԵՓ.—Ել ի՞նչ ասիմ.... նշնիլ իք, աստուծ վերչը բարի անն: (Ալեքսանդրին:) Համեցէք նստեցէք:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Իմ հեր, աբա յ'եփը կու հրամայիք նշվանտեքը. եքո՛ւց թե ելոր:

ՈՍԵՓ.—Քու քեփն ե. վունցոր գուղիս:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Մե քսան մարթով գու քամ. իմ նաչալնիկին էլ պիտի ասիմ, չի ըլի:

ՈՍԵՓ.—Վունցոր կու հրամայիս:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Սալոմեյին) Կո՛ւլի բեղամաղ ե ինձմեն թե իմքին գիթ ունիմ, ասեք, խնդրում իմ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Չէ, ի՞նչս ասում, վուրթի, վո՛ւնց կուլի: (Շարունակում են ցածր ձայնով խոսել բեմի աջ կողմում:)

ՈՍԵՓ.—(Բեմի ծախ կողմում, խախոյին:) Տո, անաստուճ-
նիր, մե քիչ չեյիք կանա մուլափ տա:

ԽԱՆՈ.—Ի՞նչ ե պատահի:

ՈՍԵՓ.—Աստուճ վուչ գիդե իմ գլուխն ու արիւլը. Սան-
թուրուլը կուտրացալ:

ԽԱՆՈ.—Վճւյ, քոռանամ յ'ես:

ՍԱԼՈՄԵ.—(Բարձր Ալեքսանդրին:) Համեցեք, փեսա ջան,
գնանք գաստինեն:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Թեւին առաջարկելով Նատոյին:) Եստի մե
բան կա, Նատաշա: (Դուրս են գնում ծախ դռնից. Սալոմեն
հետեւում ե նրանց:)

ՈՍԵՓ.—Ա՛խ, աստուճ, աստուճ, յարար ի՞նչ իս գրի ճակ-
տիս:

ՍԱԼՈՄԵ.—(Ճանապարհից հետ դառնալով, Ոսեփին:) Գու-
ղիս ինձ սպանե, Ոսեփ, ոխտը հարուր իմ խոստացի: (Գնալով
խախոյին:) Համեցեք, բատոնո ջան, դեսը: Ա՛րի, Ոսեփ: (Դուրս
ե գնում ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Թ

ՈՍԵՓ, ԽԱՆՈ

ՈՍԵՓ.—(սաստիկ նեղացած:) Ես ինչ իմացա... զո՛ւրթ ա-
սալ... քիզ իմ հարցնում, չիս իմանում, ի՞նչ իս պապանձվի:
(Լացի ծայնով:) Դուրթ ե ելի, զո՛ւրթ. տեսնում իմ վուր
դուրթ ե... Ո՛հ, աստուճ, ինչի՞ կեծակ չիս վեր գցում ես
անիծած տունն ու տիղիս վրա, վուր գիփունիս մետի գեղինը
դեվեր տանի... Աշխրքի փուղ կորալ իմն ես սահաթիս. տուն
եչի դալի վուր գիփ մետի մոշլա անիմ բանը, ու դուք ես ի՞նչ
բերիք գլուխս, ի՞նչ:

ԽԱՆՈ.—Իմ միդն ե, իմ միղը, վճւրթի. մի՛ չարանա, գե-
նացվալի, հարուր թուման իմ թաղմելեն կու տամ:

ՈՍԵՓ.—Գու թաղմելեն... Փռնք քիզ, աստուճ, փռնք.
հասա են տիղը, վուր ախկտի պես ողորմութենի արժանի ել դա-
ռա... Գու փուղիլը քիզ համա պահե, ինձ հարկավուր չե... ինձ
միխկտ իսկի ել մի՛ բերի, յ'ես հարուստ իմ, խիստ հարուստ իմ.
Ի՞նչ անիմ թե Սանթուրուլը կուտրացալ, ինձ ի՞նչ հաջաթ, ով
կանա ինձ ժաժ տա՝ զար ու զամիսի պես կանգնած իմ, տանս

անհատներին փողդե ծ'դարո յե դուս գալի: (Մագերը քաշելով:)
Ա՛խ, աստուծ, աստուծ... (Բարկացած ման ե գալիս:) Գնն,
գնն, փեսին հանդերի, չնստ արա, ամուս ե, մարթը չինովնիկ
ե, (դառը ծիծաղով) հն, հն, հն... (Դուրս ե գնում աջ դռնից:)
ԽԱՆՈ.—Տեր աստուծ, դնն թափե ու աղատե: (Դուրս ե
գնում ձախ դռնից: Վարագույրն իջնում ե:)

ԱՐԱՐՎԱԾ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

Փարսիդի տանը փարթամ սենյակ՝ անճաշակ կերպով կահավորված. հա-
տակը ծածկած ե գորգով, առաստաղից կախած ե բյուրեղյա ջահ հանգած
մոմերով: Աջ, ձախ ե դիմացը դռներ՝ թավիշն զրապրինքերով զարդարած:
Ձախ կողմը՝ բաղմոց, վորի մոտ սեղան, հայելի ե լուսամուտ. իսկ աջ կողմը՝
դռնավոր սփռոցով ծածկած մի այլ սեղան: Խորքում՝ ընկողմարան
(քուշեթ): Ուր հարկն ե, աթոռներ, բաղկաթոռներ, հանգած լապտերներ
ե հանգած մոմերով աշտանակներ ու կանդելաբրներ: Յերեկ ե:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ՓԱՐՍԻԴ., նստած ե աջ կողմի սեղանի մոտ, վորի վրա դար-
սած են համարակալ յեվ բաց հաշվեմատյան, Միխո, կանգնած,
կտավի մի կտոր ձեռքին, զագով չափում ե:

ՄԻՆՈ.—Ես երկու, ես յ'երիք, ես չուրս, ես հինգ, ես վից,
ես ել... պակսեցավ, աղա:

ՓԱՐՍԻԴ.—(վեր կենալով տեղից յեվ Միխոյի գլխին
խփելով) Ա՛յ, թե պակսեցավ. չափե նուր մեկանց: Հոգիտ կու-
հանիմ թե մե վերջոկ պակսեցրիլ իս ոխտնեմեն:

ՄԻՆՈ.—(սկսելով նորից չափել:) Ա՛խ:

ՓԱՐՍԻԴ.—Անգճներեմես կու հանիմ ես ախլ. դե, չնստ
արա. (կամաց վզակոթին տալով) հը՛:

ՄԻՆՈ.—Ա՛յ, աղա. (չափում ե) ես մեկ, ես երկու...

ՓԱՐՍԻԴ.—(աջ ձեռքը բռնեցք արտ: թթամատով Մի-
խոյի գլխից իրենվ մի բան արմատախիլ ե անում: [Գլխից
բողկ հանել:] Ջքե, տո անիծած, ե:

ՄԻՆՈ.—(սաստիկ ձգելով:) Ես յ'երիք, ես չուրս... (ձա-
կատից քրտինքը սրբում ե:)

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Հըս, իշի բիռն ունիս շալկած:

ՄԻԽՈ.— Ես հինգ...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Չքե, ձքե:

ՄԻԽՈ.— Ես վից, ես եւ... ելի յ'երիք վերջոկ պակսեցավ:

ՓԱՐՍՍԻՂ.— (Միխոյի ականջները քաշելով:) Յ'երիք վեր-
ջոկ պակսեցա՞վ... եստի կու ալեկնա:

ՄԻԽՈ.— (լալով:) Վսյ մե, վսյ մե, վսյ մե, վսյ մե...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Իշի գլուխ, յ'եփը պիտի դուն մարթ դառնաս:

ՄԻԽՈ.— Վսյ, դեդի ջան, վսյ, դեդի ջան...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— (ալելի ոլորելով նրա ականջները:) Պակաս ե:

ՄԻԽՈ.— (աղաղակելով:) Ա՛ղա ջան, ա՛ղա, քու հոքուն
մեռնիմ, ա՛ղա ջան...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Ա՛յ, թե պակաս ե:

ՄԻԽՈ.— Թսմամ ե, թսմամ, ա՛ղա ջան, մեկ ել թող, ա-
ղա ջան:

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Դե, վիկալ. աճա մսւ՛ղալիթ կաց:

ՄԻԽՈ.— (առանձին:) Յս սուրբ Կարապետ: (Բարձրա-
ձայն չափում ե.) Մեկ...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Ուտիս կրկո՛ք:

ՄԻԽՈ.— Երկու...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— (քրթմնջում ե, հետո:) Հայվան:

ՄԻԽՈ.— Յ'երիք...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Աճկիրդ քսց արա, ելի, անիծած:

ՄԻԽՈ.— Չուրս...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Տեսնում իս Դարչոն վսնց ե չափում:

ՄԻԽՈ.— Հինգ...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Դուն ել սորվի, ելի:

ՄԻԽՈ.— Հինգ...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Թե չե՛ կտենց մնացիր, դուքանս քարուքանդ
կոնիս:

ՄԻԽՈ.— Հինգ, հինգ...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Ել մե որ չիմ պահի, աստուճ գիգենա...

ՄԻԽՈ.— Հինգ, հինգ, հինգ...

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Դե, գաղղդ բանեցրու...

ՄԻԽՈ.— Հինգ... (Առանձին:) Յս սուրբ Գեվորգի զորու-
թիւն: (Բարձր:) Ես վից... վից... կու պատուի, աղա, խիստ իմ
ձքում:

ՓԱՐՍՍԻՂ.— Բանըդ տիս:

ՄԻԽՈ.— (հանկարծ:) Վսյ, վսյ, վսյ, վսյ, ինչոր ձեն հանից:

ՓԱՐՄԻԴ.—(տնտղելով:) Ձե, վռնչիչ չկա. հոքիտ կու հա-
նիմ թե պատուիլ իս:
ՄԻԽՈ.—Ես ել (տնտղելով) ոխտնեմեն կես վերջով պա-
կաս: (Դիմացի դռնից մտնում ե Գիժ Մոզին յով հետեվը
լուռ կանգնում:)

Տ Ե Ս Ի Լ, Բ

ՆՐԱՆՔ, ԳԻԺ-ՄՈԶԻ

ՓԱՐՄԻԴ.—(Միխոյի գլխին խփելով:) Աբա դուն ինչ
շնուք ունիս, վուր ես կես վերջովն ել չդուս բերիր:

ՄԻԽՈ.—(գոռալով:) Վուր չկա, աղա, չ'ես ինչ անիմ, վն:

ՓԱՐՄԻԴ.—(նրա մագերից ու ականջներից քաշելով:)

ՍՈՒԼ ԵԼ վուր խոսում ե:

ՄԻԽՈ.—(գոռալով.) Վնյ մե, դեղի ջան, դեղի ջան...
աստուճ չունիս, խո չիս կանա սպանի ինձ. աբա դոն չափե
թե ոխտն ե:

ՓԱՐՄԻԴ.—(չարանալով վերցնում ե զազն ու կտավը:)
Ոխտը չե. ոյ, թե ոխտը չե: (Չափում ե) Ես մեկ, երկու, յե-
րիք, չուրս, հինգ, վից, ոխտը, ես ել քի մե չարեք ավելի փեշ-
քաշ: Ես ինչ ե թե ոխտը չե. վուր մեռնիս պիտի սորվիս, շա-
գիրդանի համա ունիս աճկիրդ բաց: Դե, չուստ արա:

ՄԻԽՈ.—Ա՛խ, աստուճ, ինչ անիմ: Ես մեկ, ես երկու...

ՓԱՐՄԻԴ.—Կամաց, չպատուիս:

ՄԻԽՈ.—(լաց լինելով:) Ախար, յ'ես վուր ջուրը ննգնիմ.
քաշում իմ պատուվում ե ու չիմ քաշում՝ չե դուս դալի:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.—(առաջ գալով:) Եհեյ, կոո՞ գուլիաեա...

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ... (Ծիծաղում ե:) Հն, հն, հն...

ՓԱՐՄԻԴ.—(առանձին.) Ես գիժ անիծածն ել վուրդի յեր:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.—(խլելով Միխոյի ձեռքից զազն ու կտավը.)

ՅԷԵԵԻ, լաչաթրիան, իս տու եստի: Եստի ոխտն ել կա, քսան ու
ոխտն ել (Չափում ե շուտ-շուտ) Մեկ, երկու, յերիք, չուրս,
հինգ, վից, ոխտը, ութ, ինը, տասը, տասնումեկ, տասերկու,
ես ել տաս յերիք, ես ել տասչուրս. հը', ելի գուլիս. ես ել
տասնուհինգ, ես ել տասնուվից. դուղիս ելի դուս բերիմ...
Սլեցնե, ելի, տն, չիս իմանում: (Գազը յով կտավը Միխոյի
վրա ածելով:) Բռնե, մարթ դառի, ելի. սրա պես աղա
մարթու մող աշկիրտ իս, եստու շնուք ել չունիս. մե
կես վերջովի գողնալ ել չսորվեցոր ինչու հիմի... Շար-

լճւթ... (Միխոն ուզում ե ազատվել կտավից, բայց ավելի յե
խանգարվում։)

ՓԱՐՄԻՂ.—(Գիծ-Մոզուն,) Յ'ես քիզ ասում իմ լպստած-
լպստած մի խոսի ինձ մոդ, թե չէ։

ԳԻԾ-ՄՈԶԻ.—Ետենց ե աշխարքն, ա՛յ. լավութենին լա-
վութին չկա։ (Մատնացուց անելով Միխոյին) Ուզում իմ մարթ
դառնա։ (Միխոյին) Գնա, գնա, վուրթի, գնա մարթ դառի. սո՛րվի,
էլի, քու աղիմեն. տեսնում իս ինչ՝ դադա փուղ ե մոդ արի։
(Փարսիղին) Աբա, կեսորի վուխտ ե, սո՛ւփրեն գցին, ասա, ե-
լի, ղոնաղ իմ եկի Ի՞նչ ունիս ճաշին. դո՛շի ծվենի թե կոնչոյ,
քեփ ե վուր կու շանց տաս, ո՛հ, հո, հո, հո... Շարլո՛ւթ։

ՓԱՐՄԻՂ.—(առանձին) Ես անիծածը խիստ ե հարփած։
(Միխոյին) Գնա կորի ես՝ դանց։ (Միխոն գնում ե կտավի
մեկ ծայրը ձեռքին, մյուսը հետեւից գետնին քարշ տալով)։

ԳԻԾ-ՄՈԶԻ.—(հետեւելով վայր ընկած կտավի ծայրին)։
Ե'ստի մտիկ, ե... (Փարսիղին) Աբի վրեն նստի, միթամ սանկա
յե քիզ համա, ել սանկի փուղ չիս տա. խիստ ձուն ե գալի,
քու արիվը (ինքը նստում ե կտավի ծայրին)։ Ա'բի, էլի...
Շարլո՛ւթ... Գո՛շե, տո։

ՓԱՐՄԻՂ.—Տեր ողորմած աստուծա։ (Չարանալով Միխոյի
վրա)։ Չէ՛լիք կանա կարքի մոդ անի։ (Խփում ե Միխոյի գըլ-
խին յեւ թաշում ե կտավը)։

ԳԻԾ-ՄՈԶԻ.—Տպրբո՛ւ... (Թափ ե տալիս կտավը)։

ՓԱՐՄԻՂ.—(վոր փոքր եր մնում վայր ընկներ, բարկու-
թյունից խփում ե Միխոյին)։ Ես դիփ քու միղն ե, անիծած-
(Միխոն դուրս ե վազում դիմացի դռնից)։

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՓԱՐՄԻՂ, ԳԻԾ-ՄՈԶԻ

ԳԻԾ-ՄՈԶԻ.—(շարունակելով)։ Մո՛ւլափ, եստի հարկավուր
ե։ (Տեղից վեր ե թռչում)։ Ես ամերիկեն ել ո՛ւր իս զրգում,
ոխնած հոքի. եսոր ե թե եքուց պիտի մեռնիս, եստու վրա
լավ պատանք ո՛ւլ կուտա քիզ։ (Կտավով չափում ե Փարսիղի
հասակը հետեւից)։ Ես մեկ, (չափում ե առջեւից) ես ել մեկ-
էլի խելի մնում ե։

ՓԱՐՄԻՂ.—(ազատվելով)։ Գի՛վթի իս, տո։

[illegible]

ՆՐԱՆՔ, ՔԱԼԻ

Ինչպե՞ս անուամբ, տո՞ռ:

խիղճ ամերիկեհն:

ՔԱԼԻ.—(հեռանալով:) Իհն՛ը, դե՛սը: Եւ ի՞նչ պատահեց: (Նո-

տանք ե զուս զալի:

ԲԱՐՈՒՆՆԵՐ — Էստ. ինչև իշտաճարի հանաք է, տոն

ԲԱՐՍԻԴ.—Ես ինչ իշակալի համար
 չեմ փոփոխ թաղապարտարի ջանին մ

Երբ և: ... Եւստի Կաթողիկոսութեն իս ես:

ՔԱԼԻ.— Գիտվի՞լ իս, տո՛ւ. թո՛ւ ընչ լա՛վ էր։

մարթո պատիվը չիս իմանում:

Ե հարբած անիծածը:

ՔԱԼԻ. — Չենք, ասում են ինչ, որ

կու շինեւ. տասն ունի^րս՝ քսան կու շինեւ: Իողորկէ քաղաքէն ի մինչեւ
Կոնստանդնուպօլս, եւ զայն սահմաթիւս: Ահա

խելոք ասա, կու խելոքանամ, արի սրան ճքնալուր ասա, կանա ճքնվի. արի քիզ սիրուն ասա, հհ, հհ, հհ, հհ, ինչ իս (Յերգում ե):

«Հոյի՛ր գարադրուլո մթվարե,
Բնելա վզի վար մոմեխմարե,
Մնաթորադ գանմիարե
Մեց գանմինաթլե արե» *)

Դուռն ել կոսիս՝ աթմորթու պատկիր ունիս. տարեմուտ գիշերը միր Թամարոն, վուր բասիլեք ե թխում, մատով երկու տիղ քիշմիշ ե ցցում, աճկիր ե, կոսե, ու մեչտիլն ել կես նուշը կպցնում ե, դառալ քինթ, կոսե. դրուստ են չիս: Ո՛հ, շենի կի ճիրիմե. (փաթաթվում ե յեվ ուզում ե համբուրել) արեգագիշուխկը վրեմեստ վեր ե գալի:

ՔԱԼԻ.— Ի՛հ, խուղիմ քու գլուխը, շիրաչխանի հուտումը մլում իս:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.— Վան, գանա չիմ գիդի՝ ամեն ուր վարթ-մանուշակի իս հուտ կալնում: (Շարժվածքով ցույց ե տալիս Փարսիղի վրա) Մե քինթ ու պուռնգին ել թամաշա արա, ե: (Ծիծաղում ե): Հա, հա, հա...

ՓԱՐՍԻԴ.— (առանձին) Ե՛սենց ել լպստած:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.— (նորից փաթաթվելով Քալինին) Մե արի, ե: Ե՛ստի մտիկ, վճարդի իս գողցի ետ ճակտի աղլուխը:

ՔԱԼԻ.— (հեռացնելով) Մե դենը, հենց ապրիս, թավաթ սիրտս տրաքած ե ու պատռած:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.— Տրաքվի ու պատռվի ամբախտ մարթու գլուխն ու արիվը: (Ցույց ե տալիս Փարսիղի վրա, վոր այս միջոցին հաշվեմատյանին եր նայում, յեվ հեգնորեն:) Բան եմարթլերի խղճին, իր համա հալալ միամիտ, տերողորմեն առչիվը, սաղմուս ե կարթում:

ՓԱՐՍԻԴ.— ԳԻԺ-Մոզի, լիզվիտ աղ արա, ասում իմ:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.— Վան, մեբաշ անգճնեբուս վրա սուխ չկոտորիս:

*) Վրացերեն ե. —

Ո՛վ փառահեղ լուսին,
Նստած եմ խավաբում, ոգնիր ինձ,
Ձգիր քո փայլուն լույսդ ինձ վրա
Յեվ լուսավորիր բոլորի շուրջս:

ԲԱԼԻ.—(գնալով դեպի Փարսիդը, Գիծ-Մոզուն չանչ ետ-
նում։) Բու հարսիած գլուխն ել։ (Փարսիդին) Ես իմացաւ։

ՓԱՐՍԻԴ.—Թողնում եմ մարթոն։ Ի՞նչ խաբար ե։

ԲԱԼԻ.—Ել ինչ խաբար պիտի ըլի։ Մարմարինց տղեն ի-
րիգուն նշնվիլ ե։

ՓԱՐՍԻԴ.—Վահ, դձերթ։

ԲԱԼԻ.—Աստուծ գիդենա։

ԲԱՐՍԻԴ.—Ո՞ւմ ախչկա վրա։

ԲԱԼԻ.—Գուլարինց Ոսեփինը։

ՓԱՐՍԻԴ.—Ղճերթ իս ասում։

ԲԱԼԻ.—Բաս սոստ իմ ասում։ Հաղար թուման ել փուղ
ին տլի։ Են՝ղաղա ասի՝ ալեւցո՛ւ, ասի. գնաց, ելի, ձեռնեբեմես.
իժում ինչ տղա յեր։ Խիստ մինձ-մինձ ին պատուովում. ո՞վ
երիտ նրանցն ես՝ղաղա փուղը։

ՓԱՐՍԻԴ.—(վեր կենալով) Վա՛յ քու տղիս տղա, յ'ես նրան
հաղար թումանը կու շանց տամ... (Կանչում ե։) Միխո, Միխո.
գնաց թե եստի յե։ (Կրկին կանչում ե։) Միխո (Մտնում ե
Միխոն դիմացի դռնից)։

ՏԵՍԻԼ Ե

ՆՐԱՆՔ, ՄԻՈՈ

ՓԱՐՍԻԴ.—Ես սահաթիս դեվեր վաղի Տափի թաղը. Գու-
լարինց Ոսեփի դուքանը խո գթղիս։

ՄԻՈՈ.—Են որը վուր փոշի եբի։

ՓԱՐՍԻԴ.—Հա, հենց նա։ Գնա, վուրդիոր ըլի գթի ու ասա,
վուր մնացածը ես սահաթիս եվետ բերե. դե, չոստ արա։ Ի՞նչ իմ
ասում (մատնանիշ անելով կտավը) ես պատանքն ել տար։

ԳԻԾ-ՄՈԶԻ.—(ծիծաղում ե։) Հա, հա, հա... ա՛յ, աստուծ
լսե։

ՓԱՐՍԻԴ.—Յ'ես ել ինչ իմ ասում, խիլքս խառնվեցալ։
(Միխոյին, չարանալով) Ի՞նչ իս բերանդ բաց արի, չիս իմա-
նում. վիկալ ես ամբերկի կուռը։ (Միխոն աշխատում ե հա-
վաքել) Աբա-հըն, իժում գնա դուքանն ու Դարչոյին կոսիս,
վուր ես նմուռիս եվետ եստի բանվի։ (Խփելով Միխոյի գլխին) Տո,
ձեռնիրդ փափա յե ուտում։ (Միխոն աչքերը սրբում ե) Էհ
հա... (Հավաքելով կտավը յեվ տալով Միխոյին, վորին

կրկին խփում եւ) Դե, չուստ (Միխոն կտալը ձեռքին դուրս ե գնում դիմացի դռնից)

Տ Ե Ս Ի Լ 2

ՔԱԼԻ, ՓԱՐՍԻՂ, ԳԻԺ-ՄՈՉԻ

ՓԱՐՍԻՂ.—(շարունակելով) Տեսնիմ վճենց ե տալի հա-
զար թուման... վուր տալիս ե, համ փուզն ե տալի:

ՔԱԼԻ.—Թանկափիան Սալումե, փեսին ձեռնեներեմես խլից,
Էլի:

ՓԱՐՍԻՂ.—Տիս թե ինչ որը հասցնիմ յ'ես նրան:

ԳԻԺ-ՄՈՉԻ.—Հեստի բան քովացի, վուր չկանենաս, թե
չե վագութինը քու փեշակն ե: Ոսեփն ինչ միզ ունե վուր ջիգրը
նրա վրա իս հանում: Բու ախչիկը վուր տուտուց ըլի ու չ'ե-
րիք զազ բերան ունենա, Ոսեփն ինչ անե ետումը, ել Միխոնի
անգճներուն ըստ եմարթլերի. պակասը թամամ կոնեյիր, Էլի:

ՓԱՐՍԻՂ.—(չարանալով) Փիե:

ԳԻԺ-ՄՈՉԻ.—Փիե քիզ ու աստձու կըակ. կուտեյիր դուն
ել, ելի. ինչի՞ չեյիր տալի, համ համա իս մոգ անում. եքուց
ելոր կու սատկիս, դիփ մուշգուրիկ կու մնա:

ՓԱՐՍԻՂ.—Ձենդ թե չե:

ՔԱԼԻ.—(Գիժ-Մոզուն): Դուն ել ինչ իս մե կուոր տրա-
քեցնում, տո. միր դարգը միզ հերիք ե:

ԳԻԺ-ՄՈՉԻ.—Դարդ ցալի գաք ու աստձու պատիժի. յ'ես
ու իմ աստուձը, բախտավուր ե են տղեն, վուր Ոսեփն ե ուստ
եկի ու ձիգմեն ազատվի ե. գլխով վուտով Ոսեփի դունգը չա-
թիք:

ՓԱՐՍԻՂ.—(չարանալով) Գնա գլխեմես ռադ ըլի, թե չե
ես չարացած սրտիս ինչ ջիգր ունիմ քիզ վրա կու հանիմ:

ԳԻԺ-ՄՈՉԻ.—Վաա, (բռնեցը բերանին մոտեցնելով)
պըռը՞... Ի՞նչ պիտի անիս, ճոնիրս գողում ե քիմեն. մերաչ իմ
դուքանն ել չմհրիլ տաս: Ի՞նչ մարթ իս դուն, ինչ:

ՓԱՐՍԻՂ.—Ինչոր վուր իմ, քի վրա խո լավ մարթ իմ:

ԳԻԺ-ՄՈՉԻ.—Ինչո՞վ իս լավը:

ՓԱՐՍԻՂ.—Մեկ ես վուր յ'ես խելոք իմ, դուն գիժ իս:

ԳԻԺ-ՄՈՉԻ.—(ծիծաղում ե) Հա, հա, հա... վուր խելոք
ըլիս, ետ չիս ասի: Ինչո՞վ իմ գիժ. վուր քու արարմունքն երե-

ախտ ասում իմ: (Ծաղրելով:) Խեղճ իմ, կոսե, ավտաս տելե-
գրափի մավթուլը դուն մոգոնեցիր, ա՛յ:

ՓԱՐՄԻՂ.—Յ'ես փուղ ունիմ:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.—Քու փուղը տար ու... (Միքանի խոսք ե ասում ականջին:) Ես՝ղանց, հն՝ղանց փախցրիլ իս, ինձմեն խլիլ իս, նրամեն գողցիլ իս, փուղ իս շինի ու հնդով դրոշկա ու կալասկա իս սարքի ու մեչն ուռած ու փքած սեյր իս անում: Էս ե քու փուղն, ելի... Քու մամա Մաթուսն ել առանց կասկա դուքանը չեր գնում, հա քու արիվը... Փուղ ունիմ, կոսե... Վուր գլխամեռ քի վրա հարուստ չե. արա քու հալալ աշխատանքն ել հեսար անինք, իմն ել... տեսնինք, ո՛վ շատ ունե: (Գրպանից քսակը հանելով յեվ աջ ձեռքով վրան խփելով:) Ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ, (աջ ձեռքով իբրեվ ճակատի քրտինքը սրբելով) դիփ եսենց, ա՛յ... Բաս չե ու քի պես եգեղեցու համա փուղ կու մոգ անեցի ու ջիրս կոծեյի... Ի՛ս տու իմ մե մանեթը... Ի՞նչ տամ մե ձեռաց սուտ կուտը ննդնիս:

ՓԱՐՄԻՂ.—Միդայի ասածու:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.—Ո՛հ, հո, հո, հո, հո, ավտաս առչի գամը կուլի, ա՛յ: Վուր մեռնիս տալը կենքով գերեզմանդ կոծին. հա, քու գլխի արիվը գիդենա:

ՓԱՐՄԻՂ.—(չարանալով:) Տո, ձեռը չի՞ս վիկալնի ինձմեն:

ՔԱԼԻ.—(նուլնպես:) Զիս ամանչոմ:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.—(Փարսիղին:) Վուր մեռնիս, ձեռը չի՞մ վիկալնի. քանի սաղ իս, քիղ համա որթունք ե ստեղծի ինձ աստուծ. պիտի ջանտ ուտիմ ու յ'եփոր կու մեռնիս, են չախը թամաշա արա՝ սիպտա-սիպտա որթունքնիրը կու փաթթվին վրետ լոթիքը, անգճեմետ տուն կեհան ու քնթեմետ ու բերնեմետ շուս գու դան... Եհե՛յ. կոո՞ դուլիատ... շարլճեթ: Ա՛փսուս չե՞ քու սիրուն աճկիրը, վուր մեչն որթունք նստի: Ա՛րի մե պաչ անիմ, գեթա՛ղվա:

ՓԱՐՄԻՂ.—(մեկնելով ձեռքը:) Ձեռիս պիտի պաչ անիս:

ԳԻԺ-ՄՈԶԻ.—Վահ, վարթապետ խոմ չիս... Եսենց պռոշտի անինք թե գուգիս: (Ձեռքը Փարսիղի ուսին գցելով:) Ե՛ստի մտիկ, կոսիս դժուխի մաշխալա ըլի: (Հեռանում ե:) Ղևրթ, հանաքը դենը, աղա Փարսիղ, ամա՛ կու լաց ըլի խալիսը քու մեռնելիս... վուրգի խղճի արտասուք կա, դիփ են որը կու թափվի, ա՛յ... (Ծիծաղում ե:) Հա, հա, հա... Դե, մեռի, ելի՛. կուրոյի փուղը յ'ես կու բախշիմ:

ՓԱՐՄԻՂ.—(սաստիկ չարանալով) Տո՛ւ, կ'սրի ես՝ դանց,
թե չե...

ՔԱԼԻ.—Գնա՛, թե չե ես սահաթիս բջերանցը կանչեցի, աս-
տուձ գիդենա:

ԳԻԺ-ՄՈՋԻ.—Բջերանցը... Ա՛յ, թե բջերանցը... (բռնեցը-
նեը շարժելով յեւ ծաղրածությամբ հարձակվելով աջ ու
ձախ:) հւհ, հւհ... հւհ... հւհ... (Փարսիղն ու Քալին այս յեւ այն
կողմն են վազվզում, իսկ ինքը կանգնում ե մեջտեղը յեւ
հանկարծ փրթկում ե:) Փրա՛հ, հա՛, հա՛, հա՛... Ետ չի՞ք... Ես ել
դառաւ ես որովան գիշերը, վուր դուռը չբաց ախիլ տվիք: Շատ
հարկավուր ե ձիր գլուխն ի՛նձ. աշխրբին չարա ելաւ, յ'ես կի
չկանացի մե ազատվի ձիգմեն... Յ'եփ կուլի ձիր քելեխը բաժ-
նիլ ըլիմ. առանց են խո վարցկ չիք անում ու եգերա են որ-
վան ձիր շիլափլաւը աստուձ վարցկ համարե ձիր հոքու համա...
(Փարսիղին:) Ի՞նչ չիս արի դուն, ի՛նչ. ախպեր ասիս՝ դուն իս
դրնի, ննգիր ասիս՝ դուն իս խափի, պարտկ ասիս՝ դուն իս
հաշա կերի, դուռով պարտկ ասիս՝ դուն իս վիզը դրի ոմքնու
վրա, գուդուլին ասիս՝ դուն իս արի, վուրթու բողաղ ասիս՝
դուն իս դուս կտրի, հարենի դուքան ասիս՝ դուն իս կրակ տվի:
Ո՛ւր ե, ռւր, պիտի գիդենան սվ իս, վուր վուտեմետ քաշ անին
քիզ: Աշխարքը քոռացիլ ե ու քիզ համա հիշտ ու հանգիստ
գեդնի երեսին ման իս գալի. ա՛յ, խուղիմ քու գլուխը, լաւ
մարթ դուն իս, հըա՛: Փուրգ վուր հաստացրիլ իս ու ել ոչովու
այնումդ չիս գցում. գնամ ես սահաթիս թե աշխարք չգցիմ վուր
ինչի համա եյիր ոլըրում Միխոյի անգճնիրը, յես Գիժ-Մոզին
չիմ ըլի: Գնամ, գնամ, չիմ ուղի չ'ես ձիր ճաշը. գնամ, ման
հալալ ու ջան ազատ ձիգմեն: Գնամ խիղճ Ոսեփին ասիմ վուր
իր գլխի չարեն տեսնե, թե չե վայ նրա միխկը ձիր ձեռին:
(Լեզգերեն պարելով) Բրնխմա պուտրա, պուտրա, պուտրա-
Բիեն պուտեր, պուտեր, պուտեր... Շարլեթ:
(Դուրս ե գնում դիմացի դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՓԱՐՄԻՂ, ՔԱԼԻ

ՓԱՐՄԻՂ.—Ա՛յ, գնալդ ըլի ու գալդ վուչ:

ՔԱԼԻ.—«Ծին ծ՛ղալի դա ուկան խմալի»*), հըա՛...

*) Վրացերեն ե.—Առջևդ ջուր, հետևդ սուր:

ՓԱՐՄԻՂ.—Պատուհասս եւ անիծածը:

ՔԱԼԻ.—(լալով:) Պատիժ եւ ստեղծի ինձ համա աստուծ,
եւրի:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ձհանդամը իր գլուխը, ինչ անում եւ հատի,
թոյլ անե, թաք խալխումը բեաբրու չըլի անում:

ՔԱԼԻ.—Դիպի քու միդ եւ, ինչ իս անմիդ երես շանց տալի.
նրա լպտած գլուխն ել:

ՓԱՐՄԻՂ.—Եստի մտիկ, յ'էս իմ նրան երես շանց տալի.
մե աստծու բարգուծին եւ գլխիս, ելի. ուրոր գնամ, շվաքի
պես պիտի հիդս ըլի:

ՔԱԼԻ.—Ախար չի՞ս կանա մե որ իստակ վուտը կտրի նրանն.
ես՝դանց:

ՓԱՐՄԻՂ.—Վուր փողոցումն ել ճամփա չտա ինձ: Ո՞ւզում
իս մե մատը միդը շինե քախկումը:

ՔԱԼԻ.—Ել մի խոսի հիդը:

ՓԱՐՄԻՂ.—Վուր գլխամեռ ուզում եւ նրա հիդ խոսիլը. խո-
սիս, չխոսիս, նրա համա դիպի մեկ ե:

ՔԱԼԻ.—Բաս ինչ պիտի անինք ախար:

ՓԱՐՄԻՂ.—(առանձին:) Ձահրումար ու աստծու կրակ. ձիբ
ռաստ գալու սահաթն ել անիծվի:

ՔԱԼԻ.—Չի՞ս իմանում:

ՓԱՐՄԻՂ.—(չարանալով:) Տո՛, դուն ել ինչ իս ձիու ճանջի
պես կպի, իմ ջիգրն ել ե հերիք ինձ: (Ձեռքը ձեռքին խփե-
լով:) Գնաց, ելի. անշնուք իս, անշնուք:

ՔԱԼԻ.—Յ'ես ինչ անիմ, վուր դուն փուղը խնահիս. աբա
մե հազար թուման կու տեսիր, տիս կուլեր թե չե:

ՓԱՐՄԻՂ.—Նրա հորն ողորմի. հազարով խո նրա վրա լավը
կա:

ՔԱԼԻ.—Յ'ես գիդիմ ումն որ ասում իս. դե, բի, ելի, եսոր
եվեստ շինինք:

ՓԱՐՄԻՂ.—(ծաղր անելով:) Բի, ելի. ինչ հիշտ-հիշտ ա-
սում իս. թթան ծառ եւ վուր մե խփելով հազարը մետի վեր
թափիլ: Իմ մանեթնիրն ետենց եթան չգիդենաս. ամեն մեկի
համա քսան ջեր հոքիս ծախիլ իմ:

ՔԱԼԻ.—Մուլափ տա են թալլափիան Սալմեն. հետտի շի-
նիմ, հետտի շինիմ, խաչը գիդենա, վուր աշխրքի լափը գլուխն
ածիմ, մե ռաստ գա՛մ: (Բարկացած դուրս ե գնում ձախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՓԱՐՄԻՂ, մենակ:

Վուրն ինձ թամաշա արա... Մոլլափ, Ոսեփ, հեստի որ
կանգնեցնիմ գլխիտ, վուր դիփ (աջ ձեռքի բթամատը ցույց
տալով) ես ես՝ դադա ըլիս լաց ըլում, Շատ վուխտ եր մահա-
նա եյի պտուռում ու աստուռն ռաստ եբի: Են հմպարտ-հմպարտ
վուր խոսում իս, տիս թե վուտիս տակը վոնց իմ թավիլ-թա-
վիլ բերում քիզ: Ինձ փինաչի Մաթուսի վուրթի Փասո կոսին:
Մե-մե ախմախ ել վուր ասում ե թե՝ փլանը յա փստանը վուն-
չիչ չուներ, կոսե, ու մեքաշ մարթ վոնց դառավ, կոսե, եսենց
դառավ, ա՛յ, ես աշխարքը միղրե կարաս ե. ով շերեփը ձեռին՝
մեկին դեռ կու բոթե, մեկելին դենը, ու շատ փալին ինքը կու
փախցնե, Ղոչաղը նա չե, անումն ու պատիվն ել նրանն ե.
ամա ով հմպարտ Ոսեփի պես բոլորքը կու կանգնի ու հիթթին
կու մնա, դառավ իշի մարտիրոս: (Մտնում ե Դարչոն դիմացի
դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՓԱՐՄԻՂ, ԴԱՐՉՈ

ՓԱՐՄԻՂ.— Դարչո... Ես ինչ չուստ եկար:

ԴԱՐՉՈ.— Եստի եվեսո ռաստ եկավ Միխոն, ասավ վուր
կանչում իս:

ՓԱՐՄԻՂ.— Հա, խիստ հարկավուր բան ունիմ: (Նստում
ե.) Ես ուր իս ելի:

ԴԱՐՉՈ.— Կոմբոստինց Յագորի մոդ. մե քիչ նիսիա կեր
նրա վրա, ես շաբթին ոխտը ջեր իմ ելի:

ՓԱՐՄԻՂ.— Խիստ ջանջալն ե. իժոճ, երիտ:

ԴԱՐՉՈ.— Վա, ջանը չեր դուս գա: Ել դուքնեմեն չհիռացա.
ինչ ձուշտարի եկավ, նրա մոդ երեսս ժեշտ շինեցի, աստուռն
գիդենա, դիփունի մոդ նուր մեկանց ուղեցի. չարեն կտրվեցավ,
ամուլթու վուրդիոր եկավ ճարից ու երիտ:

ՓԱՐՄԻՂ.— Ետենց, վուրթի, ետենց, Էտենց ժաժ արի վուր
մարթ դառնա: Ա՛յ, ինձ թամաշա արա, վուրթի. մե որ կեր գլխումս
փամփեւով Փասո եյին կանչում, իժում դառա Փարսիղ, իժում

աղա Փարսիդ, հիմի Վասիլ Մաթվեյիչն Բու տոլ վուր եյի, ինչ եյի չ'ես. ամա հիմի մարթ իմ, ինչ մարթուն պիտի իմ մամա Մաթուսը վուր սաղ ըլի, նա ել կու փքվի Եստունք ենդուր իմ ասում, վուր դուն ել չալիշ գաս՝ Դարչի Կիրիլիչ դառնաս, քու մամի պողոսկապանութիւնը դիփունանցը մտեն գցիլ տաս: Վուրթին ես հանգի բան ե աշխրքումը. հոր անումը կու շինե ել, կու քանդե ել:

ԴԱՐՁՈ.—Դուն ել լավ իս տեսնում, Վասիլ Մաթվեյիչ, վունցոր չալիշ իմ գալի: Աստուձ գիդենա, դուքանը վուր բաց իմ անում առուտեհան, ել Միխոյի գալուն չիմ մնում, ավիլը վիր իմ կալնում, յ'ես իմ ավիլում, ու մուշարու մող վունցոր ժաժ իմ գալի, խո դուն ել տեսնում իս:

ՓԱՐՍԻԴ.—Տեսնում իմ, տեսնում, վուրթի, ու ենդուր ել սիրում իմ քիզ. ես տարին ել թամամի, եկող տարի ննգիր կու շինիմ քիզ, աստձձ վուղը իմը, ջանը քունը, վուրթի:

ԴԱՐՁՈ.—Աստուձ վուրթիքդ դորացնե, յ'ես ել քու ճրաքն իմ. միթամ մե ծառ իմ, տնգիլիս, ումիկ ունիմ վուր լավ խեր անիմ ու դուն ել վրես ուրախանաս: (Աջ ու ձախ նայելով յեվ մտերմաբար) Են փթած ապրանք ել սաղացրի, ա՛յ:

ՓԱՐՍԻԴ.—Ե՛հ:

ԴԱՐՁՈ.—Աստուձ գիդենա:

ՓԱՐՍԻԴ.—Ետ հւմ վրա:

ԴԱՐՁՈ.—Մե սղնաղեցի յեր: Երկու թոփ լավը խառնեցի մեչն ու աճկիրն արլանդվա արի. դե, տանե հիմի ու վայ տեր կանչե:

ՓԱՐՍԻԴ.—Իժհւմ, նիսիւ:

ԴԱՐՁՈ.—Վահ, գիժ իմ. վհւր ուն իմ փթածը նիսիւ ծախի, վուր հիմի եյի ժաժ եկի ենենց: Մե իմքին սուտ պակսեցրի, խաթրիչուն միթամ, ու փուղը թամամ առա. գնա վուրդիոր իրն ասե, ենդի ել իմն ասե:

ՓԱՐՍԻԴ.—Ա՛յ, յողաղ Դարչո ջան. հտենց, հտենց, վուրթի. յ'ես քիզ ասում իմ վուր դուն մարթ կու դառնաս. թա՛յին, թա՛յին մարթ կու դառնաս:

ԴԱՐՁՈ.—Ումիկ աստձու Ուրիշ մե հրամայե, Վասիլ Մաթվեյիչ, ե. դուքանը մենակ ե:

ՓԱՐՍԻԴ.—Ղհւրթ, կինաղամ մտես եր ննգնում, Գուլաբինց Ոսեփը թե ձեռաց փուղ ուզե դուքնեմեն, ել մե գրոշ չտաս:

ԴԱՐՁՈՒ.—Վահ, ի՞նչ ե պատահի:

ՓԱՐՄԻԴ.—Խիստ ջիգրն ունիմ նրանք:

ԴԱՐՁՈՒ.—Յ՛ես ել պակաս ջիգր հուսիմ. մե ասա՝ ի՞նչ խաբար ե. հնովու վուր մարթահեսար չե գցում:

ՓԱՐՄԻԴ.—Ա՛յ, յ՛ես նրան կու շանց տամ հիմի. նրա առուտուբը մե շալակ խուտի նման բան ե, մե սպիչկեն հերիք ե, հըմ. մե նմուտումը կու բլբլա:

ԴԱՐՁՈՒ.—Տասն ել չիմ խնահի. մե ասա՝ ձեռնեմես ի՞նչ պիտի գմ, մնացածը յ՛ես գիդիմ...

ՓԱՐՄԻԴ.—Ա՛յ, ես սահաթիս: Դուռն ինձ ասա, Դարչո ջան, մե շափաթ բան ու գուրձեմետ վուր հիդը ըլիա ննգի ու շատ պտրտելով մերումը մե լավ խնձուրի ծառ ըլիա գթի, են լավ թուրաշավուր խնձուր, վուր դորդի պես կիտած ըլի, վուր դուռն ել ասիս թե՛ հաւ, ես եյի ուղում, ու ինչրու գնաս տուռն վուր քթուցը բերիս, տեսնիս վուր քու հալալ քթուցը մե անշուք մարթ բան ըլի ուղի տանեմետ ու եկիլ ըլի քու գթած ծառը թափ ըլի տլի ու են քու գողալ խնձուրը տանում ըլի, են ել քուքթուցով...

ԴԱՐՁՈՒ.—Վահ, վահյ, վահյ, վահյ...

ՓԱՐՄԻԴ.—Որէնք ե:

ԴԱՐՁՈՒ.—Վահը՝ զանցի որենք ե:

ՓԱՐՄԻԴ.—Դուռն ինձ ասա՝ ի՞նչ կոնիս:

ԴԱՐՁՈՒ.—Վահ, ենդի եվետ կիւնձումը կու խիլիմ ու ձեռնեն կու խլիմ խնձուրն ել ու քթուցն ել:

ՓԱՐՄԻԴ.—Ու թե խնձուրը չկանացիր:

ԴԱՐՁՈՒ.—Վահ, քթուցը ել մե նմուտ չիմ տուր տա. ենդի եվետ վեր կոծիմ. կու թոզնիմ վուր իմ ամագը մուքթ կորչի:

ՓԱՐՄԻԴ.—Ա՛յ, գորանաս: Ասում իմ, ե, վուր մարթ կու դառնաս: (Մոտենալով.) Բիմեն ի՞նչ թախկացնիմ, Դարչո ջան, տեսնում իս վուրթու պես սիրում իմ քիզ:

ԴԱՐՁՈՒ.—Գիդե աստուձ, վուր յ՛ես ել քիզ հոր պես պաշտում իմ:

ՓԱՐՄԻԴ.—Գիդիմ, գիդիմ... Տո, ախար ախչկաս համա մե լավ փեսացու եյի գթի, մե շաբաթ ավելի խոսում եյինք ու հենց են ե, բանը պրծած եր, ուղում եյինք ետուր-եքուց վրա բերի. մի ասի դուռն՝ ես քու Ոսեփը միլ խոստացածի վրա մե իմքին ավելցնում ե ու իրիգուն ախչկան նշնում ե:

ԴԱՐՁՈՒ.—Ո՛հ, հո, հո, հո... ա՛յ, անաստուձ մարթ:

ՓԱՐՄԻՂ.—Աբա, իժուժ են ել ռւմ փուղով: Իմը կուլի,
էլի:

ԴԱՐՁՈ.—Ետ ե, ետ: Խնձուրն ել փախցրիլ ե, քու արիւն,
ու քթուցն ել քունն ե բանեցնում, էլի:

ՓԱՐՄԻՂ.—Բնա, չ'ես ել ետ իմ ասում, Դարչո ջան, Է.
Խնձուրը տարաւ՝ նա փայգաւ: քթուցն ել հիդը չկորչի ասում իմ:

ԴԱՐՁՈ.—Վահ, վռնց կանա:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ո՛վ գիդե, նրա բանը ուրիշ հանգն ե երևում.
մեկ ել տեսար ախչկան փսակից ու սուվրեն վիքաղից: Իժուժ
գնա ու հիդը դնվի արա, ել լոնչ կու դուս գա:

ԴԱՐՁՈ.—Վահ, կեհամ ես սահաթիս եվես գուղիմ:

ՓԱՐՄԻՂ.—Յ'ես Միխոյին զրգեցի. ամա ումիկ չունիմ
վուր ես սահաթիս եվես տա, ու քիզ ենդուր ապսպրեցի, վուր
մե լավ ոմքին գթնիս, փուղիւրս չկորչի:

ԴԱՐՁՈ.—Մե անգլոկատ գիդիմ, մե անգլոկատ, Վասիլ Մաթ-
վեյիչ, վուր յ'երիք սահաթումը դուքանը կու մհրիլ տամ:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ղոչաղ, Ղոչաղ, Դարչո ջան. յ'ես քիզ ասում
իմ վուր մարթ կու դառնաս:

ԴԱՐՁՈ.—Լավ ուստի աշկիրտը լավը կուլի, էլի:

ՓԱՐՄԻՂ.—Դե, գնա, մի ուշացնի:

ԴԱՐՁՈ.—(գնալով:) Մե սահաթ չիմ քաշեցնիլ տա, քու
ազիզ արիւն իմ ասում:

ՓԱՐՄԻՂ.—(հետեւից.) Գնա, տեր ընդ քիզ (Դարչոն
դուրս ե գնում դիմացի դռնից):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՓԱՐՄԻՂ, մենակ:

Դե, գնա, Ոսեփ, լոնչ ձեռնեմես դա, հիմի են արա: Տասը
մում պիտի վառիմ քիզ համա, վուր հոքիտ ու մարմինդ գցե-
ցիր ձեռս ու իմ ձանգը ննդար: (Դուրս ե գնում աջ դռնից
հաշվեմատյանը հետը տանելով:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա

ՔԱԼԻ, հետո ՍԱԼՈՄԵ

ՔԱԼԻ.—(դուրս գալով ձախ դռնից:) Մտիկ, մտիկ ես թալ-
լափեանին: (Բաց անելով լուսամուտը, դուրս ե նայում յեվ

կանչում:) Եստի արի, քան, Եստի, չլիս իմանում. Սալումե, Սալումե, քան, Սալումե... Հան, յ'ես իմ, յ'ես իմ կանչում. մե սահաթ Եստի արի: (Հեռանում եւ լուսամուտից): Գալիս ե... Մ'ուլափ տու դուն, բեհայա, չե ել ամանչում. թե աշխրքի լափը գլուխդ չածիմ ու կու տեսնիս:

ՍԱԼՈՄԵ.—(նորածնի տարազով շքեղ հագնված յեւ ձեռքին հովանոց, մտնում եւ դիմացի դռնից) Ի՞նչ եյիր կանչում. բարի լուս, վաճնց իք: (Ձեռք են տալիս միմյանց):

ՔԱԼԻ.—Փառք աստծու, համեցեք, նստի: (Նստում են): Ախչկատ նշնեցիք:

ՍԱԼՈՄԵ.—Հան, Քալի ջան, քու Նինոյի բախտավորութենին ել աստուծ արժանի անե, իրիդուն նշնեցի. Հեստի փեսա ճարեցի, հեստի, վուր կոսիս խոխոր ըլի. ուրախու ել վուտիս վրա չիմ կանացի կանգնի:

ՔԱԼԻ.—Երեսդ պարզ կենա:

ՍԱԼՈՄԵ.—(այլայլվելով) Ի՞նչ խաբար ե, չիմ իմանում:

ՔԱԼԻ.—Մե լավութին եյիք պարտ, արիք, ելի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՞նչ իմ արի:

ՔԱԼԻ.—Ել ի՞նչ պիտեյիր անի, փեսիս ձեռնեմես խեցիք ու միթամ վունչի՛ն ելի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Աբան, Քալի ջան, ետ խոսկ ե, վուր դուն իս ասում:

ՔԱԼԻ.—Սո՛ւ, սո՛ւ, Սալումե, վուր ի՛նչ անց ե կացի, դիփ մե-մեկ գիդիմ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վա՛յ, քոռանամ յ'ես. ետ ինչի՛ք իս ասում, Քալի ջան:

ՔԱԼԻ.—Ձե, չեյիր գիդի վուր յ'ես եյի տալի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Աբա ետ ի՞նչ խոսկ ե. դուն ի՛նձ բան ասիլ ի՛ս:

ՔԱԼԻ.—Յ'ես վուր չիմ ասի, ասողը խո ճաւ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՛նձ ոչով վունչի՛ն չե ասի:

ՔԱԼԻ.—Սուտ ել վուր խոսում ե՛, ուցիտ չե, քան:

ՍԱԼՈՄԵ.—Սուտը սատանինն ե, ինչի՛ք իս շառիր գցում վրես:

ՔԱԼԻ.—Աբա դուն ու քու հոքին, դո՛ւստ ասա. չեյիր ի՛մացի վուր յ'ես եյի տալի նրան ախչիկ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՞նչ անիմ վուր իմացիլ եյի. իր որումը տղի համա տասը կու հիշվի, մեկը գուղե:

ՔԱԼԻ.—Տիս, տիս վուր գիդացիլ իս, Էլ սոլտ ճւր իս խոսում:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ո՛ւցնաւուր իս, քան. դիճացիլ իմ. մամրթ իս զրգի ինձ մոգ թե ոմքնու բերնով ապսպրիլ իս, վուր յ'ես փլանին ախչիկ իմ տալի դուն չտամ: Ախար, յ'ես ի՞նչ միդ ունիմ ետումը. վունցոր յ'ես իմ գիդացի, եսեհց ել դուն իս գիդացի... Ինձ վուր քիքս իս գալի, ել դուն ճւր եչիր խոսում ու մարթիք մեչ գցում:

ՔԱԼԻ.—Առչի գամը յ'ես խոսեցրի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Առչի գամը մարթ տափումը շատ ծաղիկ ե տեսնում. մամ կտրողը կտրում ե ու տանում ե:

ՔԱԼԻ.—Վուր մուլափ չտվիր, եգերա յ'ես եյի կտրում:

ՍԱԼՈՄԵ.—Իժում, ինչի՞ չկտրեցիր, քան:

ՔԱԼԻ.—Տուր տվիր գանձ. միր խոստացածի վրա ել կունձի փուղը վուր ավելցրիր ու իրան տվիր, հենց գիդիս, չիմ գիդի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վճւյ քուռանամ յ'ես, Քալի ջան, արա ետ վճնց իս ասում, դուք ի՞նչ եչիք տալի գանա:

ՔԱԼԻ.—Ինչ եյինք տալի, միթամ չիս գիդի. ութ հարուր թուման:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ա՛յ, տերը բարի տա քիզ. մինք վուր յիտը հարըրեն ավելի չինք տվի, ես ավելցնիլ ե:

ՔԱԼԻ.—Դիսիս, դիսիս, դեմ եր բերում:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վճւյ, իմ. Նատոն պրծնի ամեն չաբեմեն, վուր դուրթ իմ ասում:

ՔԱԼԻ.—Ետ ե վուր ավտացի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՛նչ ե ասում, քան. իմ ախչկա անումը սոլտ իմ որթում ուտում:

ՔԱԼԻ.—Բաս չե ու դուրթ իս ուտում, ութ հարուրն եթող ու ոխտը հարուրն ուղից:

ՍԱԼՈՄԵ.—Յ'ես ինչ անիմ ետումը, քան. հալքաթ քու ախչկան չհավնեցավ ու ենդուր չուղից:

ՔԱԼԻ.—Ի՞նչն ե պակաս, վուր չհավնեցավ. քու ախչիկը կուլի լավը, թավլափիան, չե ել ամանչում:

ՍԱԼՈՄԵ.—(վեր կենալով տեղից:) Թավլափիան ել իս ու չիս ել գիդի. Ետու համա եչիր կանչում, քան: Քու ախչկա հատն ու կտուրը կուլի իմ Նատոն. յ'ես ի՞նչ անիմ, վուր քու ախչիկը լեն բերան ունենա:

ՔԱԼԻ.—Լեն րերան ել ունիս ու չիս ել գիդի, բեհայա, քու լպտած ախիկը կուլի լավ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ինչ ե ասում՝ լպտած. նրա քաղաքավարի խոսկ ու ջողաբերն ել կու սաղ գա: Քու ախկան ասիս, վուր դիփունքն ասում ին թե տուտուց ե, ու դրուստը թե գուդիս, հենց ետու համա չուզից:

ՔԱԼԻ.—Հա, քու գլխի պատովիլը գիդենա. խիղճ տղին ճանգիլ իք ու խափում իք. մերաշ չտաք ինչոր խոստացիլ իք:

ՍԱԼՈՄԵ.—Միը բանը մինք գիդինք: Վուտս կուտրվիլ եր ու չեյի եկի ետի: (Գնում ե մինչեվ դուռը):

ՔԱԼԻ.—Ինչուը բողազը պարտկումը վուր խիխտվում իք, մերաշ չհամբրիք:

ՍԱԼՈՄԵ.—(հեա դառնալով): Պարտկումն ինք թե պարտ-կումը չե, ձիդ պես գողնովի փուղիը խո չունինք:

ՔԱԼԻ.—(վեր թռչելով տեղից): Գուդ ել իս ու չիս ել գի-դի. չիքիլեն վրեա կու պատուտիմ, բեհայա, թավափիան:

ՍԱԼՈՄԵ.—(մոտեցնելով իր չիքիլեն): Աբա փորցե, ելի, փորցե, տեսիմ վանց իս պատուտում: Մինձի մինձ չե պատըտ-վում, քա, (զզվանքով) փիհաչի Մաթուսի հարսը:

ՔԱԼԻ.—(յերկու ձեռքով չանչ անելով): Ըհ, խոզիմ քու բեդովլաթ գլուխը. սա ել վուր ոմքնու մասխարա ըլի գգհմ, բողմնչու ախիկը. կապ-կտրած, աննամուս:

ՍԱԼՈՄԵ.—Կապ կտրածն ել դուն իս ու աննամուսն ել: Հաղար վուր ճիկըվիս, դիփունքը գիդին վուր աշխարք ու յ'երգիը իք թալի ու ենդով առաչ եկի. քու դածումպլա ա-րած գլուխն ել խուղիմ:

ՔԱԼԻ.—Մե մախկ ես թավափիանին... (Հարծակվում ե յեվ չիքիլեն պատուում): Կապ կտրած...

ՍԱԼՈՄԵ.—Քա, քա, քա... (Բռնում ե Քալինի կավքը յեվ քաշքշում):

ՔԱԼԻ.—Քա, քա, քա, քա...

ՍԱԼՈՄԵ.—Մե մաղ չիմ թողնի գլխիս... (Ապշած նայում ե ձեռքումը մնացած կավքին):

ՏԵՍԻԼ ԺԲ

ՆՐԱՆՔ, ՈՍԵՓ

ՈՍԵՓ.—(մտնում ե գիմացի դռնից:) Վահ:

ԳԱԼԻ.—(խլելով Սալոմեյից կավքը:) Վճճ, քոռանամ
յ'ես: (Ամոթահար դուրս ե վազում աջ դռնից:)

ՏԵՍԻԼ ԺԳ

ՍԱԼՈՄԵ, ՈՍԵՓ

ՍԱԼՈՄԵ.—(չի քիչն ուղղելով, առանձին:) Մայմուն...

ՈՍԵՓ.—Ես ի՞նչ խաբար ե:

ՍԱԼՈՄԵ.—Աստուծ վնչ գիշեր իմ գլուխը քուչումը ինձ
համա միամիտ դնում էյի, հայհարա դիվի կանչից ու չի քիչն
դիվիս պատռտից փեսիս ձեռնեմես ինչի՞ խլեցիր, կոսե:

ՈՍԵՓ.—Շատ լավ ել ե արի, աճկտ ել ե հանի. ետ են գի-
գենա վուր ինձմեն թաքցրիլ ու առանց ինձ վիցը ոխալ շի-
նեցիր:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վուտս կտարվիլ եր ու տուն չեյի եկի ես քար
ու քանդ տանը. միթամ երես պահեցի. քանդվի ու բրիշակ ըլի
սրանց տունն ել ու տիղն ել (Չի քիլի պատռածը գնդասեղով
կալցնում ե): Աճկը հանեցի, յ'ես ել կավին գլխեն վեր բերի.
գնա վուրդիոր իրն ասե, հնդի ել իմն ասե: Մեբաշ վուր դուս
փախավ. ոչով չիմանա միթամ, վուր կավքընիրն ել ենենց
դալը ունե, վուցոր ամեն բան:

ՈՍԵՓ.—Ինչի՞ գեղիւնը չե պատռվում ու դեվեր չե տանում
ինձ ես սահաթիս, քիզ ել հիդը:

ՍԱԼՈՄԵ.—(լաց լինելով:) Յ'ես ի՞նչ միդ ունիմ, քմ:

ՈՍԵՓ.—Քնիկըցու կնգան թամաշ արեք. ետ ի՞նչ ե քու
հալը: Գնա, գնա, վուր ել ոմքին չտեսնե քիզ հատի. քիմեն մե
բալումը չիմ ու երկուսումը. գնա, աստուծն անգանչաք արա,
վուր կեսորը կեսգիշիւր շինե ու քուչեքը մութն ու խավարով
լքցնե, վուր ոչով չտեսնե թե գլխիս պատռած չի քիլա ունիս:

ՍԱԼՈՄԵ.—(աչքերը սրբելով:) Վահ իմ միխկը քու ձե-
ռին: (Դուրս ե գնում դիմացի դռնից:)

Ոսեփ, մեկուկ

Ա՛խ, աստուծ, ես ի՞նչ հանգն իս ստիղծի աշխարքը. մե
ցավ վուր տալիս իս մարթու, մեկեւն ել հիդն իս վրա բերում,
վուր ինչրու մեկիմեն ազատվի մարթ, մեկեւլը դռանն ե կանգ-
նած, վուր պակասը թամամ անեւ, իմ պարտիլը հերիք չէր, վուր
կընդդերանց կռիվը ել վրեն ավելցրի՛ր:

ՏԵՍԻԼ ԺԵ

ՈՍԵՓ, ՓԱՐՄԻՂ

ՓԱՐՄԻՂ.—(մտնելով աջ դռնից, բարկացած:) Բաս յ'ես
մարթ չիմ ըլի...

ՈՍԵՓ.—Բարի լուս, պարուն:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ել ինձ վունց քու բարիլունն ե հարկավուր,
վունց քու աստծու բարին: Եկիլ իս կնդատ քմմագ անելու, ելի.
արի, ելի արի, դուն ել ինձ ծեծե, պակասը թամամ արա, ետ
ել իմ փուղի շահը կուլի:

ՈՍԵՓ.—Հանգստացի, պարուն, ինչէ՛ր իս ասում:

ՓԱՐՄԻՂ.—Մաղիրը վուր գլխեն գլխիլ ե. ես անպատ-
վութիւնը կու բախշիմ յ'ես:

ՈՍԵՓ.—Ի՞նչ ե մնացի բախշելու, հեր ոխնած, վուր բախ-
շիս. նա նրա չիքիւնն ե պատուի. նա ել նրա կավիւն ե վեր-
բերի:

ՓԱՐՄԻՂ.—Աբա չիքիւնն կավքներու մագերու հիդ գու
քմ:

ՈՍԵՓ.—Ե՛հ ձեռը վիկալ, քու հորն ողորմի, կընդդերանց
կռիվը ինչ քու լայիդ, յա իմ լայիդ բան ե:

ՓԱՐՄԻՂ.—Դուն ել ետենց առա ու տխ թե լիկորի աստ-
ղին չիմ կպցնի յ'ես ձիդ:

ՈՍԵՓ.—Դնջացի, դնջացի, պարուն Փարսիդ:

ՓԱՐՄԻՂ.—Յ'ես ձիդ դնջանալ կու շանց տամ:

ՈՍԵՓ.—Ախար, վուր քիդ չե սաղ գալի ետ բանը:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ձիքիւնն պատուից, կոսե. չիքիւնն ինչ ե, մե
առնովի իմքին ե, ելի. շատ ըլի նրա գինը երկու մանեմ:

ՈՍԵՓ.—Ե՛հ, հեր ոխնած դուն ել, վիւնց թե քու կնդա
կավքներն ե ելի մորուց, ինչ իս ետու համա նիղանում: Եր-
կու մանեթանուց չիքիւնմը երկու գորշանուց լնատ ե կարվի-
վիւրչն. ելի... ենդի չէ՞ հն լնատը, կպցնե ու կապե, ելի:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ձե, չէ, յ'ես ես անպատվութիւնը չիմ բախշի:

ՈՍԵՓ.—(առանձին:) Ա՛խ, աստուծ:

ՓԱՐՄԻՂ. Մալափ տվեք հալա:

ՈՍԵՓ.—Դե, ինչ քեփդ տա, եւ արա, ախպեր... Յ'ես ես-
տու համա խո չիմ եկի. Միխոյին զրգիլ ելիլ:

ՓԱՐՄԻՂ.—Հա, բերի՛ր փուղս, իս տու ես սահաթիս:

ՈՍԵՓ.—Ի՞նչ հանգն իս խոսում, պարուն, քու բիշ խո չիմ,
վուր վրեա բղավում իս. հիմ վրա իս բղավում: Բղավիլ չըլի,
թե չե, հետտի կու բղավիմ վուր լիզուտ փուրը ննգնի:

ՓԱՐՄԻՂ.—Վահ, փուղը դուն իս պարտ ու ելի դժն իս
հարբա գալի:

ՈՍԵՓ.—Փուղը վուր պարտ իմ, գլուխս խո քիզ վրա չիմ
ծախի: Որինաւուր հիգդ խոսում իմ, որինաւուր ջնդար տու,
հեր ոխնած:

ՓԱՐՄԻՂ.—Յ'ես վունչիչ չիմ գիդի. փուղս բերիլ իս թե չե,
դուն են ասա:

ՈՍԵՓ.—Վհւր որն իմ քու փուղը կերի, վուր հիմի ուտիմ:

ՓԱՐՄԻՂ.—Դե, բի, ելի:

ՈՍԵՓ.—Ախար, են որը...

ՓԱՐՄԻՂ.—Ախար-մախար չիմ գիդի:

ՈՍԵՓ.—Պարուն Փարսիղ, երազ իս տեսի թե ինչ խա-
բար ե:

ՓԱՐՄԻՂ.—Երազ իմ տեսի թե չիմ տեսի, փուղս տո՛ւ ես
սահաթիս:

ՈՍԵՓ.—(աթոռ վերցնելով յեւ յատելով:) Յանդլիչ էս,
պարուն Փարսիղ, յանդլիչ. համեցեք նստի:

ՓԱՐՄԻՂ.—Փիե:

ՈՍԵՓ.—Դուն ինձ ասա՝ մարթ իս ու գլխիտ գդակ ունիս
ծածկած թե չե:

ՓԱՐՄԻՂ.—Դդակ ունիմ թե չունիմ, փուղս տո՛ւ ես սա-
հաթիս, հենց ես սահաթիս:

ՈՍԵՓ.—Տո՛, գովիլ իս թե ինչ խաբար ե:

ՓԱՐՄԻՂ.—Հիմի գիժ ել ասա. իմ հախն ե, յ'ես ու իմ
աստուծը:

ՈՍԵՓ.—Ախար, են որը հիգդ հարուր թումանը վուր տվի,
դուն չախի վուր մնացածը մե ամսվան եգնեն ըլի, կոսե:

ՓԱՐՄԻՂ.—(նստելով:) Ի՞նչ տնիմ վուր ասի, հիմի ինձ
հարկավուր ե:

ՈՍԵՓ.—Հարկավուր եր, ախպեր, ենչախն եվետ կոսեյիր,
ել տիղ ե տիղ չեյի անի. ես նմուտիս վուր ուզում իս, յ'ես
վհւրդի ստեղծիմ, աստուծ խո չիմ:

ՓԱՐՄԻՂ.—Վուրդիոր դուգիս, ինձ ես նմուտիս հարկա-
վուր ե:

ՈՍԵՓ.—Տե՛ր ողորմած աստուծ: Տո՛, ել մե ամիս վադա

ժուր եյիր տալի ու երկու շահի շահը վրեն ժուր եյիր գալի ես գլխեն, թե ետենց եր:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ի՞նչ վաղա, արա թուխտ ռենիս, հանն:

ՈՍԵՓ.—Վայ, խոսկը թուխտ չէր, ել ի՞նչ թուխտ եր հարկավուր:

ՓԱՐՄԻՂ.—Յ' ես վուենչիչ խոսկ չիմ տվի:

ՈՍԵՓ.—Խոսկ չիս տվի. տո՛ւ, ես սահաթիս չէր վուր ելի ասի:

ՓԱՐՄԻՂ.—(վեր կենալով:) Ձե, չե, վուենչիչ չիմ ասի:

ՈՍԵՓ.—(նույնպես:) Ո՛հ, տե՛ր աստուծ, ես ի՞նչ տեսա ու աս ի՞նչ իմացա: (Մոտենալով Փարսիղին:) Ե՞տ ե վաճառականի խոսկը բաս, վուր գեղնի հիդ հավսրում էս: Մե խջալաթ քաշե, է: (Կռնիցը բռնելով առաջ ե տանում դեպի հայեյին:) Մտիկ, մտիկ, մե երեսարքիտ մտիկ ինչի՞ իս կանանչում ու մավանում, թե չիս ասի:

ՓԱՐՄԻՂ.—Թո՛ղ, թող ձեռա:

ՈՍԵՓ.—(Փարսիղի կուռը ամուր բռնած:) Խճպտանքդ վուր խուրը թաղիլ իս ու հոքեմեա ձեռը վիր իս կալնում, մե ես հալիլեմեն ել ե մայինց ամանչի, է: Ինչի՞ ե պոռշիրդ դիլնում, ինչի՞:

ՓԱՐՄԻՂ.—Տո՛ւ, թող ասում իմ, է: (Թափ ե տալիս կուռը յեվ ազատվում:) Կոսիս թե պարտկան տե՛ր դուռն ըլիս:

ՈՍԵՓ.—Դո՛ւն իս, դո՛ւն, պարտկան տե՛րը. գեղինը մտնիմ են լավ ե, կանց թե քու հանգը պարտկան տե՛ր ըլիմ. ել ի՞նչ մարթ իս դուռն հորեսի դենը իմ աճկումը. գիդացի վուր վուտի ցիլը լավ ե քի վրա. փո՛ւ քու նամուսին: Ել ի՞նչ կոնիս դուռն աճկիր, պոռշիր, թշիբ, մե ժեշտ վիկալ երեսիտ կպցրո՛ւ ու ե-նենց ման արի հորեսի դենը:

ՓԱՐՄԻՂ.—Յ' ես քիդ ասում իմ փուղս բի՛ ես նմուտիս, թե չե՛ վեկսիլնիրտ ես սահաթիս տարա սուգը... Են ախչկատ վուր մարթու իս տալի ու ենն՝ դադա փուղը խոստացիլ իս, իմ փուղերով գանա: Փուղիրը համբրիս տաս, ու ինձ դառ ու գանդակ թողնիս:

ՈՍԵՓ.—Մի վախենա, մի վախենա, պարուն. դուռն ել վուր աղանչաք անիս, ել քու փուղը չիմ պահի, աստուծ մի արասցե: Եքուց ինչրի ես չախը դիփ մեռի թամամ կու ստանաս ու եքուցվան դենը ես երեսը սիմեա, թե քու երեսը տեսնե:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ձե, չե, հենց ես սահաթիս ելեա:

ՈՍԵՓ.—Ա՛րի, արի, թող հենց ես սահաթիս եվետ ըլի. ցա-
վեմեն մարթ քանի չուստ ազատվի, լալն են ե: Իս տն են
չարչու բարաթը... Ամա մի տա, դուն ինձ չիս ավտա, չաթիս
վուր ինձ ավտաս. դուն ինքդ վիկալ արի հիդս, գնանք ես
սահաթիս եվետ փողոցումը խուրդա անինք ու քու փուղը թա-
մամ վիկալ... Թող մե իմքին զարար ել անիմ, հաջաթ չե, են զա-
քարի դիմնալը հիշտ ե ինձ համա, կանց քի մող խոսիլը, ենդուր
վուր ամեն մե քու խոսկը հաղար զարարի վրա վաթար ե: (Լուռ-
թյուն:) Ձիս իմանում, քիդ իմ ասում, արի, ելի:

ՓԱՐՍԻՂ.—Հըս:

ՈՍԵՓ.—(առանձին, ցածր:) Ձահրումար: (Փարսիղին:)
Չարչու բարաթը վիկալ, ասում իմ, չիս իմանում:

ՓԱՐՍԻՂ.—Ի՞նչ չարչու բարաթ:

ՈՍԵՓ.—Ռոստոմի բարաթը:

ՓԱՐՍԻՂ.—Ռոստոմի բարաթը՝. են բարաթի մող դուն ի՞նչ
դավի ունիս:

ՈՍԵՓ.—Վճենց թե՛ ինչ դավի ունիմ. ետ ել խո խոսկ չե
վուր հաշա իս ուտում. թուխտ ե, թուխտ ձեռիտ:

ՓԱՐՍԻՂ.—Իմ ձեռին վուր թուխտ ըլի, քիդ ի՞նչ դավի,
ախպեր. յ՛ես գիդիմ ու Ռոստոմը:

ՈՍԵՓ.—Դուն գիդիս ու Ռոստոմը՝... (Լուռթյուն:) Տն,
դուն զարթնի հաշա ուտիլը, թուրմե դուղ ու ավազակ իս ելի:
Թուրմե դուրթ ին ելի ասում, ինչ վուր ասում ին քիդ համա:
Թուրմե դուրթ ե ելի, վուր դուն մարթիք իս թալնի ու ենենց
մող արի կալինքդ: Թուրմե դուրթ ե ելի, վուր դուն քսանու-
հինգ ոջախ իս քար ու քանդ արի, նրանց մումը հանգցրի ու
ենդով քու մումը վառի... Հիմի իմ իմանում, հիմի, վուր ի՞նչ
ասում ին, դուրթ ին ելի ասում... Հիմի ամեն բանին կու ավ-
տամ. կու ավտամ, վուր ես կռեսլեքը, ես դիվանը, ես ստոլը, ես
հալիլեն, քու սերթուկը, քո գդակը, քու շապիքը, ամեն մեկը մե-
մե մարթ ե քիմեն թալնած. ասը իմ ոսկրոտանքն ել վրեն ավել-
ցրու ու պակասը թամամ արա... Խճադանքդ վուր քար իս շինի
ու վունչիչ չիս իմանում, լավ գիդենաս, մե որ կու զարթի ու
ամեն մեկին՝ ի՞նչ ետի դարսած ե, ի՞նչ վրես հաքիտ ե, ամենին
լիզու կու տա ու մե-մեկ, մե-մեկ միող կու բերե քու արար-
մունքը: Գնա ու ենչախը ջնկաբ տու քու ստիղծողին: Փռւ, քու
մարթ ասողին ել ինչ ասիմ: (Դուրս ե գնում դիմացի դռնից:)

ՓԱՐՍԻՂ.—(մենակ, բարձրաձայն ծիծաղելով:) Փհա, հա,
հա, հա, հա... Մնալափ, մնալափ, զոդն եդի դամն ե... Տիս թե ինչ

բան իմ բերում յ'ես ձեր գլուխը... (Շարունակելով ծիծաղելով)
Հա, հա, հա, հա, հա... (Գնում ե դեպի աջ կողմի դուռը՝
վարագույրն իսկույն իջնում ե):

ԱՐԱՐՎԱԾ ՅԵՐՐՈՐԴ

Ոսեփի տանը յեվրոպական ճաշակով դարդարած շքեղ հյուրասենյակ և նրա հետևը նույնպես շքեղ մեծ դահլիճ, վորը բաժանվում ե հյուրասենյակից հոյակապ լայն կամարով: Հյուրասենյակի հատակը ծածկած ե գորգով, իսկ առաստաղից յերկու սենյակներումն ել կախած են վոսկեգոծ ջահեր վառ մոմերով: Հյուրասենյակի առաջին կարգում (պլանում), աջ կողմը՝ բազմոց, ձախ կողմը՝ ընկողմարան. յերկրորդ կարգում, աջ կողմը՝ մեծ հայելի և ծաղիկներ. ձախ կողմը՝ վառարան, վորի վրա դարձյալ հայելի, ժամացույց և անոթների մեջ ծաղիկ փնջեր. յերրորդ կարգում՝ կողմնակի դռներ: Այս սենյակի մեջտեղը՝ սպիտակ սփռոցով ծածկած յերկայն սեղան, վորի վրա դրած են մի քանի կանդելաբրներ վառ ու հանգած մոմերով և լոսոյի արկղը իր պարագայքով: Կամարի աջ ու ձախ անկյուններում դարձյալ կանդելաբրներ հանդած մոմերով: Դահլիճի մեջտեղը նույնպես սպիտակ սփռոցով ծածկած և կիսով չափ վառ կանդելաբրներով լուսավորված մի ուրիշ յերկայն սեղան, վորի վրա դրած են գեղեցիկ վազաներով զանազան քաղցրավենիք, շաքարեղեն, պաքսիմաժներ, պտուղներ, անոթներով ծաղիկներ, շիշերով ըմպելիքներ և այլն: Բայտ սովորութեան: Ուրքում՝ դաշնակ իր բոլորակ աթոռով և լուսամուտներ, վորոնց միջից յերևում ե լապտերներով լուսավորած պարտեզը: Յերկու սենյակներումն ել, ուր հարկն ե, աթոռներ, բաղկաթոռներ, փոքրիկ սեղաններ զանազան դարձարանքներով, վառ ու հանգած լապտերներ, ծառեր, ծաղիկներ, պատկերներ և այլն: Բոլոր դռները, լուսամուտները և կամարը դարձած են թանգաղին դրապերներով և վարագույրներով:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ՆԱՏՈ, մենակ, գեղեցկապես զարդարված: Վարագույրը բացվելիս, աջ կողմը կանգնած, մեծ հայելու առաջ ուղղվում ե յեվ կիսածայն յերգում յեվրոպական մի յեղանակ. հետո հանում ե ծոցից մի փոքրիկ լուսանկար յեվ սկսում ե հետը խոսել հայելու մեջ:

Ա՛խ, դժւշկա, դժւշկա: (Լուսանկարը սեղմում ե կրծքին յեվ համբուրում:) Մոն շեր, արի տանցավատ անինք: (Լու-

ասնկարի հետ սեղանի շուրջը պար ե գալիս պոլկա:) Տրա, լա, լա...
տրա, լա, լա...տրա, լա, լա...տրա, լա, լա...(Նստում ե աջ կողմը:)
Ո՛ւհ, դաթրեցա: (Զննում ե լուսանկարը յեվ յուրաքանչյուր
անգամ համբուրելով:) Սաշա, Սաշեչկա, Սաշենկա, Սաշուրկա,
Սաշուրեչկա... (Նորից զննելով:) Պատի հոքի իս դուռատ: Ինչի՞
իս ետենց սիրուն, սիվ աճկիր, իմ աճկիրն ել սիվ ե, բարակ
ունքիր, (իր հոնքերը շոշափելով) իմ ունքի նման ե, պատի
կողոր բիխիր, յ'ես վուր բիխիր չունիմ... Դհւն սիրուն իս թե
յ'ես: Չե, յ'ես սիրուն իմ:— Չե, յ'ես իմ սիրուն:— Չե, դհւն
իս սիրուն:— Չե, յ'ես իմ սիրուն... (Վեր թռչելով տեղից:)
Արա, աբա... (Վազում ե դեպի նույն հայելին, վորի մեջ իրան
համեմատում ե լուսանկարի հետ: Ալեքսանդրը մտնում ե
դահլիճի աջ կողմից, գլխարկը ձեռքին:)

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆԱՏՈ, ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ

ՆԱՏՈ.—(Հնկատելով Ալեքսանդրին:) Չե, դհւն իս սիրուն,
դհւն: (Յեռանդով համբուրում ե լուսանկարը: Ալեքսանդրը
ծածուկ մոտենում ե Նատոյին յեվ նույն յեռանդով պինդ համ-
բուրում ե: Նատո, վախեցած:) Ա՛խ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(վողջունելով:) Դհւն իս սիրուն, դհւն, Նա-
տաշա, մա շեր Նատաշա:

ՆԱՏՈ.—Ա՛խ, մոն շեր Սաշա, ի՞նչ հանգի վախեցրիր ինձ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(գրկելով:) Ա՛րի, մեկ ել պաչ անիմ, կու-
սանց կեսա: (Համբուրում ե:) Դհւն ել պաչ արա, ե:

ՆԱՏՈ.—(համբուրելով:) Ա՛յ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ետենց, ա՛յ, յ'ես ուփրո լա չի՞ ետ թխտի
վրա: (Գլխարկը վայր դնելով յեվ Նատոյի ձեռքը բռնելով:)
Ես ի՞նչ խաբար ե... լոտո: (Նստում են աջ կողմը բազմոցի
վրա, այնպես վոր Ալեքսանդրը գտնվում ե Նատոյի ձախ կողմը:)

ՆԱՏՈ.—Մոգ ին ելի շահավութելու: Բախչեն լիքն ե՝ դո-
նադներով:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ա՛ա... մադամ դեդիդա, մադամ մամիդա,
մադամ ձալա... Դհւն ել կու սարքիս ես հանդի վեչերնիր, Նա-
տաշա:

ՆԱՏՈ.—(քմծիծաղ տալով:) Հը՛ հը՛... մինք եսենց վե-
չերնիր չինք սարքի, մոն շեր Սաշա... սե մո՛վե թոն: Մինք
տանցավանի վեչերնիր կու սարքինք. երկու շաբթենը մե ջեր,
ժուր ֆիքս, հինգշափթեքը կամ յ'երիքշափթեքը: Վո՛ւրը լավ
կուլի, յ'երիքշափթեն լավ ե, հըմ, Սաշա...

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(առանձին, յերեսը ծամածռում ե:) Վո՛ւն-
ցոր գուզիս, շեր Նատաշա. գուզիս ամեն շաբաթ:

ՆԱՏՈ.—Ձե, երկու շաբթենը մե ջեր լավ ե: Ա՛յ, Սոնիչկեն,
հիմի վուր մադամ Զարինսկայա յե, նա ել երկու շաբթենը մե
ջեր ունե:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Լավ, լավ, Նատաշա:

ՆԱՏՈ.—Յ'երիքշափթեքն, ա՛յ Սաշա, ու հինգշափթեքը
Կրոժոկումը տանցավատ կոնինք: (Ալեքսանդրը, առանձին,
նորից ծամածռում ե յերեսը:) Ամեն հինգշափթե, ա՛յ, Սաշա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Խի՛ստ իս սիրում Կրոժոկը՛, Նատաշա:

ՆԱՏՈ.—(արագ-արագ յեվ ձեռքը Ալեքսանդրի ուսին:)
Կրոժոկն ո՞վ չի սիրի, են հանգի արդը կո՛ւլի վուր մարթ չսի-
րե: Են երգեն զալեքը, շեր Սաշա, են բուգուարը, են ռթախ-
նիրը, են՝ղաղա ախչկիրքը, են մուզիկեն, են գուքսը, ախ...
(Գրկում է:) Տանցավատ կոնինք, կու դաթրինք, տո՛ւն կեհանք
հալիլի ռթախը, ենդի կու նստինք կու դնջանանք, կու խոսինք,
կու ծիծաղինք...

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Իժում ելի տանցավատ կոնինք, ելի կու
դնջանանք, ելի կու խոսինք, ելի կու ծիծաղինք:

ՆԱՏՈ.—Պրեկստ պրոստո: (Համբուրում ե:) Լավ կու հաք-
նիմ, լավ կու զո՛ւքլիմ, ա լա դերնիեր մոդ, վուր դիփուլն ա-
սում ըլին թե՛ մախկ, մախկ, մոսիո Մարմարովը լինչ կնիկ ու-
նե: Մեկ ել, Սաշա ջան, ուրփաթնիրը արոնիմենտ կունենանք
տեատրումը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(առանձին, կրկին ծամածռելով յերեսը:)
Հիմի եստունք:

ՆԱՏՈ.—(շարունակելով:) Վերիվն, ա՛յ, ձախ կուռը, ֆուա-
լիեն մոդիկ ե ենդի:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Շափթենը վուր երկու արոնիմենտ ունենանք,
ուփրո լավ չե՞, Նատաշա:

ՆԱՏՈ.—Ետ մե քիչ թանգ չի նստի՞, Սաշա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ի՞նչ ահիմ թե թանգ կու նստի, քիղ համա
յ'ես փո՛ղ կու խնահիմ. գլուխս գրավ կու դնիմ քիղ համա:

ՆԱՏՈ.—(գրկելով) Դուք ինձ խիստ իս սիրում, շեր Սա-

շա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Խիստ, խիստ, շեր Նատանա: Տեսա թե չե,
հն որն եկեա սիրեցի քեզ:

ՆԱՏՈ.—Զիմ ավտուում, չիմ ավտուում, Սանա, կավալերները
դիւի ետեւն ին խոսուում:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ա՛խ, Նատանա, դանա չ'ես նրանց նման իմ.
նրանց լիզուն ուրիշ ե, սիրտը ուրիշ ամա իմ լիզուն...
(ծեռքը կրծքին խփելով) ա՛յ:

ՆԱՏՈ.—(հեզնուությամբ) Գիշերիմ, գիշերիմ... չ'ես վուր բա-
ժինք չեյի ունեցի, խոմ չեյիր ուզի ինձ...

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Նատանա, Նատանա, ինձ անպատիվ իս ա-
նոււմ, մա շեր: Բաժինքն ի՞նչ ե, ֆի՛:

ՆԱՏՈ.—Բաա խիստ իս սիրում ի՛նձ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Խիստ, խիստ, Նատանա. ի՛նչու՞մը գուզիս
փորցե ինձ:

ՆԱՏՈ.—Գիշերի ի՛նչ ե, Սանա. իմ պիանինոն պեաղը չե...

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(գլուխը քորելով յեզ ատանձին) Ե՛լի
թագա իմքին:

ՆԱՏՈ.—(շարունակելով) Մե լալ ոռլալ առ ինձ համա,
եսոր մագադինումը տեսա, իսուն թուման ին ասում:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ի՛սուն թուման, ետ լալը չի ըլի, Նա-
տանա:

ՆԱՏՈ.—Դո՛ւշինկա, Սանա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Մե քիչ մուլափ տո՛ւ դուն, Նատանա. իմը
մե բարեկամ զագրանիցեմեն կու բերե հետի ոռլալ, հետի ոռ-
լալ, վուր հարուր թուման, հարուր ու իսուն թուման կու աժեհնա:

ՆԱՏՈ.—(համբուրելով Ալեքսանդրին) Ա՛խ, Սանա, դո՛ւ-
շինկա, պտանշեկա, գարագոնի, իմ հոքի: (Վեր կենալով) Ես
սահաթիս գալիս իմ, դնամ լոտոյի համա լոբի բերիմ, թե չե
մամաշեն կու ջգրվի... (Կիսածայն յերգելով) Թրա լի, թրա
լի. թրա լի լա լա լա լա... (Դուրս ե գնում հյուրասենյակի
ծախ դռնից):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Գ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ, մենակ. տեղիցը վեր թռչելով, ծիծաղում ե.

Հա, հա, հա... Վեչեր, բալիը, կրուժոկ, արոնիմեստ, դուք-
սիր, հա, հա, հա... միլիոն ունիմ թե ինչ ե... Յ'ես կի չիմ ու-

գի, վիճարդի յե. հենց գիդենաս հինգ հազար թուման ըլի բերում: Ետ իժում, իժում, Նատանա, մե տաս տարվան եդենն, քսան տարվան եդենն, կալասկա ել կու սարքիմ, ամա հիմի գլխեմետ հանն ետունք... Հիմի ամեն որ դուրթ վուր եսենց ուզե ու ուզե, ես ռըր կհնա... Կոխի, 'դալմա' դալ. արի ու ենչալը հիդ գցե տարենը հարուր թուման: Չե, չե, դժար պահելու իս, Նատանա... Ինչի՞ հստունք վաղ փիքը չարի... Եհ, ինչ գուզե ասե. նա իրն ասե, յ'ես իմը կոնիմ:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ, ՆԱՏՈ

ՆԱՏՈ.—(մտնելով հյուրասենյակի ծախ դռնից, ձեռքին ավսեյով լորի, դառնում ե դեպի կուլիսը:) Ե'ս սահաթիս, ես սահաթիս, ես նմուտիս գնում իմ: (Ափսեն դնելով սեղանի վրա:) Ես ել լորին... Ա'րի, Սաշա, գու քան, գնանք բախչեն. մամաշեն դիվիր ե գալի, 'դոնադնիլը մենակ ին ենդի: Ա'րի տիս՝ ինչ սիրուն ստու ունինք սարքած ենդի չայու—ալա դեր-նիեր մոգ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Յ'ես քու հորն իմ մնում, Նատանա, հարկավուր բան ունիմ հիդը խոսելու:

ՆԱՏՈ.—Ի'նչ կա, հիմիսկ ելետ հիդ կու դառնանք: Գնանք, չայ իմինք ենդի, ինչրու պապաշեն ել գու քա. ինչ կու շինիս եստի մենակ: (Թեկից բռնելով:) Չնստ, ե, գնում իմ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Լնվ, գնանք:

ՆԱՏՈ.—Ա'րի, արի, մե իմ նեժնի ձալոյի հիդ ճանչցիմ քիդ: (Ծաղրանքով ներկայացնում ե իր քնքուշ բեռակնոցը: Ալեքսանդրը ծիծաղելով, գլուխը շարժում ե: Թեկեցած յեվ բռնալով դուրս են գնում դահլիճի ծախ կողմից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԽԱՆՈ, ՍԱԼՈՄԵ, մտնում են հյուրասենյակի ծախ դռնից:

ԽԱՆՈ.—Չե, քու արիվը, Սալոմե, լավ չե անում, պիտի խրատիս. նշանած ախչկա համարցակութի՞նն ռվ ե իմացի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Մոդեն ետենց ե, բատոնո ջան, ինչ անիս: (Լոտոյի արկղը բանալով՝ թղթերը կարգի յե բերում:)

ԽԱՆՈ.—(նստելով ծախ կողմը, ընկողմարանի վրա, վոտ-
ները կախ գցած:) Հե՛յ գիդի ժամանակ, չարխի պես պտուտ
իս դալի... Յ'ես վուր նշնած էյի, Սալումե, դունչս կոսեյիր
կոխպըով եր կոխպած ու աճկերով վճնց կանելի ուժքնու երե-
սին մտիկ անի, կոսեյիր գեղնումը ցցած է:

ՍԱԼՈՄԵ.—Յարաք վճնց էյիք դիմում եմ նախը, բա-
տոնո. աթմորթին աճկեր ունենա ու չկանենա ուժքնու մտիկ
անի, լիզու ունենա ու չկանենա խոսի. կուճիս կու տրաքի,
աստուճ գիդենա: Լավն են ե, պրծանք են ժամանակեմեն, թե
չե ճլերք կու ննգնեյի: (Գնում ե կարգի բերում դահլիճի սե-
ղանը:)

ԽԱՆՈ.—Ձիր ժամանակը կուլի լավը. արա ես ի՞նչ բան
իք սարքի. տղամարթիքը շափթներով դագում ին ու դուք կի
մե գիշերումը խոռում իք: Են աժդահա*) վուրփեկերին ել պի-
տի խաղա՞, չումպո փուրո՞վ. իսուն տարեկան ավել կուլի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Առանց նրան լատո կուլի, քա՛:

ԽԱՆՈ.—Կրի՛մ նրա սատանի գլուխը. քու տարսը փսա-
կած ախչիկ ունե:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՛ի, բատոնո, նա հալա ունե, խաղում ե, դուն
քու Գիգուլու կնգան ասա, վուր նրա մարթը հաց չունե ուտե-
լու ու ինքը կի միդ մոդ ե ձգվում. վճնց կուլի նրա բանը:

ԽԱՆՈ.—Ի՛հ, Սալումե, վուրթի, նրա բանը ի՞նձ հարցու.
քու արիվը, մե շափաթ չի բլի երծթե բագիեն բերիլ ե, մար-
թումեն թաքուն, միր հարենի մոդ գրավ ե դրի հինգ մանե-
թով, ամսենը պիտի երկու շայի ել շահ տա, ես թումանը մե
արասի կոնե: Գնացիլ ե ու աճկը դուս ե եկի, են գիշերն եվիտ
դիփ մետի տանուլ ե տվի լոտոումը, քու արիվը. տեսնի՞մ թե
յ'եփն ե թափում:

ՍԱԼՈՄԵ.—(հայելումը ուղղվելով:) Ի՛իհ, ոչովու համա
չափս ու ձիվ չկա, բատոնո ջան

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆՐԱՆՔ, ՈՍԵՓ

ՈՍԵՓ.—(մտնելով դահլիճի աջ կողմից, նեղացած:) Հը՛...
ես ի՞նչ իս սարքի, էլի՛:

*) Խոսքը Մարթայի մասին է:

ՍԱԼՈՄԵ.—Բայ ի՞նչ եյի արի, հորեն աշխրթի ղոնաղնիբ
ին մոդ ելի բախչումը:

ՈՍԵՓ.—Բեհեասար նամաղուլ ին արի, վուր մոդ ին ելի.
Ով եր ասում նրանցը վուր մոդ ըլին. մե ինձ ել հարցնին, ե:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ունցնալուր իս, քան. ախչիկ ինք նշնի, չգան,
չնահաւուրին:

ՈՍԵՓ.—Շնանաւուրին... Դիփ իմ ուրախութենի համա ին
ուրախանում, գանա չիմ գիդի. նրանց ուրախութինն հն կուլի
վուր մարթ բեբախտանա, նստին, վրեն խոսին ու ծիծաղին:

ԽԱՆՈ.—Ի՞նչ խիստ իս ժանգոտի սիրտդ, Ոսեփ. ախար
ետղադա նիղանալ ու չարանալ կուլի, վուր ես երկու որ ե
դուն իս նիղանում ու չարանում, վուրթի:

Ոսեփ.—Ա՛խ, մամիդա, նետայի մե ըլելու բան ըլի, դոշս
դանկով կես անիմ ու սիրտս հանիմ քի շանց տամ, վուր հն-
չախն իմանաս թե ի՞նչ իս ասում:

ԽԱՆՈ.—Մամիդի սիրտը կես ըլի, վուրթի, ու ետ չտեսնե:

ՈՍԵՓ.—Արա ասում իս, ի՞նչ անիմ ախար. լոտոյի վճխտ
ե վուր շոկրոկվիլ ին ու համեցեք ին ելի: Ավտաս քսան հոքի
ալել ըլին: Շնահաւուրիլ ելին ուղում, ամեն մարթ իր համա
յեր եկի շնահաւուր արի, թե չե գիփուեանցը մետի հենց մե
վուխտը վճարդի միտն եկանք: Կու դրգեյին ելի մեկս մեկու
մոդ թե՛ արս, Սալոմեն ախչկան նշնիլ ե ու չիք գալի, գնանք.
վիրչը՝ ես մուշդուեկ լոտոյի համա, ելի: Վուրին ել սա կու կան-
չեր թե՛ փլանինք ետտի ին ու դուք ել համեցեք: (Սալոմեյին):
Ասա՛ չե, ելի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՞նչ ե ասում. բայ քու բիճանցը չե՛լի իմաց
արի:

ՈՍԵՓ.—Ե՞լ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ել ով. քու բիճանցն իմ իմաց արի, քու գեդիդի
ախչկերանցն ու ետտի քու ախպուր կնդա մոդ դրգեցի հիմի:

ՈՍԵՓ.—(չարանալով): Ինչի՞, ինչի՞. նրանք ել մե ուրիշ
որ եյին եկի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Արս, դուն միւր հեսաբն ի՞նչ գիդիս, վուր խո-
սում իս անմեղ. թավաթ ի՞նչ ասիս վրես ին ասում ու չեյի
կանչի, վուր խոսվիլ եյին ու մե տարի հիդս խոսիլ ելին կացի:

ՈՍԵՓ.—Ա՛խ, աստուձ, աստուձ, ետղադա ել քոռութիւն...
(չարձակվելով դեպի լոտոյի սեղանը՝ սփռոցի ծայրը քա-
շում ե): Սիրտս ասում ե՛ս սահաթիս փուլուփանդը մե՛կը դի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՞նչ, քու գլուխն չունիմ, քան (Դժգոհ դուրս ե գնում հյուրասենյակի ծախ դռնից)։

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՈՍԵՓ, ԽԱՆՈ

ՈՍԵՓ.—Ա՛խ, աստուծ, կնիկարմտին դանա կնդուր իս ստիղծի աշխրջի երեսին, վուր տղամարթու արունը խմե՛։

ԽԱՆՈ.—Համփիրե, համփիրե, Ոսեփ ջան, վուրթի ջան, դուրթ իս ասում, գլիփ դուրթ իս ասում. ամա վուրն ել պիտի յոլա տանիս. ի՞նչ անիս, եկիլ ին, տանեն խո չլիս կանա դուս անի ու աշխրջի խոսելու չիս դստնա հտու համա։

ՈՍԵՓ.—Աշխրջի խոսելուն վուրն ենչախը թամաշա արա դուն, վուր եքուց ելոր գու քան, դուսնա պուրլիկացիա կոծին։

ԽԱՆՈ.—Ի՞նչ, լավ ե դուն ել, քան։

ՈՍԵՓ.—(նստելով լոտոյի սեղանի մոտ)։ Լավեն վուրն ե, լի՛նչս ասում. հենց գիգիմ ոճոռքը գլխիս քանդվում ե։

ԽԱՆՈ.—Ի՞նչ ե պատահի, Ոսեփ։

ՈՍԵՓ.—Աստուծ վուչ գիգե իմ գլուխն ու արիվը. հորեն Լեպրոնից փասոն, ասում ին, գանգատ ե տուն տարի ինձ վրա։

ԽԱՆՈ.—Ի՞նչ գանգատ։

ՈՍԵՓ.—Փռւղ իմ պարա ու հոքեհանի պես ուզում ե։

ԽԱՆՈ.—Վո՛ւյ, քոռանամ յ'ես։

ՈՍԵՓ.—Են անաստուծը, դարթնի իմ բարաթը, ձեռին չարչու բարաթ ունե իմը գրավ ու հաշա ե ուտում։

ԽԱՆՈ.—Յնրաը նրա պես ել անաստուծ մարթ կուլի։

ՈՍԵՓ.—Անաստուծ ասիր ու պրծա՛ր։ Ա՛յ, կու կանչին ու կու տեսնին. ամա ինձ ես սահաթիս փուղ ե հարկավուր, փո՛ղ, ու չիմ կանացի ճարի. ումեն ուզեցի՛ ել բարաթով ոչով չմալա գնաց, ու ապրանքս խո կիսագնով չլիմ կանա ծախի։ Հալքաթտա՛, ախալս իմացան ու դիփունքը գլխնիլը վիքաշեցին։ Ե՛ս արավ ինձ Սալոմեն, ելի. են ոխտը հարուր թումանը վուր խոստացավ, տեսնի հիմի ո՞վ ե համբրում։

ԽԱՆՈ.—Ախար ետ ինչի՛ր իս ասում, Ոսեփ, ախչկատ բողաղը խո դնես կու կորվի։

ՈՍԵՓ.—Իմ բողաղն ուփրո վաղ ե դուս կտրվում։ Տեսնիմ թե եքուց աստուծ լի՛նչ ե տալի. մե տիղ ելի ումիկ ունիմ։

ԽԱՆՈ.—Ախար դուք են անասածուն վհուկնց եյիւ մալա
գնում։ աջմբ քու խիլքին, Ոսեփ։

ՈՍԵՓ.—Եհ, մամիդա... Կարիքն իր խիլքն ունե... Բնա...
յ'ես վուր ասում եյի թե հիմիկվան ապրելուն մարթ չի կանա
դիմնա, ես եյի ասում, ա՛յ։ Հալալ առուտորումը խեր չկա, հա-
ռամ առուտորի շնուք յ'ես չունեյի, ու եկավ, ելի, տարես տարի
ավելցավ ու վուրդիոր բարկեցավ, ենդի կտրվեցավ։

ԽԱՆՈ.—Վճւյհ, վճւյհ, վճւյհ, վճւյհ, ինչի՞ գեղինը չիմ
մտնում։

ՈՍԵՓ.—(վեր կենալով։) Միւր առուտորումը դիփ հինգ-վից
մարթ չկա վուր իրանց փուղով ըլին առուտուր անում, են փուղն
եւ հալալ ե թե հառամ, աստուձ գիդե, մնացածը դիփ նիսիա,
դիփ նիսիա. քու ապրանքը ծախեցի՝ սրա փուղը տվի, սրա
ապրանքը ծախեցի՝ նրա փուղը տվի. ետենց գնում ե Հարխի
հանգն, ելի, ինչի մեկը կու ռաստ գա ու գուլքի չխիւրը կու
հանե՝ գնաց մե ծերեմեն մեկելը, դիփ մետի քար ու քանդը մեչը
դնվեցավ։ Ախար մարթ համ դուքնի քրիհին դիմնա, համ պրի-
կաշիկներու ուտիլ խմելուն ու տոնուղին դիմնա, համ փուղի
տիրուչ շահին դիմնա, համ կորած նիսիին դիմնա, համ փչացած
ու փախցրած ապրնքին դիմնա, համ եւ իր տանը (լոտոյի
սեղանին ձեռքով խփում ե) ես դադգին դիմնա ու սրա հիդ
եւ մեկելներուն։ (Նորից խփելով։) Դիփ կնդգիքը, դիփ կընգ-
դիրքը... Իմ կնիկը վուր առանց ինձ վից հարուրը ոխտը չեր շինի,
խո դիփ մետի մոշլա կուլեր ու ես բանը չեր գա գլուխս։ Ո՞ւր ե,
հեր են ուսումն ու լուսավորութիւնը, վուր միւր կնդգիրքը միդ
պետիլ գան։ Հայրիփ, հալիփ, հայրիփ իմ գրանիցա։ Ա՛յ կնդգիրք...
Ի՞նչ գուգե բանումն ըլի տղամարթը, իմ դարաջի մարթու կնիկը
հալալ հիդը ննգնիր ե. եփողի կնիկը եփող ե, գրողի կնիկը
գրող ե ու վաճառականի կնիկը վաճառական. մետի դադում ին,
մետի ուտում ին, դարդն եւ կես ե, ուրախութիւնն եւ. ետտի կի
հազիր հազրաբաշի*) դադած փուղ պիտի ըլի, վուր նստին ու
ես (կրկին խփելով սեղանին) մոռնդոեկ բանի վրա մաշին ի-
րանց կինքը։ Երնեկ գիդեմամ ի՞նչ ե դուս գալի ես՝դանց (կա-
նացի ծայնով յեւ ծաղրելով։) Սեմդիսետ սեմ, սեմդիսետ դիմ...
Ա՛յ չոռ ու ցավ ու աստձու կրակ։

ԽԱՆՈ.—Դուն ժամանակն ասա, վուրթի, ժամանակը թե

*) Թիֆլիսի բարբառում ասվում ե ե՝ հազիր հազրաբաշի։

չէ հորեն մամբօթիքը չին վուր գիշերն ինչկլի լուսը նստած կլու-
բերումը թուխտ ին խաղա՛մ:

ՈՍԵՓ.—Ո՛հ, հո՛, հո՛, հո՛. թե չէ կնգգիրքը խո լայիղ չին
անում թուխտ խաղա՛ն, ա՛յ: Ետ մե թուխտն եր, ետ ել խե-
ցին ձեռնեներեմես, փառք ասածու. մի վախենա, եքուց ելոր
բիլիարդ ել կու խաղան ասածու կարող զորութենով: Ի՞նչ իս
ասում, ի՛նչ. մարթիքը խնդում ի՛ն, հաղրենը մեկը, հաղրենը
մեկը. ամա կնգգիրքը՝ հաղարումը ինը հարուր ինքսուն ու ինը
՝ղոմարբաղ ին. աբա վո՛ւր տղամարթը գու քա հիմիկվան կընգ-
դերանց մոդ, ի՛նչս ասում: Ելի աղբաթը խեր ըլի տղամարթ-
կերանցը. տեսան վուր ապրիլը դժարացավ, շատ բանեմին ձեռը
վիկալան: Ել վո՛ւրդի ե վաղուցվան բիզիսպուրիքը, թայիսմե-
լեքը, զուռնով քեփիրն ու զողիրը. թարգը տվին, դիփ թար-
գը... ամա կնգգիրքը ի՛նչ կեչին, կեյին, ինչոր չէ ու (ծախ ծեռ-
քը բարծրացնում ե յեվ իբրեվ մեկ ծանր առարկա բռնած
վայր ե թողնում) վիկալան ու մե բան ել վրեն ալիցրին: Ես
պիկնիկ ե, կոսե, ես վեչեր ե, կոսե, ես յ՛երիք որով բաղումը
մեծարք ե, կոսե. մարթիքը միացիլ ին տարեկուս արած ու երե-
խերքը մե ձեն վա՛յ դեղի ին կանչում ՝ղուլուղչերու ձեռին:
Ո՛ւր ե, ո՛ւր, դադաստանը պիտի ինձ տան վուր ե... (Չարա-
ցած ման ե գալիս):

ԽԱՆՈ.—(Դժվարությամբ վեր կենալով, առանձին.) Յ՛ես
ու իմ հոքին դրուստ ե ասում, դիփ դրուստ ե ասում: (Դուրս
ե գնում հյուրասենյակի ծախ դռնից.)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՈՍԵՓ, հետո ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ

ՈՍԵՓ.—Ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ... (արմունկը հենելով վառարանի
գեհին, գլուխը բռնում ե յեվ մնում անշարժ, տխուր դրու-
թյան մեջ, Յերկար լուռ/թյուն:)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Մտնում ե դահլիճի ծախ կողմից.) Ա՛խ,
իմ հեր, եկա՛ք: (Լուռ/թյուն: Մոտենում ե Ոսեփին.) Իմ հեր:

ՈՍԵՓ.—Ո՛հ, Ալեքսանդրե, (ծեռք տալով) համեցեք, նստի՛:
չի՛մի եկա՛ք: (Նստում են:)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Չե, շատ վուխտ ե եստի իմ, բախչումն եյի:

ՈՍԵՓ.—Ուրիշ, թաղա ի՛նչ խաբար:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Թագեն ես ե, իմ հեր, վուր ես շափթին
ուղում իմ փսակվի:

ՈՍԵՓ.—Ետենց չմտա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Հա, իմ նաչալնիկը դնալու յե Պետերբուրգ
ու խեչախպերս պիտի նա ըլի:

ՈՍԵՓ.—Լավ, վուր հիդ դա, ենչախն ըլի, ի՞նչ հաջաթ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ձե, ետ խիստ կու ուշանա, իմ հեր:

ՈՍԵՓ.—Լավ, քու քեփն ե, վունցոր դուգիս:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(կակազելով:) Ախար... իմ հեր...

ՈՍԵՓ.—Հա, հա, իմանում իմ. փուղիը համըրիմ ես սա-
հաթիս:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Հա, իմ հեր, թե կարելի յե:

ՈՍԵՓ.—Քիդ դրուստն ասիմ, Ալեքսանդրե, ձեռաց չունիմ,
պիտի մե քիչ մուլափ տաս, ու թե առանց փուղի իս ուղում
փսակվի՝ ետ դուն գիդիս, ախպեր:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Վա, ետ ընչի՞ր իս ասում, իմ հեր:

ՈՍԵՓ.—Լավն ես ե ասիմ քիդ, ախպեր, կանց խափիմ:
Դուն ինձ ասա՝ հիմիկվան որենքը վճիւնց ե, յ'ես վուր բարաթով
ոմքնու փուղ պարտենամ ու նա ինձ վրա գանգատ տուն տա-
նե, ջեր պիտի կանչին ինձ, խոսեցնի՞ն թե չե:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Բարաթը ի՞նչ հանգի բարաթ ե:

ՈՍԵՓ.—Վեքսիլ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Հաստատած:

ՈՍԵՓ.—Հաստատած:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ետու որենքն ենենց ե, վուր կարող ին
մերաշ տուն դա եստի, ու թե ես սահաթին չհամըրեցիր, տուն
ու տիղդ կու մհրին:

ՈՍԵՓ.—Առանց ինձ կանչելով:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Հա, առանց կանչելու: Ետուըը կոսին՝ ա-
բեդպեչենիե իսկա:

ՈՍԵՓ.—Իմ վեքսիլումը վուր նա ուրիշի բարաթ ըլի ստա-
ցի ինձմեն գրով:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Հա, ետ ուրիշ ե. թո՛ւստ ունիս ետումը՝

ՈՍԵՓ.—Ձե, ամա որթումով կու հաստատիմ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ետու որենքն ել ենենց ե վուր ջեր քու
վեքսիլի փուղը կու համըրիլ տան ու իժում, թե կանաս, հաս-
տատե վուր նա քունը ուրիշի բարաթ ունե ձեռին:

ՈՍԵՓ.—(սաստիկ շփոթված:) Ահա իս ասում:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Դուք թ:

ՈՍԵՓ.—(ծնկանը խփելով յեւ տեղից վեր թռչելով):
Քաս, տունս քանդվեցաւ: (Լռություն: Դահլիճի ծախ կուլի-
սից լսվում ե նատոյի ծայնը՝ Սնշա, Սնշա, ովոր կանչում ե քիզ:)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(մոտենալով Ոսեփին): Ետ ի՞նչ խաբար ե,
մե դրուստ ասն ինձ:

ՈՍԵՓ.—Կոսիմ, կոսիմ, հալա գնա, կանչում ին:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(գլխարկը վերցնելով յեւ առանձին): Յ'ես
վուր տեսնում իմ, իմ տունն ել ե քանդվում: (Դուրս ե գնում
դահլիճի ծախ կողմից, բայց իսկույն վերադառնալով անհե-
տանում ե դահլիճի աջ կողմից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՈՍԵՓ, (մենակ:)

Ես ի՞նչ իմացա: Հիմի դուրթ վուր գան հստի, ես խո գե-
ղինը մտա չ'ես: Ինչի՞ հիմիսկ եվետ դեվեր չիմ բշկվում հստի:
Վճուրդի ճարիմ ես սահաթիս են'դադա փուղը, եստուրը ժամա-
նակ ե հարկավուր ու նրանք կուլի հստ եվետ գան, հենց ես
սահաթիս: Խո գնացի, խաբար ելա, ել ո՞վ ինձ ի՞նչ կու տա: Մե-
բաշ կու փաթըթվին պարտկան տերիբը գլխիս, բողաղումս
հուփ կու տան, ել չին խոսեցնի, ել ձեն չին հանիլ տա... «Ի՞ն
տու, իս տու ես սահաթիս»... (Մազերը քաշելով): Ա՛խ, Սն-
շոմե, Սնշոմե... (Դահլիճի աջ կողմից մտնում ե Գեվոն:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՈՍԵՓ, ԳԵՎՈ

ՈՍԵՓ.—(շարունակելով): Ա՛յ, սա ել, ա՛յ...

ԳԵՎՈ.—Բարիդուն, Ոսեփ:

ՈՍԵՓ.—(իբրան մոռանալով): Դո՛ւն ել եկա՛ր, դո՛ւն ել
քու փուղն իս ուղմում: Դե չո՛ւստ արա, չո՛ւստ, հոգիս հանե, քա-
նի բերնումս ե, մեկն երկու շինե պարտկա: Ասն, ասն... ասն վուր
երկու հարուր պարտ չիմ, ասն վուր չուրս հարուր իմ պարտ,
ասն, ելի, պարտկան տեր իս: Ասն, մի խնահի ինձ, պիտի քո-
փուղը սաղանա, ել ինչի՞ն իս մնում, պլոկե կաշիս, հանն ջի-
գարըս սաղ-սաղ, մանս-մաս արա ու ամեն մե կտուրը մե-մե

գըրոշով ծախեւ վուր փուղդ չկորչի... (Գեվոն աչքերը սրբում եւ) Լաց ըլի, լաց, կորալ փուղիրդ... (Ուրում ե հակատին) Կոտ-
րացա, կոտորացա...

Գեվո.—(փաթաթվելով Ոսեփին) Ո'սեփ ջան, Ո'սեփ:

ՈՍԵՓ.—Դո՛ւն իս ասում ինձ՝ ջան, թե՛ վուր դուն ել իմը
պարտական տեր իս:

Գեվո.—Քու չարը տանե, Ոսեփ ջան, քու չարը:

ՈՍԵՓ.—(ուշքի յե գալիս յեվ լացի ծայնով) Փչացա,
Գեվո ջան, (գրկում ե Գեվոյին) փչացա: (Լուռ տեսարան)

Գեվո.—Մերադ բռնե, հեր ոխնած, տղամարթ չի՞ս:

ՈՍԵՓ.—Ել ինչ տղամարթ, մե անմիղ շուրի կտուր իմ.
դիփ մետի ձեռնես գնում ե... Գնաց, գնաց նամուսս: (լալով)
իմ պատվական նամուսը թագեցի: (Աչքերը սրբում եւ)

Գեվո.—Աստու՛ճ ողորմած ե, Ոսեփ ջան:

ՈՍԵՓ.—Աստու՛ճ ել խռով կացալ գլխիս ու յ'երգինքն ել:
Ես արալ ինձ, ելի, ես, իմ ախչկա մարթու տալը: Նետալի մե
քու փուղը թամամ մայինց կանենամ տա. կու տամ, վու՛նցոր
կուլի կու տամ, մի վախենա:

Գեվո.—Ի՞նչս ասում, Ոսեփ, նետալի ունենամ, վուր գըլ-
խամեռ ես սահաթիս երես չի ըլի դիփու՛նանցը. բաս ել ինչի՛
բարեկամ իմ:

ՈՍԵՓ.—Վուր ունենաս, Գեվո ջան, ել բարեկամ չիս ըլի
իմը, ետ սիրտն ել չեյիր ունենա ենչախը. թո՛ղ ելի ետենց խիղճ
ըլիս, վուր կանենամ քիղ բարեկամ ասի: Ետ քու մե սրտացալ
ձենն ե մնացի ինձ աշխրբումը, թո՛ղ ետումեն ել ե մայինց
չգրգվիմ: Փորցեցի, դիփ մե որումը փորցեցի. ել ոչով չխնահից
ինձ՝ վու՛նց բիձա, վո՛ւնց ախպեր, վու՛նց բիձու տղեն... Տեսան
վուր հոքեվարք իմ, գլ'փու՛նքը մետի թողին ինձ ու դո՛ւրբը
վրես ՝ղայիմ կոխպեցին:

Գեվո.—Ա՛րի, եգեբա ելի մե իմքին չարա ըլի:

ՈՍԵՓ.—Քու դո՛ւշմնին չարա ըլի ենենց, վու՛նցոր ինձ չա-
րա կուլի:

Գեվո.—Ա՛րի, արի հալա, բան կա:

ՈՍԵՓ.—Ել ի՞նչ բան պիտի ըլի:

Գեվո.—Ա՛րի, մի ուշացնի:

ՈՍԵՓ.—Ի՞նչ ե, մե ասա, ե:

Գեվո.—Ա՛րի, արի, ճամփին կոսիմ:

ՈՍԵՓ.—Ուրի՞ հանդն իս ասում. ասա՛ ի՞նչ խաբար ե,

Ի՞նչ ե պատահի. ասան, մի վախենա, մի խնահի ինձ, ինչ ելավ. ենդու վրա ավելի ի՞նչ պիտի ըլի. թողի գուլեն դիրիլ ե արտումս, ի՞նչ հաջաթ հիմի թե դոչս ել կու պատուին ու սպանած սիրտս մեշեն կու դուս գլին. ասան՝ ի՞նչ ե, ի՞նչ. դուքանս խո չի՞ն մհրում:

Գեվ.Ո.—Ա՛րի, անի ու կու տեսնիս:

ՈՍԵՓ.—Մհրում ին բան:

Գեվ.Ո.—Ասում իմ, ելի:

ՈՍԵՓ.—Ա՛յ, գեղինը մտի, Ոսեփ: (Մոռանալով իրան հարձակվում ե դեպի լոտոյի արկղը, միջից թղթերը հանում ե յեվ անկարգ այս ու այն կողմն ածելով:) Խաղացեք, հիմի խաղացեք... (Մի քանի թղթեր թափվում են հատակի վրա. Գնալով:) Խաղացեք, խաղացեք... (Դուրս ե գնում դահլիճի աջ կողմից:)

Գեվ.Ո.—(հետեվելով:) Հայիփ, հայիփ մարթ: (Դուրս ե գնում Ոսեփի հետեվից: Դահլիճի ծախ կողմից յերկու ծառա բերում են մեծ վազաներով դարձյալ մի քանի տեսակ պտուղներ յեվ դնում են այնտեղ սեղանի վրա. հետո յերկու սենյակներումն ել բոլոր հանգած մոմերն ու լապտերները վառում, լոտոյի սեղանի շուրջը աթոռներ դարսում, վայր թափած թղթերից զարմանքով մի քանիսը հավաքում սեղանի վրա յեն դնում ու դուրս գնում հյուրասենյակի ծախ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ս.

ՍԱԼՈՄԵ, ՄԱՐԹԱ, ՆԻՆՈ, ՓՈՓՈ, ԲԱԶՄԱԹԻՎ ԿԱՆԱՅԲ, գեղեցկապես զարդարված. մտնում են դահլիճի ծախ կողմից

ՍԱԼՈՄԵ.—(մտնելով:) Համեցեք, համեցեք, գեթա՛ղվա, անուշ արեք, հիվ ինչ կամենաք, լոտոն հաղիր ե:

ՄԱՐԹԱ.—(առաջ գալով:) Ուցիտ չե՛, քա՛, թխտիրն ել բաժնած: (Մյուս կանայք ցածրածայն խոսելով յեվ ծիծաղելով մոտենում են դահլիճի սեղանին:)

ՍԱԼՈՄԵ.—(առաջ գալով յեվ տեսնելով վոր լոտոյի թղթերը անկարգ ածած են:) Ես ի՞նչ խաբար ե, ես հիվ ե արի:

ՄԱՐԹԱ.—Թային կատու յե ման եկի վրեն, քու արիվը, Սալոմե:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ձիմ իմանում թե ես ի՞նչ եմ:

ՄԱՐԹԱ.—(Սալոմեյի ձեռքը բռնում ելելով առաջ բերելով) Ի՞նչ իմ ասում, Սալոմե, (մյուս հյուրերը խումբ-խումբ հավաքված դահլիճի սեղանի շուրջը, ուտում, խմում, խոսում, ծիծաղում են) կազնաչեյի Մաշինկին չձինիս, գեթա՛ղվա:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՞նչ խաբար եմ:

ՄԱՐԹԱ.—Քան, չի՞ս իմացի՛ր, հեն որը Խնդոյինց տանը պուլուխմպերիալը ձեռաց ծըպըպից:

ՍԱԼՈՄԵ.—Միթամ ետ դո՛ւրթ եմ, ինձ Բալինկեն ասավ:

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ եմ ասում, քան, աշքարա իմ աճկերով տեսա:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վե՛լ, գեղինը պատռեմ, նրա սատանին դեկր տանեմ, յ'ես վուր չեյի ավտում:

ՄԱՐԹԱ.—Խիստ գուզն եմ, ասում իմ, եմ Մեկեկ որն ել Խիբրոյինց տանը երկու մանեթը նրա առչիվը ստուղի տակը գեթա (ծեռքով ցույց տալով) եսենց դեվեր եր քաշի: Ստուղի տակը մտիկ անիմ, տեսնիմ, երկու վուտը վրեն ղալիմ վրա յե հարի: (Ծաղրելով) «Վե՛լ, քոռանամ, ասում եմ, ես վե՛լնց եմ դեվեր ննդի վուր չիմ տեսի», կոսեմ:

ՆԻՆՈ.—(մոտենալով Սալոմեյին մյուս կողմից) Ի՞նչ իք քչփշում, քան:

ՄԱՐԹԱ.—(Սալոմեյին ծածուկ) Գեթա՛ղվա, Սալոմե ջան, դրան վուռչիչ չասիս:

ՍԱԼՈՄԵ.—(Մարթային) Աբա, քիմեն չիմ արմնե՛լ: (Մարթան հեռանալով Սալոմեյից, մոտենում եմ դահլիճի սեղանին, ուտում, խմում եմ հետո վերցնելով մի ափսեյի վրա զանազան մրգեր յել քաղցրավենի, գնում խառնվում եմ մյուս հյուրերի հետ, վորոնցից միքանիսն արդեն լոտոյի սեղանի մոտ տեղ են բռներ):

ՆԻՆՈ.—(Սալոմեյին) Ի՞նչ եր ասում. հումն եր բամբա-սում:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վե՛լնչիչ, մե բան եր, Նինո ջան: (Գնում եմ դեպի լոտոյի սեղանը)

ՆԻՆՈ.—(չթողնելով Սալոմեյին) Հալա, Սալոմե ջան, գեթա՛ղվա:

ՍԱԼՈՄԵ.—Վե՛լնչիչ, քու արիվը, Նինո ջան, Մաշինկի վրա յեր խոսում:

ՆԻՆՈ.—Ի՜հ, կրիմ դրա աճկը. ինչ դա ասե, դուն ել ավտան. իրան ասիս վուր ղալը փուղը վեր ե գալի ու իժում հաշա յե ուտում:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՜հ, դուն ել, Նինո:

ՆԻՆՈ.—Աստուծ գիդենա: Մո՛ղայիթ կաց, Սալոմե, դրա փուղին:

ՄԱՐԹԱ.—(ափսեն ձեռքին. խնձոր կրծելով յեվ ծամելով, հեռվից կանչում ե:) Աբա, չի՞նք կցում, Սալոմե. արի, ելի:

ՍԱԼՈՄԵ.—(հյուրերին:) Համեցեք, համեցեք, գեթա՛ղվա. (Նինոյին) արի, Նինո: (Դահլիճի ձախ կողմից մտնում են Նատոն յեվ նրա ընկերուհիները թեզ-թեզի տված:)

Տ Ե Ս Ի Վ Ժ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՆԱՏՈ ՅԵՎ ՆՐԱ ԸՆԿԵՐՈՒՀԻՆԵՐԸ

ՍԱԼՈՄԵ.—(հավաքելով լոտոյի թղթերը, զարմացած:) Ե՛ս ո՞վ ե արի, նետայի գիդենամ: (Նատոյին:) Ես դո՛ւն իս արի, Նատո:

ՆԱՏՈ.—Ձե, մամաշա, ձեռն ել չիմ տվի:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ձիմ իմանում թե ես ի՜նչ բան ե: (Հյուրերին:) Համեցեք, նստեցեք, գեթա՛ղվա: (Բոլոր հյուրերը նստում են լոտոյի սեղանի շուրջը: Նրանցից մեծ մասը բերել դրել են իրանց առաջ տեսակ-տեսակ մրգեր յեվ բաղջրավենիք: Նատոն հյուրասիրում ե իր ընկերուհիներին: Սալոմեն կանգնած բաժանում ե լոտոյի թղթերը, վոր հյուրերը ձեռքից ձեռք հասցնում են միմյանց:)

ՓՈՓՈ.—(վոր ամենից շատ քրքրվում ու ծիծաղում եր, այս միջոցին սկսում ե ցածրածայն յերգել թասլիբի յեղանակով:)

«Ուսի՞ գու քաւ, դարբ բրբու,
Դու մի՛ լաց 'լի, յ'ես իմ լալու.
Դու վարք պրսոն, յ'ես գոգալին,—
Դու մի՛ լաց 'լի,

ՓՈՓՈ ՅԵՎ ՄԻ ՔԱՆԻ ԿԱՆԱՅՔ.—(խմբովին:)

Ե՛ս իմ լալու:

ՍԱԼՈՄԵ.—Բանցր ասա, բանցր, Փոփո ջան, գեթա՛ղվա: (Շա-
րունակում ե թղթերը բաժանել:)

ՓՈՓՈ.—(բարձր ձայնով յերգում ե:)

«Արի՛, բըլբուլ, խոսի՛ բառըն,
Ոխնըվի՛ Բու եկած սարըն·
Քի վարըն երից, ինձ իմ յարըն,—
Դու մի լաց 'լի, յ'ես իմ լալու:»

ՓՈՓՈ ՅԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐ.—

Դու մի՛ լաց 'լի, յ'ես իմ լալու:»

(Նատոն յեվ նրա ընկերուհիները կամաց զրույց են անում
դաշնակի մոտ, զանազան նոտաներ զննելով:)

ՓԵՓՈ.—(շարունակում ե:)

«Ման իմ գալի դիդարի հիդ,
Վունց դարիբ բըլբուլ խաբի հիդ·
Դու վարի հիդ, յ'ես յարս հիդ,—
Դու մի՛ լաց 'լի, յ'ես իմ լալու:»

ՓՈՓՈ ՅԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐԸ.—

Դու վարի հիդ, յ'ես յարի հիդ,
Դու մի լաց 'լի յ'ես իմ լալու:»

ԲՈԼՈՐԵՔՅԱՆ.—(ծափ տալով:) Բրավո, բրավո, բրավո,
Փոփո: (Նատոն յեվ նրա ընկերուհիները թեվակցած ման են
գալիս դահլիճում յեվ հետո նստում են լոտոյից հեռու, աջ
կողմը:)

ՍԱԼՈՄԵ.—(տալով վերջին թուղթը:) Աբա, թա՛մամ ե:

ԲՈԼՈՐԵՔՅԱՆ.—Թա՛մամ ե, թա՛մամ, դիփուենքս ունինք:

ՍԱԼՈՄԵ.—(նստելով սեղանի աջ կողմը:)

*) Ս. յ. յերգի շարունակութունն ու վերջը՝

«Սալբուլի նրմա կանչի իմ,
Յե՛կ խոսի՛ ձայնըդ հանանիմ·
Դու վա՛րս կանչե, յ'ես յա՛րս կանչիմ,—
Դու մի՛ լաց 'լի, յ'ես իմ լալու:»

«Ղա՛րիբ բըլբուլ՝ ձայնիդ մալում,
Յ'ես ու դու երվինք մե հալում·
Սայաթ-նովեն ասաց՝ գալում,—
Դու մի՛ լաց 'լի, յ'ես իմ լալու:»
Սայաթ-նովա

Աբա, վեր եկեք, ախչկիրք, ձիր կաղնաչեկին չ'ես իմ, 'ղա՛բուլ
Էք:

ԲՈՂՈՐԵՔՅԱՆ.—Ղաբուլ ինք, 'ղաբուլ:

ՍԱԼՈՄԵ.—(շարունակելով:) Աբա մե-մե մանեթ վիր գանք
ու մե-մե թուման վիկալնինք, երկու խաղ կոնե, լավ կուլի:
ԲՈՂՈՐԵՔՅԱՆ.—Լավ, լավ, լավ:

ՓՈՓՈ.—(ծիծաղելով:) Վհւլ, վհւլ, վհւլ, վհւլ, քանդվի
ձիր ոջալը:

ՍԱԼՈՄԵ.—Դուն ել քու մարթու պես սկուպուի մի ըլի,
քա:

ՓՈՓՈ.—Դիա՛խ, դիա՛խ, սաղ ել գու քա: (Փողը տալով:)
Բոնեցէք, տարէք, տարէք, ձիգմեն ռվ կու պրծնի:

ՍԱԼՈՄԵ.—(գրպանից տասը ուռլլիանոց հանելով:) Ես
իմ մանեթի տիղ, թումանուց ե գիդենաք: Աբա, բերէք: (Դահ-
լիճի աջ կողմից մտնում ե Ալեքսանդրը:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆՐԱՆՔ, ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ

ՆԱՏՈ.—(մոտենալով Ալեքսանդրին:) Ա՛խ, Սաշա, ինչի՞
ուշացար: (Նատոյի յեւ Ալեքսանդրի այս խոսակցության
ժամանակ բոլոր հյուրերը կարգով տալիս են Սալոմեյին,
միմյանց հասցնելով փողեր, մատանիք, ապարանջան, մեղա-
լիոն յեւ ալլն: Սալոմեն հավաքում ե այդ իրեղենները իր ա-
ռաջ, կարգով դարսում յեւ լոբիներով նշանակում:)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(գլխարկը մի կողմը դնելով:) Բան ունե-
յի: (Առաջ բերելով Նատոյին, շփոթված յեւ կիսածայն:)
Մո՛ւլափ, Նատաշա, բան իմ ասում:

ՆԱՏՈ.—(նմանապես կիսածայն:) Ի՞նչ խաբար ե, ձեռո
ինչի՞ յե դողում:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Քու հոր վրա գանգատ ին տուն տարի:

ՆԱՏՈ.—Ի՞նչս ասում, Սաշա, ի՞նչ գանգատ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ոմքնու փուղ ե պարտ:

ՆԱՏՈ.—Ո՞վ ասավ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ինքը քու հերը:

ՆԱՏՈ.—(բարձրածայն ծիծաղում ե:) Հա՛, հա՛, հա՛... (Կի-
սածայն:) Իմ հերը պարտկ չունե, Սաշա...

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Վրէնց չե վուր ինքն ասալ:

ՆԱՏՈ.—Հանաք ե արի, Սաշա, ինչէր իս ասում. (ծիծաղելով) հա, հա, հա... (Մոտենում ե իր ընկերուհիներին):

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(առանձին, շվարված) Ա՛րի ու բան հասկացրում... Նեւ, դուգլի, բրատ. ինչու իմ փուղերը թամամ չտան, ել փուտս չիմ տուն դնի ետտի:

ՍԱԼՈՄԵ.—(վերջացնելով փողերի նշանակելը) Քա, տոպրակն ի՞նչ ելալ:

ՆԱՏՈ.—(իր ընկերուհիներին հետ մոտենում ե Ալեքսանդրին յեվ թեվ-թեվի տալով) Ա՛խ, Սաշա, Սաշա... (ծիծաղում ե:) Հա, հա, հա... (Գնում են դահլիճը, ուր նատոն հյուրասիրում ե Ալեքսանդրին յեվ կրկին իր ընկերուհիներին):

ՄԱՐԹԱ.—(Նատոյին) Ի՞նչ խաբրներումն իս, քա:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ո՞վ ունե տոպրակը:

ՄԱՐԹԱ.—(բարձրացնելով տոպրակը) Յ՛ես ունիմ, յ՛ես, ա՛յ:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՛ս տու ետտի:

ՄԱՐԹԱ.—Ձե, յ՛ես պիտի ասիմ ջեր:

ՍԱԼՈՄԵ.—Քա, բի եսթենը, կարքով գու քա, ելի:

ՄԱՐԹԱ.—Ձե, չե, ոչովու տուր չիմ տա, պիտի ջեր յ՛ես ասիմ:

ՍԱԼՈՄԵ.—(նեղացած) Դե ասա. (առանձին) ախալագլախ քու գլխին:

ՄԱՐԹԱ.—(շարժելով տոպրակը) Բըխը, բըխը... (Հագում ե, հետո հանելով գարերը յեվ բարձրածայն) Պիտիսիա, վոսիմդիսիա:

ՓՈՓՈ.—(ծիծաղելով) Աբա, Մարթա, վրէնցոր գիդիս մե:

ՄԱՐԹԱ.—Տրոկա, (մեկ քանի խաղացողներ իրանց մեջ լուռ՝ ամբոտերնո յեն խաղում) սիմնացետ... տոգի սուգի... ստարիկա... չոխլոխանա՝ չետրի յե, գիդենաք... դեսետիկ Բերոա... Սոբոկա:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՞նչ ասիր, չիմացա:

ՄԱՐԹԱ.—Սոբոկա, քա... Դվանացետ... սեմ... Պետր Իվանիչ... Ե՛լի Սոբոկա թալիս ջոխիթ: (Բոլոր հյուրերը ծիծաղում են):

ՓՈՓՈ.—(ծիծաղելով) Ետ ել ի՞նչ վաղախ ե:

ՄԱՐԹԱ.—Սոբոկ ադին, քա... Սիմդիսիա սեմ... պետլած ե... տրիցե րոմնա... Բալարանի պակկա:

ՍԱԼՈՄԵ.—Կրէ՛մ գրաւ գլուխը, հա՛:
ՄԱՐԹԱ.—Սիմդիսիա գլմ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Դ

ՆՐԱՆՔ, ԽԱԽՈ

ԽԱԽՈ.—(տուն վազելով հյուրասենյակի ծախ դռնից ու Մարթային ընդհատելով:) Ա՛յ, չոռ ու ցավ ու աստձու կրահ: Մ'սլա արեք, մ'սլա արեք, տնաճանդնիւր: (Ընդհանուր զարմանք:)

ՍԱԼՈՄԵ.—Ի՞նչ խաբար ե, ի՛նչ խաբար, բատոնո:

ԽԱԽՈ.—Ել ի՞նչ խաբար պիտի ըլի, գեղինն ինք մտնում, չոռստ մոշլա արեք:

ՄԱՐԹԱ.—Ինձ րաս մեմարթլերի, վուր չոռ ու ցավ իս ասում:

ԽԱԽՈ.—Են վուր, դուն ել սրանց խելքի հիդ իս ննգի ու վուրդիոր լոտո ըլի բաց, գլխին դուն իս ձքած: (Հեռվից աղմկալի ծայներ ե լսվում՝ Ա՛յ, հա, չե... Ոսեփի ծայնը՝ Եկեք, եկեք...)

ՄԱՐԹԱ.—(վեր կենալով տեղից, բարկացած:) Յ'ես ես արիդեն չիմ թողնի:

ԽԱԽՈ.—(Մարթային չանչ անելով:) Ը՛հ... (Սալոմեյին:) Չի՞ս իմանում, քա՛:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե

ՆՐԱՆՔ, ՓԱՐՄԻՂ

ՓԱՐՄԻՂ.—(Ներս ե մտնում դահլիճի աջ կողմից յեվ աջ ձեռքը շարժելով:) Ես լավ ե, յ'ես ու իմ հոքին. յ'ես կընձ-կընձալի ապրիմ ու դուք եստի իմ փուղերով չընդդան սարքէ՛ք:

ԽԱԽՈ.—(Սալոմեյին, մինչդեռ ամենքը շփոթվում են ու շվարվում:) Ե՞ս եյիր ուզում, ելի:

ՍԱԼՈՄԵ.—(վեր կենալով:) Գժվի՛լ իս, պարուն. դ՛ուս արեք, դ՛ուս:

ՓԱՐՄԻՂ.—Ա՛յ, յ'ես ձիդ կու շանց տամ դ՛ուս արեքը:

ՍԱԼՈՄԵ.—Փեսա ջան, մե դ՛ուս արա ետ մարթուն, ե՛:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Փարսիղին:) Ի՞նչ իս ուղում, պարուն, ես
ի՞նչ քաղաքավարութիւն ե:

ՓԱՐՍԻՂ.—Քու բանը չե, պարուն, յ'ես իմ փուղն իմ ու-
ղում ու թե կանաս դուն ել քունն ուղե. մերաշ չհամբրին, ինչ
խոստացիլ ին:

ԽԱՆՈ.—(Փարսիղին:) Յ'երգնքեն չլիս վախենում:

ՓԱՐՍԻՂ.—Յ'ես իմ պարտկն իմ ուղում, իմ պարտկը...
(Դահլիճի աջ կողմից անմիջապէս լսվում ե Ոսեփի աղաղակը՝
Եկէք, եկէք...)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ

ՆՐԱՆՔ, ՈՍԵՓ, ԳԵՎՈ, ՍՈՒԴԵՖՆԻ-ՊՐԻՍՏԱՎ, պաշտոնական
շղթայով, նրա ԳՐԱԳԻՐԸ, ԴԱՐՁՈ, ԶԱՆԱԶԱՆ ՄԱՐԴԻԿ, տե-
ղական յեվ յեվրոպական հագուստով, մտնում են դահլիճի աջ
կողմից

ՈՍԵՓ.—(շարունակելով, խելացնոր նետվում ե հյուրա-
սենյակը:) Եկէք... (Մյուսները մնում են խորքում:) Խաղացեք,
խաղացեք ու իմ բեաբրութենի վրա ծիծաղեցեք, քանի կանաք:
(Հյուրերը շփոթված վեր են կենում իրանց տեղերից:)

ԽԱՆՈ.—(առանձին:) Հիմի կի բաթմիշ ելանք:

ՍԱԼՈՄԵ.—Ես ի՞նչ խաբար ե:

ՈՍԵՓ.—Աստուծ վհւշ գիդե քու գլուխը, իմն ել հիդը:
(Դառնալով դեպի Սուդենի Պրիստավը յեվ մյուսները:) Ե-
կէք, վիւր գրեցեք, մհրեցեք՝ տոն, տիդ, ճաղ, մո՛ւմ ու (ցույց
տալով լոտոյի սեղանը) ես դաճգեն ել հիդը (Դահլիճի ծախ
կողմից մտնում են ծառաները յեվ մնում են այնտեղ ան-
շարժ մինչեւ վերջը:)

ՓԱՐՍԻՂ.—Վիւր գրեցեք, վիւր գրեցեք ես սահաթիս:

ԽԱՆՈ.—(առանձին:) Ես ի՞նչ ասածու բարգութիւն ե. (Սու-
դենի-Պրիստավը իւր գրագրի ոգնությամբ սկսում ե վեր գրել
բեմի խորքում գտնված առարկաները յեվ ըստ սովորության
նրանց վրա թղթեր կպցնել: Հյուրերը շվարված հավաքվում
են լոտոյի սեղանի ծախ կողմը:)

ՍԱԼՈՄԵ.—(գլխին խփելով:) Վհւյ, քոռացի, Սալմե:

ՄԱՐԹԱ.—Եսենց անպատվութիւնն ել ի՞նչ ե:

ԽԱՆՈ.—(Մարթային կիսաձայն:) Քա, ձենդ կտրե, ե:

ՈՍԵՓ.—Իմ պատիւը թանգվեցավ: (Մատնացույց անելով Փարսիղին): Սրան տվեք պատիւ հորեսի դենը, սրան, լավ լոտոն սա կու սարքե ձիդ համա, սա՝ վուր շապիքը վրեմես հանից ու վուրջ կայինքս զավթից:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(առանձին:) Իմ քվիր տունը քանդե աստուծ, վուր ինձ հատի դեմեր գցից:

ՈՍԵՓ.—(հեզնորեն:) Պարուն փեսա, գլխիտ չարեն տխուել յ'ես փուղ չուէիմ քի տալու:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(սաստիկ վիրավորված:) Յ'ես քու մասխարեն իմ թե ինչ ե, վուր վրես ծիծաղում իս ել. յ'ես քու բարեբար մարթ չիմ, պարուն:

ՈՍԵՓ.—Հախն ե, հախը, (զարկելով գլխարկը լոտոյի սեղանին) հախը, (Գլխարկը թողնում ե այն սեղանի վրա):

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(վերցնելով իր գլխարկը, բարկացած:) Յ'ես իմ պատիւն ենդու համա չիմ ճարի, վուր եսենց անպատվին:

ՈՍԵՓ.—(դառը ծիծաղով:) Հա, հա, հա... Պատիւր... հա, հա, հա...

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(մոտենալով Նատոյին) Յ'ես քիդ շատ եյի սիրում, Նատաշա, ամա դուն ինքդ տեսնում իս՝ յ'ես միդ չուէիմ. մնաս բարով: (Գնում ե: Փարսիղը ուրախություն ե արտահայտում:)

ՈՍԵՓ.—(հարձակվելով դեպի Սալամեն, վոր շվարված կանգնած ե աջ կողմը, ձախ ձեռքով բռնում ե նրա աջ թեվը, իսկ մյուս ձեռքով մատնացույց ե անում Ալեքսանդրին:) Մտիկ, մտիկ. աչ քու չինովնիկը:

ՆԱՏՈ.—(ձախ կողմը ընկողմարանի մոտ կանգնած՝ կանչում ե:) Սաշա, Սաշա... (Ալեքսանդրը դուրս ե գնում դահլիճի աջ կողմից:)

ՏԵՍԻԼ ԺԷ

ՆՐԱՆՔ, ԱՌԱՆՅ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ

ՆԱՏՈ.—(շարունակելով:) Սաշա... (Ընկնելով ընկողմարանի վրա, յաց ե լինում:)

ՍԱԼՈՄԵ.—(յերկու ձեռքով գլխին խփելով յեվ կիսածայն:) Գեդինը պատուս ու ինձ դեմեր տանե:

ՈՍԵՓ.—(Մալումեյին:) Աճկդ դժու եկած: (Դառնալով դեպի Փարսիղը:) Հըս, բռնե, կշտացի: (Կարեն հանում եւ) Բռնե, բռնե, (ծգում ե Փարսիղի վրա) ես ել քունն քլի: (Վրա յե ընկնում լոտոյի սեղանից վերցնում ե իր գլխարկը յեւ ծգում Փարսիղի վտաքի տակ:) Ես ել վճարիտ տակը հալսրե, ել ինձ վունչիչ հարկավուր հե: Խելագարի պես այս յեւ այն կողմն ե ընկնում:)

ՓԱՐՍԻՂ.—(ցածր ձայնով:) Բի, բի... (Դառնալով Սուդերնի-Պրիստավին, հետը խորհրդակցում ե:)

ՈՍԵՓ.—(լոտոյի սեղանից զանազան առարկաներ դեն ծգելով:) Հըս, հըս, (ծգելով վառ կանդեւաբը) աճկդ դի, հըս...

ՀՅՈՒՐԵՐԸ.—(նույն միջոցին:) Ո՛հ, ո՛հ, խիլքեն ելավ, խիլքեն ելավ. մտիկ, մտիկ: (Նատոն շարունակ լալիս ե, ընկերուհիները մխիթարում են նրան: Մալումեյի սիրտը նեղանում ե:)

ԽԱՆՈ.—(վոր գտնվում ե Ոսեփի աջ կողմը:) Ո՛սեփ ջան, վճարի ջան:

ԳԵՎՈ.—(փաթաթվելով Ոսեփին մյուս կողմից:) Ո՛սեփ ջան, Ո՛սեփ ջան, խիլքի արի, ի՞նչ իս անում:

ՈՍԵՓ.—(մի փոքր լուռթյունից հետո, ուշքի գալով:) Ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ... Ա՛խ, Գեվո ջան, իմ խիլքն ենչախը կորավ, վուր ես քախկումը յ՛ես տուն ու տիղ սարքեցի... Չգլմցա, ախպեր ջան, չգլմցա յ՛ես ես կինքին, ու թե լավ բարեկամ իս իմը, արի, սաղ-սաղ ինձ գերեզմանը դի, վուր ել աշխրքի երես չտեսնիմ... Յ՛ես փչացա, գնացի, ոջախս քանդվեցավ, ու նա քովլանա հորեսի դենը, ով իր բանն ինձ վրա լավ բերե... (Դուրս ե գնում հյուրասենյակի աջ դռնից:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ը

ՆՐԱՆՔ, առանց ՈՍԵՓԻ

ՍԱԼՈՄԵ.—(ծեռքը ճակատին տանելով յեւ ընկնելով աջ կողմը, բազմոցի վրա, ցածր ձայնով յերկար հոգվոց ե հանում:) Ա՛խ... (Մնում ե անշարժ ընկճված դուռթյան մեջ:)

ԳԵՎՈ.—Ափսո՛ւս, ափսո՛ւս իմ Ոսեփ... (ծեռքը գլխին տանելով, մնում ե տխրության մեջ յեւ խորասուզված:)

ՓԱՐՄԻՂ.—(վոր խորհրդակցում եր Դարչոյի հետ, նորից դառնում ե Սուդենի-Պրիստավին) Ել ի՞նչ էք թամաշա ա-
նում, պարուն, վիր գրեցեք դիմ մեռի... (Պրիստավը զգվան-
քով նայում ե Փարսիղին, հետո առաջ գալով՝ նստում ե լո-
տոյի սեղանի մոտ յեվ իր պաշտոնը շարունակում)։

ՄԱՐԹԱ.—(նույն միջոցին, հյուրերին) Մինք ել ի՞նչ
ինք շինում եստի, քան... (Յերկու ձեռքով չանչ ուղարկելով
Սալումեյի ու Խախոյի կողմը յեվ առանձին)։ Լավ տարի ձեզ
դա, լավ ա՛նում դ՛ուք վիր արիք։ (Գնում ե դեպի դահլիճի աջ
կողմը, մի քանի կանայք հետեվում են նրան, մյուսները
մնում են ապշած զանազան դիրքով)։

ԽԱՄՈ.—(նայելով դեպի յերկինքը) Վաղ էյի մեռի՝ ես
որը չեյի տեսի։ (Տեսարան։ Վարագույրը կամաց-կամաց իջ-
նում ե)։

Վ Ե Ր Ձ

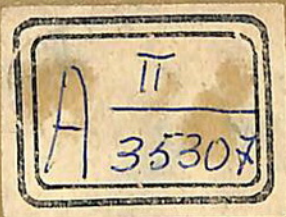
F.

B. C. C. C.

ԳԱՍ Հիմնադրադ Գիտ. Գրադ.

220035307

A

π

35307